Droga do Wyszehradu

Dokumenty opozycji polskiej i czechosłowackiej
1977–1989

Cesta k Visegrádu

Dokumenty polské a československé opozice
1977–1989

Opracowali/Zpracovali:
Petr Blažek
Łukasz Kamiński
Grzegorz Majewski

Wrocław 2020

Tłumaczenia:

Petr Blažek

Łukasz Kamiński

Redakcja i weryfikacja tłumaczeń:

Katarzyna Uczkiewicz

© Copyright by

Petr Blažek, Łukasz Kamiński, Grzegorz Majewski

Projekt graficzny, skład:

Jacek Kotowicz

Wydawca:

Instytut Pawła Włodkowica

Współpraca:

Centrum pro dokumentaci totalitních režimů

Zadanie publiczne współfinansowane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP w konkursie Forum Polsko-Czeskie 2020.

Publikacja wyraża jedynie poglądy autorów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Droga do Wyszehradu jest publikacją dostępną na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Petra Blažka, Łukasza Kamińskiego, Grzegorza Majewskiego. Utwór powstał w ramach konkursu Forum Polsko-Czeskie 2020. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji i o posiadaczach praw.

ISBN – 978–83–960164–1 – 6

Wstęp

Blisko trzydzieści lat temu, 15 lutego 1991 r., podczas historycznego szczytu trzech prezydentów, powstała grupa wyszehradzka, początkowo zwana trójkątem. Josef Antall, Václav Havel i Lech Wałęsa zapoczątkowali w ten sposób niezwykłe przedsięwzięcie, kontynuowane do dziś, mimo kryzysów a nawet długotrwałej przerwy. W ostatnich latach obserwujemy wręcz zacieśnienie współpracy, a skrót V4 jest rozpoznawalnym symbolem na politycznej mapie Unii Europejskiej.

Inicjatywa ta nie pojawiła się jednak bez przyczyny. Jej źródeł poszukiwać należy w dziejach współpracy opozycjonistów dawnego bloku wschodniego, szczególnie zaś w bezprecedensowej historii współpracy działaczy opozycji w Polsce i Czechosłowacji, a także częściowo powiązanej z nią historii relacji polsko-węgierskich na tej płaszczyźnie. Obejmuje ona pierwsze kontakty z drugiej połowy lat 70., w tym obrosłe już legendą spotkania w Karkonoszach latem 1978 r., solidarność ze strajkującymi polskimi robotnikami i ofiarami represji, protesty przeciwko wprowadzeniu stanu wojennego i wreszcie historię Solidarności Polsko-Czeskiej (od 1987 r. – Polsko-Czechosłowackiej) i wyrosłej z niej w przeddzień Jesieni Narodów 1989 r. Solidarności Polsko-Węgierskiej[1].

Współpraca ta doczekała się już sporej liczby opracowań, w tym także autorstwa redaktorów niniejszej edycji[2]. W wielu z tych publikacji przywoływano także najważniejsze dokumenty, cytując je obszernie

---

1. Szerzej: Ł. Kamiński, P. Blažek, G. Majewski, *Ponad granicami. Historia Solidarności Polsko-Czechosłowackiej*, Wrocław 2019 (wyd. II); wydanie czeskie: Ł. Kamiński, P. Blažek, G. Majewski, *Hranicím navzdory. Příběh Polsko-československé solidarity*, Praha 2017.
2. Zob. m.in.: *Ibidem*; A. Kobus, *My i oni. Opozycja polityczna w PRL wobec analogicznych ugrupowań w Europie Środkowo-Wschodniej lat 80. XX wieku. Kontakty, współpraca, podobieństwa*, Łódź 2012; *Idem*, *Niezależne kontakty polsko-czechosłowackie w schyłkowej dekadzie porządku jałtańskiego*, Piotrków Trybunalski 2007; T. Kopyś, *Współpraca polskiej i węgierskiej opozycji w latach osiemdziesiątych XX wieku*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2010, nr 2, s. 51–74; M. Mitrovits, *Tiltott kapcsolat – A magyar-lengyel ellenzéki együttműködés 1976–1989*, Budapest 2020; A. Szalai, *A múltból jelen, a jelenből jövő. Széljegyzetek a magyar nemzeti demokrata ellenzék lengyel kapcsolataihoz a XX. század utolsó harmadában*, Budapest 2017.

lub nawet publikując w całości. Niektóre umieszczone zostały także w wydanych drukiem zbiorach źródeł, dokumentujących działalność poszczególnych ugrupowań opozycji[3]. Nigdy jednak nie zostały one wydane w jednym miejscu, ponadto niektóre opublikowano tylko w jednej wersji językowej, zaś istotna część nie doczekała się do tej pory edycji. Pragnienie zmiany tego stanu rzeczy leży u źródeł powstania niniejszego wyboru.

W tomie zamieszczono, w obu wersjach językowych[4], 105 dokumentów ilustrujących współpracę i wzajemne wsparcie opozycjonistów polskich, czeskich i słowackich. Są to zarówno wspólne deklaracje, jak i jednostronne oświadczenia, zwykle o charakterze solidarnościowym. Kilka dokumentów ma szerszy, wielostronny charakter, wskazując na poczucie wspólnoty losu u przedstawicieli całej opozycji środkowoeuropejskiej. Uświadamiają one, jak wiele organizacji, a przede wszystkim, jak wielu ludzi było, choćby tylko poprzez podpisanie listu protestacyjnego, zaangażowanych w praktykowanie owej solidarności ponad granicami.

Wybór ten nie jest pełny, w toku dotychczasowych badań nie udało się odnaleźć niektórych z dokumentów – najważniejszym z nich jest pierwsze publiczne oświadczenie Solidarności Polsko-Czeskiej z 2 marca 1987 r., wzywające do obrony Petra Pospíchala[5]. Opublikowano jednak kolejne, datowane na 23 marca – jak można przypuszczać, zbliżone w treści. Kilka dokumentów polskiej opozycji znamy tylko w czeskim tłumaczeniu, ponieważ jednak wciąż żywimy nadzieję na odnalezienie oryginalnej wersji, nie zostały one opublikowane w tłumaczeniu. Wciąż mamy nadzieję na odnalezienie ich, a także innych, wciąż czekających na odkrycie, znanych jedynie z krótkich wzmianek w prasie niezależnej. Elektroniczna forma pozwoli nam na bieżąco uzupełniać ten zbiór.

W niniejszej publikacji zdecydowano się także pominąć komunikaty Komitetu Obrony Prześladowanych za Przekonania (Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných, VONS), odnoszące się do represji

---

3. Przede wszystkim są to fundamentalne edycje dokumentów KOR/KSS „KOR" i Karty 77: *Dokumenty Komitetu Obrony Robotników i Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR"*, opr. A. Jastrzębski, Warszawa-Londyn 1994; *Charta 77. Dokumenty 1977—1989*, opr. B. Císařovská, V. Prečan, sv. 1–3, Praha 2007. Niektóre dokumenty znalazły się także w następujących edycjach: *Dokumenty Uczestników Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela 1977–1981*, opr. G. Waligóra, Kraków 2005; *Opozycja małopolska w dokumentach* 1976–1980, opr. A. Roliński, Kraków 2003.
4. Żaden ze znanych nam dokumentów nie powstał w języku słowackim.
5. Jego fragmenty opublikował „Tygodnik Mazowsze" (nr 201, s. 1).

wobec Polaków lub też osób współpracujących z polską opozycją, bądź wyrażających swoją solidarność z Polakami. Ich duża liczba sprawiłaby, że zdominowałyby one publikację. Niezależnie od ich dostępności w języku czeskim, z pewnością komunikaty VONS powinny stać się podstawą kolejnej edycji źródłowej w języku polskim.

Publikowane w tym tomie źródła nie tylko dokumentują unikalną w skali całego bloku wschodniego współpracę ugrupowań opozycyjnych z dwu państw rządzonych przez partie komunistyczne. Są także zapisem procesu być może jeszcze bardziej istotnego – tworzenia się osobistych relacji, wzmacnianych poczuciem wspólnoty losu, a w wielu przypadkach także osobistym udziałem w niezwykłych wydarzeniach, jakimi były spotkania na granicy. Wyraźnym śladem tych relacji jest zawarte w wielu dokumentach słowo „przyjaciele", jakim zwracano się czasem nawet do osób, z którymi wcześniej się nie widziano. Ta więź przyjaźni stała się podstawą nawiązania współpracy wyszehradzkiej, a pamięć o niej wciąż służy jej umacnianiu.

Warto jednak pamiętać, że owo doświadczenie było udziałem nie tylko stosunkowo ograniczonej grupy działaczy opozycji, sygnujących listy i oświadczenia czy uczestniczących w głodówkach solidarnościowych. Niektóre z petycji publikowanych w tym wyborze podpisywały setki osób, wielu Polaków wzięło udział w wiecach, pikietach i demonstracjach w obronie Petra Pospíchala wiosną 1987 r. czy Václava Havla w lutym i marcu 1989 r., liczni wrocławianie do dziś przechowują pamięć o własnym doświadczeniu związanym ze zorganizowanym w początkach listopada 1989 r. Przeglądem Czechosłowackiej Kultury Niezależnej. Wciąż na pełny opis czeka współpraca polskiej, czeskiej i słowackiej emigracji. Wraz z przejawami wzajemnej solidarności z 1956 r. i 1968 r. doświadczenia te stanowią solidny fundament nie tylko dla współpracy politycznej i ekonomicznej, ale także dla codziennej budowy dobrych sąsiedzkich relacji w naszej części Europy. Mamy nadzieję, że i ta skromna publikacja stanie się drobnym wkładem w ten proces.

Legnica – Praga – Wrocław, listopad 2020

Nota edytorska

Publikacja niniejsza nie jest pierwszą dotyczącą zagadnień współpracy dysydentów polskich i czechosłowackich, którą mam przyjemność redagować. Używam słowa przyjemność nie bez powodu – historia współpracy obu środowisk opozycyjnych jest pod wieloma względami wyjątkowa. Jest to historia przyjaźni budowanej wokół walki o wspólną wartość, jaką były prawa człowieka i obywatela, niezależnie od wielu, niekiedy fundamentalnych, różnic mentalnych, światopoglądowych, a nawet estetycznych między oboma grupami (a nawet wewnątrz każdej z nich).

Lektura materiałów źródłowych uzmysławia, że różnice te dotyczyły także komunikacji. Nie chodzi tu jedynie o prostą barierę językową i niedoskonałą – z oczywistych względów – znajomość języka drugiej strony, która sprawiała, że do robionych „na szybko" tłumaczeń listów poparcia, manifestów i deklaracji wkradały się błędy, niekiedy wypaczające sens oryginału. Chodzi także o styl tych dokumentów, czasem pisanych w ewidentnym pośpiechu, by jak najszybciej „puścić" informację w świat, innym razem cyzelowanych do ostatniego szczegółu tak, jakby autor był świadom, że będą je czytać także przyszłe pokolenia.

Niedoskonałość i niejednorodność tych dokumentów jest świadectwem tamtej epoki, a jednocześnie wyzwaniem dla redaktora. Przygotowując niniejszą edycję przede wszystkim skoncentrowaliśmy się na ujednoliceniu zapisu nazwisk osób, o których mowa w dokumentach – i tak pojawiające się od czau do czasu „Waclawa Havela" zmienialiśmy na „Václava Havla" itd. W zapisie odmianie czeskich imion i nazwisk kierowaliśmy się zasadami, określonymi w Wielkim słowniku ortograficznym PWN z 2017 r., pod red. E. Polańskiego. Przyjęliśmy ogólną zasadę, że w tym przypadku zawsze stosujemy pisownię oryginalną, w razie, kiedy zasady odmiany dopuszczają np. podwójne formy, np. Dany Němcowej lub Dany Němcovej, Karela lub Karla, zawsze wybieramy tę, która jest bliższa językowi oryginału (a więc Němcovej i Karla). W przypadku nazw miejscowych i nazw instytucji zawsze

stosowaliśmy formy przyjęte w naszych językach (a więc po polsku Praga, a nie Praha, KPCz, a nie KSČ). Staraliśmy się także ujednolicić tłumaczenia nazw organizacji opozycyjnych, w razie rozbieżności wprowadzając ich poprawną nazwę w nawiasach kwadratowych.

Jeżeli chodzi o teksty wspólnych oświadczeń lub teksty, które były na bieżąco tłumaczone na potrzeby ówczesnych publikacji, pozostawiliśmy je w brzmieniu oryginalnym, wprowadzając jednocześnie na marginesach uwagi redakcyjne, jeżeli przekład wypaczał sens wypowiedzi lub wersja polska i czeska znacznie się różniły.

Katarzyna Uczkiewicz

Dokumenty

1

1977, 31 stycznia, Warszawa

Oświadczenie członków KOR, wyrażające solidarność z obrońcami praw człowieka i obywatela w Czechosłowacji i Niemieckiej Republice Demokratycznej

My, niżej podpisani, solidaryzujemy się z obywatelami Czechosłowacji i Niemieckiej Republiki Demokratycznej, którzy walczą o prawa człowieka i obywatela.

Przyłączamy się w tym względzie do głosu wielkiego Rosjanina, Andrieja Sacharowa i intelektualistów węgierskich.

Jerzy Andrzejewski
Stanisław Barańczak
Bogdan Borusewicz
Mirosław Chojecki
Ludwik Cohn
Stefan Kaczorowski
Anka Kowalska
Jacek Kuroń
Edward Lipiński
Jan Józef Lipski
Antoni Macierewicz
Emil Morgiewicz
Piotr Naimski
Wojciech Onyszkiewicz
Antoni Pajdak
Józef Rybicki
Aniela Steinsbergowa
Adam Szczypiorski
Józef Śreniowski
Wacław Zawadzki
ks. Jan Zieja

Źródło: Dokumenty Komitetu Obrony Robotników i Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR", opr. A. Jastrzębski, Warszawa-Londyn 1994, s. 79.

2

1977, 13 marca, Warszawa

Depesza członków KOR wystosowana do sygnatariuszy Karty 77 w związku ze śmiercią Jana Patočki, skierowana na ręce Jiřiego Hájka

Z głębokim żalem przyjęliśmy wiadomość o tragicznym zgonie prof. Jana Patočki, czeskiego filozofa walczącego o prawa człowieka. Wraz z naszymi czeskimi i słowackimi przyjaciółmi będziemy walczyć o jego ideały.

Źródło: Dokumenty Komitetu…, op.cit., s. 95.

3

1977, 17 marca, Praga

Odpowiedź sygnatariusz Karty 77 na depeszę członków KOR, wystosowana na ręce Jerzego Andrzejewskiego

Jesteśmy głęboko wzruszeni waszym poparciem, dziękujemy serdecznie za wyrazy współczucia z powodu śmierci profesora Jana Patočki, zapewniamy o swojej przyjaźni i solidarności w walce o prawa człowieka w społeczeństwie socjalistycznym,

za sygnatariuszy Karty 77

dr Jiří Hájek

Źródło: Dokumenty Komitetu…, op.cit., s. 95.

4

1977, 17 października

Oświadczenie Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR" w sprawie procesu sygnatariuszy Karty 77

W dniu 17 października 1977 r. ma się rozpocząć w Pradze proces Václava Havla, Jiříego Lederera, Františka Pavlíčka i Oty Ornesta, z których trzej pierwsi są sygnatariuszami Karty 77.

Proces wytacza się im w związku z działalnością w obronie praw człowieka. Komitet Samoobrony Społecznej „KOR" protestuje przeciwko oskarżeniu i solidaryzuje się z wszystkimi sygnatariuszami „Karty 77" oraz jej zwolennikami.

Zwracamy się do uczestników belgradzkiej Konferencji do Spraw Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie o zajęcie stanowiska w tej sprawie.

Źródło: Dokumenty Komitetu…, op.cit., s. 186.

5

1977, 31 października, Warszawa
List do Przyjaciół Czechów i Słowaków

Drodzy Przyjaciele,
szczerze zwracać się możemy do siebie tym imieniem, mając świadomość, że przyjaciółmi czynią nas nie rytualne deklaracje rządowe, lecz wspólna sprawa, to samo dążenie do odnowy społecznej w Waszym i naszym kraju, uporczywe domaganie się o ludzki kształt życia, o to, by władze zaprzestały codziennych praktyk, przeczących usankcjonowanym prawnie zasadom poszanowania swobód ludzkich i obywatelskich.

W powojennych dziejach często spoglądaliśmy ku sobie, podzielając wzajemnie nasze nadzieje i troski. Dziś wstrząsają nami wiadomości o wyrokach sądowych, którymi Was dotknięto, jaskrawie i prowokacyjnie gwałcących zobowiązania powzięte w Helsinkach, właśnie w chwili, gdy nad ich przestrzeganiem obradują w Belgradzie przedstawiciele rządów, które je podjęły, a pośród nich także Waszego rządu. Zdajemy sobie sprawę, że sytuacja Wasza, rzeczników społecznego protestu, jest przejmująco ciężka. Od dziewięciu lat dławi Was przemoc, nie zadająca sobie nawet trudu zachowywania pozorów praworządności. Jesteście prześladowani na każdym kroku i we wszystkich przejawach życia społecznego, jawnie i brutalnie, a chociaż wywołuje to oburzenie na całym świecie, sytuacja Wasza się nie zmienia. W prześladowaniach, które znosicie, dostrzegamy pomstę za Praską Wiosnę i przede wszystkim obawę, że wspaniały ten poryw, który zjednoczył cały Wasz kraj, powtórzyć się może nie tylko u Was, lecz także stać się natchnieniem dla innych narodów, podzielających Wasz los. Ufamy, że obawa ta nie jest płonna.

Kiedy powracamy myślą do tej Wiosny, z żalem i goryczą wspominamy, że i polskie wojsko brało udział w inwazji Waszego kraju. Pragniemy jednak gorąco, byście Wy nam tego nie pamiętali, wierząc, że działo się to z obcej przemocy i wbrew naszej woli.

Przyjaciele! Podziwiamy Waszą stanowczość, Wasze męstwo, Waszą wytrwałość w sprzeciwianiu się złu. Wiemy, że to Wy jesteście prawdziwymi wyrazicielami woli społeczeństwa, nawet jeśli jego większość,

poddając się nieustającemu naciskowi, pozostawać musi bierna do czasu, gdy wypowiedzieć się będzie mogła równie otwarcie jak w 1968 r. W Karcie 77, tym historycznym manifeście walczącej demokracji, przemawialiście nie tylko w swoim, ale także w naszym imieniu. Głosząc solidarność z Waszymi wystąpieniami, i wbrew przemilczeniom i kłamstwom prasy, informować będziemy prawdziwie nasze społeczeństwo o Waszej działalności. Dążyć będziemy do wzmacniania szczerej przyjaźni pomiędzy naszymi narodami, podważając stosowanie zasady *divide et impera*, która tyle szkody wyrządziła nam w przeszłości.

Nie wiemy, jakie jeszcze przeciwności przyjdzie przezwyciężać. Droga, którą kroczymy, i nadal nie będzie łatwa, lecz gdy ponosić będziemy ofiary – dla Was i dla nas krzepiąca niech będzie świadomość wspólnoty i ufności, że nie będą one daremne. Skutki naszej wspólnej działalności i dziś nawet są już widoczne, a osiągnięcia nasze są nieodwracalne. Przyszłość, wierzyć pragniemy, że nie nazbyt już odległa, należeć musi do Was, do nas, do wszystkich ludzi dobrej woli, a znaczy to: woli prawdy, sprawiedliwości, demokracji.

Źródło: Dokumenty Komitetu…, op.cit., s. 186–187.

6

1977, 16 listopada, Praga

List otwarty Karty 77 do polskich przyjaciół

Drodzy Przyjaciele,

Pragniemy, byście wiedzieli, jak wielkim źródłem otuchy była dla nas wielokrotnie przez Was w tym roku wyrażana solidarność z naszym działaniem na rzecz praworządności w Czechosłowacji, na rzecz przestrzegania ustaw zawartych w naszym systemie prawnym oraz międzynarodowych układów dotyczących praw człowieka i obywatela[1]. Wasze wystąpienia w obronie więźniów politycznych, przeciw procesom politycznym w Czechosłowacji wywołały pozytywną reakcję w naszym społeczeństwie i – jako istotny składnik międzynarodowej solidarności – przyczyniły się do złagodzenia prześladowań oraz surowości wydanych wyroków. Fakt, że udzielone nam poparcie naraża was na niebezpieczeństwo potęguje jeszcze bardziej jego wartość udzielonego nam poparcia. Bacznie obserwujemy Waszą słuszną walkę o przestrzeganie ustaw i respektowanie praw człowieka w Polsce, odnotowując z prawdziwą satysfakcją każdy, nawet częściowy Wasz sukces. Wzmacniacie w nas przekonanie, że prowadzona przez nas wspólna walka ma przed sobą przyszłość, że przyczyni się do zwiększenia poszanowania obowiązujących ustaw oraz prawa każdej jednostki do swobodnego rozwoju swej osobowości w ramach panującego w naszych krajach ustroju. Nigdy nie wiązaliśmy udziału wojsk polskich w zgnieceniu podjętych przez nas reform społecznych w roku 1968 – o czym wspominacie – z narodem polskim. Możemy sobie łatwo wyobrazić odwrotną sytuację, do której niemal doszło w roku 1956. Podzielamy wspólny los i nasza solidarność nie jest jedynie wynikiem obecnej sytuacji. Udzielanie sobie wzajemnego poparcia jest dla nas czymś jak najbardziej naturalnym.

Przekonani o prawdzie i słuszności naszej sprawy nie możemy odstąpić od wytyczonej przez nas drogi. Dziś nie kroczymy nią już sami. Dziś – w ramach wschodnioeuropejskiej wspólnoty krajów o podobnych ustrojach politycznych – współpraca nie ogranicza się do rządów jedynie, ale objęła także i nas obywateli. W tym właśnie leży nasza nadzieja zarówno jako jednostek, jak i narodów. Przestrzeganie prawa każdej jednostki do życia godnego człowieka jest zasadniczym

1. W czeskim oryginale brzmienie nieco inne: „…solidarność z naszym dążeniem do przestrzegania przepisów prawa, których częścią w czechosłowackim porządku prawnym są także międzynarodowe deklaracje praw człowieka i praw obywatelskich”.

warunkiem nie tylko przezwyciężenia tak długotrwałego już w naszych krajach kryzysu społecznego, ale także jest warunkiem pozytywnego rozwoju naszych społeczeństw w przyszłości.

Jiří Hájek
Marta Kubišová
Ladislav Hejdánek

Źródło: Dokumenty Komitetu..., s. 219–220, Charta 77. Dokumenty 1977–1989, opr. B. Císařovská, V. Prečan, t. 1, 1977–1983, Praha 2007, s. 70–71.

7

1978, sierpień

Oświadczenie Karty 77 i Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR" w związku z dziesiątą rocznicą wydarzeń 1968 r.

Minęło dziesięć lat od dnia, w którym wojska pięciu państw Układu Warszawskiego zajęły Czechosłowację, aby zdławić dążenia jej narodów do wolności. Zahamowano wówczas proces demokratyzacji w CSRS, nadzieję całej demokratycznej Europy. W imię humanistycznych wartości społeczeństwo Czechosłowacji tworzyło alternatywę systemu totalitarnego. W tym samym roku siłą zdławiono ruch wolnościowy polskiej inteligencji.

Minione dziesięć lat jasno wykazało – wbrew wszystkim rzecznikom antydemokratycznego ładu i narodowej niesuwerenności – żywotność idei Wiosny Praskiej i demokratycznych ruchów społeczeństwa polskiego. Za wierność tym ideom wielu naszych współobywateli zapłaciło i płaci nadal wysoką cenę: odsunięcia od życia publicznego, utraty pracy lub wolności, a czasem nawet życia. Ciągłe represje stały się również udziałem naszych przyjaciół, którzy walczą i cierpią za te same cele w ZSRR i innych krajach.

W dniach dziesiątej rocznicy wydarzeń z 1968 – zbratani w obronie prawdy, praw człowieka i obywatelskich, demokracji, sprawiedliwości społecznej i niepodległości narodowej – deklarujemy wspólną wolę dochowania wierności tym ideałom i działania w ich duchu. Niezbywalna godność ludzka jako wartość, która nadaje sens życiu jednostek i narodów, jest źródłem wszystkich naszych dążeń i działań. Stąd głębokie uczucie solidarności z wieloma przyjaciółmi na świecie, którzy wyznają te same ideały.

Źródło: Charta 77. Dokumenty Komitetu..., op. cit., s. 70–71.

8

1978, 20 września

Komunikat o spotkaniu członków Karty 77 i Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR”

We wrześniu 1978 r. spotkali się już po raz drugi nasi przedstawiciele na granicy czechosłowacko-polskiej, w celu kontynuowania rozmów na temat współpracy KSS „KOR” i Karty 77, a także konkretyzacji porozumienia z pierwszego spotkania.

Postanowiono powołać stałe grupy robocze, które będą czuwały nad szybką wymianą informacji, co nam umożliwi skuteczne współdziałanie. Przedyskutowano możliwość przygotowania wspólnych dokumentów i zorganizowania politologicznego seminarium na temat niezależnych inicjatyw obywatelskich w krajach Europy Wschodniej. Na seminarium to chcemy zaprosić przyjaciół z innych krajów. Porozumiano się co do dalszych form współpracy przede wszystkim w dziedzinie kultury.

Ze spotkania wysłano list z pozdrowieniami do obrońców praw człowieka i obywatela w Armenii, Białorusi, Bułgarii, Gruzji, na Litwie, w NRD, Rosji, Rumunii, na Ukrainie i Węgrzech.

Źródło: Dokumenty Komitetu… op.cit., s. 299.

9

1978, 20 września

List Karty 77 i KSS „KOR" do Obrońców Praw Człowieka i Obywatela w Armenii, Bułgarii, Gruzji, na Litwie, Białorusi, w NRD, Rosji, Rumunii, na Ukrainie i Węgrzech

Drodzy Przyjaciele!
Serdecznie Was pozdrawiamy z drugiego roboczego spotkania przedstawicieli KSS „KOR" i Karty 77 na granicy czechosłowacko-polskiej.

Niestety, nie mamy możliwości spotkania się osobiście również z Wami, dlatego chcemy Was zapewnić, jak bardzo sobie cenimy Waszą obywatelską postawę i chęć walki o to, by ludzie w naszych krajach żyli w atmosferze wolności i godnie.

Wiemy z własnego doświadczenia, z jakimi trudnościami połączona jest ta walka. Jesteśmy przekonani, że chodzi nam o te same wartości, co i Wam. Często myślimy o tych wszystkich, którzy za swoją walkę cierpią w więzieniach. Myślimy o J. Orłowie, A. Szczaranskim, A. Ginzburgu, W. Pietkusie, A. Podrabinku, Bachrze, Rudence, Tichyju, Smucewyczu, Morozie, Czornowyle, Gamsahurdii i wielu innych. Dziękujemy Wam za poparcie, które nam okazujecie, jednocześnie zapewniamy Was o naszej solidarności. Wspólny los naszych narodów łączy nas dziś bardziej niż kiedykolwiek przedtem. Dlatego ważne jest, aby ci, którzy starają się ten los polepszyć, połączyli swoje siły.

Źródło: Dokumenty Komitetu…, op. cit., s. 299–300.

10

1978, 13 października, Warszawa

Oświadczenie Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR" w sprawie uwięzienia Jaroslava Šabaty

W dniu 1 października 1978 r. – na Drodze Przyjaźni Polsko-Czechosłowackiej w Karkonoszach – miało się odbyć trzecie spotkanie Karty 77 i KSS „KOR". Czechosłowacka i polska Służba Bezpieczeństwa zatrzymały zmierzających na to spotkanie przedstawicieli Karty 77: Jiřiego Němca, Tomáša Petřivego, dr. Jaroslava Šabatę oraz członków KSS „KOR": Jana Lityńskiego, Adama Michnika, Piotra Naimskiego. Przed upływem 48 godzin zwolniono wszystkich prócz dr. Jaroslava Šabaty. Pozostaje on w areszcie do dnia dzisiejszego pod zarzutem stawiania oporu milicji.

Jest to rzecznik Karty 77, wybitny działacz Praskiej Wiosny, usunięty z Komitetu Centralnego KPCz za sprzeciw wobec interwencji wojsk pięciu państw Paktu Warszawskiego w 1968 r., następnie więzień polityczny.

Dr Jaroslav Šabata został zwolniony z więzienia w 1976 r. w wyniku presji międzynarodowej opinii publicznej. Apelujemy dziś ponownie do wszystkich ludzi dobrej woli na całym świecie o wzięcie rzecznika Karty 77 w obronę. O udział w tej akcji apelujemy zwłaszcza do Polonii zagranicznej, walka bowiem o prawa człowieka w Czechosłowacji jest walką o demokratyczną przyszłość naszych narodów.

Źródło: Dokumenty Komitetu…, op. cit., s. 302.

11

1978, 15 listopada, Praga – Warszawa

List otwarty Karty 77 i KSS „KOR" do Parlamentu Republiki Czechosłowackiej i Sejmu PRL

Komitet Samoobrony Społecznej „KOR" i Karta 77 są niezależnymi inicjatywami obywatelskimi, które powstały i działają w zgodzie z prawami swoich krajów. Przedstawiciele tych społeczności zamierzali spotkać się dnia 1 października 1978 r. na Drodze Przyjaźni Polsko-Czechosłowackiej w Karkonoszach i porozmawiać o swojej działalności. Aby uniemożliwić spotkanie, Służba Bezpieczeństwa obydwu krajów obsadziła tego dnia rejon graniczny i Drogę dostępną zazwyczaj dla polskich i czechosłowackich obywateli. Niektórzy z uczestników zamierzonego spotkania (Jan Lityński, Adam Michnik, Piotr Naimski, Jiří Němec, Tomáš Petřivý) zostali zatrzymani na 48 godzin, rzecznika zaś Karty 77, dr. Jaroslava Šabatę, z nakazu prokuratora powiatowego w Trutnowie, Doležala, osadzono w areszcie i oskarżono o napaść na funkcjonariusza milicji. Wiadomo nam, że Jaroslav Šabata na posterunku milicji czechosłowackiej został ciężko pobity.

Protestujemy przeciw tej bezprawnej akcji polskiej i czechosłowackiej Służby Bezpieczeństwa i domagamy się, aby parlamenty obydwu krajów interweniowały w sprawie natychmiastowego uwolnienia dr. Jaroslava Šabaty.

Źródło: Dokumenty Komitetu…, op. cit., s. 336.

Nieco odmienna czeska wersja oświadczenia: Informace o Chartě 77, 1978, nr 13, s. 10.

12

1979, 16 stycznia, Warszawa

Telegram Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR" do Jaroslava Šabaty, skierowany na ręce rzeczników Karty 77

Głęboko ubolewamy nad tym, że w naszych krajach sądy nie wymierzają sprawiedliwości, lecz wykonują zlecenia aparatu partyjnego. Nie po raz pierwszy padasz ofiarą tych praktyk. Tym razem winą Twoją była próba spotkania się z nami – Twoimi polskimi przyjaciółmi. Jest to dla nas szczególnie bolesne; ten wyrok uderza również w nas. Uwieziony jesteś za naszą wspólną sprawę, za wspólną walkę o wolność naszą i Waszą. Póki nie zostaniesz uwolniony, póty będziemy o Twą wolność walczyć.

Przekazujemy Ci najserdeczniejsze wyrazy naszej przyjaźni, solidarności i braterstwa.

Źródło: Dokumenty Komitetu…, op. cit., s. 246.

13

1979, 25 stycznia, Warszawa

List Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR" do Międzynarodowego Meetingu i Konferencji przeciw Represjom

KSS „KOR" solidaryzuje się z Waszymi celami. Występujemy w Polsce publicznie przeciwko represjom stosowanym z powodów politycznych, światopoglądowych, wyznaniowych, rasowych oraz udzielamy pomocy ludziom z tych powodów prześladowanym. Występujemy przeciw łamaniu praworządności. Walczymy o instytucjonalne zabezpieczenie praw i wolności obywatelskich. Uważamy, że obrona praw człowieka winna być wspólnym zadaniem wszystkich ludzi na całym świecie.

Zwracamy się do Was z prośbą o czynną pomoc dla wszystkich więźniów politycznych w Związku Radzieckim. Prosimy o wystąpienie w obronie prześladowanych i bezprawnie więzionych – Jaroslava Šabaty, rzecznika Karty 77 i Kazimierza Świtonia, działacza Komitetu Założycielskiego Wolnych Związków Zawodowych.

Źródło: Dokumenty Komitetu…, op. cit., s. 344.

14

1979, 6 czerwca, Warszawa

Oświadczenie Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR" w związku z aresztowaniem członków Komitetu Obrony Niesprawiedliwie Prześladowanych w Czechosłowacji

KSS „KOR" otrzymał od czechosłowackiego Komitetu Obrony Niesprawiedliwie Prześladowanych komunikat z dnia 31 marca 1979 r. w sprawie przetrzymywania w więzieniu dr. Jaroslava Šabaty (publikujemy go w całości w załączeniu).

20 maja 1979 r. sąd skazał dr. Šabatę na odbycie zawieszonej reszty kary, tj. prawie 18 miesięcy więzienia.

Na podstawie wiadomości otrzymanych w dniu 5 czerwca br. od Karty 77, KSS „KOR" informuje, że 29 maja 1979 r. przeprowadzono rewizje w mieszkaniach wszystkich członków KONP, a następnie zatrzymano ich (z wyjątkiem Elżbiety Ledererovej). Czworo zatrzymanych zwolniono po 48 godzinach, dziesięcioro członków Komitetu otrzymało sankcje prokuratorskie i pozostaje w areszcie. Obwiniono ich o działalność antypaństwową z § 98 pkt 1 – przewidującego karę od roku do 5 lat pozbawienia wolności. Petr Uhl odpowiada prawdopodobnie z § 98 pkt 2a – przewidującego 3 do 10 lat pozbawienia wolności.

Spośród nazwisk dziesięciorga uwięzionych znamy w tej chwili dziewięć; są to: Jiří Dienstbier, Jiří i Dana Němcovie, Petr Uhl, Václav Benda, Václav Havel, Otka Bednářová, Ladislav Lis i Jarmila Bělíková.

Komunikat PAP z dnia 6 czerwca br. donosi, że „rozpoczął się proces sądowy 10 obywateli czechosłowackich zorganizowanych w grupę przestępczą, oskarżonych o działalność wymierzoną przeciw interesom CSRS". KSS „KOR" zwraca się do wszystkich ludzi dobrej woli w Polsce i na świecie, aby żądali natychmiastowego uwolnienia rzecznika Karty 77, dr. Jaroslava Šabaty, oraz wszystkich członków Komitetu Obrony Niesprawiedliwie Prześladowanych. Represjonując, więżąc i stawiając przed sądem działaczy opozycji demokratycznej władze czechosłowackie okazują brutalne lekceważenie Paktów Praw Człowieka

i Obywatela. Przypominamy, że w areszcie śledczym w Warszawie przebywa od 18 kwietnia współpracownik KSS „KOR" i Niezależnej Oficyny Wydawniczej NOWA, Tomasz Michalak.

Źródło: Dokumenty Komitetu…, op.cit., s. 401–402.

15

1979, lipiec, Warszawa – Moskwa

Oświadczenie Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR" i moskiewskich grup opozycyjnych w sprawie więzionych sygnatariuszy Karty 77

My – Rosjanie i Polacy – zjednoczeni we wspólnej walce o przestrzeganie praw człowieka zwracamy się do naszych czeskich i słowackich przyjaciół z Karty 77 bezprawnie więzionych przez władze CSRS. Zwracamy się do wszystkich ludzi dobrej woli w Rosji, w Polsce i na całym świecie. Zwracamy się do rządów i obywateli wszystkich państw.

Wierzymy, że każdy więziony i prześladowany za głoszenie prawdy i obronę sprawiedliwości człowiek odnosi zwycięstwo już samą swoją ofiarą. Wierzymy, że idee, za które prześladowani są Jarmila Bělíková, Václav Benda, Otka Bednářová, Jiří Dienstbier, Václav Havel, Ladislav Lis, Jiří i Dana Němcovie, Petr Uhl, Jaroslav Šabata i inni obrońcy praw ludzkich w CSRS, w Rosji i w Polsce – będą zwyciężać w sercach i umysłach Czechów, Słowaków, Polaków, Rosjan i będą zbliżać nasze narody wbrew polityce ich rządów. Wierzymy, że wszyscy razem naszą pracą, świadectwem, ofiarą – wywalczymy zwycięstwo prawdy i sprawiedliwości w życiu naszych społeczeństw.

Wiemy, że tylko pod naciskiem społeczeństw nasi przyjaciele osadzeni w końcu maja w areszcie w CSRS mogą odzyskać wolność. Uczynimy wszystko, aby skrócić ich pobyt w więzieniu. Wierzymy, że będą nam w tym pomagać wszyscy ludzie dobrej woli na całym świecie.

KOMITET SAMOOBRONY SPOŁECZNEJ „KOR"

Jerzy Andrzejewski
Stanisław Barańczak
Konrad Bieliński
Seweryn Blumsztajn
Bogdan Borusewicz
Andrzej Celiński
Mirosław Chojecki
Ludwik Cohn
Jerzy Ficowski
Stefan Kaczorowski
ks. Zbigniew Kamiński
Wiesław Kęcik
Jan Kielanowski
Leszek Kołakowski
Anka Kowalska
Jacek Kuroń

Edward Lipiński
Jan Józef Lipski
Jan Lityński
Antoni Macierewicz
Adam Michnik
Helena Mikołajska
Ewa Milewicz
Emil Morgiewicz
Piotr Naimski
Jerzy Nowacki
Wojciech Onyszkiewicz
Antoni Pajdak
Zbigniew Romaszewski
Józef Rybicki
Aniela Steinsbergowa
Józef Śreniowski
Maria Wosiek
Henryk Wujec
ks. Jan Zieja

CZŁONKOWIE MOSKIEWSKIEJ GRUPY HELSIŃSKIEJ

Wiktor Niekipiełow
Tatiana Osipowa
Malwa Łanda
Jelena Bonner
Jurij Jarim-Agajew
Naum Mejman
Sofja Kallistratowa

CZŁONKOWIE KOMISJI ROBOCZEJ DO SPRAW PSYCHIATRII

Leonard Tiernowski
Wiaczesław Bachmin
Andriej Sacharow
Tatiana Wielikanowa
Gieorgij Władimow
Aleksandr Ławut
Iwan Kowalow
Nina Komariewa
Władimir Malinkowicz
Maria Pietrienko
Irina Griwnina

PRZEDSTAWICIELE FUNDUSZU POMOCY DLA WIĘŹNIÓW POLITYCZNYCH

Irina Żołkowska-Ginzburg

CZŁONEK INICJATYWNEJ GRUPY OBRONY PRAW INWALIDÓW

Igor Chochłuszkin
Jurij Kisielew

Źródło: Dokumenty Komitetu…, op.cit., s. 411.

16

1979, 5 lipca, Gdańsk – Kraków – Lublin – Warszawa – Wrocław

List do Episkopatu Czech i Moraw, skierowany na ręce kardynała Františka Tomáška[2]

2. List podpisało 457 osób. Nazwiska sygnatariuszy – *Opozycja małopolska w dokumentach 1976–1980*, opr. A. Roliński, Kraków 2003, s. 354–357.

Eminencjo i Dostojni Księża Biskupi,
Troska o zachowanie godności człowieka i przestrzeganie praw nałożonych każdemu obywatelowi jest obowiązkiem chrześcijanina.

Dlatego sumienie nie pozwala nam trwać bezczynnie wobec wiadomości docierających z Waszego kraju. Nie widząc żadnej innej możliwości działania, zwracamy się do Episkopatu Czech i Moraw, głęboko poruszeni aresztowaniami, grożącym procesem i represjami, stosowanymi wobec niewinnych ludzi. Chodzi zwłaszcza o członków Komitetu Obrony Niewinnie [Niesprawiedliwie] Prześladowanych, sygnatariuszy Karty 77. Są to:

Václav Benda, Otka Bednářová, Jarmila Bělíková, Jiří Dienstbier, Václav Havel, Ladislav Lis, Jiří Němec, Dana Němcová, Václav Malý, Petr Uhl, aresztowani 29 maja 1979 r. Zarzuca się im „działalność przeciwko interesom CSRS" i grozi im kara od 5 do 10 lat więzienia.

Ludzie ci, budzący powszechny podziw i uznanie, działali z głębokich humanistycznych pobudek, zgodnie z duchem nauki Kościoła, który na Soborze Watykańskim II wzywa, by „ci, którzy posiadają talent do działalności politycznej lub mogą się do niej nadać […] występowali przeciwko uciskowi ze strony jednostki lub samowładztwu i nietolerancji partii politycznej"… („Gaudium et Spes" n. 75).

Jesteśmy świadkami, jak Kościół, który zawsze stawał w obronie praw człowieka, skutecznie tych praw broni w ostatnich czasach. Głos Kościoła – jako jedynego autorytetu moralnego w krajach takich jak Czechosłowacja i Polska – ma ogromne znaczenie realne.

Dlatego prosimy o wzięcie w obronę tych ludzi oraz o roztoczenie opieki nad ich rodzinami.

Być może nasz list jest zbędny i nieaktualny, być może działania Episkopatu wyprzedziły prośby w tym liście wyrażone. Jeśli o tym nie wiemy, to nie dlatego, że brak u nas zainteresowania tym, co dzieje

się w Czechosłowacji i tamtejszym Kościele, lecz na skutek utrudnień w przepływie informacji między naszymi krajami.

Łączymy się z Wami w modlitwie, zwłaszcza za wszystkich prześladowanych oraz tych, którzy stają w ich obronie.

Źródło: Opozycja małopolska w dokumentach 1976–1980, opr. A. Roliński, Kraków 2003, s. 353–354.

17

1979, 22 sierpnia, Warszawa

Oświadczenie Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR" w sprawie głodówki protestacyjnej

22 sierpnia 1979 KSS „KOR" otrzymał pismo następującej treści:

Apel do światowej opinii publicznej
Od dnia 29 maja br. w Czechosłowacji więzieni są członkowie Komitetu Obrony Niesprawiedliwie Prześladowanych: Otka Bednářová – dziennikarka, Jarmila Bělíková – psycholog, Václav Benda – filozof i matematyk, Albert Černý – aktor, Jiří Dienstbier – dziennikarz, Václav Havel – dramaturg, Ladislav Lis – prawnik, Václav Malý – ksiądz katolicki, Dana Němcová – psycholog, Jiří Němec – psycholog, Petr Uhl – inżynier mechanik. Już od dłuższego czasu są więzieni: Jiří Lederer – dziennikarz, Aleš Macháček – inżynier rolnik, František Hrabal – robotnik, Jan Zmatlík – socjolog, Jaroslav Šabata – psycholog, Jiří Wolf – robotnik. Wszyscy oni są obwinieni o przestępstwo z paragrafu 98 k.k. CSRS – działanie wywrotowe na szkodę państwa.

Ludzie ci próbowali działać w duchu dokumentów helsińskich: zwracali uwagę opinii publicznej na przypadki naruszania praw człowieka, wzięli na serio próbę złagodzenia napięcia, chcieli się przyczynić swoim życiem do urzeczywistnienia pokoju, praw człowieka, wolności. Odebrano im wolność, aby zdusić ruch w obronie praw obywatelskich w CSRS, reprezentowany przez Kartę 77, aby udaremnić wysiłek tych, co walczą o prawa człowieka na całym świecie.

Czechosłowacja leży geograficznie pośrodku Europy. Jest krajem małym, ale z wielkimi tradycjami demokratycznymi. Tradycjami, w których zawiera się troska o wyzwolenie człowieka. Ludzie! Nie pozwólcie, aby wolność człowieka została tutaj, w sercu Europy, zniszczona! Jeżeli bowiem tak się stanie, to utracimy ją wszyscy!

Jestem zwykłym obywatelem tego kraju, ale życie związało mnie blisko z większością owych niesłusznie uwięzionych. Jestem przekonany o ich uczciwości. Dlatego zwróciłem się do prezydenta Gustáva Husáka i do Komunistycznej Partii Czechosłowacji z apelem o niezwłoczne

zwolnienie tych ludzi. Dlatego tez zwracam się do światowej opinii publicznej z apelem o solidarność i zorganizowanie protestacyjnej akcji [zbierania] podpisów.

Dnia 20 sierpnia 1979 r. o godzinie 6 rozpocznę wspólnie z obrońcami praw człowieka w Polsce ośmiodniową głodówkę na znak poparcia walki o prawa człowieka i obywatela we wszystkich krajach świata – od Wietnamu po Brazylię.

Dziękuję wszystkim, którzy się przyłączą swoim podpisem do apelu o uwolnienie więźniów politycznych w Czechosłowacji, oraz wszystkim, którzy się przyłączą do głodówki na znak solidarności z uciemiężonymi.

Z wiarą w sprawiedliwość
Karel Charlie Soukup
Repcice 1, pow. Litomierzyce, CSRS
Praga, dnia 15 sierpnia 1979"

Autor tego listu, sygnatariusz Karty 77, znany piosenkarz Karel Charlie Soukup, 20 sierpnia wraz z Davidem Němcem i trzecim obywatelem CSRS, którego nazwiska nie znamy[3], został zatrzymany w drodze z Krakowa do miejsca zamierzonej głodówki.

3. Był to Tomáš Liška.

KSS „KOR" wyraża solidarność z apelem Karla Ch. Soukupa oraz informuje, że gotowość przeprowadzenia głodówki wyraziło natychmiast kilkanaście osób. Zwracamy się wiec do władz CSRS o uwolnienie aresztowanych obrońców praw człowieka w Czechosłowacji. W przeciwnym wypadku rozpocznie sie w Polsce głodówka solidarnościowa.

Źródło: Dokumenty Komitetu…, op. cit., s. 411–412.

18

1979, 23 sierpnia, Warszawa

List przedstawicieli Komitetu Samoobrony Społecznej KOR[4] do ambasadora Czechosłowacji w PRL

4. Do ambasady CSRS udali się Aniela Steinsbergowa, Ludwik Cohn i Jan Kielanowski.

W dniu dzisiejszym o godzinie 11.40 przybyliśmy do ambasady CSRS z zamiarem osobistego wręczenia Panu Ambasadorowi oświadczenia Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR" z dnia 22 sierpnia br. Poinformowano nas, że Pan Ambasador jest nieobecny i że nie ma również żadnego Pracownika Ambasady, upoważnionego do przyjmowania w Jego imieniu, oraz że korespondencja do Ambasady, z wyjątkiem urzędowej, przesłana być może tylko przez pocztę. Przesyłamy więc listem poleconym wspomniane oświadczenie z prośbą o zapoznanie się z jego treścią oraz o przekazanie go Władzom CSRS.

Źródło: Dokumenty Komitetu…, op. cit., s. 413.

19

1979, 3 października, Warszawa

Oświadczenie uczestników głodówki w kościele św. Krzyża

My, niżej podpisani – aby dać świadectwo solidarności i jedności z naszymi więzionymi braćmi Czechami i Słowakami, a także z przyjaciółmi osadzonymi w polskich aresztach – rozpoczęliśmy w dniu 3 października 1979 r. o godz. 19.00 siedmiodniową głodówkę w Kościele św. Krzyża w Warszawie.

Zwracamy się z gorącym apelem do wszystkich ludzi dobrej woli w Polsce i na całym świecie, aby wraz z nami występowali w obronie aresztowanych członków czechosłowackiego Komitetu Niewinnie Prześladowanych – Otki Bednářovej, Rudolfa Battěka, Jarmili Bělíkovej, Václava Bendy, Alberta Černego, Jiříego Dientsbiera, Václava Havla, Dany Němcovej, Jiříego Němca, Ladislava Lisa, Václava Malego, Petra Uhla; w obronie aresztowanych za pełnienie służby duszpasterskiej księży ze Słowacji i Czech – Aleša Březiny[5], Josefa Mrovčáka, Josefa Zveřiny i wielu innych; w obronie Czechów i Słowaków aresztowanych za udział w polskiej pielgrzymce Jana Pawła II; w obronie wszystkich więźniów politycznych w CSRS, wśród nich Františka Hrabala, Jiříego Lederera, Jaroslava Šabaty, Jaromíra Šavrdy, Jiříego Wolfa, Jana Zmatlíka, Aleša Macháčka i przetrzymywanego w szpitalu psychiatrycznym Tomáša Petřivego.

Prosimy także o obronę aresztowanych w Polsce Adama Wojciechowskiego i Edmunda Zadrożyńskiego.

Wierzymy, że solidarność ludzka jest władna skutecznie bronić praw i godności człowieka.

Za miejsce wspólnej głodówki wybraliśmy katolicką świątynię, ponieważ w PRL jedynie Kościół może udzielić schronienia ludziom różnych przekonań, ludziom występującym w obronie niezbywalnych praw osoby ludzkiej.

Źródło: Dokumenty uczestników Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela 1977–1981, opr. G. Waligóra, Kraków 2005, s. 298.

5. W dokumencie mylnie Aleša Březinę uznano za księdza. Chodzi o synatariusza Karty 77 i byłego studenta Ewangelickiego Wydziału Teologicznego im. Komenskiego, wyrzuconego ze studiów z powodów politycznych w 1972 r. W latach 1977–1979 Březina był więziony za odmowę służby wojskowej.

20

1979, 15 października, Warszawa

Oświadczenie Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR" w sprawie głodówki w kościele św. Krzyża

W dniach 3–10 października 1979 roku 15 osób: Konrad Bieliński, Jacek Bierezin, Andrzej Czuma, Joanna Duda-Gwiazda, Kazimierz Janusz, Anka Kowalska, Jacek Kuroń, Jan Lityński, Antoni Macierewicz, ks. Stanisław Małkowski, Jerzy Markuszewski, Adam Michnik, Halina Mikołajska, Mariusz Wilk, Kazimierz Wóycicki – przeprowadziło w kościele Św. Krzyża w Warszawie głodówkę protestacyjną w związku z prześladowaniami, które dotknęły ostatnio osoby walczące o wolność przekonań w Czechosłowacji i Polsce.

Do głodówki dnia 7 października i następnych przyłączyli się w Pradze: Eugen Brikcius, David Němec, Pavla Němcová, Markéta Němcová, Josef Rössler, Pavel Šmída, Petruška Šustrová.

KSS „KOR" wierzy, że akty te uświadomią narodom i rządom Czechosłowacji i Polski, iż łamanie praw ludzkich i obywatelskich napotka zawsze solidarne przeciwdziałanie wszystkich ludzi dobrej woli.

Źródło: Dokumenty Komitetu…, op. cit., s. 434.

21

1979, 17 października, Wrocław

List członków Klubu Samoobrony Społecznej do ambasadora CSRS w PRL

Szanowny Panie Ambasadorze,
od 4 miesięcy w więzieniach Pańskiego kraju przetrzymywani są działacze ruchu Karta 77 – ludzie, których jedyną winą jest działanie dla dobra własnego społeczeństwa, dobra narodów Czech i Słowacji, dobra ogólnych zasad leżących u podstaw zachodniej cywilizacji. Nie jest naszą rzeczą przypominać Panu, że to właśnie za pośrednictwem Pańskiej Ojczyzny Polska weszła przed tysiącem lat do tego kręgu kulturowego, w którym głębokie odczucie praw jednostki i godności każdego człowieka stanowiło jeden z głównych czynników ewolucji społeczeństwa. Toteż z tym większym niepokojem obserwujemy regres w tym względzie widoczny w Czechosłowacji od przeszło 11 lat. Nie kryjemy, że wstyd jest nam udziału polskich wojsk w inwazji Pańskiego Kraju, która w sierpniu 1968 r. powstrzymała proces reform z którym społeczeństwa Europy Wschodniej wiązały ogromne nadzieje.

Szanowny Panie,
przetrzymywani w czechosłowackich więzieniach uczestnicy ruchu Karta 77 mieli odwagę przeciwstawienia się porządkowi społecznemu i politycznemu, który Pańskiemu Krajowi został narzucony przez obce wojska. Czynili to przy tym z godnie z międzynarodowymi dokumentami gwarantującymi podstawowe prawa i wolności obywatelskie oraz z literą Konstytucji Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej. Więzienie tych ludzi jest jawnym bezprawiem. Jest też jaskrawym przejawem walki przeciwko własnemu społeczeństwu, jaką władze CSRS prowadzą w imię racji i interesów obcych narodom Czech i Słowacji.

Domagamy się natychmiastowego uwolnienia zatrzymanych osób, umorzenia wszczętego przeciwko nim postępowania oraz zaprzestania w przyszłości szykan i represji względem ludzi myślących odmiennie niż rząd, który Pan reprezentuje.

Uprzejmie prosimy o przekazanie naszego protestu władzom CSRS, które reprezentuje Pan na terenie naszego kraju.

Źródło: „Biuletyn Dolnośląski" 1979, nr 5–6, s. 3.

22

1979, październik (przed 18)

Telegram Karty 77 do uczestników głodówki w kościele św. Krzyża

Dziękujemy za rzeczywisty przejaw solidarności. W staraniach o poszanowanie godności człowieka jesteśmy z wami zawsze i wszędzie.

Jiří Hájek, rzecznik Karty 77
Ladislav Hejdánek, rzecznik Karty 77
Zdena Tominová, rzecznik Karty 77

Źródło: „Informace o Charte" 1979, nr 14, s. 4.

23

1979, 18 października, Praga – Warszawa

Oświadczenie Karty 77, VONS i KSS „KOR”

W dniu 22 października rozpoczyna się w Pradze proces Otki Bednářovej, Václava Bendy, Jiříego Dienstbiera, Václava Havla, Dany Němcovej i Petra Uhla oskarżonych o działalność wywrotową przeciwko Republice Czechosłowackiej. Władze CSRS podjęły tę decyzję mimo licznych protestów opinii publicznej na całym świecie, mimo żądań zwolnienia wszystkich aresztowanych za swoje przekonania. Akcja ta, skierowana przeciwko ludziom podejmującym działalność na rzecz przestrzegania praw człowieka, jest bezprawna. Uważamy, że niezależnie od decyzji sądu w Pradze proces naszych przyjaciół jest ich moralnym zwycięstwem. Oświadczamy, że będziemy kontynuować nasze wysiłki w obronie ludzkiej godności, w obronie wszystkich prześladowanych w naszych krajach[6].

Źródło: Dokumenty Komitetu…, op.cit., s. 447.

6. W imieniu VONS i Karty 77 dokument podpisali Zdena Tominová, Jiří Hájek i Ladislav Hejdánek.

24

1979, 22 października, Warszawa

Oświadczenie członków Studenckiego Komitetu Solidarności w Krakowie w związku z zatrzymaniem w Warszawie uczestników planowanej manifestacji przed Ośrodkiem Kultury Czechosłowackiej

Dnia 22.X.79 o godzinie 15.30 na Placu Konstytucji w Warszawie obok Hortexu, przedstawiciele krakowskiego Studenckiego Komitetu Solidarności i grupa studentów z Warszawy zostali brutalnie zaatakowani przez mundurowych i niemundurowych funkcjonariuszy MO i SB.

Około 15 studentów zostało przemocą wepchniętych do milicyjnej Nysy i wywiezionych w nieznanym kierunku.

Oto niektóre nazwiska zatrzymanych:

Bogusław Bek
Grzegorz Małkiewicz
Bronisław Wildstein
Iwona Wildstein
Andrzej Mietkowski
Wojciech Sikora
Ewa Zalewska

Dnia 22.X.79 o godzinie 15.30 przed Ośrodkiem Kultury Czechosłowackiej miała się odbyć manifestacja solidarności studentów polskich z uwięzionymi od czerwca działaczami czeskiej opozycji demokratycznej. Właśnie tego dnia miał się rozpocząć w Pradze proces uwiezionych.

Protestujemy przeciwko kolejnemu katowi bezprawia polskich władz bezpieczeństwa.

Świadkowie zajścia:

Ewa Jurkiewicz
Wiktor Karpiński
Krzysztof Lachowski
Anna Petrycka
Ireneusz Rynkiewicz

Źródło: Opozycja małopolska…, op.cit., s. 393.

25

1979, 28 października

Oświadczenie Rady Rzeczników ROPCiO w sprawie represji wobec działaczy opozycyjnych w PRL i CSRS

Proces w Pradze zakończony nieprawomocnym wyrokiem skazującym członków Karty 77, członków Komitetu Obrony Ludzi Niewinnie [Niesprawiedliwie] Prześladowanych na kary więzienia na okres 5-ciu lat, a także skazanie Adama Wojciechowskiego przez Sąd Rejonowy w Warszawie na 2 miesiące aresztu – dowodzą, że represje wobec działaczy ruchu obrony przybierają na sile. Dostrzegając jaskrawe różnice między skalą wyroku, jaki zapadł w Pradze czeskiej, a skalą wyroku w procesie warszawskim – co jest wynikiem różnej sytuacji w PRL i w CSRS, stwierdzamy jednak, że oba one są dowodem tego samego rozwoju ruchów obrońców praw człowieka metodami policyjnymi, łącznie z zamykaniem w więzieniach obrońców swobód obywatelskich.

Wielka sprawa praw człowieka i obywatela nie może stać się przedmiotem manipulacji politycznej. Rola tych powinna łączyć wszystkich ludzi dobrej woli bez względu na ich przekonania polityczne i ewentualną przynależność do różnych ugrupowań politycznych. Na tym stanowisku stoi niezmiennie Rada Rzeczników Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela apelując o solidarne działanie na rzecz pełnego praw człowieka i obywatela.

Jedność działania w obronie praw obywatelskich, oparta o zasadę wzajemnej tolerancji, popieranie prawa każdego człowieka i każdego ugrupowania do prowadzenia własnej działalności politycznej – stanowi fundament działalności Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela w Polsce.

Apelujemy do wszystkich o solidarne działania przeciwstawiające się każdej próbie łamania praw człowieka, niezależnie od kraju, w którym podobne praktyki maja miejsce. Tylko wspólnym wysiłkiem możemy stworzyć system, w którym wszystkie prawa człowieka i obywatela będą respektowane.

Krzysztof Gąsiorowski
Karol Głogowski
Aleksander Hall
Andrzej Mazur
Leszek Moczulski
Tadeusz Puczko
Marek Marian Skuza

Źródło: Dokumenty Uczestników…, op.cit., s. 303.

26

1979, listopad, Wrocław

Oświadczenie w sprawie działaczy demokratycznych w Czechosłowacji

W październiku br. w stolicy Czechosłowacji odbył się proces inż. Petra Uhla, dra Václava Bendy, Jiříego Dienstbiera, Václava Havla, Otty Bednářovej i Dany Němcovej, którym zarzucono „działalność wywrotową na szkodę państwa", za co zostali skazani na kary od dwu do pięciu lat więzienia z zawieszeniem na pięć lat („Trybuna Ludu" nr 251 z 25.X. 1979 r.).

Mimo, że prasa polska nie przytoczyła żadnych faktów, które pozwoliłyby krajowej opinii publicznej wyrobić sobie pogląd o charakterze działania skazanych, z prasy światowej i radia wiadomo, iż byli oni sygnatariuszami Karty 77 i członkami Komitetu Obrony Niesprawiedliwie Prześladowanych, zaś ich działalność była zgodna z ustawodawstwem panującym w Czechosłowacji i polegała ona na tym, że podjęli się oni obrony praw obywatelskich we własnym państwie.

Oskarżenie o działalność antypaństwową i skazanie na więzienie ludzi dobrej woli, którzy w ramach obowiązującego ustawodawstwa, ujmują się za niewinnie prześladowanymi – godzi w nas wszystkich; jest represją za poglądy niezgodne z interesami rządzących i próbą zastraszenia przed podejmowaniem działalności humanitarnej, jest jaskrawym pogwałceniem Karty ONZ i Paktów Praw Człowieka i Obywatela, stanowi naruszenie godności i niezbywalnych praw ludzkiej osoby.

Świadomi wspólnego zagrożenia tym aktem bezprawia i samowoli, w poczuciu moralnej słuszności sprawy, za którą zostali skazani, przekazujemy uwięzionym wyrazy naszej solidarności. Domagamy się natychmiastowego uwolnienia ich oraz zaprzestania wszystkich szykan i represji wobec rzeczników i działaczy demokratycznych w Czechosłowacji.

Władysław Bandura
Adam Tadeusz Bąkowski
Krzysztof Bąkowski
Jadwiga Bożęcka
Jan Bożęcki
Leszek Budrewicz
Anna Bujwid
Marek Burak

Danuta Burnat
Mirosława Chamcówna
Zenobia Cieślińska
Roman Duda
Grażyna Dybanowska
Jerzy Filak
Tomasz Gabiś
Aleksander Gleichgewicht
Bolesław Gleichgewicht
Elżbieta Granat
Barbara Grell
Krzysztof Grzelczyk
Stanisław Hartman
Małgorzata Hornik
Wacław Kalinowski
Jarosław Klimek
Andrzej Kiełczewski
Roman Kołakowski
Andrzej Krzywicki
Kornel Morawiecki
Wiesław Noszczak
Tadeusz Newelski
Janusz Pastuszek
Adam Pleśnar
Tadeusz Puczko
Antoni Roszak
Krystyna Sławińska
Jerzy Śniadała
Mirosław Spychalski
Piotr Starzyński
Danuta Stołecka
Danuta Szczepańska
Leszek Szumski
Elżbieta Tarka
Roman Toska
Helena Trąbska
Maria Trąbska
Krzysztof Turkowski
Jan Waszkiewicz
Danuta Wilk
Mariusz Wilk
Krzysztof Winnicki
oraz 28 studentów UWr., których podpisy znajdowały się na liście zagarniętej przez SB i nie dało się ich odtworzyć.

Źródło: „Biuletyn Dolnośląski" 1979, nr 7, s.14–15.

27

1979, 1 listopada, Kraków

Oświadczenie Studenckiego Komitetu Solidarności związku z zatrzymaniem w Warszawie uczestników planowanej manifestacji przed Ośrodkiem Kultury Czechosłowackiej, osób kolportujących oświadczenie w tej sprawie i procesem członków VONS

Dn. 22.X.br. w Warszawie grupa studentów z Krakowa została napadnięta przez funkcjonariuszy MO i SB. W efekcie brutalnej napaści, kiedy na początku stosowano groźby, a potem bito i używano gazu łzawiącego, 12 osób zostało ujętych i osadzonych w areszcie na ok. dwie doby. Oto nazwiska zatrzymanych: B[ogusław] Bek, A[nna] Krajewska, M[arek] Kucia, G[rzegorz] Małkiewicz, A[ndrzej] Mietkowski, M[arian] Piątek, W[ojciech Sikora], I[wona] Wildstein, Br[onisław] Wildstein, P[aweł] Witkowski, J[arosław] Zadencki i E[wa] Zalewska. W sumie aresztowano w warszawie 29 osób.

24 bm. zatrzymano i uwięziono na taki sam przebieg czasu trójkę studentów – Annę Petrycką, Jacka Rakowieckiego i Wojciecha Widłaka – którzy kolportowali po ulicach Krakowa ulotki opisujące przebieg warszawskiego zajścia.

Powodem interwencji władz była przygotowana na dzień 22-go manifestacja solidarnościowa z uwięzionymi przedstawicielami opozycji demokratycznej w Czechosłowacji. Miała ona również na celu zaprezentowanie pomijanej milczeniem przez polskie środki masowego przekazu praktyki prześladowania w tym kraju ludzi, walczących o podstawowe prawa człowieka, które rząd czeski zobowiązał się respektować. Rząd, z którym nasze władze deklarują sojusz i przyjaźń.

Dn. 22.X. rozpoczął się w Pradze proces, który zakończył sie następującymi wyrokami: Petr Uhl – 5 lat, Václav Havel – 4,5 roku, Václav Benda i Jiří Dienstbier – po 3,5 roku, Otka Bednářová – 3 lata i Dana Němcová – 2 lata z zawieszeniem na pięć. W więzieniach pozostaje wielu przedstawicieli opozycji demokratycznej, m.in. Jiří Lederer, Tomáš Petřivý, Jaroslav Šabata, pięć osób – J[armila] Bělíková, A[lbert] Černý, L[adislav] Lis, V[áclav] Malý i J[iří] Němec – oczekuje

na proces. Są to przedstawiciele najróżniejszych środowisk – od intelektualistów, artystów, duchownych po robotników, łączy ich uczestnictwo w ruchu Karta 77. Ruchu, którego celem jest zbieranie, ujawnianie i przeciwdziałanie powszechnym w Czechosłowacji faktom naruszania praw człowieka i obywatela. Skazani obecnie oraz oczekujący na proces są twórcami i sygnatariuszami Komitetu Obrony Niewinnie [Niesprawiedliwie] Prześladowanych.

Aresztowanie i skazywanie ich za działalność na rzecz swobód demokratycznych jest zasadniczym pogwałceniem praw człowieka, które winny się stać podstawową normą postępowania w każdym cywilizowanym kraju. Protest przeciwko praskim procesom zgłosiło wiele osób, organizacji i państw na całym świecie, m.in. komunistyczne partie Francji, Hiszpanii i Włoch.

Nie możemy pogodzić się z brutalnymi interwencjami władz bezpieczeństwa, które uniemożliwiają nam wyrażenie swej solidarności z obrońcami praw człowieka w Czechosłowacji. Solidarności, której manifestowanie jest nie tylko naszym prawem, ale i obowiązkiem. Nie możemy pozostawać obojętni wobec faktów dziejących się w naszym najbliższym sąsiedztwie – wiele tragicznych lekcji historii odsłaniało skutki takiej bierności.

I najważniejsze: mamy moralny obowiązek wypowiedzieć się zarówno w sprawie działania naszych władz bezpieczeństwa jak i przede wszystkim procesów w Czechosłowacji. Winniśmy domagać się, aby rząd wystąpił w obronie narodu, którego władza uzurpuje sobie prawo do prześladowania obywateli.

Waldemar Bratuszewski II r. archeologii UJ
Anna Krajewska V r. etnografii UJ
Ewa Kulik IV r. fil. ang. UJ
Grzegorz Małkiewicz IV r. fil. ang. UJ
Andrzej Mietkowski II r. astronomii UJ
Dorota Martini V r. malarstwo ASP
Wojciech Widłak III r. filozofii UJ

Źródło: Opozycja małopolska…, op. cit., s. 398–399.

28

1980, 4 sierpnia, Warszawa

Oświadczenie Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR" w sprawie aresztowania Karla Soukupa i Oldřicha Tomeša

1 lipca pod zarzutem chuligaństwa aresztowano w CSRS znanego pieśniarza Karla Soukupa – sygnatariusza i rzecznika Karty 77. Razem z Soukupem aresztowany został Jindřich Tomeš, któremu prokurator obok zarzutu chuligaństwa postawił zarzut szerzenia antypaństwowej propagandy. Obu aresztowanym grozi kara 2 i 3 lat więzienia. Zarzuty te sformułowane zostały w związku z odbywającym się na prywatnej uroczystości recitalem K. Soukupa.

Pod takim samym zarzutem K. Soukup aresztowany był juz raz w 1976 r. (aresztowano wtedy wraz z nim członka grupy muzycznej „Plastic People [of the Universe]"). Wówczas nie doszło do skazania K. Soukupa, zwolniono go z więzienia po 6 miesiącach, jednak śledztwo do dziś nie zostało umorzone. Objął go całkowity zakaz występów, zwolniony został z pracy (był nauczycielem muzyki). Władze administracyjne próbowały pozbawić jego i jego rodzinę (żona i 3 dzieci) mieszkania.

W lecie ub.r. K. Soukup zwrócił się do nas z prośbą o przeprowadzenie w Warszawie wspólnego strajku głodowego w obronie prześladowanych w Czechosłowacji i Polsce. Po przybyciu do Polski został wspólnie z Tomášem Lišką i Davidem Němcem zatrzymany i przekazany władzom czechosłowackim, po kilku dniach zwolniony z aresztu.

Obecna akcja władz czechosłowackich to jedna z wielu prób dławienia niezależnej działalności w Czechosłowacji.

Przyłączamy się do protestu czechosłowackiego Komitetu Obrony Niesprawiedliwie Prześladowanych (KONP). Żądamy zwolnienia K. Soukupa i innych więźniów politycznych w Czechosłowacji.

Źródło: Dokumenty Komitetu…, s. 567–568.

29

1980, 21 sierpnia, Warszawa

Oświadczenie Rady Sygnatariuszy ROPCiO w 12. rocznicę interwencji wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji

Bracia Czesi i Słowacy!
W dniu 21 sierpnia od 12 już lat Polacy, którym drogie są najlepsze tradycje, z poczuciem hańby wspominają zorganizowany przez Związek Radziecki najazd na Czechosłowację – najazd, w którym obok innych państw Układu Warszawskiego uczestniczyła także Polska. Wówczas to, na oczach całego świata, podeptano suwerenność Waszego, nikomu nie zagrażającego kraju, jego prawo do samodzielnego decydowania o swym losie. Ten akt międzynarodowego rozboju uczciwi Polacy wspominają ze wstydem, mimo iż główną odpowiedzialność za nasz w nim udział ponoszą polskie komunistyczne władze, które również i wówczas działały bez jakiegokolwiek porozumienia ze społeczeństwem.

W tym roku smutną datę 21 sierpnia wspominamy w sytuacji szczególnej. Oto bowiem polskie społeczeństwo, protestując przeciw narzucanemu nam od 36 lat zniewoleniu i wynikającej zeń nędzy materialnej, przeżywa dziś kolejny zryw wolnościowy. I podobnie jak Wy w roku 1968, tak my dziś w sposób stanowczy domagamy się, aby system, który ma nas obowiązywać, miał ludzkie oblicze. Podobnie też jak Wy wówczas, tak my dziś protestujemy przeciw temu, co poniża ludzką i obywatelską godność.

W tej historycznej chwili zwracamy się do Was, czescy i słowaccy bojownicy o prawa człowieka; zwracamy się przede wszystkim do tych spośród Was, którzy zaangażowanie na rzecz wolności dla innych przypłacili utratą wolności własnej. Na wasze ręce pragniemy złożyć hołd dla bohaterów Praskiej Wiosny. Ich protest był jednym z wielkich milionowych słupów naszej wspólnej drogi do wolności. Nie był więc on daremny. Pragniemy też przekazać Wam wyrazy naszej głębokiej wiary w to, że nie tylko wielowiekowa przeszłość, lecz i przyszłość potwierdzi zasadniczą bliskość naszych narodów.

Źródło: Dokumenty uczestników…, op.cit., s. 376–377.

30

1980, sierpień, Praga

List Karty 77 do Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Gdańsku

Drodzy Przyjaciele,
z uwagą i wzruszeniem obserwujemy Waszą walkę o wolne i godne życie.

Żądania, które wyartykułowaliście, zwłaszcza zwolnienie więźniów politycznych, przestrzeganie wolności słowa i prawo do zakładania niezależnych organizacji związkowych, są tożsame z naszymi usiłowaniami.

Wierzymy, że Wasza wytrwałość, rozwaga i poczucie obywatelskiej odpowiedzialności przyniosą pozytywne rezultaty nie tylko Wam i całemu narodowi polskiemu, ale umocnią też autorytet praw człowieka na całym świecie.

Marie Hromádková
Miloš Rejchrt

Źródło: „Informace o Chartě 77" 1980, nr 12, s. 4.

31

1980, 31 sierpnia, Praga

Oświadczenie Komitetu Obrony Niesprawiedliwie Prześladowanych

W związku z ruchem strajkowym i walką polskich robotników o prawa związkowe i ekonomiczne oraz demokratyzację społeczeństwa uwięzieni zostali członkowie Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR".

Ich uwięzienie uważamy za niesprawiedliwe i wzywamy do zwolnienia wszystkich członków KSS „KOR" i innych więźniów politycznych. Jesteśmy przekonani, że problemów społecznych nie można rozwiązać uwięzieniem tych, którzy walczą o zmiany na lepsze.

Źródło: Československo-polské styky včera, dnes a zítra, red. A. Měšťan, München 1986, s. 147.

32

1980, 8 grudnia, Praga

List Karty 77 do redakcji dziennika „Rudé Právo”

Protestujemy przeciwko podyktowanemu złą wolą zaliczeniu Karty 77 do grona wrogów socjalizmu, jak to wynika z treści artykułu „Słabo skrywane marzenia”, który wydrukowaliście 6.12.1980 r..

Przede wszystkim wyrażamy zaniepokojenie myślą przewodnią wspomnianego artykułu, która wyraźnie głosi, że „w całej rozciągłości powtarza się to, co już się odegrało” i chce wywołać wrażenie, że aktualne wydarzenia w PRL są i będą odpowiednikiem czechosłowackich wydarzeń z roku 1968.

Poszczególne sformułowania i ogólny wydźwięk artykułu zamieszczonego w oficjalnej prasie czechosłowackiej zmusza nas do oświadczenia, że także i w stosunku do Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej bronimy prawa narodów do samostanowienia, które według Międzynarodowego paktu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych (ustawa 120/76 Sb.) „Z mocy tego prawa swobodnie określają swój status polityczny i swobodnie realizują swój rozwój gospodarczy, społeczny i kulturalny.”

W dalszym ciągu będziemy obstawać przy zasadzie wyrażonej Akcie Końcowym Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, według którego „Państwa uczestniczące będą szanować suwerenną równość i indywidualność każdego z nich […] Żadne względy nie mogą posłużyć jako usprawiedliwienie uciekania się do groźby użycia siły lub jej użycia wbrew niniejszej zasadzie.”

Marie Hromádková
Miloš Rejchrt

Źródło: Československo–polské styky…, op.cit., s. 150.

33

1980, 14 grudnia, Praga

List Karty 77 do prezydenta CSRS, rządu i Zgromadzenia Federalnego w związku z tendencyjnym informowaniem przez czechosłowackie media o wydarzeniach w Polsce

Zwracamy się do Was w związku z wydarzeniami, które nasza opinia publiczna śledzi z napiętą uwagą.

W PRL już od kilku miesięcy trwa proces odnowy społecznej. Pozytywne siły narodu i jego kierownictwa politycznego i państwowego porozumiały się, w oparciu o konstruktywne podejście, w sprawie rozwiązania problemów gospodarczych i ogólnospołecznych, które zgromadziły się w przeciągu szeregu lat. W tym procesie przejawiają rozwagę i odpowiedzialność obywatelską, czym wzbudzają szacunek światowej opinii publicznej. Dotychczasowy rozwój sytuacji w PRL jest zachętą dla wszystkich, którzy zabiegają o pokojowe i demokratyczne rozwiązanie problemów współczesnego świata, jest także gwarancją tego, że i krytyczną sytuację może naród polski rozwiązać własnymi siłami, jak to deklarują jego przedstawiciele i szereg przywódców innych narodów. W pełni podzielamy to stanowisko i dlatego jesteśmy zaniepokojeni zjawiskami, które świadczą o próbach mieszania się z zewnątrz w sprawy PRL, a to zwłaszcza w tych przypadkach, gdy spotykamy się z nimi w naszej republice.

Chodzi przede wszystkim o zawartość i ton wypowiedzi czechosłowackich środków masowego przekazu, informujących czechosłowackie społeczeństwo, które nie ma możliwości sprawdzić rzeczywistego stanu rzeczy. Fałszywie opisuje się poszczególne wydarzenia i cały proces odnowy, przemilcza ważne fakty, wywołuje się niechęć do narodu polskiego i jego klasy robotniczej, szkaluje się te polskie siły społeczne i ich przedstawicieli, z którymi kierownictwo państwowe w partnerskim dialogu szuka najlepszego rozwiązania obecnej sytuacji. Atakuje się przedstawicieli KSS „KOR", którzy przejawiają i w obecnej sytuacji pozytywny stosunek do polskiego ustroju społecznego i jego sojuszniczych zobowiązań i przyczyniają się do tego, żeby proces odnowy przebiegał spokojnie. Ataki czechosłowackich środków masowego

przekazu nie oszczędzają też przedstawicieli polskiego ruchu robotniczego, a bezpośrednio lub pośrednio są atakowani i przedstawiciele polskich władz konstytucyjnych.

Takie podejście czechosłowackich środków masowego przekazu dezorientuje nasze społeczeństwo, szkodzi przyjacielskim stosunkom naszych narodów i stoi w sprzeczności z normami i powszechnymi zasadami etycznymi stosunków międzynarodowych oraz wskazuje na próbę ingerencji w polskie wydarzenia innymi środkami.

Nasze społeczeństwo jest zaniepokojone faktem, że bez jakiegokolwiek wyjaśnienia oficjalnego stanowiska spotyka się z szeregiem oznak świadczących o przesunięciach jednostek wojskowych w kierunku polskich granic. W związku z tym pojawiają się w naszym społeczeństwie obawy, iż może dojść do sytuacji, gdy Czesi i Słowacy będą musieli w Polsce przelewać krew swoją i swoich polskich braci.

Nie wątpimy, że i dla stosunku naszego państwa do obecnych wydarzeń w PRL wiążące są podpisy złożone przez konstytucyjnych przedstawicieli naszej republiki pod Aktem końcowym KBWE, według którego „państwa uczestniczące będą szanować suwerenną równość i indywidualność" i który wprost potwierdza, że „żadne względy nie mogą posłużyć jako usprawiedliwienie uciekania się do groźby użycia siły lub jej użycia wbrew niniejszej zasadzie". To ostatnie wypływa również z szeregi dalszych zobowiązań międzynarodowych, m.in. Karty ONZ i Układu Warszawskiego.

Oprócz tego także historyczne doświadczenie naszych narodów dowodzi, że siłowa ingerencja z zewnątrz nie rozwiązuje problemów kraju, na odwrót zaostrza je i ostatecznie obciąża przyszłe pokolenia nienawiścią i winą.

Uważamy w związku z tym, że dla uspokojenia naszej opinii publicznej, dla wsparcia pozytywnych i wzbudzających nadzieję zjawisk w polskim rozwoju społecznym i dla przyjaźni między naszymi narodami pomogłoby jednoznaczne oświadczenie przedstawicieli czechosłowackich władz, że CSRS nie będzie w żaden sposób wtrącać się do swobodnego rozwoju PRL.

Rzecznicy Karty 77
Marie Hromádková
Miloš Rejchrt
Członek kolektywu rzeczników Karty 77
Ladislav Lis

Źródło: „Informace o Chartě 77" 1981, nr 1 s. 1.

34

1981, 21 lutego, Praga

List Karty 77 do Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR", złożony na ręce Jacka Kuronia

Drodzy przyjaciele,
w tej chwili uważamy za swój obowiązek wyrazić solidarność z Wami. Łączy nas wspólne zadanie: współtworzyć sprawiedliwe społeczeństwo, w którym interes ogółu tożsamy jest ze swobodnym rozwojem zdolności każdego człowieka. Początek Waszej drogi zwiastował szlachetny czyn – obrona prześladowanych robotników. Swoim działaniem zyskaliście szacunek i naturalny autorytet w całym społeczeństwie polskim. Za granicami swojego kraju inspirowaliście i skutecznie wspieraliście wiele inicjatyw obywatelskich. Tej Waszej bezinteresownej, szlachetnej i odważnej działalności nie można ani zdeprecjonować pomówieniami ani stłumić przemocą. Życzymy Wam, aby nadal znajdowała ona zrozumienie ludzi i pomagała w realizacji humanitarnych zamierzeń.

Václav Malý
dr Jaroslav Šabata
Bedřich Placák

Źródło: Československo-polské…, op.cit, s. 153.

35

1981, 8 września, Gdańsk

Posłanie do ludzi pracy Europy Wschodniej, uchwalone przez I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność”

Delegaci zebrani w Gdańsku na I Zjeździe Delegatów Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” przesyłają robotnikom Albanii, Bułgarii, Czechosłowacji, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Rumunii, Węgier i wszystkich narodów Związku Radzieckiego – pozdrowienia i wyrazy poparcia.

Jako pierwszy niezależny związek zawodowy w naszej powojennej historii głęboko czujemy wspólnotę naszych losów. Zapewniamy, że wbrew kłamstwom szerzonym w waszych krajach, jesteśmy autentyczną, 10-milionową organizacją pracowników, powołaną w wyniku robotniczych strajków. Naszym celem jest walka o poprawę bytu wszystkich ludzi pracy. Popieramy tych z was, którzy zdecydowali się wejść na trudną drogę walki o wolny ruch związkowy. Wierzymy, że już niedługo wasi i nasi przedstawiciele będą się mogli spotkać celem wymiany związkowych doświadczeń.

Źródło: I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność”. Stenogramy, t. 1 – I tura, opr. G. Majchrzak, J.M. Owsiński, Warszawa 2011, s. 1044–1045.

36

1981, 15 grudnia, Praga
Ulotka Grupy Akcji Rewolucyjnej

Robotnicy, studenci, obywatele Czechosłowacji!
Podnieście głos w sprawie obrony robotników polskich. Wyraźcie swoją dezaprobatę wobec prześladowania myślących postępowo robotników i intelektualistów w PRL. Zrozumcie, że w Polsce chodzi również i o nas. Jeśli w Polsce zostanie skruszona próba odnowienia demokracji, na długie lata zostaną zniszczone nadzieje na odrodzenie socjalizmu w całym bloku wschodnim. Uświadomcie sobie, że w Polsce nie ma miejsca kontrrewolucja, lecz rewolucyjna walka proletariatu przeciw systemowi biurokratycznemu i wyzyskowi. Że polscy robotnicy walczą o prawo do swobodnego życia w wolnym państwie, tak jak my w 1968 r.

Nie pozwólcie, żeby w Waszym imieniu nasz reżim bezkarnie wyrażał poparcie szaleńczemu bezprawiu polskiej junty. Pokażcie, że przejawy wsparcia wojskowej dyktatury generała Jaruzelskiego w Waszym imieniu – są oszustwem. Otwarcie dystansujcie się od proklamacji naszych samozwańczych przywódców. Wszelkimi możliwymi środkami wyraźcie poparcie dla rewolucyjnej walki polskiego proletariatu. Żądajcie zniesienia stanu wojennego w PRL i wypuszczenia przywódców związkowych, którzy są demokratycznie wybranymi przedstawicielami przygniatającej większości polskiej klasy pracującej. Zrozumcie, że cios zadany proletariatowi polskiemu jest ciosem poniżej pasa wobec całej klasy robotniczej, a przede wszystkim robotników w tzw. krajach realnego socjalizmu. Krokiem do zniewolenia proletariatu, który ma być pozbawiony wszelkich praw, swobód obywatelskich i możliwości wpływu na rządzących państwem. Krokiem ku wzmocnieniu państwowo – kapitalistycznego systemu krajów komunistycznych.

Bonzowie komunistyczni pojmują każdą próbę prawdziwie rewolucyjnej walki proletariatu jako atak na własny monopol władzy, który w sposób oczywisty zagraża nadejściu faktycznych rządów klasy robotniczej. Nie pozwólcie, aby dla utrzymania własnych przywilejów, korzyści i przepychu zniszczyli polską rewolucję przy Waszym

milczącym przyzwoleniu. Jeśli zduszony zostanie w zarodku polski proces odnowy, skutki wzmocnienia ich sił obrócą się przeciw Wam, wraz z konsekwencjami, które przyniesie ze sobą zaostrzenie sytuacji międzynarodowej, płynące z ukończenia procesu liberalizacji.

Solidarność z Solidarnością!

Wolność dla przywódców związkowych i pozostałych uwięzionych w Polsce!

Precz z wojskową dyktaturą Jaruzelskiego!

Praga, 15 grudnia 1981

GRUPA AKCJI REWOLUCYJNEJ

Źródło: Libri Prohibiti, zespół VONS, sprawa Jan Wünsch i inni, ulotka Grupy Akcji Rewolucyjnej.

37

1982, 7 stycznia, Praga

Oświadczenie Karty 77 w sprawie wydarzeń w Polsce

Niektóre środki masowego przekazu podały informacje, iż Karta 77 popiera siłowe rozwiązanie kryzysowej sytuacji w Polsce. Karta 77 nigdy nie wydała takiego oświadczenia. Forsowała zawsze ważność międzynarodowych paktów praw człowieka i ducha dialogu porozumień helsińskich. Wojskowe i policyjne siłowe rozwiązanie kryzysów społecznych jest obce wszystkim dotychczasowym poglądom Karty 77. Zniesienie wolności osobistych, internowanie tysięcy obywateli bez wyroku sądowego, przelewanie krwi współobywateli, zniesienie związkowych praw robotników i wszystkich ludzi pracy, zawieszenie działalności organizacji związkowych uznanych przez odpowiednie instytucje prawne państwa polskiego – wszystko to są działania, które nic nie rozwiązują, wprost przeciwnie, zwiększają napięcia społeczne i międzynarodowe i pozastawiają na przyszłość przerażające dziedzictwo.

Pragniemy wierzyć, że uda się przeprowadzić takie rozwiązanie, w którym nie będzie zwycięzców i przegranych, i które umożliwiłoby zagojenie głębokich ran i postęp w dziele odbudowy.

Radim Palouš
Anna Marvanová
Ladislav Lis

Źródło: Charta 77: Dokumenty 1977–1989, red. B. Císařovská i V. Prečan, t. I 1977–1983, Praha 2007, s. 407.

38

1982, 30 stycznia, Praga

Oświadczenie Karty 77 o dniu solidarności z Polską

Czechosłowackie stowarzyszenie Karta 77 przyłącza się do dnia solidarności, jaką światowa postępowa społeczność okaże polskiemu narodowi 30 stycznia 1982 r. Sądzimy, iż przemoc nie może wieść do rzeczywistego rozwiązania. Potrzeba, aby w rozwiązaniu polskiej kryzysowej sytuacji uczestniczyły wszystkie rzeczywiście reprezentatywne kręgi polskiego społeczeństwa, do których niewątpliwie należą robotnicza „Solidarność" i Kościół katolicki.

Źródło: Charta 77: Dokumenty 1977–1989…, op.cit., s. 408.

39

1982, 30 sierpnia, Praga

Stanowisko Karty 77 w sprawie drugiej rocznicy porozumień gdańskich

Dnia 30 sierpnia naród polski wspomina doniosłe wydarzenia ze swojej historii najnowszej – porozumień zawartych w Gdańsku. W dialogu pomiędzy władzami państwowymi a klasą robotniczą udało się wówczas zawrzeć porozumienie co do zasad i wytycznych demokratycznego rozwiązania poważnego kryzysu społecznego, w jakim kraj znalazł się pod koniec lat 70. Proces odnowy społecznej, który otrzymał dzięki temu silny impuls, wzbudził nadzieje i entuzjastyczne poparcie zdecydowanej większości polskiego społeczeństwa. Spotkał się też ze szczerą sympatią szerokich kręgów społeczności światowej i wszystkich prawdziwych przyjaciół narodu polskiego.

Karta 77, zaliczając się do nich, w imieniu swoich działaczy i wielokrotnie bardziej licznych kręgów społeczeństwa czeskiego i słowackiego, kilkakrotnie wyraziła bratnią sympatię i solidarność z tymi, którzy rozwijali i wspierali proces odnowy społecznej i jego ideały. Wyraziła też swój i ich krytyczny pogląd na grudniową ingerencję władz, która w ubiegłym roku przerwała ten proces, nie rozwiązując do dziś żadnego z poważnych problemów, tłumiących współczesny rozwój społeczeństwa polskiego. O tym, że takie siłowe interwencje, czy wewnętrzne czy zewnętrzne, ani w przeszłości, ani obecnie czy w przyszłości, nie mogą rozwiązać sytuacji kryzysowej, a odwrotnie – jedynie ją pogłębić, wiemy zresztą i z naszej niedawnej historii. Tym bardziej szczere jest nasze zainteresowanie tym, co się dziś dzieje w kraju naszych północnych sąsiadów. Tym bardziej gorące są uczucia przyjaźni i wspólnoty poglądów ze wszystkimi, którzy w Polsce w dalszym ciągu dążą do prawdziwe demokratycznego i humanitarnego porozumienia wszystkich patriotycznych sił narodu polskiego bez jakiejkolwiek zewnętrznej ingerencji. Takie porozumienie, a nie siłowe interwencje przeciwko pokojowym przejawom woli narodu, odrzucającego ograniczenie demokratycznych wysiłków na rzecz naprawy gospodarki, życia i sposobów zarządzania społeczeństwem w wymiarze ogólnokrajowym i lokalnym, porozumienie, które by wiodło do zwolnienia

internowanych i wszystkich więźniów politycznych, uważamy razem z narodem polskim za jedyną drogę do przezwyciężenia ogromnych trudności i za wsparcie pokojowego współistnienia i współpracy narodów naszego kontynentu.

Radim Palouš
Anna Marvanová
Ladislav Lis

Źródło: Československo…, op. cit., s. 158.

40

1982, 9 listopada, Praga

List Karty 77 do ambasady PRL w Pradze i Światowej Federacji Związków Zawodowych w związku z delegalizacją NSZZ „Solidarność”

10 XI 1980 zalegalizowano istnienie polskich związków zawodowych „Solidarność”. Postępowy świat wspomina w tym roku drugą rocznicę tego istotnego wydarzenia. W tym roku zostało jednak prawne zatwierdzenie tego związków i wszystkich innych anulowane poprzez ich likwidację, przez co postawiono poważną przeszkodę emancypacyjnej aktywności polskiego ludu. „Solidarność” powstała jako przejaw narodowego ruchu na rzecz powołania niezależnych związków zawodowych, które reprezentowałyby interesy polskich ludzi pracy, a w żadnym razie nie jako protest przeciwko polskiej partii komunistycznej i przeciw socjalizmowi w Polsce, lecz w harmonii ze spontanicznym pragnieniem odnowy społecznej a nawet w interesie na nowo się konstytuującej reprezentacji państwowej. To wszystko, podkreślamy ponownie, na podstawie legalnych umów, którym nadano moc prawną odpowiednią drogą. Nowe, legalne, niezależne i samorządne związki zawodowe w krótkim czasie zdobyły uznanie i autorytet, o czym świadczy i to, że osiągnęły liczbę 10 milionów członków. Ich znaczenie przekroczyło granice Polski, jako nową istotną pokojową inicjatywę z nadzieją przyjęły je centrale związkowe wszystkich orientacji politycznych i inne organizacje, wliczając w to szereg partii komunistycznych. Poprzez likwidację legalnego związku zawodowego „Solidarność” ponownie oddalone zostały nadzieje na stworzenie prawdziwie rozsądnych i powszechnie przyjaznych warunków społeczno-politycznych nie tylko w samej Polsce, ale i w całej Europie, jak również czyn ten nie pomógł konstruktywnemu dialogowi w ramach Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, wznowionemu w tych dniach w Madrycie.

Karta 77, której misją jest obrona praw człowieka, wyrażania zaniepokojenie sytuacją, w której decydującego znaczenia nie ma bynajmniej szacunek do głosu ludu, a więc do podstawowych praw obywatelskich, lecz siła wojskowa. Ten fakt oddziaływuje nie tylko wewnątrz polskich granic, gdzie wytwarza atmosferę bardziej przygnębiającą, niż dwa

lata temu przez to, że jest ona pozbawiona ówczesnych nadziei, ale też przenika do innych państw bloku wschodniego, ponieważ otwiera drogę aparatom represji kosztem rozwiązań politycznych, preferuje przemoc przed rozsądnymi negocjacjami. Widmo lat 50. wstępuje do lat 80. Europy środkowej. Karta 77 uważa za swój obowiązek zwrócić uwagę wszystkich ludzi dobrej woli na to aktualne zagrożenie.

Radim Palouš
Anna Marvanová
Ladislav Lis

Źródło: Charta 77: Dokumenty 1977–1989…, op.cit., s. 478.

41

1983, 1 września

Oświadczenie Komitetu Obrony Społecznej z okazji 15 rocznicy interwencji wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji i 10 rocznicy wojskowego zamachu stanu w Chile

21 sierpnia minęła 15 rocznica najazdu wojsk Układu Warszawskiego na Czechosłowację. 11 września minie 10 rocznica wojskowego zamachu stanu w Chile. Z okazji tych dwu tragicznych rocznic, pragniemy przekazać społeczeństwom obu krajów wyrazy naszej najgłębszej solidarności z ich walką o podstawowe prawa ludzkie i obywatelskie, o swobody związkowe, o wolność, demokrację i niezawisłość.

Społeczeństwo polskie wie dobrze, czym jest dyktatura i przemoc. W naszej walce kierujemy się tymi samymi, co Wy ideałami, walczymy o osiągnięcie tych samych, co Wy celów. Dawaliśmy temu niejednokrotnie wyraz. I choć reżim PRL wziął udział w agresji na Czechosłowację, to społeczeństwo naszego kraju nigdy tego haniebnego kroku nie zaakceptowało. Potępienie zaś wojskowego zamachu stanu w Chile przez władze PRL było jednym z nielicznych wypadków, gdy ich oficjalne posunięcia spotkały się ze społeczną aprobatą.

Dziś, gdy wolnościowe dążenia naszego społeczeństwa są tłumione przez reżim podobny do chilijskiego, gdy grozi nam pacyfikacja taka, jaka spotkała narody Czechosłowacji, chcemy jeszcze raz potwierdzić nasze niezmienne poparcie dla Waszej walki. Każde Wasze zwycięstwo jest i naszym zwycięstwem.

Źródło: „KOS" 1983, nr 38, s. 1.

42

1983, 28 września, Praga

List Karty 77 do Wojciecha Jaruzelskiego

Szanowny panie premierze,
jak wynika z ostatnich informacji, przekazanych prasie przez rzecznika Pańskiego rządu Jerzego Urbana, przygotowywany jest proces byłych członków KSS „KOR", głównie Jacka Kuronia, Adama Michnika, Jana Józefa Lipskiego i innych. Członkowie byłego KOR mają zostać osądzeni za rzekome przestępstwo przygotowania obalenia rządu zgodnie z par. 128 kk Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej.

Zwracamy się do Pana jako rzecznicy czechosłowackiej inicjatywy obywatelskiej Karta 77, z protestem przeciw przygotowywanemu procesowi członków KOR jako politycznej zemście na bezbronnym przeciwniku ideowym.

Dysponujemy szeroką wiedzą o dawnej działalności KOR i postrzegamy ją jako wyraz najwyższej cnoty obywatelskiej, którą jego członkowie okazali w krytycznej sytuacji, w której na skutek błędów politycznych byłego kierownictwa państwa, jak sam Pan to kilkakrotnie oświadczył, znalazło się społeczeństwo polskie. Nie można zapomnieć, że przedstawiciele KOR byli jedynymi, którzy po tragicznych wydarzeniach, które wywołały nie tylko nasze, ale i Pańskie rozgoryczenie, posiadali dość odwagi cywilnej i osobistego męstwa, aby udzielić efektywnej pomocy ofiarom bezsensownych brutalnych represji i ich rodzinom. W tym sensie postrzegamy i odczuwamy postępowanie przedstawicieli byłego KOR jako czyn najwyższej jakości etycznej i jako wzór godny naśladowania przez polityków. Dla nas, dla Karty 77, była konsekwentna, a jednocześnie rozważna postawa przedstawicieli KOR zawsze wzorcowe także dlatego, że swojej działalności nigdy nie prowadzili anonimowo ani nawet nielegalnie. Działali zawsze otwarcie i w zgodzie z prawami kraju, którego byli i są wybitnymi obywatelami. Jeśli mają teraz zostać postawieni przed sądem, nie chodzi o nic innego, jak o dokonywaną z zimną krwią zemstę tych kręgów w Pańskim kraju, które by chętnie – między innymi – zdyskredytowały i Pana. Wszak to właśnie Pan 13 grudnia 1981 r. uroczyście obwieścił, że nikt nie będzie ścigany i karany za działalność polityczną z okresu sprzed ogłoszenia

stanu wojennego. Ze słów Jerzego Urbana, z doniesień prasowych a przede wszystkim z faktu, że reprezentanci KOR Kuroń, Michnik i inni byli internowani po ogłoszeniu stanu wojennego wynika, że mają zostać osądzeni za działalność z tamtego okresu.

Prosimy Pana, panie premierze, aby dotrzymał Pan swego słowa polskiego oficera i z mocy swojego urzędu powstrzymał przygotowania do politycznego procesu niewinnych, prawych i dzielnych obywateli Polski.

Rzecznicy Karty 77
Jan Kozlík
Marie Rút Křížková
Anna Marvanová

Źródło: Československo…, op. cit., s. 161–162.

43

1983, 5 października, Praga

Gratulacje Karty 77 dla Lecha Wałęsy z okazji przyznania Pokojowej Nagrody Nobla

Szanowny Panie,
proszę nam pozwolić, abyśmy złożyli Panu, w imieniu czechosłowackiej inicjatywy obywatelskiej Karta 77 złożyli najszczersze gratulacje z okazji przyznania Pokojowej Nagrody Nobla za rok 1983.

Obserwowaliśmy Pańską imponującą walkę i walkę Solidarności, na czele której stał Pan od samego początku, o autentyczne wyzwolenie obywatelskie, a zatem i ludzkie. Pomimo wielu odmiennych poglądów i odmiennych doświadczeń dziejowych twierdziliśmy zawsze i nadal twierdzimy, że tylko to wyzwolenie prowadzi do porozumienia i pokoju wewnętrznego w społeczeństwie i jest warunkiem i podstawą pokojowych stosunków między państwami. Pańska postawa, którą obserwowaliśmy w czasie budowania „Solidarności", po ogłoszeniu stanu wojennego i którą widzimy dziś, świadczy – wbrew wszelkim próbom dyskredytacji – o wielkiej sile moralnej i odpowiedzialności za siebie samego i za ruch „Solidarności".

Żywimy nadzieję, że Pańskie zasługi doceniamy nie tylko my, którzy mamy podobne doświadczenia obywatelskie i ludzkie, ale i cała swobodnie myśląca społeczność świata. Pokojowa nagroda Nobla, która Panu – polskiemu robotnikowi – została przyznana, jest tego dowodem.

Sprawiedliwość, pokój i radość niech będą z Panem.

Rzecznicy Karty 77
Jan Kozlík
Marie Rút Křížková
Anna Marvanová

Źródło: Československo…, op. cit, s. 162–163.

44

1984, 12 lutego

Oświadczenie czechosłowackich i polskich opozycjonistów

W duchu spotkania sygnatariuszy Karty 77 i członków KSS „KOR" na granicy czechosłowacko-polskiej w roku 1978 wyrażamy i dziś wspólnie swoją wolę walki o przestrzeganie ludzkich praw i pogłębianie swobód obywatelskich. Chcemy jako sygnatariusze Karty 77, byli członkowie KSS „KOR" i działacze „Solidarności" dalej walczyć o demokrację, suwerenność i wolność swych krajów. Równocześnie protestujemy przeciw więzieniu i szykanowaniu naszych przyjaciół i współpracowników, sygnatariuszy Karty 77, byłych członków KSS „KOR" i działaczy „Solidarności". Wzywamy ludzi na całym świecie, którym droga jest godność i wolność człowieka, aby przyłaczyli się do naszych wysiłków o uwolnienie więźniów politycznych w Polsce i Czechosłowacji. Jest to sprawa nie tylko naszych krajów.
Karta 77, KSS „KOR" i „Solidarność" walczyły i walczą pokojowymi środkami o większą wolność człowieka, jego przyrodzone swobody i niezbywalne prawa. Dotąd, dokąd takie dążenia będą tłumione, nie będzie prawdziwego pokoju w Europie i na świecie.

Václav Benda
Jiří Dienstbier
Jiří Hájek
Václav Havel
Ladislav Hejdánek
Marie Hromádková
Božena Komárková
Jan Kozlík
Marie Rút Křížková
Miroslav Kusý
Václav Malý
Anna Marvanová
Jaroslav Mezník
Radim Palouš
Bedřich Placák
Jan Ruml
Jiří Ruml
Anna Šabatová
Jaroslav Šabata
Jan Šimsa
Petruška Šustrová
Josef Zvěřina

Konrad Bieliński
Zbigniew Bujak
Andrzej Celiński
Jerzy Ficowski
Zbigniew Janas
Tadeusz Jedynak
ks. Zdzisław Kamiński
Wieslaw Piotr Kęcik
Jan Kielanowski
Anna Kowalska
Wiktor Kulerski
Edward Lipiński
Jan Józef Lipski
Bogdan Lis
Jan Lityński
Halina Mikolajska
Ewa Milewicz
Wojciech Onyszkiewicz
Antoni Pajdak
Józef Rybicki
Aniela Steinsbergowa
Eugeniusz Szumiejko
Maria Wosiek
ks. Jan Zieja

Źródło: „Tygodnik Mazowsze", 1984, nr 78, s. 3.

45

1984, 2 listopada, Praga

List otwarty Karty 77 do polskich przyjaciół

Z oburzeniem i odrazą przyjęliśmy wiadomość o porwaniu i zamordowaniu księdza katolickiego Jerzego Popiełuszki. Potępiamy jakikolwiek terroryzm: jest to akt ślepej nienawiści, która odrzuca wszelkie prawa i przyjęte zasady moralne i która próbuje ukryć swą własną słabość pod stosem ciał niewinnych ofiar. Tym bardziej nie możemy milczeć, jeśli taka zbrodnia popełniona jest w sąsiednim kraju, z którym łączą nas dawne tradycje kultury, podobne losy i porządek polityczny. Jeśli popełnia się ją na człowieku, który był dobrym pasterzem dla swoich parafian, a także dla strajkujących warszawskich robotników, którego poglądy na wolność, sprawiedliwość i solidarność społeczną są niezwykle bliskie naszym. Wszak Jerzy Popiełuszko nie był przypadkową ofiarą, lecz męczennikiem swej wiary i mocnej postawy obywatelskiej, którą mu ta wiara dyktowała.

To niewątpliwie dobrze, że prawdopodobni sprawcy zostali schwytani, że oficjalne władze obiecują ich sprawiedliwe ukaranie i dokładne zbadanie całej zmowy. Z własnego doświadczenia znamy jednak aż nazbyt dobrze mechanizmy władzy w naszych krajach, byśmy byli skłonni uwierzyć, że mogło tu dojść do akcji terrorystycznej – w dodatku przeprowadzonej przez funkcjonariuszy tajnej policji – która nie byłaby inspirowana całkowitym pogwałceniem porządku prawnego i zabezpieczona przez siły na znacznie wyższym poziomie. Uczciwe śledztwo, mogące dać pewne gwarancje na przyszłość, nie może więc unikać publicznej i stanowczej oceny szerszych uwarunkowań, w tym zbadania szeregu podobnych przypadków, które dotąd pozostawały anonimowe.

Nienawistne zamiary zwykle osiągają przeciwne skutki. Jesteśmy przeświadczeni o tym, że zabójstwo księdza Popiełuszki wzmocni duchową determinację i moralny autorytet polskiego Kościoła katolickiego. Że zwolennikom „Solidarności" i wyzwolenia społecznego doda siły, aby nie ulegli prowokacjom ani znużeniu. Że i wielu z tych, którzy byli jego politycznymi i ideowymi przeciwnikami, pozwoli dostrzec, gdzie przebiega granica między wolnością narodu a jego zniewoleniem.

Wierzący spośród nas w pierwszą niedzielę adwentu będą się modlić za Ojca Popiełuszkę i cały naród polski.

Rzecznicy Karty 77
dr Václav Benda
Jiří Ruml
Jana Šternová

Były rzecznik Karty 77
Václav Malý, ksiądz katolicki

Źródło: Československo…, op.cit., s. 164–165.

46

1984, 27 listopada, Praga

List Komitetu Obrony Niesprawiedliwie Prześladowanych i Czechosłowackiej Ligi Praw Człowieka do polskich inicjatyw obywatelskich

Drodzy przyjaciele!
Dowiedzieliśmy się, że w Krakowie, Szczecinie, Wrocławiu i Warszawie zostały niedawno powołane obywatelskie komitety przeciwko przemocy i na rzecz obrony praworządności. Ich powstanie bardzo nas cieszy i daje nam nadzieję, że ich działalność pomoże powstrzymać czyny terrorystyczne. Wyrażamy wsparcie także i dlatego, że nasze wysiłki są w dużej mierze tożsame z Waszymi. Nasz komitet zajmował się i zajmuje szeregiem przypadków osób, które się stały ofiarami policyjnej samowoli lub bezpośrednimi ofiarami przemocy, której sprawcy pozostali nieukarani. Jesteśmy przekonani, że poprawa tego stanu rzeczy nie dokona się bez aktywnego zaangażowania społeczeństwa. Życzymy wam wiele szczęścia w Waszej odważnej działalności.

Źródło: Československo…, op.cit., s.166.

47

1985, 27 maja

List otwarty Václava Havla do generała Wojciecha Jaruzelskiego

Panie generale,
za kilka dni w Gdańsku ponownie rozpocznie się proces Adama Michnika, Bogdana Lisa i Władysława Frasyniuka. Przyłączam się do licznych miłujących wolność ludzi z całego świata i wspólnie z nimi zdecydowanie żądam, aby użył Pan swojej władzy i nie dopuścił do tego procesu politycznego, a także nakazał wypuścić wszystkich innych więźniów politycznych. Proszę Pana o to nie tylko dlatego, że Adam Michnik jest moim przyjacielem, którego dzieła znam i wiem, że jest to dzielny człowiek i patriota, który przynosi chwałę swojemu narodowi. Proszę Pana o to przede wszystkim dlatego, że wyraża on – podobnie jak jego współoskarżeni i inni polscy więźniowie polityczni – prawdziwą wolę społeczeństwa polskiego. Dopóki Pański rząd będzie ciągle jedynie zamykać rzeczników społeczeństwa, zamiast nawiązać z nimi realny dialog, nie zniknie, moim zdaniem, z Pańskiego kraju napięcie i głębokie podziały społeczne, a Polska będzie dalej tylko cierpieć i buntować się.

Václav Havel, pisarz

Źródło: Československo…, op.cit., s. 166–167.

48

1985, 19 czerwca, Praga

List otwarty Komitetu Obrony Niesprawiedliwie Prześladowanych i wiceprzewodniczącego Międzynarodowej Federacji na rzecz Praw Człowieka Ladislava Lisa, skierowany do Wojciecha Jaruzelskiego

Panie generale!

Przed kilkoma laty wziął Pan na siebie odpowiedzialność za losy swojego kraju i przejął w swoje ręce praktycznie całą władzę. Stało się tak bezsprzecznie wbrew woli większości polskiego społeczeństwa. To jednak nie zwalnia Pana ani z obietnic, które złożył Pan swojemu narodowi, ani z odpowiedzialności za działania tych sił i organów, którym otworzył Pan drogę ku nieograniczonej wszechwładzy nad społeczeństwem.

W tych właśnie dniach w Gdańsku zapadł wyrok na trzech czołowych działaczy niezależnego ruchu związkowego i obywatelskiego: Władysława Frasyniuka, Bogdana Lisa i Adama Michnika. Proces przebiegał pod znakiem licznych manipulacji, utajnienia przed opinią publiczną, ewidentnych uprzedzeń w stosunku do oskarżonych, a nawet i próby ożywienia rozmaitych nastrojów antysemickich. Jednocześnie przed sądem stali ludzie, którzy dla lepszej przyszłości Polski zrobili tak wiele i ponieśli dla niej takie ofiary, jak mało kto z ich współobywateli. Zostali oskarżeni tylko dlatego, że nie zamierzali bezczynnie przyglądać się dalszemu pogłębianiu kryzysu gospodarczego i politycznego, którego zażegnanie miało być uzasadnieniem przejęcia przez Pana władzy przed trzema laty – i mają za to spędzić kolejne dwa i pół do trzech i pół roku w więzieniu, z którego niedawno wyszli. Może jednak największym paradoksem jest to, że rząd postulaty oskarżonych właściwie przyjął, nawet jeśli tylko cząstkowo i niekonsekwentnie, oraz że oni sami ten kompromis zaakceptowali i nie wezwali do protestów społecznych: cały proces w ten sposób z aktu sprawiedliwości stał się jakąś osobistą zemstą, która ma zrekompensować niezbędne ustępstwo.

Byłoby rzeczą sprawiedliwą, humanitarną, a politycznie w najwyższym stopniu dalekowzroczną, gdyby Frasyniuk, Lis i Michnik zostali

uwolnieni. Są to ludzie prawi, niewinni, a dzisiejsza Polska jest zanadto zdestabilizowana, aby można sobie było pozwolić na zastraszanie tych, których zastraszyć się nie da i burzyć ostatnie mosty prowadzące do ewentualnego porozumienia narodowego. Wyrażamy swoją bezwarunkową solidarność z nimi i jednocześnie swoje współuczestnictwo w losach bratniego narodu polskiego. Pana osobiście, Panie generale, prosimy, aby unieważnił Pan wynik tego procesu i wydał niezwłocznie rozkaz zwolnienia także i innych więźniów politycznych w Pańskim kraju. Byłby to wprawdzie jedynie cząstkowy, ale jednak budzący nadzieję, krok do rzeczywistej poprawy stanu rzeczy.

Źródło: Československo…, op.cit., s. 168–169.

49

1985, 29 czerwca, Praga

List otwarty Karty 77 do Władysława Frasyniuka, Adama Michnika i Bogdana Lisa

Szanowni przyjaciele,
wiadomość o Waszym skazaniu napełniła nas smutkiem i oburzeniem. Nie jest żadnym odkryciem, że rządy jako pierwszego i ostatniego argumentu używają prześladowań i więzienia – a jednak każdy nowy przypadek wyroku takiego, jaki wybrzmiał w Gdańsku, jedynie wzmacnia naszą determinację, by nie rezygnować z obrony praw człowieka i sprawiedliwości społecznej. Nie jest wstydem zostać zwyciężonym przez przeważające siły, wstydem byłoby przeważającym siłom ulec. I dlatego cenimy Waszą postawę.

Śledzimy i współprzeżywamy dramatyczne losy narodu polskiego i jego „Solidarności". „Solidarność" pokazała najdobitniej, że jedność państwa i ludzi jest ideologiczną fikcją i że manipulacja władz prowadzi w ślepą uliczkę. Gdyby nawet nie udało się jej nic więcej, uczyniła dość, a za to doświadczenie polskim robotnikom wdzięczni są ludzie także w innych państwach bloku. Jednocześnie doceniamy umiarkowanie, jakie „Solidarność" prezentuje w trosce o jedność narodową.

„Solidarność" po raz kolejny wskazała także na broń poniżonych i zdominowanych i ją przeniosła ją na grunt stosunków społecznych, które niewolą ludzi na nowe sposoby. Tą bronią jest właśnie solidarność, godność i nowa relacja etyczna, która jest historycznym wkładem ruchu robotniczego jeszcze z minionego wieku, a który polska „Solidarność" w niezwykły sposób połączyła z chrześcijańską miłością. Żyjemy w innych warunkach, niż naród polski, ale sposób, w jaki „Solidarność" odwołała się do tradycji narodowych, stał się także naszym doświadczeniem.

Jesteśmy z Wami sercem i myślą.

Rzecznicy Karty 77
Jiří Dienstbier
Eva Kantůrková
Petruška Šustrová

Źródło: Československo…, op.cit., s. 167–168.

50

1985, 7 listopada, Praga

Wspólne oświadczenie Karty 77 i Komitetu Obrony Niesprawiedliwie Prześladowanych

Wiemy, że w Polsce trwa właśnie tydzień działań na rzecz zwolnienia więźniów politycznych, do którego „Solidarność" wezwała społeczeństwo polskie. Jest godne pożałowania, że rok i ćwierć po powszechnej amnestii, w wyniku której praktycznie wszyscy więźniowie polityczni zostali uwolnieni, trzeba ponownie organizować akcję na rzecz ich uwolnienia. Świadczy to nie tylko o tym, że rząd generała Jaruzelskiego nie zdołał nawiązać sensownego dialogu ze społeczeństwem polskim, ale i o tym, że „Solidarność", która jest prawdziwym reprezentantem Polaków, nie poddała się i zgodnie z tradycją swojego mężnego narodu nadal walczy o wolność wszystkich Polaków.

My także mamy doświadczenie z władzą, która zniża się więzienia swoich przeciwników ideowych. Wiemy również, że uciszanie oponenta nie rozwiązuje problemu, o który toczy się spór.

Polscy przyjaciele nie raz stawali w obronie czechosłowackich więźniów politycznych. Wolność jest przecież niepodzielna, a solidarność przekracza granice państw i choćby w Polsce więziono poglądy polityczne i obywatelskie chociaż jedną osobę, nie możemy się z tym pogodzić. Jednak sam polski rząd twierdzi, że jest ich około 360, a liczby publikowane przez „Solidarność" są jeszcze wyższe.

Przyłączamy się więc przynajmniej tym listem do licznych głosów, które w tym tygodniu żądają uwolnienia polskich więźniów politycznych.

Rzecznicy Karty 77
Jiří Dienstbier
Eva Kantůrková
Petruška Šustrová
Komitet Obrony Niesprawiedliwie Prześladowanych
Czechosłowacka Liga Praw Człowieka,
członek Międzynarodowej Federacji Praw Człowieka
Ladislav Lis, wiceprzewodniczący Międzynarodowej
Federacji Praw Człowieka

Źródło: Československo…, op. cit., s. 170.

51

1986, 23 października, Berlin – Budapeszt – Praga – Warszawa

Oświadczenie opozycjonistów z Czechosłowacji, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Polski i Węgier w 30 rocznicę Rewolucji Węgierskiej

Przed 30 laty, 23 października 1956 r., robotnicy, studenci i żołnierze zajęli budynek budapesztańskiego radia, ponieważ obrzydły im już oficjalne kłamstwa i pragnęli usłyszeć słowa prawdy oraz dać wyraz swoim żądaniom. Zniszczyli pomnik Stalina oraz wiarygodność reżimu tytułującego się dyktaturą proletariatu i republiką ludową. Ich walka wykazała jednoznacznie, iż tym czego naprawdę pragnie węgierskie społeczeństwo, jest niepodległość, demokracja i neutralność. Że chce żyć spokojnie i godnie.

Zarówno Rewolucja Węgierska, jak i powstanie w Berlinie Wschodnim, Praska Wiosna oraz niezależny ruch związkowy „Solidarność" w Polsce zostały stłumione przez interwencję radziecką bądź przemoc krajowych sił zbrojnych. Dla wielu życie w ciągu minionych trzydziestu lat stało się łatwiejsze; są tacy, którzy głośno wypowiadają swoje poglądy i nie są za to wtrącani do więzienia. Jednak podstawowe postulaty Rewolucji nie zostały spełnione.

APEL

W dniu rocznicy wzywamy przyjaciół na całym świecie by wspólnie z nami uczcili pamięć Rewolucji Węgierskiej. Deklarujemy zdecydowanie we wspólnych dążeniach do demokracji politycznej w naszych krajach, niepodległości, pluralizmu opartego o zasadę samorządności, zjednoczenia podzielonej Europy i jej demokratycznej integracji, jak też w wysiłkach na rzecz obrony praw mniejszości narodowych. Z naciskiem wyrażamy swoje wzajemne poparcie w obecnej walce o lepsze, godne i wolne życie w naszych krajach i na całym świecie. Tradycje i doświadczenia Rewolucji Węgierskiej pozostają naszym wspólnym dziedzictwem i inspiracją.

Rudolf Battěk
Václav Benda
Ján Čarnogurský
Jiří Dienstbier
Miklós Duray (członek Komitetu obrony praw mniejszości węgierskiej w CSRS)
Jiří Gruntorád
Jiří Hájek
Václav Havel
Ladislav Hejdánek
Eva Kantůrková
Jan Kozlík
Miroslav Kusý
Ivan Lamper
Ladislav Lis
Václav Malý
Anna Marvanová
Martin Palouš
Jiří Ruml
František Stárek
Jaroslav Šabata
Anna Šabatová
Libuše Šilhanová
Milan Šimečka
Petr Uhl

Iván Bába
Péter Bokros
Géza Buda
Sándor Csoóri
István Csurka
Gábor Demsky
Olga Diosegi
István Eörsi
György Gado
Arpád Göncz
Csaba Göncz
Béla Gonda
Judit Gyenes
Aliz Hald
Miklós Háraszti
János Kenedi
Zsolt Kesxthelyi
János Kis
Károly Kiszely
György Konrád
Ferenc Köszeg
György Krassó
Zsolt Krokovay
Gabriella Lengyel
Sándór Lezsák
Fruzsina Magyar
Imre Mécs
Miklos Mészöly
Tamás Mikes
Tamás Molnár
András Nagy
Janö Nagy
Tibor Pákh
Robert Pálinkás
Gyula Perlaki
György Petři
Sándor Rácz
Sándor Radnoti
László Rajk
Lászlo Rusai
Ottilea Solt
Miklós Sulyok
Jenö Széll
Sándor Szilágyi
Pál Szalai
Jozsef Talata
Gáspár Miklós Tamás
Mihály Vajda

Miklós Vasárhelyi
Judit Vásárhely

Martin Böttger
Bärbel Bohley
Reiner Dietrich
Werner Fischer
Peter Grimm
Monika Haeger
Ralf Hirscn
Herbert Misslitz
Lutz Nagorski
Gerd Poppe
Ulrike Popp
Wolfgang Rüddenklau
Sinico Schönfeld
Wolfgang Templin
Regina Templin
Mario Wetzky

Konrad Bieliński
Marian Brandys
Jacek Czaputowicz
Marek Edelman
Jacek Fedorowicz
Jan Andrej Górny
Janus Grzelak
Zbigniew Janas
Jan Kielanowski
Wiktor Kulerski
Władysław Kunicki-Goldfinger
Zofia Kuratowska
Jacek Kuroń
Jan Jozef Lipski
Jan Lityński
Barbara Malak
Wojciech Maziarski
Adam Michnik
Leszek Moczulski
Piotr Niemczyk
Zofia Romaszewska
Zbigniew Romaszewski
Krystyna Starczewska
Stefan Starczewski
Aniela Steinbergowa
Klemens Szaniawski
Jacek Szymanderski
Henryk Wujec

Źródło: „Tygodnik Mazowsze" 1986, nr 185, s. 1.

52

1987, 17 lutego, Warszawa

Protest Tymczasowej Rady Solidarności przeciwko uwięzieniu Petra Pospíchala

Tymczasowa Rada Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność" protestuje przeciwko uwięzieniu 22 stycznia 1987 r. w Brnie Petra Pospíchala[7]. Bliscy są nam wszyscy, którzy walczą o prawa człowieka, a szczególnie ci, którzy czynią to w tak trudnych warunkach jak działacze Karty 77 w Czechosłowacji. Do złożenia tego protestu skłania nas szczególnie fakt, że Petr Pospíchal aresztowany został pod zarzutem kolportowania wydawnictw „Solidarności", a także publikacji o naszym ruchu. Działanie takie, nawiązujące do najszczytniejszych tradycji i zmagań o naszą i Waszą wolność, zasługuje na najwyższe uznanie i szacunek.

7. Pierwsze zdanie dokumentu nie znalazło się w tekście opublikowanym w "Tygodniku Mazowsze", przytoczono je za wersją czeską.

Zbigniew Bujak
Bogdan Borusewicz
Władysław Frasyniuk
Tadeusz Jedynak
Bogdan Lis
Janusz Pałubicki
Józef Pinior

Źródło: „Informace o Chartě 77" 1987 nr 4, s. 20, „Tygodnik Mazowsze" 1987, nr 200, s. 1.

53

1987, 1 marca, Podkowa Leśna

Protest przeciwko aresztowaniu Petra Pospíchala, skierowany do ambasady CSRS w Warszawie[8]

Dnia 22 stycznia 1987 r. zaaresztowany został w Brnie Petr Pospíchal – młody działacz katolicki, sygnatariusz Karty 77, aktywny członek Komitetu Obrony Niesprawiedliwie Prześladowanych za Przekonania[9].

Postawiono mu zarzut utrzymywania kontaktów z niezależnymi środowiskami w Polsce, w tym z „S[olidarnością]", a także oskarżono o rozpowszechnianie w CSRS wiadomości o „S[olidarności]" i jej wydawnictw.

My, niżej podpisani, protestujemy przeciwko temu jakże jaskrawemu przykładowi łamania praw człowieka i apelujemy do władz CSRS o natychmiastowe uwolnienie Petra Pospíchala.

Do wiadomości:
1. Państwa – Sygnatariusze KBWE
2. Amnesty International
3. Episkopat Polski

Źródło: „KOS" 1987, nr 5, s. 1.

8. Lista sygnatariuszy jest nieznana (do 5 III podpisy złożyło ponad 300 osób), zbiórkę podpisów rozpoczęto po mszy w intencji P. Pospíchala celebrowanej przez ks. Leona Kantorskiego. Zorganizowana została również dyskusja panelowa na temat współpracy Czechów, Polaków i Słowaków w walce o wolność.

9. Właściwa nazwa to: Komitet Obrony Niesprawiedliwie Prześladowanych

54

1987, 23 marca

Apel Solidarności Polsko-Czeskiej o pomoc w sprawie uwięzienia Petra Pospíchala

W dniu 22.01.87 r. w Brnie zatrzymany został sygnatariusz Charty 77 [Karty 77] i członek Komitetu Obrony Niesprawiedliwie Prześladowanych (VONS), działacz katolicki – Petr Pospíchal. 3.02.87 r. P. Pospíchal oskarżony został m.in. o rozpowszechnianie polskich wydawnictw niezależnych oraz o utrzymywanie aktywnych kontaktów z przedstawicielami polskiej podziemnej „Solidarności". W myśl prawa czechosłowackiego Petrowi Pospíchalowi grozi wyrok od trzech do dziesięciu lat więzienia, a dodatkowo trzyletni dozór policyjny. W przekonaniu działaczy Charty 77, sprawa Petra Pospíchala ma charakter precedensu. Z jednej strony władze czechosłowackie pragną nie dopuścić do rozszerzania kontaktów między kręgami opozycyjnymi w Polsce i CSRS, a z drugiej aresztowanie Petra Pospíchala jest jednym z elementów prowadzonej przez władze czechosłowackie już od zeszłego roku wielkiej kampanii przeciwko twórcom niezależnej kultury i obrońcom praw człowieka. Styczniowe represje policyjne przeciw rzecznikom Charty 77, lutowy proces Sekcji Jazzowej, gwałcenie prawa i brutalizacja poczynań czechosłowackiej StB (szerzące się przypadki pobicia, straszenie bronią itp.) skłaniają do pesymistycznej oceny tego, co zostało ostatnio określone przez praskich przywódców partyjnych jako czechosłowacka droga do socjalizmu. W świetle faktów, za tymi deklaracjami kryje się chęć budowy „socjalizmu z policyjną twarzą", zamiar zamrożenia istniejących stosunków i zdystansowania się od tego, co dzieje się w ZSRR, na Węgrzech i w Polsce.

Apelujemy do wszystkich ludzi w Polsce o pomoc w sprawie Petra Pospíchala.

Apelujemy o wysyłanie indywidualnych i zbiorowych listów na rzecz jego uwolnienia do:

Prezydenta Czechosłowackiej Republiki
Socjalistycznej – dra Gustáva Husáka
PRAHA – HRAD
CSRS

lub pikietowania ambasady CSRS,
Warszawa, ul. Koszykowa 00–950 skr. poczt. 171

Prosimy o przesyłanie kopii listów pod adresem rzecznika VONS-u Jana Rumla

Jan Ruml, […] 100 00 Praha 10, CSRS

Petr Pospíchal przebywa w więzieniu pod adresem:

Pospíchal, ur. 16.04.1960
PU 1 P.S. 37, 601 29 Brno-Bohunice

Los Petra Pospíchala nie może być obojętny nikomu, kto za istotne uważa przestrzeganie praw obywatelskich, komu leży na sercu Solidarność ludzi Europy Środkowo-Wschodniej. Pamiętajmy, że Petr Pospíchal przebywa w wiezieniu w imię tej solidarności, pomoc dla Niego jest naszym moralnym obowiązkiem.

Źródło: Ulotka Solidarności Polsko-Czeskiej, w zbiorach autorów.

55

1987, 18 czerwca

List Petra Pospíchala do Tymczasowej Rady „Solidarności"

Dzięki solidarności wielu ludzi z mojego i Waszego kraju, oraz z innych państw, zostałem zwolniony z więzienia 18 maja. Postępowanie karne nadal trwa, ale wierzę ciągle, że śledztwo w mojej sprawie zostanie umorzone, a wszystkie zarzuty odwołane.

Dziękuję Wam za poparcie wyrażone poprzez protest, który skierowaliście przeciw mojemu uwięzieniu. Protest Wasz był nie tylko jednym z działań, które doprowadziły w końcu do mojego uwolnienia, ale także był wyrazem szlachetności celów Waszej organizacji związkowej, która nosi tak znaczącą nazwę.

Solidarność, w jej potocznym sensie, musi przekraczać granice, które istnieją między ludźmi. Jeśli uda się jej przekroczyć i granice między państwami, wzbudzi tym samym w obecnej dobie nową i poważną nadzieję dla wszystkich ludzi dobrej woli po obu stronach granicy, zarówno dla nas, jak i dla Was.

Przekażcie, bardzo Was proszę, moje podziękowania wszystkim uczestnikom Waszych niezależnych organizacji, którzy starali się o moje uwolnienie – czy to przez przesyłanie pozdrowień do więzienia, apeli do czechosłowackich urzędów, publiczne informowanie o moim przypadku, czy chrześcijańską modlitwę i pamięć. Jestem przekonany, że dzięki wzajemnej i wspólnej solidarności możemy osiągnąć zwolnienie dalszych więźniów, którzy dla naszych wspólnych ideałów są i będą gotowi poświęcić własną wolność. Dzięki tej solidarności możemy stopniowo wspólnie stworzyć sytuację, kiedy pojęcie więźnia politycznego stanie się pojęciem historycznym.

Źródło: „Informace o Chartě 77" 1987, nr 9, s. 14.

56

1987, lipiec

Deklaracja o powstaniu Kręgu Przyjaciół Solidarności Polsko-Czechosłowackiej

W tym roku upłynie dziewięć lat od pierwszego spotkania sygnatariuszy Karty 77 z członkami ówczesnego Komitetu Obrony Robotników (KOR), późniejszymi działaczami „Solidarności". Rozpoczęta wówczas współpraca była kontynuowana mimo częstych ataków aparatu represji w obu krajach, takich jak związane z kontaktami między KOR-em a Kartą 77 uwięzienia Jaroslava Šabaty i postępowanie karne wobec Tomáša Petřivego, jak i obecne uwięzienie za rozwijanie współpracy czechosłowacko-polskiej Petra Pospíchala. Ważnym przełomem w naszych kontaktach było założenie grupy współpracy działającej zarówno w Czechosłowacji, jak i w Polsce, która w roku 1981 przyjęła nazwę Solidarność Polsko-Czeska.

Jako uczestnicy różnych inicjatyw, ruchów i działań niezależnych chcemy tym oświadczeniem podkreślić bardziej publiczny charakter prac tej grupy, która od tej pory przyjmuje nazwę Solidarność Polsko-Czechosłowacka. Wyrazem naszego uznania i pełnego poparcia dla prac tej grupy, a także deklaracją gotowości współpracy z jej członkami w celu pogłębiania niezależnych polsko-czechosłowackich kontaktów jest Krąg Przyjaciół Solidarności Polsko-Czechosłowackiej, który niniejszym proklamujemy.

Ugrupowanie Solidarność Polsko-Czechosłowacka jest, podobnie jak dotychczas, autonomiczną grupą działania, niezależną od istniejących ruchów i inicjatyw społecznych. Obszarem jej działalności jest wymiana informacji, doświadczeń, wydawnictw niezależnych oraz koordynacja najróżniejszych inicjatyw międzynarodowych. Wszystko to Solidarność Polsko-Czechosłowacka realizuje w ramach szerszych kontaktów między ugrupowaniami niezależnymi w krajach bloku wschodniego, mających na celu rozwój współpracy w tej części Europy i na całym świecie. Dla ułatwienie komunikacji i koordynacji publikuje się dwa adresy osób, które przekazywać będą informacje dla Solidarności Polsko-Czechosłowackiej, a z drugiej strony podawać będą do wiadomości publicznej informacje tego ugrupowania. Są to:

Anna Šabatová […] Praha
Józef Pinior […] Wrocław
Egon Bondy
Petr Cibulka
Jan Čarnogurský
Miroslav Kusý
Václav Benda
Jiří Dienstbier
Luboš Dobrovský
Mikloš Duray
Ivan Lamper
Ladislav Lis
Lenka Müllerová-Malečková
Václav Malý
Václav Havel
František Stárek
Jaroslav Šabata
Milan Šimečka
Petr Uhl
Josef Vohryzek

Leszek Budrewicz
Zbigniew Bujak
Andrzej Drawicz
Andrzej Falkiewicz
Władysław Frasyniuk
Zbigniew Janas
ks. Leon Kantorski
prof. Jan Kielanowski
Jacek Kuroń
Barbara Labuda
Jan Józef Lipski
Jan Lityński
Zbigniew Romaszewski
Bohdan Skaradziński
Eugeniusz Szumiejko
Henryk Wujec

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1987, nr 2, s. 3.

57

1987, sierpień, Wrocław
Oświadczenie Kornela Morawieckiego

1. Powyższy tekst [deklaracja Kręgu Przyjaciół Solidarności Polsko--Czechosłowackiej], przedłożony mi do podpisu, podpisałem w imieniu własnym i organizacji.

2. Solidarność Walcząca stale podkreśla wspólnotę losu i interes wspólnej walki narodów Europy Środkowo-Wschodniej przeciwko komunizmowi, m.in. sporadycznie drukujemy po czesku niezależne wydawnictwa i staramy się o przerzucenie ich do Czechosłowacji.

3. Z nieznanych mi powodów mój podpis został wycofany bez porozumienia ze mną. Proszę sygnatariuszy z Wrocławia i rzecznika J[ózefa] Piniora o wyjaśnienie tej sprawy.

Źródło: „Solidarność Walcząca" 1987, nr 160, s. 3.

58

1987, 21 sierpnia

Komunikat ze spotkania na granicy

Z okazji 19-ej rocznicy interwencji wojsk 5 krajów Układu Warszawskiego na granicy polsko-czechosłowackiej spotkali się przedstawiciele niezależnych ruchów społecznych z Czechosłowacji i Polski. Spotkanie to nawiązało do tradycji spotkań z lata 1978 r., kontynuowanych ostatnio przez roboczą grupę Solidarność Polsko-Czechosłowacka.

Uczestnicy spotkania ustalili:

1. Wszelkie nasze dotychczasowe dążenia opierały się na przekonaniu, że zakres swobód obywatelskich i poprawa losu społeczeństw w krajach bloku radzieckiego zależą przede wszystkim od tego, co potrafiły one wymusić i wywalczyć. To przekonanie jest aktualne także dziś, w epoce Gorbaczowa. Społeczeństwa powinny liczyć tylko na własne siły, nie czekać na prezenty z góry, rozwijać własne oddolne inicjatywy.

   Równocześnie uczestnicy spotkania stwierdzają, że polityka gorbaczowskiego kierownictwa stwarza korzystniejsze warunki dla wysiłków samowyzwoleńczych w krajach bloku. Tym bardziej zdecydowanie i być może z większą nadzieją na powodzenie, należy przypominać kierownictwu radzieckiemu, że jego oficjalnie głoszona polityka nie może być wiarygodna, dopóki nie zmieni się w czyny. Społeczeństwo w Związku Radzieckim dopóty nie będzie się cieszyć większą wolnością, dopóki przywódcy partii będą odmawiać jej innym. Znaczy to, że niezbywalnym warunkiem wszelkich pomyślnych przemian w ZSRR jest nie tylko znacznie większe poszanowanie praw i interesów narodów w Związku Radzieckim, lecz również znacznie większe poszanowanie żywotnych interesów, tradycji i pragnień innych krajów. Uczestnicy spotkania postanowili, że przeprowadzą na ten temat dyskusje wśród niezależnych grup w krajach Europy Środkowej i Wschodniej.
2. Uczestnicy spotkania potwierdzili, że choć różna jest sytuacja w poszczególnych krajach bloku radzieckiego i różne mogą być opinie w sprawie konkretnych rozwiązań problemów społecznych,

to podstawowe ideały wszystkich uczestników niezależnych inicjatyw obywatelskich w tych krajach są w istocie wspólne. Potwierdzone one zostały zaistnieniem 10-milionowej „Solidarności" i znalazły konkretyzację w jej programie „Samorządnej Rzeczpospolitej". Chodzi tu przede wszystkim o konsekwentne poszanowanie praw człowieka i związaną z tym rekonstrukcję prawa i świadomości prawnej; poszanowanie praw społecznych, w tym prawa do zakładania niezależnych związków zawodowych; o ideały pluralizmu politycznego i samorządności; wolność i tolerancję duchową, kulturalną i religijną; poszanowanie specyfiki poszczególnych narodów i mniejszości narodowych; o możliwość swobodnego poszukiwania i tworzenia lepiej działających systemów ekonomicznych, które otwierałyby pole dla twórczych sił człowieka, umożliwiałyby pracownikom przyjęcie współodpowiedzialności za efekty ich pracy i gwarantowałyby im udział w podejmowaniu decyzji; ideał Europy pokojowej, demokratycznej i rozwiązującej problemy ekologiczne, Europy jako przyjacielskiej wspólnoty niezależnych państw i narodów.

3. W dyskusji na temat rozszerzenia współpracy obywateli i grup podejmujących działalność niezależną w europejskich krajach bloku radzieckiego uczestnicy spotkania sformułowali kilka celów, do których ich zdaniem powinno się dziś dążyć, bądź wspólnie, bądź w sposób skoordynowany. Są to:
   a) postulat skrócenia służby wojskowej i tym samym obniżenie absurdalnie wysokiej liczebności armii konwencjonalnych w tej części Europy, co dodatkowo obciąża trudną sytuację gospodarczą i komplikuje wszelkie rokowania rozbrojeniowe oraz postulat konsekwentnego wprowadzania zastępczej służby wojskowej dla osób, którym religia lub przekonania nie pozwalają na noszenie broni;
   b) postulat całkowitego zniesienia wszelkich biurokratycznych przeszkód, które wciąż jeszcze uniemożliwiają swobodne poruszanie się po europejskich krajach bloku radzieckiego (chodzi tu więc o coś, co w pozostałej części Europy jest już sprawą oczywistą);
   c) postulat radykalnie nowego podejścia do kompleksu problemów ekologicznych, które opierają się na założeniu, że przyszłość życia na ziemi nie może być podporządkowana interesom, takim zwłaszcza, u podstaw których leży wyłącznie zła organizacja życia gospodarczego.

4. W trakcie dyskusji, której przedmiotem była konkretna współpraca polsko-czechosłowacka, wysoko oceniono długoletnią i nieefektowną, lecz za to bardzo efektywną pracę Solidarności Polsko-Czechosłowackiej oraz jednocześnie podkreślono znaczenie i sformułowano zadania dla stworzonego niedawno Koła Przyjaciół Solidarności Polsko-Czechosłowackiej, które powstało jako społeczna tarcza i instrument poparcia moralnego dla wspomnianej grupy roboczej: większość uczestników spotkania jest członkami „Koła"[10].

10. Ostatecznie używano nazwy Krąg Przyjaciół Solidarności Polsko-Czechosłowackiej

Zbigniew Bujak
Władysław Frasyniuk
Zbigniew Janas
Mirosław Jasiński
Tadeusz Jedynak
Jacek Kuroń
Jan Lityński
Adam Michnik
Józef Pinior

Rudolf Battěk
Rudolf Bereza
Jiří Dienstbier
Václav Havel
Tomáš Hradílek
Andrej Krob
Petr Pospíchal
Jaroslav Šabata
Anna Šabatová
Jaromír Šavrda
Petr Uhl
Josef Vohryzek

Źródło: „KOS" 1987, nr 14, s. 3

59

1987, 21 sierpnia

List uczestników spotkania na granicy polsko-czechosłowackiej do Andrieja Sacharowa

Szanowny Panie!
Przesyłamy Panu i Pańskiej małżonce serdeczne pozdrowienia z naszego spotkania na granicy polsko-czechosłowackiej. Cieszymy się niezmiernie, że ma Pan obecnie nieporównanie lepsze warunki po temu, by prowadzić wytrwała walkę o prawa człowieka. Podziwiamy Pańskie nieustanne protesty przeciw wojnie w Afganistanie i Pańskie wysiłki w celu zwolnienia wszystkich więźniów politycznych i ludzi internowanych w szpitalach psychiatrycznych. Jesteśmy przekonani, że jeszcze raz podkreśli Pan i to, że narody Europy Środkowej i Wschodniej mają swe własne tradycje i dążenia polityczne, które nowe kierownictwo radzieckie powinno respektować w interesie ich i swoim własnym. Życzymy Panu wielu sukcesów w pracy naukowej i w działalności społecznej!

Zbigniew Bujak
Władysław Frasyniuk
Zbigniew Janas
Mirosław Jasiński
Tadeusz Jedynak
Jacek Kuroń
Jan Lityński
Adam Michnik
Józef Pinior

Rudolf Battěk
Rudolf Bereza
Jiří Dienstbier
Václav Havel
Tomáš Hradílek
Andrej Krob
Petr Pospíchal
Jaroslav Šabata
Anna Šabatová
Jaromír Šavrda
Petr Uhl
Josef Vohryzek

Źródło: „KOS" 1987, nr 14, s. 3.

60

1988, 13 stycznia, Wrocław

Apel Solidarności Polsko-Czechosłowackiej o solidarność z Rumunami

Wzywamy wszystkich do czynnego poparcia inicjatywy Karty 77 na rzecz solidarności z narodem rumuńskim.

Rumuni żyją obecnie w tragicznych warunkach ekonomicznych i socjalnych, urągających podstawowym wymogom cywilizowanego świata. Dyktatorskie władze Rumunii krwawo tłumią wszelkie przejawy buntu ze strony doprowadzonej do rozpaczy ludności. Wydarzenia w Brasov dowiodły, iż władze nie zamierzają zmienić swojej polityki, godzącej w biologiczne podstawy narodu.

Wzywamy do pikietowania ambasady rumuńskiej w dniu 1 lutego 1988, Dniu Międzynarodowej Solidarności z Narodem Rumuńskim.

Wzywamy wszystkie organizacje w Polsce do czynnego wsparcia międzynarodowych działań na rzecz pomocy narodowi rumuńskiemu.

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1988, nr 2, s. 1.

61

1988, 25 lutego, Warszawa – Wrocław

List Solidarności Polsko-Czechosłowackiej do wicepremiera rządu PRL Józefa Kozioła

Szanowny Panie Premierze,
Jak dowiedzieliśmy się z prasy, w dniach 1–3 III br. w Jeleniej Górze spotkać ma się Pan z wicepremierami Czechosłowacji i NRD. Tematem spotkania ma być ustalenie warunków poprawy sytuacji ekologicznej w Sudetach. Mamy nadzieję, że będzie to spotkanie owocne i obfitujące w konkretne decyzje. Truizmem jest powtarzanie, iż proces restytucji ekologii Sudetów to kwestia wielu, może nawet dziesiątków lat. Istnieją jednak kwestie, które wymagają natychmiastowych decyzji. Część z nich zawiera memorandum z września ub.r., które podpisali uczestnicy demonstracji ekologicznej w dniu 12.09.1987 r. Ze smutkiem musimy przyznać, że działania służb bezpieczeństwa uniemożliwiły zamanifestowanie jednomyślności, jaka cechuje w kwestii ratowania Karkonoszy zarówno Polaków, jak i Czechów. Tym bardziej jest to przykre, że uczestnicy demonstracji nie naruszali spokoju w Karkonoskim Parku Narodowym, nie wznosili antypaństwowych i antyustrojowych okrzyków, nie zaśmiecali środowiska. Z kolei służby bezpieczeństwa jak i WOP-u poruszały się po szlakach Parku w kolumnach ciężkiego sprzętu wojskowego.

W ostatnich miesiącach zostaliśmy bardzo poruszeni wiadomościami o planowanych na szczycie Śnieżki wielkich inwestycjach budowlanych. Nie wdając się w meritum sprawy, która jest z pewnością Panu znana, choćby z listu protestacyjnego ZG LOP do Premiera Zbigniewa Messnera (z września 1987 r.), podpisanego przez prezesa ZG LOP prof. Henryka Zimnego oraz Sekretarza Generalnego ZG LOP dr Janinę Orłowską, zwracamy się do Pana o podjęcie owych kwestii tyczących planowanej inwestycji podczas spotkania w dniach 1–3 III br. Sądzimy, że oczywistość sprawy, jej powszechny negatywny rezonans w opinii publicznej zarówno w Czechosłowacji, jak i w Polsce, ułatwiają podjęcie wspólnej (wespół z p. wicepremierem rządu czechosłowackiego) decyzji o wstrzymaniu planowanych prac.

Jak stwierdził w swoim artykule na ten temat prof. Jacek Kolbuszewski „W interesie społecznym bowiem właśnie – widzianym tak

w polskiej, jak i czeskiej perspektywie – leży ocalenie jak największej części skarbów Karkonoszy i urody karkonoskiego krajobrazu. My – współcześni – odpowiadamy za to przed przyszłymi pokoleniami. Idzie zatem o rzecz wielkiej wagi."

Rozpoczęcie prac budowlanych na Śnieżce planowane jest już na wiosnę 1988 r. Dla podjęcia decyzji wstrzymujących zamierzone budowy jest więc to ostatni moment. Życzymy Panu owocnej pracy.

Za Solidarność Polsko-Czechosłowacką
Józef Pinior

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1988, nr 3, s. 5.

62

1988, 13 kwietnia, Brno – Praga – Warszawa – Wrocław

Apel Solidarności Polsko-Czechosłowackiej w sprawie akcji „Patronat”

Zwracamy się do wszystkich instytucji i ludzi dobrej woli w Polsce i Czechosłowacji o udział w akcji patronatu nad więźniami politycznymi. Naszym zdaniem solidarność między naszymi narodami budować należy na zrębach zwykłej ludzkiej solidarności, solidarności z tymi, którzy są w potrzebie, osamotnieni, bądź represjonowani. Na czym ma polegać akcja „Patronat”? Proponujemy, aby instytucje niezależne bądź osoby indywidualne objęły patronat nad jednym, konkretnym więźniem w kraju sąsiadów. Fakt ten, dane kontaktowe, nazwisko wybranej osoby prosimy zgłaszać do naszych przedstawicieli. W zgłoszeniu prosimy o zaznaczenie danych podlegających publikacji.

Patronat nad danym więźniem byłby honorowym zobowiązaniem do:

a) informowania na wszelkie dostępne sposoby opinii publicznej o przypadku tego więźnia
b) przesyłania listów (i nakłaniania do tego innych osób) do osoby objętej patronatem, do jej rodziny, bliskich
c) przesyłania (na miarę możliwości) pomocy materialnej (paczek do więzienia, paczek dla rodziny, zwłaszcza w przypadkach rodzin z dziećmi)
d) interweniowania w sprawie danej osoby u władz jej kraju
e) ewentualne zaproszenie (jeśli jest to możliwe) danej osoby, bądź członków jej rodziny do swego kraju.

„Patronat” oznacza więc wszelkie formy opieki i łączności z danym człowiekiem i jego bliskimi.

Z naszej strony podejmujemy się koordynowania całej akcji w obu krajach. Przesyłanie zgłoszeń jest do takiej koordynacji niezbędne. Chodzi o to, aby opieką zostali objęci wszyscy represjonowani. W kolejnych numerach „Biuletynu” i w osobnych komunikatach informować będziemy o osobach, które objęte zostały patronatem. Nie chcemy, aby akcja „Patronatu” była działaniem na krótką metę. Zależy nam na tym, żeby była to trwała opieka i łączność z ludźmi po drugiej stronie granicy.

Zwracamy się do wszystkich o pomoc i rozpropagowanie naszej akcji.

Adresy osób koordynujących akcję „Patronat":
Radosław Gawlik – Wrocław, […]
Piotr Niemczyk – Warszawa, […]
Petr Uhl – Praha, […]
Petr Pospíchal – Brno. […]

Źródło: Biuletyn Informacyjny" 1988,
numer specjalny (kwiecień), s. 1–2.

63

1988, 18 kwietnia, Praga

List 16 sygnatariuszy Karty 77 do Marka Edelmana

I my chcemy przyłączyć się do szeregu tych, którzy 17 kwietnia położyli kwiaty pod tablicą pamiątkową ofiar powstania w getcie warszawskim. Ponieważ jednak nasza fizyczna obecność nie jest z wielu przyczyn możliwa, zwracamy się do Was chociaż w takiej formie.

Myślimy o wszystkich członkach Żydowskiej Organizacji Bojowej, których heroiczna walka przeciw przeważającej sile nazistów stała się nieustannym apelem moralnym.

Z ogromnym żalem i trudnym do określenia uczuciem odpowiedzialności wspominamy hekatombę ofiar potwornego „ostatecznego rozwiązania".

Normalny człowiek nie jest w stanie zrozumieć, wobec milionów bestialsko zamordowanych niewinnych ludzi, że istnieją jeszcze do dziś na świecie kraje, w których antysemityzm (chociaż ukryty pod eufemistyczną nalepką „antysyjonizmu") jest nie tylko tolerowany, ale wręcz popierany oficjalnie.

Doświadczenie Holokaustu stało się faktycznym przełomem w dziejach ludzkości i pokazało bardziej, niż wyraźnie, dokąd może zajść totalitaryzm uzbrojony w możliwości współczesnej techniki.

Zależy od nas wszystkich, tych, którym chodzi o wolność, demokrację i faktyczny pokój, jakie wnioski wyciągniemy z tego doświadczenia.

Egon Bondy
Michal Kobal
Ivan Lamper
Václav Malý
Eliška Meissnerová
Dana Němcová
Ondřej Němec
Martin Palouš
Pavla Paloušová
Jan Ruml
Jaroslav Spurný
Jaroslav Šabata
Anna Šabatová (za Solidarność Polsko-Czechosłowacką)
Jáchym Topol
Petr Uhl
Saša Vondra

Źródło: „Informace o Chartě 77" 1988, nr 8, s. 14.

64

1988, 1 czerwca, Praga

List do generała Wojciecha Jaruzelskiego w sprawie uwolnienia członków PPS, podpisany przez 70 osób

Żądamy uwolnienia Czesława Borowczyka i Józefa Piniora. W końcu kwietnia i na początku maja ogarnęła Polskę fala strajków. Strajkowali również robotnicy Dolnośląskich Zakładów Maszyn Elektrycznych „Dolmel" we Wrocławiu. Dn. 5.V. miał odbyć się wiec, na który zostali zaproszeni Czesław Borowczyk, Józef Pinior (który jest także rzecznikiem Solidarności Polsko-Czechosłowackiej), Aleksandra Sarata, Jolanta Skiba. Po ich wejściu na teren zakładu doszło do sprowokowanego przez straż przemysłową konfliktu, w wyniku którego członkowie PPS zostali zatrzymani i uwięzieni.

W tym dniu dokonano rewizji w mieszkaniu Józefa Piniora. Zatrzymanych oskarżono z art. 234 w związku z 59 art. kk o to, że dopuścili się czynnej napaści na funkcjonariuszy straży przemysłowej. Grozi im za to kara pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 8 lat.

Dobrze znamy z własnego doświadczenia przypadki oskarżenia o czynną napaść na funkcjonariusza państwowego. Żądamy natychmiastowego uwolnienia członków PPS.

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1988, nr 5–6, s. 12.

65

1988, 16 czerwca, Praga

Oświadczenie Komitetu Obrony Niesprawiedliwe Prześladowanych w sprawie zatrzymanych na granicy

W niedzielę 12 czerwca 1988 r. w godzinach przedpołudniowych na Drodze Przyjaźni Czechosłowacko-Polskiej zostali zatrzymani sygnatariusze Karty 77 i aktywiści Solidarności Polsko-Czechosłowackiej Ivan Lamper i Jáchym Topol, także obywatele polscy Ewa Kapała, członkini Polskiej Partii Socjalistycznej i Piotr Golema, członek stowarzyszenia „Wolność i Pokój". Powodem zatrzymania miało być rzekome nielegalne przekroczenie granicy PRL, którego dopuścić się miały wszystkie cztery wymienione osoby (włącznie z dwojgiem Polaków) poprzez dopuszczenie się siedzenia na ławce leżącej bezpośrednio przy szlaku. Dodajmy, że ławki te na pustych grzebieniach Karkonoszy są niepodzielną częścią Drogi Przyjaźni Czechosłowacko-Polskiej.

Ostatecznie szybko wyszedł na jaw prawdziwy powód zatrzymania: cała czwórka rzekomo miała wymienić między sobą bagaże z niezależną czechosłowacką i polską literaturą. Obydwoje obywatele polscy byli zatrzymani i przesłuchiwani przez 48 godzin, w trakcie czego Piotr Golema został pobity, obydwoje mają stanąć przed kolegium do spraw wykroczeń. I. Lamper i J. Topol po 48 godzinach zostali przekazani czechosłowackim służbom bezpieczeństwa, przez które byli przesłuchiwani i przetrzymywani przez kolejne 28 godzin. Przed ich wypuszczeniem przedstawiono im zarzut wystąpienia przeciwko interesom społeczeństwa socjalistycznego w zakresie kontaktów z zagranicą […], w związku z powyższym grozi im kara pozbawienia wolności do 6 miesięcy lub kolegium w wysokości 5000 koron.

Postępowanie czechosłowackich i polskich urzędów, które starają się nie dopuścić do wolnej wymiany informacji, zagwarantowaną końcowym aktem z Helsinek przeciwstawia się prawu i zobowiązaniom międzynarodowych obu państw. Tym bardziej staje się to kompromitujące, że narzędziem do tworzenia barier pomiędzy

Czechami a Polakami staje się właśnie pograniczna trasa, która była dumnie i uroczyście nazwaną Drogą Przyjaźni Czechosłowacko – Polskiej.

Źródło: „Informace o Chartě 77" 1988, nr 13, s. 9–10.

66

1988, lipiec

Komunikat Solidarności Walczącej o objęciu opieką więźniów sumienia z Czechosłowacji

W odpowiedzi na apel Kręgu Przyjaciół Solidarności Polsko-Cze[chosłowac]kiej organizacja Solidarność Walcząca adoptuje i obejmie opieką więźniów sumienia z Czechosłowacji – Viktora Dederę i Ondřeja Hocha.

Opiekunką i rzeczniczką tych więźniów ze strony SW jest Hanna Łukowska-Karniej, zam. […].

Za Komitet Wykonawczy SW
Jadwiga Chmielowska
Andrzej Lesowski

Źródło: „Solidarność Walcząca" 1988, nr 183, s. 1.

67

1988, 9 lipca, Masyw Śnieżnika

Deklaracja Solidarności Polsko–Czechosłowackiej

W przededniu 20 rocznicy interwencji militarnej wojsk Układu Warszawskiego w CSRS, my uczestnicy spotkania na granicy w dniu 9 lipca 1988 r. w dyskusji nawiązującej do naszych poprzednich spotkań i ich rezultatów, wspólnie zgodziliśmy się w tym, że:

Żyjemy w epoce przemian. Panujący w naszych krajach od ponad 40 lat system przeżywa głęboki kryzys. Dyktatorski sposób sprawowania władzy, centralistyczne zarządzanie gospodarką daje w wyniku system marnotrawiący zasoby naturalne i wysiłki ludzkie. Po raz pierwszy zdaje się to rozumieć również przynajmniej część elity władzy. Uważamy, ze niezależnie od oceny reformatorskich prób, szansa przebudowy systemu zależy jak nigdy dotąd od społeczeństw. Im więcej niezależnych społecznych ugrupowań, im więcej programów, różnorodnych pomysłów tym większe jest prawdopodobieństwo, że obecny system zostanie zastąpiony przez system demokratyczny i sprawny. Już dziś musimy działać na rzecz podstawowych praw człowieka i praw ludzkich. Są nimi:

Prawo do suwerenności

Uważamy za konieczne podpisanie przez kraje Paktu Warszawskiego nowego układu wykluczającego użycie siły między naszymi krajami oraz zorientowanie polityki zagranicznej na zniesienie bloków politycznych i militarnych w kierunku demokratycznej jedności całej Europy. Jesteśmy też zdania, że w drodze do osiągnięcia demokratycznej jedności Europy winny zostać zlikwidowane bloki militarno-polityczne.

Należy wyjaśnić i ujawnić materiały dotyczące:

- interwencji oddziałów radzieckich w Berlinie w 1953 r.
- interwencji wojsk radzieckich na Węgrzech w 1956 r.
- interwencji wojsk Paktu Warszawskiego w Czechosłowacji w 1968 r.
- szantażu interwencją w Polsce w latach 1980–1981.

Wyjaśnienia i potępienia wymagają również:

- wywózki i masowe aresztowania obywateli polskich przez władze radzieckie w latach 1939–1941 i 1944–1948,
- masowy mord oficerów polskich w Katyniu przez wojska NKWD w 1940 roku,
- sądowe morderstwo na Imre Nagy'im, jego współpracownikach i innych uczestnikach Rewolucji Węgierskiej,
- działalność Kominformu, która spowodowała utratę resztek suwerenności przez nasze państwa,
- wszystkie procesy polityczne procesy sądowe z końca lat czterdziestych i pięćdziesiątych.

Prawo do rozwoju narodowego i religijnego

Należy ujawnić, wszechstronnie zanalizować i potępić wszelkie przypadki deportacji, prześladowań i represji z powodu przynależności rasowej, pochodzenia, wiary i religii. Wszystkie narody i narodowości w naszych krajach winny mieć prawo do nieskrępowanego rozwoju swej kultury, języka, tradycji, zaś każdy człowiek winien mieć warunki do uprawiania religijnego kultu, przynależności do swego Kościoła i głoszenia swej wiary.

Prawo do systemu prawnego, swobody organizacji, wolności słowa i swobody gospodarowania

Obecny stan przepisów prawnych sankcjonuje bezprawie, umożliwia prześladowanie przeciwników politycznych i represjonowanie wszelkiej niezależnej działalności politycznej, społecznej i gospodarczej. Jest on jedynie narzędziem w ręku panującej elity.

We wszystkich naszych krajach muszą powstać godne tej nazwy systemy prawne. Uważamy, że ze względów humanitarnych winna zostać zniesiona hańbiąca systemy prawne kara śmierci. Żądamy również natychmiastowego zwolnienia więźniów politycznych.

W ramach nowych systemów prawa musi zostać zagwarantowana swoboda organizacji, wolność słowa i wolność gospodarowania. Musi też być zagwarantowane prawo wolności zrzeszania w związki zawodowe i prawo pracujących do współdecydowania o warunkach pracy. Ograniczenie tych swobód i wolności powinno być jasno określone i kontrolowane przez niezawisłe sądy.

Prawo do podróżowania

Wzajemny rozwój, potrzeba poznania wymaga zniesienia wszelkich przepisów ograniczających swobodę podróżowania w naszych krajach.

Podróże poza granice kraju, które dla obywateli państw demokratycznych są naturalnym i nie kwestionowanym prawem, w naszych krajach są źródłem rozdawania przywilejów i metodą karania nie podlegającą żadnej kontroli społecznej. Uważamy, że każdy obywatel powinien mieć paszport w domu. Konieczne jest również uproszczenie procedury związanej z podróżami w ramach bloku państw RWPG. Podróże pomiędzy naszymi krajami powinny być całkowicie swobodne.

Prawo do określenia systemu gospodarczego.
W ramach RWPG muszą obowiązywać zasady równości. Żaden z krajów członkowskich nie ma prawa do narzucania pozostałym systemu gospodarczego i systemu własności. Wymaga to gruntownej analizy dotychczasowych, w ogromnej większości negatywnych doświadczeń i oparcia współpracy na nowych, zgodnych z potrzebami wszystkich krajów zasadach. W szczególności przynależność do RWPG nie może ograniczać wymiany z innymi krajami, nie będącymi członkami tej organizacji.

Wzywamy przedstawicieli wszystkich niezależnych inicjatyw i instytucji oraz opinię publiczną naszych krajów do wspólnej dyskusji i działań na rzecz realizacji tych praw.

Zbigniew Bujak
Radosław Gawlik
Zbigniew Janas
Mirosław Jasiński
Jacek Kuroń
Jan Lityński
Adam Michnik
Piotr Niemczyk
Josef Pinior
Mieczysław Piotrowski
Zbigniew Romaszewski
Danuta Winiarska

Ján Čarnogurský
Stanislav Devátý
Václav Havel
Andrej Krob
Ivan Lamper
Ladislav Lis
Václav Malý
Petr Pospíchal
Jan Ruml
Jaroslav Šabata
Anna Šabatová
Petr Uhl
Jan Urban
Saša Vondra[11]

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1988, nr 8–9, s. 1–2.

11. W czeskiej wersji dokumentu zawarty jest dopisek z protestem przeciwko prowadzonemu w Rumunii programowi "systematyzacji" wsi.

68

1988, 28 lipca, Białogóra

Oświadczenie członków i sympatyków Ruchu „Wolność i Pokój" w związku z utworzeniem Niezależnego Stowarzyszenia Pokojowego – Inicjatywy na rzecz Demilitaryzacji Społeczeństwa, podpisane przez 65 osób

My, uczestnicy i sympatycy Ruchu „Wolność i Pokój" z radością przyjmujemy powstanie w Czechosłowacji Niezależnej Inicjatywy na rzecz Demilitaryzacji Społeczeństwa.

Działalność tej Inicjatywy, tak jak działalność Ruchu „Wolność i Pokój" w Polsce, przyniesie z pewnością znaczne korzyści czechosłowackiemu społeczeństwu. Ruchowi „Wolność i Pokój" udało się doprowadzić do uchwalenia prawa do sprzeciwu sumienia wobec służby wojskowej. Mamy nadzieję, że również w Czechosłowacji władza spełni postulaty nowopowstałego Ruchu, czym niewątpliwie przyczyni się do utrwalenia pokoju na świecie.

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1988, nr 8–9, s. 4.

69

1988, 25 sierpnia, Praga

Deklaracja solidarności Karty 77 ze strajkującymi polskimi robotnikami

Z napięciem i podziwem śledzimy wieloletnie zmagania polskich robotników o godny i wolny żywot. Ta walka, której dotychczas najwyraźniejszymi kamieniami milowymi są lata 1956, 1970, 1976 i 1980, została w sierpniu 1980 r. ukoronowana niewiarygodnym sukcesem: powstaniem Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność". Nazwa tego związku stała się jednoczącym i inspirującym symbolem, zaś 16 miesięcy jego publicznego działania przyniosło społeczeństwu polskiemu inne podstawowe doświadczenie: doświadczenie wolności. Wolności wywalczonej, a nie łaskawie zadekretowanej.

Przeżycie nowej samoświadomości ustanowiło całkiem nowy porządek społeczny: ani zamach wojskowy z grudnia 1981 r. ani towarzysząca mu fala brutalnych represji z okresu stanu wojennego nie zdołały zawrócić biegu wydarzeń i przyoblec na powrót Polaków w stare szare uniformy obywateli państwa totalitarnego, nie zdołały ponownie zatomizować społeczeństwa. Opór bez przemocy społeczeństwa polskiego, jego nieustanne i zdecydowane dążenie do stworzenia autentycznych i niezależnych struktur, do własnej, prawdziwej samorealizacji pokazuje bardziej niż wyraźnie, że istniejący system jest dla narodu wrogi i prowadzi kraj do nieustannie pogłębiającego się, wszechogarniającego kryzysu. Strajki z maja i sierpnia tego roku dobitnie to potwierdzają.

Żadna władza nie może trwale rządzić wbrew woli własnego społeczeństwa, żaden rząd nie może się stale legitymizować jedynie pałką, kordonami policji i prawem wojennym. Siłowa pacyfikacja uzasadnionych robotniczych protestów niczego nie rozwiąże. Życzylibyśmy sobie, aby obecny kryzys społeczny w Polsce został rozwiązany poprzez zawarcie umowy pomiędzy władzami państwowymi a autentycznymi przedstawicielami robotników.

Karta 77 zwraca się do polskich robotników ze szczerym i koleżeńskim pozdrowieniem, i życzy im zwycięskiego zakończenia długiej

drogi do wolności i sprawiedliwości. W pełni podzielamy Wasze słuszne cele, myślą i sercem jesteśmy z Wami w Waszej niełatwej, niemniej bardzo istotnej walce.

Stanislav Devátý
Miloš Hájek
Bohumír Janát

Źródło: „Informace o Chartě 77" 1988, nr 16, s. 4.

70

1988, 31 sierpnia, Praga

List czechosłowackiej części Solidarności Polsko-Czechosłowackiej do Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”

Wspólnie z Wami i milionami Polaków wspominamy ósmą rocznicę podpisania porozumień gdańskich, co faktycznie oznaczało powstanie „Solidarności”. Niezależny ruch związkowy w Polsce nie został zniszczony ani przez stan wojenny, ani zakazami czy wieloletnimi prześladowaniami i przemocą wobec robotników i przywódców związkowych. O potrzebie pluralizmu związkowego i formalnego uznania niezależnych związków świadczy aktualna sytuacja w Waszym kraju, a przede wszystkim strajki, które są reakcją na pogarszającą się sytuację ludzi pracy. Popieramy walkę polskich robotników o realizację postulatów politycznych i społecznych i przyłączamy się do żądania ponownej legalizacji „Solidarności”.

Anna Šabatová
Petr Pospíchal

Źródło: „Informace o Chartě 77” 1988, nr 17, s. 15.

71

1988, wrzesień

Komunikat o spotkaniu na granicy

Dnia 4.9. na polsko-cz[echosłowackiej] granicy spotkali się przedstawiciele Solidarności Polsko-Cz[echosłowackiej]. W trakcie szerszej dyskusji stwierdzono, że obecnie w Polsce więzieni są uczestnicy akcji strajkowych, a w Czechosłowacji ściga się karnie uczestników manifestacji z 21 sierpnia 1988 r. Wzywamy polską, cz[echosłowacką] i światową opinię publiczną, aby wystąpiła w obronie ściganych i więzionych, wśród których są także dwaj członkowie Solidarności Polsko-Cz[echosłowackiej], Zbigniew Janas i Józef Pinior.

Grupa robocza Solidarności Polsko-Cz[echosłowackiej]:

Jarosław Broda
Mirosław Jasiński
Mieczysław Piotrowski
Petr Pospíchal
Petr Uhl
Jan Urban

Źródło: „Informace o Chartě 77" 1988, nr 17 s. 15.

72

1988, 11 września, Wrocław

Oświadczenie Solidarności Polsko-Czechosłowackiej w sprawie zatrzymania i deportowania Petra Placáka

Dnia 9 września 1988 r. o godz. 18.00 we Wrocławiu został zatrzymany na ulicy, a później przewieziony do Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych ob. czechosłowacki Petr Placák. Po przesłuchaniu P. Placák umieszczony został w areszcie śledczym, następnie 10.09. br., deportowany na granicę Polsko-Czechosłowacką, gdzie go przekazano czechosłowackiej Służbie Bezpieczeństwa. Petr przybył razem ze swoją przyjaciółką Tatianą Lutowską do Wrocławia 9 września w celu czysto turystycznym i nie istniały żadne prawne przyczyny do deportowania go z Polski. Deportacja P. Placáka jest nie tylko przykładem bezprawnego działania Służby Bezpieczeństwa, ale też przejawem złośliwych szykan. W momencie zatrzymania i późniejszej deportacji, P. Placák miał przy sobie rzeczy osobiste i wszystkie pieniądze swoje i swojej przyjaciółki. Tym samym działanie SB pozbawiło T. Lutowską wszelkich możliwości dalszego pobytu w Polsce.

Podkreślamy, że istniały żadne realne i formalne podstawy do deportacji P. Placáka z Polski. Fakt ten uważamy za skandaliczne pogwałcenie prawa do wolności podróżowania i kontaktowania się ludzi z obu naszych krajów. Zwracamy się do Komitetu Helsińskiego w Polsce i Komitetu Obrony Niesprawiedliwie Ściganych [Prześladowanych] (VONS) w Czechosłowacji z prośbą o interwencję w tej sprawie.

Jarosław Broda
Mirosław Jasiński

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1988, nr 10–11–12, s. 5.

73

1988, 28 października

Telegram polskiej grupy Solidarności Polsko-Czechosłowackiej wystosowany w związku z 70. rocznicą odzyskania niepodległości

28 października i 11 listopada br. społeczeństwa Czechosłowacji i Polski obchodzą 70 rocznicę odzyskania niepodległego bytu państwowego.

Bliskość tych dat wskazuje nie tylko na historyczną wspólnotę losu naszych narodów, każe nam również myśleć dzisiaj o cywilizacyjnym pokrewieństwie i tożsamości naszych narodowych aspiracji.

Jak 70 lat temu niemal jednocześnie uzyskaliśmy niepodległość, tak po roku 1945 na skutek niekorzystnych procesów historycznych utraciliśmy suwerenność. Oba te fakty prowadzą do stwierdzenia, że aby nasze narody mogły istotnie decydować o swoim losie, potrzebna jest jedność ich działań i wysiłków. Tylko wspólne działanie daje szanse obrony przed wszelkim imperializmem. Takiej koordynacji akcji na rzecz wolności i demokracji pragnie służyć SPCz.

Polska grupa Solidarności Polsko-Czechosłowackiej przesyła z okazji 70 rocznicy odzyskania niepodległości naszym przyjaciołom i wszystkim walczącym o swobody demokratyczne i wolność mieszkańcom Czechosłowacji słowa serdecznych pozdrowień i najlepszych życzeń.

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1988, numer specjalny (listopad), s. 2.

74

1988, 28 października

Komunikat Solidarności Polsko-Czechosłowackiej w sprawie represji wobec działaczy opozycji w Czechosłowacji

W dniach poprzedzających 70 rocznicę uzyskania niepodległości czechosłowacka służba bezpieczeństwa przeprowadziła szeroką akcję represyjną wobec niezależnych działaczy opozycji demokratycznej.

Wśród zatrzymanych są nasi współpracownicy i przyjaciele. Niektórzy z nich otrzymali sankcje prokuratorskie i od kilku dni przetrzymywani są w więzieniach.

Żałosna to forma „uczczenia" 70. rocznicy uzyskania niepodległości przez obecne władze czechosłowackie, które składają kwiaty na grobie Tomáša Garrigue Masaryka, nie są niestety kontynuatorami jego demokratycznej i tolerancyjnej polityki. Stanowczo żądamy zwolnienia wszystkich aresztowanych i zatrzymanych oraz zaprzestania represji wobec działaczy opozycji demokratycznej.

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1988, numer specjalny (listopad), s. 2.

75

1988, 5 listopada

Protest przeciwko represjom wobec działaczy opozycji w Czechosłowacji

Ostatnio w Czechosłowacji nasiliły się represje wobec przedstawicieli opozycji demokratycznej. Na próbę zorganizowania obchodów siedemdziesiątej rocznicy niepodległości władze odpowiedziały masowymi aresztowaniami działaczy niezależnych, rewizjami i setkami zatrzymań. Przeciwko kilkunastu aresztowanym wszczęto postępowanie prokuratorskie pod rozmaitymi zarzutami (m.in. próby obalenia republiki, szkalowania republiki za granicą i wydawania samizdatu). Szykany wymierzone są przede wszystkim w członków Niezależnego Stowarzyszenia Pokojowego – Inicjatywy na rzecz Demilitaryzacji Społeczeństwa. W więzieniu przebywają m.in.:

1. Petr Cibulka (sygnatariusz Karty 77, wydawca samizdatu muzycznego i literackiego, członek Solidarności Polsko-Czechosłowackiej /SPCz/)
2. Tomáš Dvořák (członek Niezależnego Stowarzyszenia Pokojowego /NMS/, działacz Solidarności Polsko-Czechosłowackiej)
3. Ivan Martin Jirous (sygnatariusz Karty 77, członek VONS /Komitetu Obrony Niesprawiedliwie Prześladowanych/ i Solidarności Polsko-Czechosłowackiej, wydawca undergroundowego pisma „Vokno")
4. Ks. František Lízna (samizdat)
5. Hana Marvanová (działaczka Niezależnego Stowarzyszenia Pokojowego – NMS i redaktorka „Biuletynu NMS")
6. Dušan Skála (sygnatariusz Karty 77, redaktora niezależnego pisma „Host")
7. Jiří Tichý (uderground)
8. Luboš Vydra (Niezależne Stowarzyszenie Pokojowe, redaktor „Biuletynu NMS", członek Solidarności Polsko-Czechosłowackiej).

Szczególnie drastyczną represją jest umieszczenie w szpitalu psychiatrycznym Augustina Navrátila, autora petycji w obronie Kościoła Katolickiego podpisanej przez 600 tys. obywateli CSRS.

Fakty te budzą niepokój i stawiają pod znakiem zapytania liberalne deklaracje czechosłowackich przywódców.

Stanowczo protestujemy przeciwko totalitarnym praktykom wymierzonym w ludzi walczących o stworzenie społeczeństwa obywatelskiego.

Wzywamy polską i światową opinię publiczną do zdecydowanego wystąpienia przeciw represjom i łamaniu praw ludzkich w Czechosłowacji. Apelujemy do wszystkich organizacji i instytucji demokratycznych o solidarność i akcje protestu w obronie naszych Przyjaciół.

Jarosław Broda
Leszek Budrewicz
Zbigniew Bujak
Andrzej Falkiewicz
Władysław Frasyniuk
Radosław Gawlik
Bronisław Geremek
Zbigniew Janas
Mirosław Jasiński
Jacek Kuroń
Barbara Labuda
Jan Lityński
Wojciech Maziarski
Adam Michnik
Anna Morawiecka-Kowal
Piotr Niemczyk
Józef Pinior
Mieczysław Piotrowski

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1988, numer specjalny (listopad), s. 1.

76

1988, 15 listopada, Warszawa – Wrocław

List Solidarności Polsko-Czechosłowackiej i Ruchu „Wolność i Pokój" do organizacji „Wolna Rumunia"

Drodzy Przyjaciele,
popieramy Waszą walkę o wolność w Rumunii. Solidaryzując się z Waszym apelem o bojkot towarów wysyłanych z Rumunii wystąpiliśmy do rządu PRL o zaprzestanie importu rumuńskich towarów i uzależnienie współpracy gospodarczej z Rumunią od przestrzegania praw człowieka przez władze w Bukareszcie.

W ramach Międzynarodowego Dnia Solidarności z Rumunią rozpoczęliśmy akcję petycyjną w tej sprawie oraz akcję informacyjną o łamaniu praw człowieka i warunkach życia w Rumunii.

Dyktatorskie rządy Ceauşescu są hańbą współczesnej Europy.

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1988, nr 10–11–12, s. 9.

77

1988, 5 grudnia, Gdańsk

Komunikat Komitetu Uczelnianego Niezależnego Zrzeszenia Studentów Uniwersytetu Gdańskiego o objęciu opieką więźnia sumienia Martina Jirousa

Środowisko gdańskiego NZS-u jest głęboko poruszone falą represji czeskiego aparatu policyjnego, wymierzonym przeciwko aktywnym działaczom opozycji demokratycznej oraz przedstawicielom kultury niezależnej w Czechosłowacji. Łamanie praworządności w CSRS w przeddzień 40 rocznicy ogłoszenia Deklaracji Praw Człowieka stanowi jawny atak na humanitarne podstawy życia społecznego.

W odpowiedzi na apel Solidarności Polsko-Czechosłowackiej NZS adoptuje i obejmuje swoją opieką więźnia sumienia, wybitnego przedstawiciela czeskiego życia kulturalnego, pisarza Ivana Martina Jirousa. NZS Uniwersytetu Gdańskiego pozostaje w kontakcie z Komitetem Obrony Jirousa, działającym w Czechosłowacji. Rzecznikami grupy sprawującej opiekę nad Ivanem Martinem Jirousem są członkowie Komitetu Uczelnianego NZS Klaudiusz Wesołek oraz Jacek Molesta. Kontakt: Gdynia, tel. […].

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1988, nr 13, s. 17.

78

1988, 20 grudnia, Budapeszt – Moskwa – Praga – Warszawa

Komunikat o powołaniu Wschodnioeuropejskiej Agencji Informacyjnej

Po kilku miesiącach systematycznej współpracy my, niezależni dziennikarze z krajów Europy Wschodniej, postanowiliśmy powołać niezależną od organów państwowych naszych krajów Wschodnioeuropejską Agencję Informacyjną, która obecnie obejmuje swoim zasięgiem ZSRR, Czechosłowację, Węgry i Polskę.

Podstawowym celem agencji jest rozpowszechnianie w naszych krajach informacji na temat wydarzeń w Europie Wschodniej.

Informacje WAI udzielane są wszystkim, którzy pragną je uzyskać, a przede wszystkim niezależnym wydawnictwom w naszych krajach.

Mamy nadzieję, że w niedalekiej przyszłości przyłączą się do nas koledzy z innych krajów Europy Wschodniej.

Tamara Kaługina
– Moskwa, tel. [...]
Aleksander Podrabinek
Petr Pospíchal
Petr Uhl – Praga, tel. [...]
Jan Urban – Praga, tel. [...]
Géza Buda
Tibor Philipp
– Budapeszt, tel. [...]
Tamás Berhidai
Robert Bogdański
Barbara Hrybacz
Robert Kozak
Wojciech Maziarski
– Warszawa, tel. [...]
Tomasz Pękalski
Danuta Winiarska

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1989, nr 13, s. 2.

79

1988, 26 grudnia, Warszawa

Oświadczenie uczestników głodówki w obronie więźniów politycznych w Polsce i Czechosłowacji

„System wyznacza granice pierestrojki". Wbrew niedawnym zapewnieniom Gorbaczowa w ONZ w krajach Europy Wschodniej większość dziedzin życia nadal podporządkowana jest militarnym potrzebom Układu Warszawskiego. Szczególnie uciążliwe jest to wtedy, kiedy za sprzeciw wobec takiej arbitralnie ustalonej polityki poszczególni ludzie płacą wysoką cenę, jaką jest utrata wolności.

13.12.1988 r. zatrzymany został, a następnie aresztowany pod zarzutem uchylania się od służby wojskowej Jan Tomasiewicz z Warszawy, działacz PPS-RD, NZS i ruchu Wolność i Pokój. Pomimo, że był on wcześniej wielokrotnie zatrzymywany przez SB i WSW i wielokrotnie odmawiał służby wojskowej, nie poinformowano go o toczącym się przeciwko niemu postępowaniu, a wręcz przeciwnie: wojskowi urzędnicy deklarowali, że wojsko nie chce mieć w swoich szeregach takich jak on. 13.12. okazało się jednak, że jest ścigany listem gończym. Oczywiste jest, że aresztowanie ma wyeliminować go z działalności na rzecz praw człowieka, jak niezwykle aktywnie prowadził. Według wiadomości z więzienia, od chwili zatrzymania głoduje. Jego zdrowiu zagraża poważne niebezpieczeństwo.

Za podobne „przestępstwo" aresztowany został 6.12. Jan Napierała z Poznania. Według władz należało go aresztować za niestawienie się do WKU. Uznano go za uchylającego się od służby wojskowej, pomimo że jako student I roku Akademii Ekonomicznej nie podlega powołaniu do wojska. W areszcie przebywa także uczestnik ruchu WiP Krzysztof Galiński, który 13.12.1988 r. został pozbawiony wolności za to, że w marcu 1988 r. uczestniczył w happeningu w Sopocie, co kolegium ds. wykroczeń uznało za niebezpieczny czyn wart 30 dni aresztu.

Drastyczne kary za niezależną działalność pokojową stosowane są także w Czechosłowacji. W dniach poprzedzających niezależne obchody rocznicy odzyskania niepodległości przez Czechosłowację, 28.10. aresztowanych zostało troje działaczy Niezależnego Stowarzyszenia

Pokojowego „Inicjatywa na rzecz Demilitaryzacji Społeczeństwa": Hana Marvanová, Tomáš Dvořák i Luboš Vydra. Oskarżani są o podburzanie do niezależnych manifestacji, o osłabianie sił zbrojnych CSRS i o kontakty z zagranicznymi ośrodkami dywersyjnymi, jak określają praskie władze m.in. polski Ruch „Wolność i Pokój". Obok nich w więzieniach przebywają też inni działacze Stowarzyszenia Pokojowego: Jiří Štencl, aresztowany 14.10 za rozpowszechnianie niezależnych wydawnictw i Tomáš Tvaroch, zatrzymany 26.11 za kolportowanie ulotek w obronie kolegów. Wszyscy wymienieni Czesi ponoszą konsekwencje niezależnej działalności na rzecz pokoju i praw człowieka. Niezależne Stowarzyszenie Pokojowe domaga się m.in. skrócenia służby wojskowej i wprowadzenia prawa do służby zastępczej. Wśród jego uczestników są działacze Karty 77 i Solidarności Polsko-Czechosłowackiej.

My, członkowie NSZZ „S[olidarność]", NZS i PPS-RD, uczestnicy ruchu „Wolność i Pokój" i Solidarności Polsko-Czechosłowackiej podejmujemy w dniach 25.12–31.1288 r. protest głodowy, domagając się natychmiastowego uwolnienia Jana Tomasiewicza, Jana Napierały, Krzysztofa Galińskiego, Hany Marvanovej, Tomáša Dvořáka, Luboša Vydry, Jiříego Štencla, Tomáša Tvarocha i wszystkich innych więźniów sumienia w Europie Wschodniej. Swoją głodówką chcemy dać świadectwo, że nie ustaniemy w działalności na rzecz wypuszczenia więźniów i poszanowania praw człowieka. Apelujemy do wszystkich o wsparcie naszych celów.

Marek Bońkowski – PPS-RD
Radosław Gawlik – Solidarność, WiP, Solidarność Polsko-Czechosłowacka
Piotr Ikonowicz – PPS-RD
Marek Krukowski – WiP
Piotr Niemczyk – WiP, SP-Cz
Mirosław Osiak – PPS-RD
Józef Pinior – PPS-RD, SP-Cz, Solidarnosć
Liliana Plesiewicz – WiP
Radosław Sikora – PPS-RD
Tomasz Ziemiński – NZS
Jacek Zwolak – PPS-RD[12]

Józefa Piniora i Jacka Szymanderskiego poprosiliśmy, aby zostali rzecznikami głodujących.

Głodówka odbywa się w Warszawie przy ul. Czerniakowskiej […].

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1988, nr 13, s. 16.

12. W kolejnych dniach do głodówki dołączyli: Sławomir Dutkiewicz, Rinaldo Betkiewicz, Czesław Borowczyk, Robert Gołaś, Ewa Jagusiak, Robert Majka, Robert Pastryk, Maria Sopard, Jacek Suchorowski, Miłka Tyszkiewicz, Adam Jagusiak, Małgorzata Tarasiewicz.

80

1988, 27 grudnia, Wrocław

List Kornela Morawieckiego do uczestników głodówki w Warszawie

Drodzy Przyjaciele,
Nie mogę dziś być wśród Was. Chciałbym więc tą drogą przekazać wyrazy poparcia dla Waszej akcji. W obronie tych, których władze PRL oskarżają o uchylanie się od służby wojskowej – Jana Tomasiewicza, Jana Napierały i Krzysztofa Galińskiego – podjęliście protest głodowy.

Upominanie się o więźniów politycznych jest obowiązkiem moralnym nie tylko grup i organizacji niezależnych, ale i poszczególnych osób. Jest także fundamentem solidarności.

Jednym z głównych celów SW – organizacji, którą reprezentuję – jest budowanie przyjaźni i solidarności ze wszystkimi narodami uciskanymi, a w szczególności z narodami niewolonymi przez komunizm. Wasze, poparte głodówką, żądania uwolnienia więźniów politycznych w Czechosłowacji – Hany Marvanovej, Tomáša Dvořáka, Luboša Vydry, Jiřýíego Štencla i Tomáša Tvarocha – oraz więźniów politycznych w innych państwach Europy Wschodniej jest konkretnym wkładem w tę międzynarodową przyjaźń, jest jednym z tych znaczących gestów, które zaowocują w przyszłości.

W pełni popieram Wasz protest i w miarę możliwości naszej organizacji będę propagował jego cele.

Serdecznie Was wszystkich pozdrawiam.

Przew[odniczący] SW
Kornel Morawiecki

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1989, nr 13, s. 17.

81

1988, 29 grudnia

Telegram Komitetu Obronu Niesprawiedliwie Prześladowanych, adresowany do polskich organizacji opozycyjnych z podziękowaniem za organizacje głodówki solidarnościowej z czechosłowackimi więźniami politycznymi

Grupie Polaków z „Solidarności, Polskiej Partii Socjalistycznej – Rewolucji Demokratycznej, Niezależnego Zrzeszenia Studentów, ruchu Wolność i Pokój i Solidarności Polsko-Czechosłowackiej, którzy w dniach 25-31 grudnia podjęli głodówkę w intencji polskich i czechosłowackich więźniów politycznych (patrz: Infoch 77/1/89), Komitet Obrony Niesprawiedliwie Prześladowanych VONS wysłał telegram:

VONS z radością przyjął informację o tym, że grupa niezależnych aktywistów polskich podjęła głodówkę w intencji więźniów sumienia, m.in. także Tomáša Dvoráka, Hany Marvanovej, Tomáša Tvarocha, Petra Cibulki, Ivana Jirousa, Slávka Popelki i Evy Vidlařovej, których broni nasz komitet. Ten przejaw międzynarodowej solidarności jest szczególnie znaczący, dociera bowiem z kraju, gdzie ruchy niezależne zderzają się z podobnymi jak w Czechosłowacji problemami i formami ucisku.

VONS

Źrodło: Informace o Chartě 77, 1989, nr 2, s. 11–12

82

1989, styczeń, Wrocław

Oświadczenie Solidarności Polsko-Czechosłowackiej w sprawie pacyfikacji demonstracji w rocznicę samospalenia Jana Palacha

Z oburzeniem przyjęliśmy wiadomość o brutalnym rozpędzeniu przez oddziały policji i bojówki KPCz pokojowych uroczystości w Pradze 15 i 16.01.1989 r. Użycie przemocy fizycznej wobec pokojowo manifestujących obywateli jest czynem zasługującym na potępienie w każdych okolicznościach. W tym jednak przypadku ofiarami policyjnych ataków padli ludzie pragnący godnie uczcić męczeńską śmierć swojego rodaka. Fakt ten zmusza nas do wyrażenia sprzeciwu w sposób szczególnie zdecydowany. Uważamy, że postępowanie władz CSRS jest nie tylko sprzeczne z zasadami demokracji i praworządności, lecz także kłóci się z elementarnymi normami przyzwoitości obowiązującymi w społeczeństwach cywilizowanych. Działania czechosłowackiego aparatu przemocy wskazują tez na całkowity brak odpowiedzialności politycznej ze strony władz CSRS.

Za Solidarność Polsko-Czechosłowacką
Józef Pinior, rzecznik

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1989, nr 13, s. 4.

83

1989, 17 stycznia, Warszawa

Protest działaczy opozycji przeciwko represjom wobec uczestników manifestacji w 20 rocznicę samospalenia Jana Palacha

W niedzielę, 15.01.1989 r., w rocznicę samospalenia się Jana Palacha, mieszkańcy Pragi tłumnie zbierający się na Vaclavskim Namesti [Plac Wacława], aby uczcić pamięć bohatera, zostali brutalnie zaatakowani przez siły policyjne. Przeciwko ludziom użyto tresowanych psów oraz pałek, armatek wodnych i gazów. Wiele osób zostało brutalnie pobitych, kilkadziesiąt osób zatrzymano.

Represje zostały ponowione w następnych dniach, zatrzymano wybitnych działaczy demokratycznych. Stanowczo protestujemy przeciwko policyjnym represjom stosowanym wobec spokojnych obywateli. Dziś, gdy prawa człowieka zwyciężają w całej Europie, a na konferencji wiedeńskiej wszystkie kraje europejskie opowiadają się za ich wprowadzeniem w życie, brutalna akcja policji czechosłowackiej wymierzona w jest nie tylko przeciwko własnym obywatelom, lecz całemu procesowi przemian trwających na naszym kontynencie.

Robert Bogdański
Krzysztof Król
Jacek Kuroń
Jan Józef Lipski
Zygmunt Łenyk
Wojciech Maziarski
Leszek Moczulski
Józef Pinior
Grzegorz Rossa
Adam Słomka
Adam F. Wojciechowski
Zbigniew Wójcik

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1989, nr 13, s. 4.

84

1989, 25 stycznia, Warszawa

List Komitetu Helsińskiego w Polsce do Czechosłowackiego Komitetu Helsińskiego

Drodzy Przyjaciele,
Zwracamy się do Was z wyrazami solidarności i poparcia w obliczu ostatnich wypadków karygodnego postępowania władz państwowych wobec społeczeństwa czechosłowackiego, w tym także wobec członków Czechosłowackiego Komitetu Helsińskiego.

Użycie siły, aresztowania i represje wobec osób pragnących uczcić pamięć Jana Palacha, człowieka będącego dla nas wszystkich symbolem sprzeciwu wobec przemocy, jest nie tylko niezgodne z podstawowymi zasadami moralnymi. Stanowi ono również oczywiste niedotrzymanie zobowiązań międzynarodowych Czechosłowacji respektowania praw obywatelskich i politycznych. Działania władz państwowych naruszają prawa obywateli gwarantowane ratyfikowanymi przez Czechosłowację Międzynarodowymi Paktami Praw Obywatelskich i Politycznych i jako takie są także sprzeczne z Aktem Końcowym KBWE w Helsinkach.

Z głęboką goryczą przyjmujemy te fakty, które świadczą o lekceważeniu praw obywateli, a także o nieliczeniu się ze stanowiskiem międzynarodowej opinii publicznej, która z nadzieją przyjęła ustalenia Konferencji przeglądowej w Wiedniu. Postępowanie władz czechosłowackich świadczy, że zamierzają one kontynuować politykę, w której czyny przeczą słowom.

W tej sytuacji zwracamy się do Was, Drodzy Przyjaciele, z propozycją, że Komitet Helsiński w Polsce podejmie działania przewidziane w Dokumencie Końcowym Konferencji w Wiedniu, w celu uruchomienia mechanizmu kontroli przestrzegania praw człowieka w Czechosłowacji.

Oczekujemy przekazania nam za pośrednictwem Federacji Komitetów Helsińskich w Wiedniu Waszego stanowiska wobec naszej propozycji.

Łączymy wyrazy naszej przyjaźni i solidarności,

Stefan Starczewski
Komitet Helsiński w Polsce

Źródło: „Prawa Człowieka" 1989, nr 1, s. 36–37.

85

1989, 1 lutego, Praga

Odpowiedź Czechosłowackiego Komitetu Helsińskiego na list Komitetu Helsińskiego w Polsce

Szanowni Przyjaciele!
Bardzo nas ucieszył Wasz list z 25 stycznia 1989 r. Dziękujemy za solidarność. Wasze zamierzenia, aby podjąć kroki w Międzynarodowej Federacji w związku z sytuacją w dziedzinie praw człowieka, jaka ukształtowała się w Czechosłowacji z winy organów państwowych, uważamy za bardzo dobre. Kroki takie są niezbędne i z tego powodu, że co najmniej trzej reprezentanci inicjatyw niezależnych: Václav Havel, Jana Petrová i Ota Veverka, są od 16 stycznia stale uwięzieni. Wykorzystanie nowych możliwości, jakie daje mechanizm kontroli międzynarodowej sformułowany w Dokumencie Końcowym KBWE w Wiedniu, uważamy za znaczące i w pełni je popieramy.

Zwracamy się do Was również, abyście o tych krokach poinformowali sekretariat naszej Federacji w Wiedniu i za jego pośrednictwem lub bezpośrednio komitety helsińskie we wszystkich krajach, tak aby komitety te i Federacja jako całość mogły, jeśli to możliwe, podjąć analogiczne kroki. Bylibyśmy też wdzięczni, gdyby komitety helsińskie poprały propozycję przedstawienia kwestii pogardy czechosłowackich organów państwowych dla Dokumentu Końcowego KBWE na porządku dnia majowego spotkania KBWE w Paryżu. Propozycja taka została przedstawiona przez czworo obywateli radzieckich: Larysę Bogoraz, Elenę Bonner, Andrieja Sacharowa i Lwa Timofiejewa – przewodniczącego Radzieckiego Komitetu Helsińskiego.

Wyrażamy poparcie dla obu propozycji, polskiej i radzieckiej, propozycji komitetów helsińskich w różnych krajach oraz dla innych inicjatyw obywatelskich w krajach, w których komitety helsińskie jeszcze nie są założone.

Z pozdrowieniami
czechosłowacki Komitet Helsiński
prof. Jiří Hájek – przewodniczący

Źródło: „Prawa Człowieka" 1989, nr 1, s. 38–39.

86

1989, 1 lutego, Warszawa

List Komitetu Helsińskiego w Polsce do premiera rządu PRL Mieczysława F. Rakowskiego

Komitet Helsiński w Polsce, działając w trybie przewidzianym w Dokumencie Końcowym Konferencji Przeglądowej w Wiedniu, zwraca się do Rządu Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej o podjęcie przyjętych w tym Dokumencie kroków w celu uzyskania od Rządu Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej informacji i wyjaśnień dotyczących wydarzeń w Pradze i w miejscowości Všetaty, które to wydarzenia świadczą o tym, że w okresie od 16 do 21 stycznia 1989 r. doszło tam do naruszeń praw człowieka.

Wydanie przez władze państwowe zakazu publicznego uczczenia pamięci Jana Palacha, które miało nastąpić w formie złożenia kwiatów w miejscach związanych z jego śmiercią, aresztowanie osób, którym zarzucono organizowanie tych uroczystości, a następnie użycie sił policyjnych wobec zgromadzonych uzasadnia podejrzenie, że zostało ograniczone w sposób arbitralny prawo do pokojowych zgromadzeń. Stanowi to naruszenia art. 21 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych. Opis wydarzeń, a przede wszystkim liczba osób, którym udzielono pomocy lekarskiej, pozwala także sądzić, że działania sił porządkowych pozostawały w sprzeczności z art. 7 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych zakazującym nieludzkiego lub poniżającego traktowania ludzi.

Postulujemy ponadto, aby rząd PRL zwrócił się o informację i wyjaśnienie w sprawie odmowy wydania paszportu na wyjazd za granicę prof. Jiřiemu Hájkowi, przewodniczącemu Czechosłowackiego Komitetu Helsińskiego.

Korespondencję z Komitetem Helsińskim w Polsce prosimy kierować na adres: Stefan Starczewski […].

Jednocześnie informujemy, że kopię niniejszego pisma przekazujemy Międzynarodowej Helsińskiej Federacji Praw człowieka z siedzibą w Wiedniu.

Komitet Helsiński w Polsce

Piotr Ł.J. Andrzejewski
Halina Bortnowska-Dąbrowska
Jerzy Ciemniewski
Janusz Grzelak
Jarosław Kaczyński
Marek A. Nowicki
Jan Rosner
Stefan Starczewski
Andrzej Stelmachowski
Zofia Wasilkowska
Janina Zakrzewska
Tadeusz Zieliński

Źródło: „Prawa Człowieka" 1989, nr 1, s. 40–41.

87

1989, 5 lutego, Gdańsk

Komunikat Krajowej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność" w sprawie sytuacji w Czechosłowacji

KKW NSZZ „Solidarność" zapoznała się z informacjami o represjach wobec uczestników Karty 77 w Czechosłowacji.

Wśród uwięzionych po ostatnich demonstracjach w Pradze znajduje się Václav Havel, znakomity pisarz i rzecznik praw ludzkich.

Zwracamy się do kompetentnych władz Czechosłowacji o uwolnienie wszystkich więźniów politycznych i wszczęcie dialogu ze środowiskami niezależnymi w Czechosłowacji.

Źródło: Dokumenty władz NSZZ „Solidarność" 1981–1989. opr. J. Olaszek, Warszawa 2010, s. 337.

88

1989, 18 lutego, Podkowa Leśna

Oświadczenie członków Solidarności Polsko-Węgierskiej w sprawie represji w Czechosłowacji

My, uczestnicy spotkania założycielskiego Solidarności Polsko-Węgierskiej wyrażamy stanowczy protest przeciwko represjom wobec czechosłowackich działaczy demokratycznych.

21 lutego 1989 r. mają rozpocząć się w Pradze procesy: Jany Petrovej, Jany Sternovej, Dany Němcovej, Otakara Veverki, Stanislava Penca, Davida Němca, Alexandra Vondry, Petra Placáka, Václava Havla.

Jest to kolejny przykład totalitarnych metod sprawowania władzy przez rząd Czechosłowacji i łamania zobowiązań wynikających z dokumentu końcowego Konferencji przeglądowej w Wiedniu.

W więzieniach czechosłowackich znajduje się także wielu innych członków niezależnych ruchów i ugrupowań.

Za niedopuszczalne uważamy również akty brutalności, jakich ostatnio dopuściła się milicja wobec uczestników pokojowych demonstracji w Pradze.

We współczesnej Europie, dążącej do ustalenia powszechnego, demokratycznego ładu, nie wolno pozostawać obojętnym na łamanie praw ludzkich w jakiejkolwiek formie. Dlatego wzywamy społeczeństwa naszych krajów i całej Europy do podjęcia działań na rzecz zwolnienia z więzień i uwolnienia od zarzutów prześladowanych obywateli czechosłowackich.

Jarosław Broda
Zbigniew Bujak
Sławomir Dominiak
Krystyna Golińska-Engelmayer
Zbigniew Janas
Mirosław Jasiński
Grzegorz Kostrzewa-Zorbas
ks. Leon Kantorski
Maciej Koźmiński
Krystyna Krauze
Jacek Kuroń
Jacek Maziarski
Wojciech Maziarski
Adam Michnik
Jan Józef Lipski
Janusz Onyszkiewicz
Józef Pinior
o. Józef Puciłowski
Stefan Starczewski
Andrzej Szczęśniak
Wiktor Woroszylski

Géza Buda
Géza Dely
Akos Engelmayer
Tibor Fenyi
Arpad Goncz
Gyorgy Konrad
Ferenc Koszeg
Imre Mecs
Tomas Molnar
Gabor Pajkossy
Tibor Philipp

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1988, nr 14, s. 21.

89

1989, 22 lutego, Wrocław

Protest NSZZ „Solidarność" Dolnego Śląska przeciwko skazaniu Václava Havla

Regionalna Komisja Wykonawcza i Przedstawiciele Komitetów Organizacyjnych NSZZ „Solidarność" zakładów pracy Dolnego Śląska stanowczo protestują przeciwko skazaniu pod fałszywymi zarzutami znanego czeskiego pisarza i działacza na rzecz Praw Człowieka – Václava Havla.

Uważamy, że podobne postępowanie godzi w podstawowe prawa obywatelskie, do których przestrzegania rząd Czechosłowacji zobowiązał się podpisując w Helsinkach Akta Końcowe Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie.

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1989, nr 14, s. 20.

90

1989, 23 lutego, Wrocław

List do Gustáva Husáka w sprawie uwolnienia więźniów politycznych[13]

22 i 23 lutego 1989 r. w Pradze odbyły się procesy czeskich działaczy niezależnych, w których za próbę uczczenia pamięci Jana Palacha skazano osiem osób, w tym Janę Petrovą, Otakara Veverkę i Václava Havla na karę bezwzględnego więzienia. Są to kolejni przedstawiciele obywatelskich ugrupowań przetrzymywani w więzieniach przez rząd Pańskiego Kraju.

Stanowczo protestujemy przeciwko łamaniu praw ludzkich w Czechosłowacji i stosowaniu stalinowskich metod walki z opozycją.

Przypominamy Panu, że rząd CSRS zobowiązał się do przestrzegania praw człowieka i obywatela w akcie końcowym Konferencji w Helsinkach, a ostatnio w deklaracji Konferencji Przeglądowej w Wiedniu.

Domagamy się uwolnienia wszystkich więźniów politycznych i zaprzestania prześladowań działaczy ugrupowań niezależnych.

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1989, nr 14, s. 20.

13. Wg informacji opublikowanych w „Biuletynie Informacyjnym" SPCz pod petycją zebrano podpisy około tysiąca osób.

91

1989, 23 lutego, Warszawa

List Komitetu Helsińskiego w Polsce do rządów państw-sygnatariuszy Aktu Końcowego KBWE

W Czechosłowacji, w styczniu i lutym br. doszło do kolejnych aktów łamania praw człowieka. W okresie od 15 do 21 stycznia siły policyjne kilkakrotnie, niezwykle brutalnie zaatakowały uczestników pokojowych zgromadzeń w Pradze. Policja użyła psów, pałek, gazów łzawiących, armatek wodnych i transporterów opancerzonych. Zatrzymano kilkaset osób, byli ranni. Aresztowano działaczy Czechosłowackiego Komitetu Helsińskiego, znanego pisarza i dramaturga Václava Havla i Janę Petrovą oraz działacza pokojowego Otakara Veverkę. Oskarżono ich o złożenie kwiatów pod pomnikiem św. Wacława, co zdaniem władz miało stanowić próbę podburzenia do manifestacji. 21 i 22 lutego sąd w Pradze skazał ich na kary wielomiesięcznego więzienia. Rozprawy odbyły się z wyłączeniem publiczności. Władze odmówiły wstępu na rozprawy przedstawicielom międzynarodowych organizacji na rzecz praw człowieka.

Postępowanie władz Czechosłowacji stanowi drastyczne naruszenie Paktów Praw Człowieka i zobowiązań przyjętych w Dokumencie Końcowym Konferencji Wiedeńskiej KBWE, podpisanym 17 stycznia br.

Komitet Helsiński w Polsce zwraca się do rządów państw – sygnatariuszy Dokumentu Końcowego o podjęcie interwencji wobec władz Czechosłowacji zgodnie z przyjętą procedurą.

Postulujemy, aby problem naruszeń praw człowieka w Czechosłowacji był przedmiotem spotkania Konferencji, która odbędzie się na przełomie maja i czerwca br. w Paryżu.

Z upoważnienia Komitetu Helsińskiego w Polsce:

Piotr Ł.J. Andrzejewski
Marek A. Nowicki
Stefan Starczewski
Tadeusz Zieliński

Źródło: „Prawa Człowieka" 1989, nr 5, s. 6.

92

1989, marzec, Warszawa

Protest członków NSZZ „Solidarność" w Polskiej Akademii Nauk przeciwko skazaniu organizatorów demonstracji w Pradze

My, pracownicy PAN, uczestnicy zebrania delegatów NSZZ „S[olidarność]" pragniemy dołączyć nasz głos do głosów oburzenia, którymi cywilizowany świat zareagował na wiadomość o skazaniu Václava Havla, znakomitego pisarza, człowieka wielkiej odwagi osobistej i poczucia obywatelskiego obowiązku. Protestujemy przeciwko represjom i skazaniu Václava Havla, Oty Veverki, Jany Petrovej i innych. Polskie doświadczenie przekonało nas, ze więzienie nie jest w stanie zniszczyć wolności słowa ani wolności sumienia.

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1989, nr 14, s. 20.

93

1989, 5 marca, Poznań

List zjazdu Ruchu „Wolność i Pokój” do przyjaciół Czechów i Słowaków

Ostatnie doniesienia z Waszego kraju świadczą o bezprzykładnym wzmaganiu się represji władz najaktywniejszej części społeczeństwa, domagającego się przestrzegania Praw Człowieka.

Po skazaniu Václava Havla na 9 miesięcy więzienia za złożenie kwiatów w miejscu śmierci Jana Palacha, kolejne osoby otrzymały wyroki aresztu za udział w pokojowych manifestacjach: Otakara Veverkę, sygnatariusza Karty 77 i członka Pokojowego Klubu im. Johna Lennona skazano na 12 miesięcy więzienia o zaostrzonym reżimie, a na 9 mies. Janę Petrovą, działaczkę NMS. […]

Trwa nagonka propagandowa na działaczy niezależnych, którym zarzuca się terroryzm. Władze stosują również inne metody nękania opozycjonistów – grożenie śmiercią, niszczenie samochodów, wysyłanie do rodzin działaczy telegramów o ich śmierci. 14.02. br. wydano dekret zaostrzający kary grzywny z „politycznych” paragrafów kodeksu karnego.

My, uczestnicy ruchu „WiP”, doskonale rozumiemy Waszą determinację i upór w obronie swoich praw. Popieramy Was gorąco w pokojowej walce wierząc, że za przykładem innych państw Bloku Wschodniego, także Czechosłowacja wkrótce dołączy do procesu demokratyzacji życia społecznego.

Źródło: „Biuletyn Informacyjny” 1989, nr 14, s. 18.

94

1989, 20 marca, Katowice

Oświadczenie uczestników głodówki w obronie więźniów sumienia w Czechosłowacji

My, uczestnicy protestu głodowego zorganizowanego przez PPS-RD i uczestników Ruchu „WiP" w Katowicach w dniach 20–26.III.1989 r. na rzecz uwolnienia więźniów sumienia w Czechosłowacji oświadczamy, że tylko wspólna walka narodów Środkowej Europy przeciwko totalitarnej dyktaturze komunistycznej pozwoli skutecznie przeciwstawiać się łamaniu praw człowieka przez komunistyczne władze. Żądamy natychmiastowego uwolnienia Václava Havla, Jany Petrovej, Otakara Veverki, Petra Cibulki i innych niezależnych działaczy w Czechosłowacji. Równocześnie z naszym protestem głodowym odbywać się będą manifestacje i pikiety przed konsulatem Czechosłowacji w Katowicach. Apelujemy o wsparcie naszych akcji.

Rinaldo Betkiewicz – PPS-RD
Marek Backowski – PPS-RD
Tomasz Czarnik – WiP
Piotr Głowacz – WiP
Robert Gołos – PPS-RD
Robert Kazimierczak – PPS-RD
Artur Koszykowski – PPS-RD
Krzysztof Leks – WiP
Piotr Łakomski – WiP
Maciej Płużek – WiP
Witold Trólka – WiP
Janusz Wojtasiak – PPS-RD
Witold Zając – PPS-RD
Jarosław Podworkowski – PPS-RD
Grzegorz Leonad – WiP
Tomasz Witt – WiP

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1988, nr 14, s. 4.

95

1989, 20 marca, Warszawa

Petycja uczniów szkół średnich w obronie Václava Havla, skierowana do ambasady CSRS w Warszawie, podpisana przez 842 osoby

My, niżej podpisani uczniowie – reprezentujący warszawskie szkoły średnie (ogólnokształcące i techniczne) – protestujemy kategorycznie przeciwko skazaniu na karę więzienia Pana Václava Havla [za udział] w pokojowej demonstracji i złożenie kwiatów w miejscu, gdzie Jan Palach dokonał bohaterskiego samospalenia protestując przeciwko inwazji w 1968 r. wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji.

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1989, nr 14, s. 3

96

1989, 22 marca, Wrocław

List Solidarności Polsko-Czechosłowackiej do uczestników głodówki w Katowicach

Drodzy Przyjaciele,
gorąco popieramy cel, któremu służy Wasz protest: uwolnienie więźniów politycznych w CSRS.

Sytuacja panująca obecnie w CSRS nie pozwala na milczenie i obojętność ludziom, którym przyświecają ideały demokracji, wolności oraz pokoju w Europie i na świecie. Za wierność tym ideałom nasi bracia płacą dziś własną wolnością. Wysoka to cena i dlatego każdy przejaw solidarności z nimi i protestu przeciwko bezprawiu jakiego dziś doznają jest szczególnie ważny i cenny.

Wierzymy, że Wasza postawa przyczyni się nie tylko do uwolnienia więźniów sumienia w CSRS, lecz także do zbudowania takiego ładu Europy Środkowej, w którym nie będzie możliwe łamanie praw jednostek i narodów. Zapewniamy Was o naszym całkowitym poparciu. Będziemy ze swej strony, tak jak dotychczas, propagować Wasz protest i idee, które go zrodziły.

Za SPCz:
Jarosław Broda
Mirosław Jasiński

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1989, nr 14, s. 5.

97

1989, 26 marca, Katowice

Oświadczenie części uczestników[14] głodówki w obronie więźniów sumienia w Czechosłowacji o jej bezterminowym przedłużeniu

My, pracownicy huty „Baildon" w Katowicach, dnia 28.III.1989 r. podejmujemy bezterminowy protest głodowy na rzecz uwolnienia więźniów politycznych w Czechosłowacji. Nasz protest jest kontynuacją głodówki protestacyjnej przeprowadzonej przez członków PPS-RD i uczestników ruchu „WiP" w dniach od 20 do 26.III. br. w Katowicach. Uważamy za szczególnie ważne, aby w walce o prawa człowieka w krajach Europy Środkowo-Wschodniej słyszalny był głos polskich robotników. Los Czechów, Słowaków, Rumunów i Rosjan jest również naszym losem. Żądamy natychmiastowego uwolnienia Antonína Pernickiego, Václava Havla, Jiřiego Wolfa i innych więźniów politycznych w Czechosłowacji oraz solidaryzujemy się z prowadzącym protest głodowy w więzieniu w Brnie Stanislavem Devátym. Apelujemy do wszystkich osób, którym nieobojętna jest walka o prawa człowieka, o czynne poparcie naszego protestu głodowego[15].

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1989, nr 14, s. 4–5.

14. Byli to Marek Jałosiński, Stanisław Karpik, Robert Kazimierczak, Stanisław Paderewski, Marek Sowejko, Jan Tomasiewicz, Janusz Wojtasiak.

15. 28 III 1989 r. do głodówki w Warszawie przyłączyli się Kinga Chałacińska, Daniel Korona, Tomasz Pieczyński, Krzysztof Płaska, Agnieszka Starzyk i Jacek Ziółkowski.

98

1989, 27 marca, Praga

List Karty 77 do polskich organizacji z podziękowaniem za solidarność z obrońcami praw człowieka w Czechosłowacji

Do polskich organizacji niezależnych:
Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność", Solidarności Polsko-Cz[echosłowackiej], Ruchu „Wolność i Pokój", Polskiej Partii Socjalistycznej – Rewolucja Demokratyczna, Konfederacji Polski Niepodległej, Komitetu Helsińskiego w Polsce, Polskiej Partii Socjalistycznej
Drodzy przyjaciele!
Dowiedzieliśmy się o doniosłych przejawach solidarności różnych grup Polaków, w tym uczniów szkół średnich i studentów, z więzionymi i prześladowanymi obrońcami praw człowieka w Czechosłowacji, za które dziękujemy z całego serca.

Widać, że całkowicie nieuzasadnione więzienie Václava Havla, Jany Petrovej, Oty Veverky, Hany Marvanovej, Tomáša Dvořáka i innych w związku ze spontanicznymi manifestacjami ostatniego czasu, staje się przykładem tego, w jakiej sprzeczności z hasłami demokratyzacji i przebudowy, przede wszystkim zaś z przyjętymi zobowiązaniami w ramach procesu helsińskiego, stoją działania urzędów czechosłowackich.

Podobnie, jak u Was, także w Czechosłowacji aktywność grup niezależnych staje się substytutem nieistniejących mechanizmów kontrolnych, takich jak m.in. swobodne głoszenie poglądów w przestrzeni publicznej, które są niezbędnym elementem każdego demokratycznego systemu politycznego. Te grupy w Polsce, Czechosłowacji, Węgrzech, Związku Sowieckim, NRD i gdzie indziej, odgrywają i niewątpliwie odegrają jeszcze wielką rolę w demokratyzacji życia społecznego naszych krajów. Solidarność między nimi jest nową, nieocenioną wartością, którą chcemy i musimy kultywować, a także wszechstronnie rozwijać.

Z przyjacielskimi pozdrowieniami

Tomáš Hradílek
Dana Němcová
Saša Vondra

Źródło: „Informace o Chartě" 1989, nr 7, s. 2.

99

1989, 11 kwietnia, Brno – Bratysława – Katowice – Kraków – Praga – Warszawa – Wrocław

List Solidarności Polsko-czechosłowackiej do Komitetu Noblowskiego w Oslo popierający kandydaturę Václava Havla do Pokojowej Nagrody Nobla

Szanowni Państwo,
Gorąco popieramy Kandydaturę Václava Havla do tegorocznej Pokojowej Nagrody Nobla.

Najwyższej próby dzieła Václava Havla od lat afirmują najcenniejsze wartości humanistyczne Europy, a Jego postawa obywatelska, działalność w Karcie 77, Komitecie Obrony Niesprawiedliwie Prześladowanych i osobiste wystąpienia w obronie sprawiedliwości i pokoju stanowią wzór i inspirację dla wszystkich obrońców praw człowieka.

Za swą pokojową walkę o przestrzeganie praw obywatelskich Václav Havel kolejny raz płaci utratą wolności.

Wszystko to: Jego twórczość, aktywność społeczna i warunki, w jakich przyszło Mu tworzyć i egzystować godne są – jak sądzimy – w najwyższym stopniu Noblowskiego wyróżnienia.

Postać Václava Havla jest już dziś symbolem wolności i pokoju w świecie pełnym konfliktów, przemocy i zniewolenia.

Jacek Baluch
Jarosław Broda
Leszek Budrewicz
Zbigniew Bujak
Andrzej Drawicz
Andrzej Falkiewicz
Władysław Frasyniuk
Lothar Herbst
Radosław Gawlik
Andrzej Jagodziński
Zbigniew Janas
Mirosław Jasiński
Jacek Kuroń
Barbara Labuda
Jan Józef Lipski
Jan Lityński
Wojciech Maziarski
Adam Michnik
Krystyna Miłobędzka
Piotr Niemczyk
Józef Pinior
Mieczysław Piotrowski

Zbigniew Romaszewski,
Jan Stachnowski

Eugeniusz Szumiejko

Václav Benda
Ján Čarnogurský
Lenka Hrachová
Hana Holcnerová
Ivan Lamper
Ladislav Lis
Václav Malý
Petr Placák

Petr Pospíchal
Jaroslav Šabata
Anna Šabatová
Petruška Šustrová
Jáchym Topol
Petr Uhl
Jan Urban
Saša Vondra

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1989, nr 14, s. 13.

100

1989, czerwiec

Pozdrowienia czechosłowackich ugrupowań dla polskich przyjaciół

W sobotę 17 czerwca miało dojść do spotkania przedstawicieli niezależnych inicjatyw z Czechosłowacji i Polski, szczególnie spotkania przedstawicieli Dzieci Czeskich, Klubu Wsparcia Prawnego, Niezależnego Stowarzyszenia Pokojowego, Towarzystwa Przyjaciół USA, Towarzystwa na rzecz Weselszej Współczesności z przedstawicielami „WiP", NZS i Pomarańczowej Alternatywy.

Jednak na wspólnej granicy pojawili się jedynie aktywiści ze strony czechosłowackiej. Następnie zawołano pozdrowienia w stronę polskiego lasu na cześć „WiP" NZS i Pomarańczowej Alternatywy oraz wypito pomarańczową wódkę. To zaplanowane spotkanie miało być przede wszystkim protestem przeciwko samowolnemu uniemożliwianiu podróżowania ludziom do zagranicy, czego organy państwowe Czechosłowacji i Polski nadal się jeszcze dopuszczają. Większość aktywistów, którzy mieli przybyć na spotkanie, nie posiadała paszportu, gdyż wcześniej został im odebrany przez państwo za ich postawę obywatelską. Dlatego polskich przyjaciół pozdrawiamy jedynie za pośrednictwem radia, którego emisja w przeciwieństwie do nas może przekraczać granice naszych państw bez paszportowych barier.

Mamy nadzieję, że niebawem ta izolacja dwóch sąsiednich narodów będzie usunięta wraz ze wszystkimi jej przyczynami.

Podpisani:
Czeskie Dzieci
Klub Wsparcia Prawnego
Niezależne Stowarzyszenie Pokojowe
Towarzystwo Przyjaciół USA
Towarzystwo na rzecz Weselszej Współczesności.

Źródło: „Informace o Chartě 77" 1989, nr 13, s. 15.

101

1989, 8 sierpnia, Praga

Stanowisko Karty 77 w sprawie budowy koksowni w Stonawie, przesłane rządowi CSRS i Ministerstwu Spraw Wewnętrznych i Środowiska Czeskiej Republiki Socjalistycznej

Jakość środowiska naturalnego zajmuje już obecnie priorytetowe miejsce w hierarchii globalnych wartości związanych z przetrwaniem ludzkości. Problemy dotyczące ekologii mają coraz większy wpływ na stosunki między poszczególnymi krajami, zarówno na szczeblu rządowym, jak i na płaszczyźnie wzajemnych odczuć mieszkańców tych krajów. Koncepcja europejskiego domu przy rozwiązywaniu problemów ekologicznych zakłada przemyślany, pełen uwagi stosunek do siebie poszczególnych państw, zwłaszcza tych krajów, które mają wspólne granice.

Premier rządu czechosłowackiego Ladislav Adamec, który 1 lipca br. podpisał we Wrocławiu „Umowę między rządami CSRS, NRD i PRL o współpracy w zakresie ochrony środowiska" w rozmowie z dziennikarzami oświadczył m.in., że „nie ukrywamy tego, że na terenach przygranicznych z NRD i PRL mamy szereg źródeł, które zanieczyszczają środowisko naturalne i komplikują tym życie nie tylko nam, ale głownie naszym sąsiadom."

Jeśli wyżej wymieniona umowa byłaby przestrzegana, to mogłaby znacznie przyczynić się do rozwiązania kwestii spornych między państwami – sygnatariuszami. W tym zakresie można uznać za obiecujące zapewnienie naszego premiera, że rząd czechosłowacki nie zgodzi się na powstanie żadnego nowego obiektu produkcyjnego, który zanieczyszczałby środowisko naturalne sąsiednich krajów.

W kontraście do tego oświadczenia premiera rządu federalnego CSRS pozostaje jednak sprawa budowy ogromnej koksowni w gminie Stonawa na ziemi karwińskiej, tuż przy granicy z Polską. Problemy, które wiążą się z przyszłym funkcjonowaniem tego giganta, już teraz kładą się cieniem na wzajemne stosunki czechosłowacko-polskie, co przejawia się nie tylko na szczeblu dyplomatycznym.

Koksownia ma być według swoich pierwotnych parametrów największą w kraju RWPG. Jej planowana produkcja przewiduje przeróbkę więcej niż 2 mln. ton węgla kamiennego rocznie. Powody, dla których na lokalizację tej koksowni wybrano tereny tak bliskie czechosłowacko-polskich granic, są przede wszystkim czysto ekonomiczne. Węgiel może być bowiem nawet w 60% dowożony przenośnikami taśmowymi z sąsiedniej kopalni.

Polskie środowiska specjalistyczne i polskie społeczeństwo są jednak zaniepokojone ekologicznymi następstwami rozpoczęcia produkcji tego obiektu przemysłowego. Istnieje obawa, że za sprawą przeważającego w tym rejonie kierunku wiatrów aż 80% emisji zanieczyszczeń spadnie na teren PRL;

- że emisja zagrozi zbiornikowi zapasu wody dla całego terenu Śląska – Jezioru Goczałkowickiemu, oddalonemu o 20 km od budowy koksowni;
- że w przypadku awarii oczyszczalni koksowniczej fenyloamoniakowej wody odpadowej ta trująca ciecz przeniknie do granicznej rzeki Olzy i dalej do Odry;
- że na tym terenie, gdzie już teraz stan atmosfery jest katastrofalny, co przejawia sie także w rozległym wymieraniu lasów, dojdzie do jego dalszego szybkiego pogorszenia;
- że wczasowa i uzdrowiskowa część polskich Beskidów będzie ekologicznie zdewastowana tak, jak Góry Izerskie;
- że wszystkie te aspekty bardzo niesprzyjająco odbiją się na stanie zdrowia i na przeciętnej długości życia mieszkańców tych terenów.

Podzielamy obawy naszych polskich sąsiadów. Rozumiemy, że argumenty strony czechosłowackiej udowadniające bezpieczeństwo ekologiczne przyszłej pracy tej koksowni, do których należy zakładane zatrzymanie produkcji w dwóch przestarzałych koksowniach, wskazywanie na nową technologię produkcji koksu, planowana instalacja urządzenia odsiarczającego, budowa oczyszczalni wód odpadowych i inne, nie mogą rozproszyć obaw polskich obywateli. Właśnie strach o los swej ziemi i swoich dzieci zmusił społeczeństwo polskiej ziemi cieszyńskiej do zorganizowania demonstracji protestacyjnej przeciwko budowie tej koksowni. Zresztą już sam fakt, że strona czechosłowacka podobno rozważa obniżenie produkcji koksowni o połowę, świadczy o tym, że nasi kompetentni działacze zdają sobie sprawę z możliwych negatywnych skutków dla środowiska naturalnego w przyległych częściach Polski, związanych z przyszła pracą tego zakładu produkcyjnego.

Według pierwotnych zamiarów produkcja koksu w tym gigantycznym obiekcie ma być rozpoczęta w 1992 r. Zwracamy się do rządu czechosłowackiego z prośbą, aby na nowo dokonał oceny swych zamiarów produkcyjnych ze względu na przygotowywaną restrukturyzację gospodarki narodowej, aby osądził, czy budowa nowej ogromnej koksowni w Stonawie jest rzeczywiście potrzebna. Jeśli jednak nie istnieją gwarancje, że budowany obiekt produkcyjny nie będzie pogarszać już tak poważnie uszkodzonego środowiska naturalnego na tych terenach, żądamy bezwarunkowego przerwania jego budowy. Oprócz czystego powietrza jest także zagrożona atmosfera przyjaźni i zrozumienia między ludźmi po obu stronach wspólnej granicy.

Tomáš Hradílek
Dana Němcová
Saša Vondra

rzecznicy Karty 77

Źródło: „Biuletyn Informacyjny" 1989, nr 14, s. 20.

102

1989, wrzesień, Praga

List Václava Havla do Tadeusza Mazowieckiego i Imre Pozsgaya w sprawie działań na rzecz Mira Kusego i Jana Čarnogurskiego

Szanowny Panie Pozsgay, szanowny Panie Mazowiecki,
zwracam się do obu Panów, co może się wydawać niezwykłe, mam jednak ku temu szczególne powody. W Czechosłowacji uwięziono niedawno i oskarżono o działalność na szkodę kraju dwóch moich słowackich przyjaciół, którzy bardzo mi Was przypominają. Chodzi o Mira Kusego i Jana Čarnogurskiego.

Miro Kusý jest docentem filozofii, byłym sekretarzem KC Komunistycznej Partii Słowacji (z czasów Dubčeka). Jest też reformatorskim komunistą wierzącym w to, że partia komunistyczna nie może mieć zagwarantowanego przez konstytucję monopolu władzy, lecz powinna o władzę walczyć w warunkach nieograniczonej konkurencji.

Poglądy Kusego są niemal identyczne z Pańskimi, Panie Pozsgay, i gdyby w 1968 r. wojska państw Układu Warszawskiego nie interweniowały w Czechosłowacji, miałby zapewne dziś w naszym kraju podobną pozycję jak Pan na Węgrzech.

Pan, Panie Mazowiecki, charakteryzowany jest jako katolicki intelektualista, któremu leży na sercu los własnego kraju. Dokładnie taka sama charakterystyka pasuje do Jana Čarnogurskiego, choć jest on znacznie młodszy od Pana. Gdyby Czechosłowacja wkroczyła na drogę demokratycznych reform, nie jest wykluczone, że w przyszłości mógłby otrzymać podobną misję, jak Pan.

Takie narzucające się porównania każą mi się jednak zastanowić nad sytuacją odwrotną. Otóż gdybyście Wy, Panowie, mieszkali w dzisiejszej Czechosłowacji, moglibyście zostać aresztowani za swoje poglądy i działalność społeczną, tak jak aresztowani zostali Miro Kusý i Jan Čarnogurský.

Obaj Panowie piastujecie dziś ważne funkcje w swoich krajach – w krajach, które są nie tylko najbliższymi sąsiadami Czechosłowacji, lecz są również związane z nią licznymi układami sojuszniczymi. Jestem

przekonany, że gdybyście właśnie Wy wystąpili publicznie w obronie uwięzionych słowackich działaczy demokratycznych, którym grożą absurdalnie wysokie kary, to Wasz głos nie mógłby pozostać bez odzewu.

Proszę Was gorąco, abyście się za nimi wstawili. Taki gest przyniósłby nie tylko znaczącą pomoc dla moich uwięzionych przyjaciół i dla całego czechosłowackiego społeczeństwa, ale leżałby również w interesie Waszych krajów: nie potrafię sobie wyobrazić, aby dążenia Węgier i Polski do stworzenia pluralistycznego i demokratycznego porządku społecznego mogłyby być trwale skuteczne, jeśli między Waszymi krajami tkwić będzie mroczny klin konserwatywnej Czechosłowacji, w której krytyków aktualnego reżimu prześladuje się nadal w stopniu jeszcze większym niż w epoce breżniewowskiej.

Wolność dla Mira Kusego i Jána Čarnogurskiego, podobnie jak Ich współoskarżonych – Hany Ponickiej, Antona Seleckiego i Vladimíra Maňáka – oznacza też wolność dla Was obu oraz wolność dla trzech naszych krajów.

Proszę Was o pomoc!

Źródło: „Gazeta Wyborcza" z 11 IX 1989.

103

1989, 21 września, Praga

Oświadczenie Karty 77, Komitetu Obrony Niesprawiedliwie Prześladowanych i Czechosłowackiej Ligi na rzecz Praw Człowieka o solidarności z obywatelami więzionymi w Lipsku, zatrzymanymi w trakcie pokojowej modlitwy, wzywające demokratów w Polsce, Węgrzech i ZSRS do publicznego zamanifestowania solidarności z więzionymi

W Lipsku w NRD w więzieniu znajduje się 11 obywateli, oskarżonych o udział w nielegalnym zbiegowisku; grożą im kary do dwóch lat pozbawienia wolności. Zostali zatrzymani 11 września w trakcie pokojowej modlitwy przed kościołem św. Mikołaja w Lipsku, organizowanej systematycznie w każdy poniedziałek już od 1982 r. Tym razem w zgromadzeniu modlitewnym wzięła udział niezwykle duża liczba osób, około tysiąc trzysta. Wpływ na to miała napięta atmosfera społeczna, wywołana exodusem kilkudziesięciu tysięcy obywateli NRD oraz wcześniejszymi atakami policji przeciw manifestacji zorganizowanej w Lipsku 4 września na rzecz prawa do wyjazdu z kraju. Policja ludowa ogłosiła rozwiązanie zgromadzenia modlitewnego i około 700 uczestników opuściło teren przed kościołem. Przeciw pozostałym użyto siły, 104 przewieziono na posterunki policyjne, pozostałych rozgoniono. Większość zatrzymanych zwolniono z mandatami od 1000 do 5000 DM. W areszcie pozostali Carola Bornschlegel, Udo Hartmann, Katrin Hattenahauer, Axel Gebthabt, Jutta Getzel, Mirko Ketzel, Jörg Müller, Günther Müller, Gundula Walter i Ramona Ziegner. W międzyczasie Udo Hartmann i Jörg Müller w postępowaniu odrębnym zostali skazani – na razie nieprawomocnie – na cztery miesiące pozbawienia wolności. W poniedziałek 18 września miały miejsce dalsze represje: Policja ludowa zatrzymała około 50 osób, którzy szli do kościoła na nabożeństwo pokojowe lub którzy po nim wychodzili z kościoła. Na razie nie wiadomo, czy ktoś z zatrzymanych jest w areszcie. Informacje o tym przypadku udzielane są w dni robocze od 19 do 22, w soboty i w niedziele od 16 do 20 w kancelarii parafialnej, nr telefonu 37–41–60428.

Uważamy, że nie możemy milczeć, jeśli aresztuje się ludzi tylko za to, że dążą do pokojowej zmiany stosunków społecznych, bym bardziej, jeżeli wyrażają to pragnienie poprzez wspólną modlitwę. Jeśli są więzieni, prześladowani i szykanowani tacy ludzie, musimy połączyć swoje siły i uczynić wszystko, aby NRD, Czechosłowacja, Rumunia i Albania nie stały się chorymi częściami Europy, zagrażając w ten sposób nie tylko własnym narodom, ale też całej społeczności międzynarodowej. Jeżeli uważamy, że obywatele NRD mają prawo emigrować do RFN, tym bardziej jest naszym moralnym obowiązkiem usiłować o to, aby mogli swobodnie i bez przeszkód żyć w NRD ci, którzy chcą tu mieszkać i którzy swoją krytyczną postawą przyczyniają się do naprawy stosunków społecznych.

Zwracamy się więc do wszystkich demokratów z Polski, Węgier i Związku Sowieckiego bez względu na to, czy reprezentują struktury rządowe i oficjalne, czy niezależne, bez względu na ich orientację polityczną, aby się publicznie solidaryzowali z naszymi przyjaciółmi w Lipsku. Pomogą w ten sposób nie tylko jedenastu osobom, którzy cierpią w więzieniu za sprawiedliwą sprawę, ale i rozwijającym się środowiskom niezależnym w Niemczech, a także wszystkim, którzy żyją w tej części Europy i wreszcie – w całej Europie.

Václav Havel
Tomáš Hradílek
Dana Němcová
rzecznicy Karty 77,
Komitet Obrony Niesprawiedliwie
Prześladowanych
Czechosłowacka Liga Praw Człowieka, członek
Międzynarodowej Ligi Praw Człowieka (FIDH)
(Rzecznik Karty 77 Saša Vondra jest
w więzieniu).

Źródło: „Informace o Chartě", 1989, nr 18, s. 2.

104

1989, 4 listopada, Wrocław

Petycja uczestników międzynarodowego seminarium „Kultura Europy Środkowej na rozdrożu" protestująca przeciw działaniom na granicy czechosłowacko-polskiej

My, niżej podpisani, uczestnicy międzynarodowego seminarium „Kultura Europy Środkowej na rozdrożu"[16], dowiadujemy się, że część naszych przyjaciół Czechów i Słowaków, którzy chcieli uczestniczyć w naszym spotkaniu, została zatrzymana na granicy przez czechosłowackie organy państwowe i w ten sposób uniemożliwiony został ich przyjazd do Polski. Te brutalne działania, naruszające prawa i podstawowe zasady wolności osobistej, wywołują nasz powszechny sprzeciw i wzburzenie.

Spotkaliśmy się we Wrocławiu, ażeby wspólnie zastanowić się nad tym, co łączy i jednoczy społeczeństwa Europy, nad tym, co może przynieść im jedynie korzyści i pożytek. Jesteśmy najzupełniej przekonani, że działania czechosłowackich organów nie przeszkodzą w budowaniu normalnych stosunków między naszymi narodami i wierzymy, że takie przeszkody i zakazy będą niebawem należały do bezpowrotnej przeszłości.

16. Poprawna nazwa seminarium: „Europa Środkowa. Kultura na rozdrożu – pomiędzy totaltaryzmem a komercjalizmem"

Źródło: Dział Dokumentów Życia Społecznego Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, sygn. D 175/5

105

1989, 21 grudnia, Cieszyn

Oświadczenie uczestników spotkania polskich i czeskich działaczy

Na moście nad rzeką Olzą, rozdzielającą miasto Cieszyn, 21 XII spotkała się grupa polskich senatorów, posłów i przedstawicieli „Solidarności" z przedstawicielami Forum Obywatelskiego w Czechach i na Morawach. Uczestnicy spotkania otrzymali telegram z pozdrowieniami od słowackiego Społeczeństwa Przeciw Przemocy. Organizatorami i gospodarzami były FO Ostrawa i Komitet Obywatelski – sekcja polska FO.

Cieszyn jest nie tylko rozdzielonym miastem, jest to również termin symbolizujący tak los czechosłowacki i polski, jak również liczne wzajemne konflikty. Zebraliśmy się dlatego właśnie tutaj, abyśmy zaczęli je wspólnie likwidować.

Poinformowaliśmy się o nowej sytuacji w naszych krajach. Ustaliliśmy, że wpływ na nią miała też współpraca w ramach Solidarności Polsko-Czechosłowackiej. Nasze stosunki wzajemne uzyskały w ten sposób dzisiaj zupełnie nowy charakter, który musi przejawić się we wszechstronnej i konkretnej współpracy politycznej, kulturalnej i gospodarczej. Za szczególnie naglące uważamy rozwiązanie wszystkich palących problemów zanieczyszczenia środowiska na naszej wspólnej granicy.

Ustaliliśmy, że nadal musimy postępować wspólnie, również z wszystkimi narodami i krajami Europy Środkowej. Jesteśmy przekonani, ze w ten sposób przyczynimy się do zjednoczenia naszego kontynentu.

Cieszy nas, że po raz pierwszy mogliśmy spotkać się w normalnych, niekonspiracyjnych warunkach. Jesteśmy jednak oburzeni tym, że lud rumuński ciągle jeszcze musi cierpieć pod brutalną dyktaturą reżimu Ceausescu. Protestujemy zdecydowanie przeciw masakrze i bezprawiu w Rumunii i zapewniamy jej lud o naszej pełnej solidarności.

Petr Pithart
Jaroslav Šabata
Anna Šabatová
Alexandr Vondra

Martin Palouš
Jaromír Piskoř
Jaromír Glac
Hubert Pánek
Aleš Bartusek
Ivo Mludek
Miroslav Richter
Tadeusz Wantuła
Marian Siedlaczek
Zbigniew Janas
Andrzej Wielowiejski
Adam Michnik
Janusz Okrzesik
Zbigniew Bujak
Bogdan Borusewicz
Jerzy Kronhold
Radosław Gawlik
Jan Lityński
Jerzy Vuttke
Maciej Chrzanowski

Źródło: „Biuletyn Informacyjny", 1990, nr 16, s. 24.

Dokumenty

1

1977, 31. ledna, Varšava

Prohlášení členů KOR vyjadřující solidaritu s obránci lidských a občanských práv v Československu a Německé demokratické republice

My, níže podepsaní, vyjadřujeme solidaritu s občany Československa a Německé demokratické republiky, kteří bojují za občanská a lidská práva.

Připojujeme se v tomto ohledu ke slovům velkého Rusa, Andreje Sacharova, a k maďarským intelektuálům.

Jerzy Andrzejewski
Stanisław Barańczak
Bogdan Borusewicz
Mirosław Chojecki
Ludwik Cohn
Stefan Kaczorowski
Anka Kowalska
Jacek Kuroń
Edward Lipiński
Jan Józef Lipski
Antoni Macierewicz
Emil Morgiewicz
Piotr Naimski
Wojciech Onyszkiewicz
Antoni Pajdak
Józef Rybicki
Aniela Steinsbergowa
Adam Szczypiorski
Józef Śreniowski
Wacław Zawadzki
kněz Jan Zieja

Zdroj: JASTRZĘBSKI, Andrzej (ed.): Dokumenty Komitetu Obrony Robotników i Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR". PWN – Aneks, Varšava – Londýn 1994, s. 79.

2

1977, 13. března, Varšava

Kondolence členů KOR k úmrtí prof. Jana Patočky adresovaná prostřednictvím Jiřího Hájka signatářům Charty 77

S hlubokým zármutkem jsem přijali zprávu i tragickém skonu prof. Jana Patočky, českého filosofa bojujícího za lidská práva. Společně s našimi českými a slovenskými přáteli budeme bojovat za jeho ideály.

Zdroj: JASTRZĘBSKI, s. 95.

3

1977, 17. března, Praha

Odpověď signatářů Charty 77 na telegram členů KOR, zaslaná k rukám Jerzyho Andrzejewského

Jsme hluboce dojati vaší podporou, děkujeme srdečně za projevy účasti se smrtí profesora Jana Patočky, ujišťujeme vás o našem přátelství a solidaritě v boji za lidská práva v socialistické společnosti.

Dr. Jiří Hájek za signatáře Charty 77

Zdroj: JASTRZĘBSKI, s. 95.

4

1977, 17. října, Varšava

Prohlášení Výboru společenské sebeobrany KOR k procesu se signatáři Charty 77

Dne 17. října 1977 má být v Praze zahájen proces s Václavem Havlem, Jiřím Ledererem, Františkem Pavlíčkem a Otou Ornestem, z nichž první tři jsou signatáři Charty 77.

Proces má být proti nim veden v souvislosti s činností na obranu lidských práv. Výbor společenské sebeobrany KOR protestuje proti obvinění a vyjadřuje solidaritu se všemi signatáři Charty 77 a jejími stoupenci.

Obracíme se na účastníky bělehradské Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, aby zaujali svá stanoviska v této věci.

Zdroj: JASTRZĘBSKI, s. 186.

5

1977, 31. října, Varšava
Dopis přátelům Čechům a Slovákům

Drazí přátelé!
Můžeme se na sebe obracet tak upřímně, protože si uvědomujeme, že nás nečiní přáteli obřadné vládní prohlášení, ale společná věc a stejné úsilí o obnovu společnosti ve vašem i našem státě, neústupné domáhání se lidské podoby života, požadavek, aby moc zastavila každodenní opatření, která popírají zákonem zaručené zásady respektování lidských a občanských práv.

V poválečných dějinách jsme k sobě často vzhlíželi a sdíleli jsme společně naše naděje i strasti. Dnes jsme otřeseni zprávami o rozsudcích, které vás zasáhly, a křiklavě a provokativně znásilňují dohody z Helsinek právě v této chvíli, kdy o jejich dodržování jednají v Bělehradě představitelé vlád, které je podepsaly – mezi jinými také vaší vlády. Je nám známo, že vaše situace jako mluvčích společenského protestu je mimořádně těžká. Již devět let vás rdousí násilí a ani se nesnaží vyvolat zdání zákonnosti. Jste veřejně a brutálně pronásledováni na každém kroku a ve všech projevech společenského života, a ačkoliv to vyvolává pobouření celého světa, vaše situace se nemění. V útisku, který snášíte, vidíme pomstu za Pražské jaro a především obavu, že tento nádherný rozmach, který sjednotil celý váš stát, se může opakovat nejen u vás, ale může se stát příkladem i pro jiné národy, které sdílejí váš osud. Doufáme, že tato obava není planá.

V myšlenkách na ono Jaro s lítostí a hořkostí připomínáme, že na invazi ve vaší zemi měla podíl i polská armáda. Ze srdce si přejeme, abyste to nepřičítali nám, ale věřili, že se tak stalo cizí mocí a proti naší vůli.

Přátelé! Obdivujeme vaši rozhodnost, vaši odvahu, vaši vytrvalost v odporování zlu. Víme, že vy jste skutečnými představiteli vůle společnosti, i když většina se poddává neustálému nátlaku a je nucena být pasivní až do té doby, kdy se bude moci projevit tak otevřeně jako v roce 1968. V Chartě 77, v tomto historickém prohlášení zápasící demokracie, jste promluvili nejen svým, ale také naším jménem. Solidarizujeme se s tímto vaším činem a budeme mlčení a lžím tisku čelit pravdivým informováním naší společnosti o tom, co děláte. Budeme

se snažit posilovat upřímné přátelství mezi našimi národy a učinit tak nemožným používání zásady „divide et impera“, která nám v minulosti nadělala tolik škody.

Nevíme, jaké překážky ještě budeme muset překonat. Cesta, kterou kráčíme dál, nebude snadná, budeli však přinášet oběti, bude nás i vás posilovat důvěra a společné vědomí, že tyto oběti nejsou marné. Výsledky našeho společného působení jsou viditelné už dnes, a to, čeho jsme dosáhli, je nezvratné. Chceme věřit, že nepříliš vzdálená budoucnost musí patřit vám i nám, všem lidem dobré vůle, což znamená vůle k pravdě, spravedlnosti a demokracii.

Zdroj: CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): Charta 77. Dokumenty 1977–1989. sv. 1, 1977–1983. Praha 2007, s. 70.

6

1977, 16. listopadu, Praha

Otevřený dopis polským přátelům

Drazí přátelé,
mimořádně nás povzbuzuje solidarita, kterou jste v tomto roce už několikrát projevili našemu úsilí o dodržování zákonů, mezi něž v čes-koslovenském právním řádu náleží i mezinárod-ní pakty o lidských a občanských právech. Vaše vystoupení na obranu politických vězňů a pro-ti politickým procesům v Československu měla nejen kladný ohlas v naší veřejnosti, ale jako významná součást mezinárodní solidarity přispěla i ke zmírnění mocenských postihů a rozsudků. Vaše podpora je o to cennější, že nehovoříte z bezpečí. Sledujeme vaše spravedlivé zápasy za dodržování zákonů a za lidská práva v Polsku a s radostí zaznamenáváme každý dílčí úspěch vaší činnosti. I tím posilujete naše přesvědčení, že společný boj, který vedeme, je perspektivní, že v rámci spole-čenského systému našich zemí přispíváme k rostoucí úctě k zákonům a právům každého člověka na svobodný rozvoj vlastní osobnosti. Nikdy jsme nespojovali vámi připomenutou účast polských jednotek na potlačení našeho pokusu o společenskou reformu v roce 1968 s polským národem. Dovedeme si představit i situaci opačnou, k níž nebylo např. v roce 1956 daleko. Naše osudy jsou společné a blízké a ani naše solidarita není jen důsledkem dnešní aktuální situace. Naše vzájemná podpora je samozřejmá a přirozená.

Jakmile jsme dospěli k jistotě o pravdivosti a správnosti našeho úsilí, nemůžeme ani jinak než trvat na vytčené cestě. Dnes už po ní nejdeme každý sám, dnes už v rámci mezinárodního společenství podobných politických systémů ve východní Evropě nespolupracují jen vlády našich zemí, ale stále více také my jako občané. I v tom je naděje nejen nás jako jednotlivců, ale i jako národů našich zemí; uplatnění práva každého člověka na lidsky důstojný život je nezbytnou podmínkou překonávání dlouhotrvající společenské krize s nutným předpokladem příštího smysluplného vývoje našich společností.

Vaši dr. Jiří Hájek
Marta Kubišová
dr. Ladislav Hejdánek
mluvčí Charty 77

Zdroj: CÍSAŘOVSKÁ, – PREČAN, s. 70–71.

7

1978, srpen, Krkonoše

Společné prohlášení Charty 77 a polského Výboru společenské sebeobrany (KSS-KOR) k 10. výročí vojenské intervence v Československu

Uplynulo deset let ode dne, kdy vojska pěti zemí Varšavské smlouvy obsadila Československo, aby potlačila hnutí jeho lidu za svobodu. K demokratizačnímu procesu, který byl tehdy v Československu přerušen, se upínaly naděje celé demokratické Evropy jako k pokusu založit společnost na skutečně humanistických hodnotách a vytvořit tak alternativu k totalitnímu systému. V tomtéž roce bylo mocensky potlačeno demokratické hnutí polské inteligence. Uplynulých 10 let jasně prokázalo – navzdory všem tvrzením zastánců protidemokratického zřízení a národní nesuverenity – životnost myšlenek Pražského jara a demokratických hnutí polské společnosti. Za věrnost těmto myšlenkám ovšem zaplatilo a platí mnoho našich spoluobčanů vysokou cenu: vyřazením z veřejného života, ztrátou zaměstnání, ztrátou osobní svobody a někdy i ztrátou života. Trvalé pronásledování je údělem i mnoha našich přátel v SSSR a v jiných zemích, kteří bojují a trpí za tytéž cíle. Ve dnech desátého výročí událostí roku osmašedesátého, sbratřeni snahou prosazovat pravdu, lidská a občanská práva, demokracii, sociální spravedlnost a národní nezávislost, vyhlašujeme svou společnou vůli zachovat věrnost těmto ideálům a jednat v jejich duchu. Nezadatelná lidská důstojnost jako hodnota, která dává smysl životu jednotlivců i národů, je dnes víc než kdy jindy osou všech našich úvah o budoucnosti a východiskem všech našich nadějí. Z této naděje vyplývá i hluboký pocit solidarity s mnoha přáteli ve světě, kteří se zasazují o stejné ideály.

Výbor společenské sebeobrany (KOR)
Charta 77

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 1, č. 10 (1. 7./11. 9. 1978), s. 3
CÍSAŘOVSKÁ – PREČAN, s. 70–71, 160.

8

1978, 20. září, Krkonoše

Prohlášení Charty 77 a Výboru společenské sebeobrany (KSS-KOR) o druhém československo-polském setkání

V září 1978 se už podruhé sešli zástupci Výboru společenské sebeobrany (KOR) a signatáři Charty 77 na československo-polské hranici, aby pokračovali v rozhovorech o vzájemné spolupráci a konkretizovali dohody z prvního setkání. Rozhodli jsme se ustavit stálé pracovní skupiny, které budou paralelně pečovat o pravidel nou a rychlou výměnu informací, což nám umožní účinnější vzájemnou podporu. Projednali jsme možnost přípravy společných dokumentů a uspořádání politologického semináře o smyslu nezávislých občanských iniciativ v zemích východní Evropy, k němuž chceme přizvat i přátele z dalších zemí. Dohodli jsme se též na dalších formách spolupráce, především v oblasti kultury. Ze své první schůzky jsme odeslali dopis zastáncům lidských práv v Arménii, Bulharsku, Estonsku, Gruzii, Litvě, Maďarsku, NDR, Rumunsku, Rusku a na Ukrajině.

Výbor společenské sebeobrany (KSS–KOR)
dr. Ladislav Hejdánek
Marta Kubišová
dr. Jaroslav Šabata – mluvčí Charty 77

Zdroj: CÍSAŘOVSKÁ – PREČAN, s. 163.
Informace o Chartě 77, roč. 1 (1978),
č. 11 (12.9./10.10. 1978), s. 1.

9

1978, 20. září, Krkonoše

Dopis Charty 77 a KSS-KOR obráncům lidských a občanských práv v Arménii, Bulharsku, Gruzii, Litvě, Bělorusku, východním Německu, Rusku, Rumunsku, Ukrajině a Maďarsku

Srdečně vás zdravíme s pracovních schůzek zástupců Výboru společenské sebeobrany (KOR) a signatářů Charty 77 na československo-polské hranici. Nemáme bohužel zatím možnost sejít se osobně i a vámi a proto bychom vás rádi ujistili, že si velice vážíme vašich statečných občanských postojů a vůle bojovat za to, aby lide v našich zemích žili svobodněji důstojněji a aby se nemuseli bát svévole mocných. Víme z vlastní zkušenosti, s jakými obtížemi je nebo může být tento boj spojen a uvědujeme si dobře, že vám jde o tytéž hodnoty jako nám. Myslíme často na ty, kteří za svůj boj musí ve vášich zemích trpět v žalářích, myslíme na R. Bahra, V. Černovila, Z. Gamsachurdiju, A. Ginsburga, V. Mareze, J. Orlova, V. Pjatkuse, A. Podrabinka, A. Ruděnka, A. Scaramského, V. Suchovice, O. Tichého a mnohé další. Děkujeme vám sa podporu, kterou nám projevujete, ujištujeme vás znovu o své solidaritě s vámi. Naše národy jsou dnes víc než dosud svázány společným osudem, a proto je důležité, aby i ti, kteří se snaží tento osud zlepšit, spojovali své síly.

Jiří Bednář
Václav Benda
Jiří Dienstbier
Jiří Hájek
Václav Havel
Ladislav Hejdánek
Anka Kowalska
František Kriegel
Marta Kubišová
Jacek Kuroń
Pavel Landovský
Jan Lityński
Antoni Macierewicz
Adam Michnik
Piotr Naimski
Jiří Němec
Zbigniew Romaszewski
Jaroslav Šabata
Anna Šabatová
Vlastimil Třešnák
Petr Uhl

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 1 (1978), č. 11, s. 1.

10

1978, 13. října, Varšava

Prohlášení Výboru společeské sebeobrany KOR k uvěznění Jaroslava Šabaty

Dne 1. října 1978 mělo na Cestě československo-polského přátelství v Krkonoších proběhnout třetí setkání Charty 77 a KSS-KOR. Československá a polská bezpečnost zadržela představitele Charty 77, kteří se vydali na toto setkání: Jiřího Němce, Tomáše Petřivého, dr. Jaroslava Šabatu a členy KSS-KOR: Jana Lityńského, Adama Michnika, Piotra Naimského. Před uplynutím 48 hodin byli propuštěni všichni kromě dr. Jaroslava Šabaty. Zůstává ve vězení dodnes kvůli obvinění z kladení odporu Bezpečnosti.

Je to mluvčí Charty 77, význačný aktivista Pražského jara, který byl odstraněn z Ústředního výboru KSČ za odpor proti intervenci vojsk pěti států Varšavské smlouvy v roce 1968, následně politický vězeň.

Dr. Jaroslav Šabata byl z vězení propuštěn v roce 1976 v důsledku tlaku mezinárodního veřejného mínění. Apelujeme dnes opět na všechny lidi dobré vůle na celém světě, aby mluvčího Charty 77 bránili. K účasti v této akci vyzýváme zvláště polské krajany v zahraničí, neboť boj o lidská práva v Československu je bojem o demokratickou budoucnost našich národů.

Zdroj: Otevřený dopis Sejmu PLR a Federálnímu shromáždění ČSSR. Informace o Chartě 77, roč. 1, č. 13 (1978), s. 10. MĚŠŤAN, Antonín (ed.): Československo-polské styky včera, dnes a zítra. Opus Bonum, Mnichov 1986, s. 135–136.

11

1978, 15. listopadu, Praha – Varšava

Otevřený dopis Charty 77 a KSS-KOR Federálnímu shromáždění ČSSR a Sejmu PLR

Otevřený dopis Sejmu PLR a Federálnímu shromáždění ČSSR

Výbor společenské sebeobrany (KOR) a Charta 77 jsou nezávislé občanské niciativy, které vznikly a pracují ve shodě se zákony svých zemí. Zástupci těchto společenství se chtěli dne l. 10. 1978 sejít na Cestě československo-polského přátelství v Krkonoších k přátelské schůzce, aby si pohovořili o své práci. Bezpečnostní orgány obou států v den plánované schůzky obsadily pohraniční oblast, aby schůzku znemožnily. Jejich účastníkům nebylo dovoleno vstoupit na tuto cestu, normálně přístupnou občanům obou států, čímž byla hrubě omezena jejich osobní svoboda. Někteří z nich byli dokonce bez jakéhokoliv věcného důvodu zadrženi na 48 hodin (Adam Michnik, Jan Lityński, Piotr Naimski, Jiří Němec, Tomáš Petřivý), přičemž na mluvčího Charty 77 dr. Jaroslava Šabatu uvalil okresní prokurátor v Trutnově Doležal později vazbu a vznesl proti němu obvinění, že napadl příslušníka Bezpečnosti. Přitom je nám naopak známo, že se Jaroslav Šabata nechal pokojně odvést na policejní stanici, kde ho později policisté bezdůvodně napadli a surově zbili.

Protestujeme proti tomuto protiprávnímu jednání polské a československé Bezpečnosti a žádámě, abyste se zasadili o nápravu jeho následků, především o okamžité propuštění dr. Jaroslava Šabaty, a abyste svým vlivem dásáhli toho, aby se příště takové akce neopakovaly. Poškozují prestiž obou zemí.

11. 11. 1978
Výbor společenské sebeobrany (KOR)
Charta 77 – mluvčí:
Dr. Ladislav Hejdánek
Václav Havel

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 1, č. 13 (1978), s. 10.

12

1979, 16. ledna, Varšava

Telegram Výboru společenské sebeobrany KOR Jaroslavu Šabatovi, adresovaný mluvčím Charty 77

Milý příteli! Je nám nesmírně líto, že v našich zemích soudy nesoudí, ale provádějí příkazy policejního aparátu. Není to poprvé, co se stáváš obětí takových praktik. Tentokrát bylo Tvojí vinou, že ses chtěl setkat s námi, svými polskými přáteli. A to je pro nás obzvláště bolestné. Rozsudek soudu tak útočí i na nás. Jsi vězněn za naši společnou věc, za společný boj, za naši i vaši svobodu, pokud budeš uvěznen, potud budeme bojovat za Tvé propuštění. Co nejsrdečněji Tě ubezpečujeme o svém přátelství, solidaritě a bratrství.

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 2, č. 2 (1979), s. 6.

13

1979, 25. ledna, Varšava

Dopis Výboru společenské sebeobrany KOR na mezinárodním setkání a konferenci proti represím

KSS-KOR se solidarizuje s vašimi cíli. V Polsku vystupujeme veřejně proti represím používaným z politických, ideologických, náboženských a rasových důvodů a poskytujeme pomoc lidem, kteří jsou z těchto důvodů pronásledováni. Jsme proti porušování právního řádu. Bojujeme za institucionální ochranu občanských práv a svobod. Věříme, že ochrana lidských práv by měla být společným úkolem všech lidí na celém světě.

Žádáme vás o aktivní pomoc všem politickým vězňům v Sovětském svazu. Prosíme, postavte se na obranu pronásledovaných a nezákonně uvězněných – mluvčího Charty 77 Jaroslava Šabaty a aktivisty Zakládajícího výboru svobodných odborových svazů Kazimierze Świtoně.

Zdroj: JASTRZĘBSKI, s. 344.

14

1979, 6. června, Varšava

Prohlášení Výboru společenské sebeobrany KOR k zatčení členů Výboru pro obranu nespravedlivě stíhaných v Československu

KSS-KOR obdržel od československého Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných sdělení z 31. března 1979 ve věci zadržování dr. Jaroslava Šabaty ve vězení (publikujeme ho v plném znění v příloze).

20. května 1979 soud odsoudil dr. Šabatu k výkonu podmíněného zbytku trestu, tj. k téměř 18 měsícům vězení.

Na základě zpráv získaných dne 5. června t. r. od Charty 77 KSS-KOR informuje, že 29. května 1979 byla provedena prohlídka bytů všech členů VONS a následně byli zadrženi (s výjimkou Elżbiety Ledererové). Čtveřice zadržených byla propuštěna po 48 hodinách, deset členů výboru, kterým prokurátor sdělil obvinění, zůstává ve vězení. Byli obviněni z protistátní činnosti podle § 98 bod 1, s výší trestu od jednoho roku do 5 let odnětí svobody. Petr Uhl se zpovídá pravděpodobně z § 98 bod 2a, s výší trestu 3 až 10 let odnětí svobody.

Z příjmení deseti uvězněných známe v této chvíli devět, jsou to: Jiří Dienstbier, Jiří a Dana Němcovi, Petr Uhl, Václav Benda, Václav Havel, Otka Bednářová, Ladislav Lis a Jarmila Bělíková.

Sdělení PAP z 6. června t. r. uvádí, že „byl zahájen soudní proces s 10 československými občany, organizovanými ve zločinecké skupině, obžalovanými z činnosti směřující proti zájmům ČSSR“. KSS-KOR se obrací ke všem lidem dobré vůle v Polsku a na světě, aby požadovali okamžité propuštění mluvčího Charty 77, dr. Jaroslava Šabaty, a všech členů Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných. Represemi, vězněním a postavením činitelů demokratické opozice před soud projevují československé orgány brutální znevažování paktu o lidských právech. Připomínáme, že ve vyšetřovací vazbě ve Varšavě pobývá od 18. dubna spolupracovník KSS-KOR a Nezávislého vydavatelství NOWA, Tomasz Michalak.

Zdroj: JASTRZĘBSKI, s. 411.

15

1979, červenec, Varšava – Moskva

Prohlášení Výboru společenské sebeobrany KOR a moskevských opozičních skupin na podporu vězněných signatářů Charty 77

Prohlášení KSS-KOR a moskevských opozičních skupin

My, Rusové a Poláci, sjednoceni ve společném boji o dodržování lidských práv, se obracíme na naše české a slovenské přátele z Charty 77, kteří jsou protizákonně vězněni státními orgány ČSSR. Obracíme se na všechny lidi dobré vůle v Rusku, Polsku a na celém světě. Obracíme se na vlády a občany všech států.

Věříme, že každý člověk vězněný a pronásledovaný za šíření pravdy a obranu spravedlnosti zvítězí již samotnou svou obětí. Věříme, že myšlenky, za které jsou pronásledováni Jarmila Bělíková, Václav Benda, Otka Bednářová, Jiří Dienstbier, Václav Havel, Ladislav Lis, Jiří a Dana Němcovi, Petr Uhl, Jaroslav Šabata a jiní obránci lidských práv v ČSSR, v Rusku a v Polsku, zvítězí v srdcích a myslích Čechů, Slováků, Poláků, Rusů a budou sbližovat naše národy i přes politiku jejich vlád. Věříme, že všichni společně naší prací, svědectvím, obětí, si vybojujeme vítězství pravdy a spravedlnosti v životě našich společenství.

Víme, že pouze pod nátlakem společenství mohou naši přátelé, uvěznění na konci května v ČSSR, získat svobodu. Uděláme všechno, abychom zkrátili jejich pobyt ve vězení. Věříme, že nám v tom budou pomáhat všichni lidé dobré vůle po celém světě.

VÝBOR SPOLEČENSKÉ SEBEOBRANY KOR

Jerzy Andrzejewski
Stanisław Barańczak
Konrad Bieliński
Seweryn Blumsztajn
Bogdan Borusewicz
Andrzej Celiński
Mirosław Chojeck
Ludwik Cohn
Jerzy Ficowski
Stefan Kaczorowski
kněz Zbigniew Kamiński
Wiesław Kęcik
Jan Kielanowski
Leszek Kołakowski

Anka Kowalska
Jacek Kuroń
Edward Lipiński
Jan Józef Lipski
Jan Lityński
Antoni Macierewicz
Adam Michnik
Helena Mikołajska
Ewa Milewicz
Emil Morgiewicz
Piotr Naimski
Jerzy Nowacki
Wojciech Onyszkiewicz
Antoni Pajdak
Zbigniew Romaszewski
Józef Rybicki
Aniela Steinsbergowa
Józef Śreniowski
Maria Wosiek
Henryk Wujec
kněz Jan Zieja

ČLENOVÉ PRACOVNÍ KOMISE PRO ZÁLEŽITOSTI PSYCHIATRIE

Leonard Těrnovskij
Vjačeslav Bachmin
Andrej Sacharov
Taťjana Velikanova
Georgij Vladimov
Alexander Lavut
Ivan Kovalov
Nina Komarjeva

ČLENOVÉ MOSKEVSKÉ HELSINSKÉ SKUPINY

Viktor Nekipelov
Taťjana Osipova
Malva Landa
Jelena Bonnerová
Jurij Jarim-Agajev
Naum Mejman
Sofija Kallistratova
Vladimir Malinkovič
Maria Petrenko

ZÁSTUPCI FONDU POMOCI PRO POLITICKÉ VĚZNĚ

Irina Žolkovska-Ginzburg
Irina Grivnina
Igor Chocholuškin

ČLEN INICIATIVY SKUPINY NA OCHRANU PRÁV INVALIDŮ

Jurij Kiselev

Zdroj: JASTRZĘBSKI, s. 411.

16

1979, 5. července, Gdaňsk – Krakov – Lublin – Varšava – Vratislav

Dopis Episkopátu Čechy a Morava, adresovaný kardinálovi Františku Tomáškovi[17]

Vaše Eminence a důstojní otci biskupové,
péče o zachování důstojnosti člověka a dodržování práv daných každému občanovi je povinností křesťana.

Proto nám svědomí nedovolí zůstávat v nečinnosti vzhledem ke zprávám, které k nám přicházejí z Vaší země. Protože nevidíme žádnou jinou možnost jednání, obracíme se na episkopát Čech a Moravy, hluboce zasaženi zatýkáními, hrozícím procesem a represemi, uplatňovanými vůči nevinným lidem. Jde především o členy Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných, o signatáře Charty 77. Jsou to: Václav Benda, Otka Bednářová, Jarmila Bělíková, Jiří Dienstbier, Václav Havel, Ladislav Lis, Jiří Němec, Dana Němcová, Václav Malý a Petr Uhl, uvěznění 29. května 1979. Jsou obviněni z „činnosti proti zájmům ČSSR" a hrozí jim trest od 5 do 10 let vězení. Tito lidé, kteří budí všeobecný obdiv a uznání, jednali z hlubokých humanis-tických pohnutek, v souladu s duchem učení církve, která na 2. vatikánském koncilu vyzývá, aby „ti, kteří mají talent pro politickou činnost, nebo se k ní mohou hodit (…) vystupovali proti útisku ze strany jednotlivce nebo samovládě a netoleranci politické strany"… („Gaudium et Spes" č. 75).

Jsme svědky toho, jak církev, která se vždy stavěla na obranu lidských práv, v poslední době tato práva účinně brání. Hlas církve jako jediné morální autority v takových zemích, jako je Československo a Polsko, má obrovský reálný význam.

Proto žádáme, abyste bránili tyto lidi a postarali se o jejich rodiny.

Možná je náš dopis zbytečný a neaktuální, možná jednání episkopátu předstihlo prosby vyjádřené v tomto dopisu. Pokud o tom nevíme, není to tím, že se nezajímáme o to, co se děje v Československu a zdejší církvi, ale v důsledku komplikací s informačním tokem mezi našimi zeměmi.

17. Dopis podepsalo celkem 457 osob. Jména signatářů jsou otištěna v edici ROLIŃSKI, Adam (ed.): *Opozycja małopolska w dokumentach 1976–1980.* Fundacja Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego – Księgarnia Akademicka, Krakov 2003, s. 354–357.

Spojujeme se s vámi v modlitbě, zvláště za všechny pronásledované a za ty, kteří vystupují na jejich obranu.

Zdroj: ROLIŃSKI, Adam (ed.): Opozycja małopolska w dokumentach 1976–1980. Fundacja Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległosciowego & Księgarnia Akademicka, Krakov 2003, s. 353–357.

17

1979, 22. srpna, Varšava

Prohlášení Výboru společenské sebeobrany KOR k protestní hladovce na podporu politických vězňů v Československu

22. srpna 1979 obdržel KSS-KOR následující dopis:

Výzva světové veřejnosti
V Československu jsou od 29. května tohoto roku vězněni členové Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných: Jarmila Bělíková, psycholožka, Otta Bednářová, novinářka, dr. Václav Benda, filosof a matematik, Albert Černý, herec, Jiří Dienstbier, novinář, Václav Havel, dramatik, dr. Ladislav Lis, právník, Václav Malý, duchovní, Dana Němcová, psycholožka, Jiří Němec, psycholog, Petr Uhl, strojní inženýr. Delší dobu jsou již vězněni: Jiří Lederer, novinář, Aleš Macháček, zemědělský inženýr, František Hrabal, dělník, Jiří Wolf, dělník, Jan Zmatlík, sociolog a Jaroslav Šabata, psycholog. Všichni jmenovaní jsou viněni z trestného činu podvracení republiky podle § 98 trestního zákona ČSSR. Tito lidé se pokusili jednat v duchu helsinských dokumentů, upozorňovali na případy porušování lidských práv, vzali vážně pokus o zmírňování napětí, svým životem chtěli přispět k uskutečnění míru, práv člověka a svobody. Svoji svobodu ztrátili, aby byla potlačena činnost hnutí za občanská práva v ČSSR Charta 77, aby bylo zmařeno úsilí bojovníků za lidská práva na celém světě.

Československo leží geograficky ve středu Evropy, je malou zemí, ale s velkou demokratickou tradicí. Tradicí, která vždy usilovala o osvobození člověka. Lidé, nedovolte, aby byla lidská svoboda zde, v srdci Evropy, zahubena! Jinak ji ztratíme všichni.

Jsem prostý občan této země, život mne však blízce spojil s většinou těchto nespravedlivě uvězněných i s jejich rodinami, jsem přesvědčen o jejich poctivosti. Proto jsem vyzval presidenta ČSSR Gustáva Husáka a Komunistickou stranu Československa, aby byli tito lidé neprodleně propuštěni. Proto žádám světovou veřejnost o solidaritu a uspořádání protestních podpisových akcí. Dne 20. srpna 1979 v 6.00 hod. zahájím společně s obhájci lidských práv v Polsku osmidenní hladovku

na znamení plné podpory boje za lidská a občanská práva ve všech zemích světa od Vietnamu až po Brazílii. Děkuji všem, kteří se připojí svým podpisem k výzvě k osvobození politických vězňů v Československu a všem, kteří se připojí k hladovce solidarity se všemi poníženými lidmi.

S vírou ve spravedlnost

Karel Charlie Soukup
Řepčice č. l, okr. Litoměřice
Československo

Autor tohoto dopisu, signatář Charty 77, známý zpěvák Karel Charlie Soukup, byl 20. srpna spolu s Davidem Němcem a třetím občanem ČSSR, jehož jméno neznáme[18], zatčen na cestě z Krakova na místo plánované hladovky.

18. Byl to Tomáš Liška.

KSS-KOR vyjadřuje solidaritu s výzvou Karla Ch. Soukupa a informuje, že několik desítek lidí okamžitě vyjádřilo svoji připravenost držet hladovku. Žádáme vládu ČSSR o propuštění vězněných obránců lidských práv v Československu. V opačném případě začne v Polsku solidární hladovka.

Zdroj: JASTRZĘBSKI, s. 411–412.

18

1979, 23. srpna, Varšava

Dopis zástupců Výboru společenské sebeobrany KOR[19] československému velvyslanci v Polské lidové republice

Dnes, v 11.40 hodin, jsme dorazili na velvyslanectví ČSSR s cílem osobně předat velvyslanci prohlášení Výboru společenské sebeobrany KOR ze dne 22. srpna tohoto roku. Byli jsme informováni, že velvyslanec není přítomen a že také není žádný zaměstnanec velvyslanectví oprávněný přijímat jeho jménem a že korespondenci s velvyslanectvím, kromě oficiální, lze zasílat pouze poštou. Výše uvedené prohlášení proto zasíláme doporučeně s žádostí o přečtení jeho obsahu a jeho předání vládě ČSSR.

Zdroj: JASTRZĘBSKI, s. 413.

19. Dopis podepsalo celkem 457 osob. Jména signatářů jsou otištěna v edici ROLIŃSKI, Adam (ed.): *Opozycja małopolska w dokumentach 1976–1980*. Fundacja Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego – Księgarnia Akademicka, Krakov 2003, s. 354–357.

19

1979, 3. října, Varšava

Prohlášení účastníků hladovky v kostele sv. Kříže

My, níže podepsaní, abychom vydali svědectví solidarity a jednoty našimi vězněnými bratry Čechy a Slováky a také s přáteli drženými v polských věznicích, zahájili jsme dne 3. října 1979 v 19 hodin sedmidenní hladovku v kostele sv. Kříže ve Varšavě. S naléhavým apelem se obracíme ke všem lidem dobré vůle v Polsku i na celém světě, aby spolu s námi vystoupili na obranu vězněných členů československého Výboru na obranu nespravedlivě stíhánných – Otky Bednářové, Rudolfa Battěka, Jarmily Bělíkové, Václava Bendy, Alberta Černého, Jiřího Dienstbiera, Václava Havla, Dany Němcové, Jiřího Němce, Ladislava Lise, Václava Malého, Petra Uhla; na obranu duchovních, kteří jsou vězněni pro plnění svých pastýřských povinností na Slovensku i v Čechách – Aleše Březiny, Josefa Mrovčáka, Josefa Zvěřiny a řady dalších; na obranu Čechů a Slováků, vězněných pro účast při polské návštěvě Jana Pavla II.; na obranu všech politických vězňů v ČSSR, zejména Františka Hrabala, Jiřího Lederera, Jaroslava Šabaty, Jaromíra Šavrdy, Jiřího Wolfa, Jana Zmatlíka, Aleše Macháčka a v psychiatrické léčebně zadržovaného Tomáše Petřivého.

Prosíme také o podporu Adama Wojciechowského a Edmunda Zadrozyńského, vězněných v Polsku.

Věříme, že lidská solidárnost je schopna účinně bránit práva i důstojnost člověka.

Za místo společné hladovky jsme zvolili katolický kostel, protože v PLR může jedině církev udělit ochranu lidem různých přesvědčení, lidem vystupujícím na obranu nezadatelných práv člověka.

Prof. Jana Kielawského a dr. Jana Józefa Lipskéhoo jsme požádali, aby se stali našimi důvěrníky.

Jacek Bierezin
Andrzej Czuma
Kazimierz Janusz
Anka Kowalska
Jacek Kuroń
Jan Lytiński
Stanisław Małkowski
Jerzy Markuszewski

Adam Michnik
Halina Mikołajska
Mariusz Wilk
Konrad Bieliński

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 2 (1979), č. 14, s. 4.

20

1979, 15. října, Varšava

Prohlášení Výboru společneské sebeobranu KOR k hladovce v kostele sv. Kříže

Ve dnech 3.–10. října 1979 se 15 lidí (Konrad Bieliński, Jacek Bierezin, Andrzej Czuma, Joanna Duda-Gwiazda, Kazimierz Janusz, Anka Kowalska, Jacek Kuroń, Jan Lityński, Antoni Macierewicz, o. Stanisław Małkowski, Jerzy Markuszewski, Adam Michnik, Halina Mikołajska, Mariusz Wilk, Kazimierz Wóycicki) zúčastnilo protestní hladovky v kostele sv. Kříže ve Varšavě v souvislosti s pronásledováním, kterému byly nedávno vystaveny osoby bojující za svobodu víry v Československu a Polsku.

Eugen Brikcius, David Němec, Pavla Němcová, Markéta Němcová, Josef Rösler, Pavel Šmíd a Petruška Šustrová se zapojili do hladovky 7. října a následujících dnech v Praze.

KSS KOR věří, že tyto činy dají najevo národům a vládám Československa a Polska, že porušování lidských a občanských práv se vždy setká s odporem a solidaritou všech lidí dobré vůle.

Zdroj: JASTRZĘBSKI s. 434.

21

1979, 17. října, Vratislav

Dopis členů Klubu společenské sebeobrany velvyslanci ČSSR v PLR

Vážený pane velvyslanče,
po dobu 4 měsíců byli ve věznicích Vaší země zadrženi aktivisté hnutí Charty 77 – lidé, jejichž jedinou vinou je jednání pro dobro jejich vlastní společnosti, dobro národů Čech a Slovenska, pro dobro obecných principů, které jsou základem západní civilizace. Není naší povinností připomenout Vám, že právě prostřednictvím Vaší vlasti vstoupilo Polsko před tisíci lety do tohoto kulturního kruhu, ve kterém hluboké vnímání práv jednotlivce a důstojnosti každého člověka se stalo jedním z hlavních činitelů vývoje společnosti. Proto s velkou obavou sledujeme v tomto ohledu regresi, která je v Československu viditelná již 11 let. Neskrýváme, že se stydíme za účast polských vojsk při invazi do Vaší země, která v srpnu 1968 zastavila reformní proces, do kterého společnosti východní Evropy vkládaly velké naděje.
Vážený pane,
členové hnutí Charty 77 zadržovaní v československých vězeních měli odvahu postavit se proti společenskému a politickému řádu, který Vaší zemi vnutily zahraniční jednotky. Učinili tak v souladu s mezinárodními dokumenty zaručujícími základní občanská práva a svobody a s literou Ústavy Československé socialistické republiky. Věznění těchto lidí je jasným bezprávím. Otevřeným projevem boje proti vlastní společnosti je také to, že orgány ČSSR zastupují postoje a zájmy protikladné zájmům národů Čech a Slovenska.

Požadujeme okamžité propuštění zadržených osob, zastavení zahajeného proti nim řízení a zanechání v budoucnosti šikan a represí vůči lidem myslícím jinak než vláda, kterou zastupujete.

Žádáme vás, abyste náš protest předali orgánům ČSSR, které na území naší zemi zastupujete.

Zdroj: Biuletyn Dolnośląski, č. 5–6 (1979), s. 3.

22

1979, říjen [před 18.]

Telegram mluvčích Charty 77 účastníkům protestní hladovky v Polsku za československé politické vězně

Děkujeme za účinný projev solidarity. Jsme s Vámi v úsilí o respektování lidské důstojnosti vždy a všude.

Jiří Hájek
Ladislav Hejdánek
Zdena Tominová
mluvčí Charty 77

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 2 (1979), č. 14, s. 4.

23

1979, 21. října, Praha – Varšava

Prohlášení Charty 77, VONS a KSS-KOR

Dne 22. října 1979 začíná v Praze proces s Otkou Bednářovou, Václavem Bendou, Jiřím Dienstbierem, Václavem Havlem, Danou Němcovou a Petrem Uhlem, kteří jsou obžalováni z podvracení republiky. Vláda ČSSR vyřkla toto rozhodnutí přes mnohé protesty veřejného mínění v celém světě; přes požadavky uvolnění jsou všichni uvězněni za své přesvědčení. Tato akce namířená proti lidem, kteří brání lidské zákony, je protiprávní. Prohlašujeme, že nezávisle na rozhodnutí soudu v Praze proces s našimi přáteli je jejich morálním vítězstvím. Vyhlašujeme, že budeme pokračovat v naší snaze o obranu lidské důstojnosti, o obranu všech pronásledovaných v našich zemích.

Výbor společenské sebeobrany (KSS-KOR)
Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných
Jiří Hájek
Ladislav Hejdánek
Zdena Tominová
mluvčí Charty 77

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 2, č. 14 (1979), s. 1.
Charta 77: Dokumenty 1977–1989, sv. I, s. 275.

24

1979, 22. října, Varšava

Prohlášení členů Studentského výboru solidarity v Krakově v souvislosti se zadržením účastníků plánované demonstrace před Centrem československé kultury ve Varšavě

Dne 22. října 1979 v 15:30 hod. byli na náměstí Ústavy[20] ve Varšavě, vedle Hortexu, brutálně napadeni zástupci krakovského Studentského výboru solidarity a skupina studentů z Varšavy důstojníky MO a SB v uniformách i v civilu.

20. Plac Konstytucji

Asi 15 studentů bylo násilně zatlačeno do automobilu MO značky Nysa a odvezeno neznámo kam.

Některá jména zadržených:

Bogusław Bek
Grzegorz Małkiewicz
Bronisław Wildstein
Iwona Wildstein
Andrzej Mietkowski
Wojciech Sikora
Ewa Zalewska

Dne 22. října 1979 v 15:30 hod. před Československým kulturním centrem se měla konat solidární demonstrace polských studentů s aktivisty české demokratické opozice, uvězněnými od června. V ten den měl v Praze začít soud s vězni.

Protestujeme proti dalšímu projevu bezpráví polských bezpečnostních orgánů.

Svědci incidentu:
Ewa Jurkiewicz
Wiktor Karpiński
Krzysztof Lachowski
Anna Petrycka
Ireneusz Rynkiewicz

Zdroj: ROLIŃSKI, s. 393.

25

1979, 28. října, Varšava

Prohlášení Rady mluvčích ROPCiO k represím vůči disidentům v PLR a ČSSR

Proces v Praze zakončený nepravomocným rozsudkem odsuzujícím signatáře Charty 77, členy Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných k trestům vězení na dobu [až] 5 let, a také odsouzení Adama Wojciechowského Okresním soudem ve Varšavě na 2 měsíce vězení dokazují, že represe vůči členům hnutí na obranu lidských práv sílí. Všimneme-li si nápadných rozdílů mezi výší rozsudku, který padl v české Praze, a výší rozsudku ve varšavském procesu, což je výsledkem různé situace v PLR a ČSSR, zjišťujeme přesto, že oba jsou důkazem stejného pronásledování hnutí obránců lidských práv policejními metodami, včetně zavírání obránců občanských svobod do vězení. Velká otázka lidských a občanských práv se nemůže stát předmětem politické manipulace. Tento úkol by měl spojovat všechny lidi dobré vůle bez ohledu na jejich politické přesvědčení a případnou příslušnost k různým politickým uskupením. Toto stanovisko neměnně zastává Rada mluvčích Hnutí na obranu lidských a občanských práv, s apelem k solidární činnosti ve prospěch dodržování občanských a lidských práv.

Jednota při obraně občanských práv je založena na zásadě vzájemné tolerance, podpoře práva každého člověka a každého uskupení na provozování vlastní politické činnosti – představuje základ činnosti Hnutí na obranu lidských a občanských práv v Polsku.

Apelujeme na všechny, aby se solidárně stavěli proti každému pokusu o porušování lidských práv, nezávisle na zemi, ve které k těmto praktikám dochází. Jen společnou snahou můžeme vytvořit zřízení, ve kterém budou všechna lidská a občanská práva respektována.

Krzysztof Gąsiorowski
Karol Głogowski
Aleksander Hall
Andrzej Mazur
Leszek Moczulski
Tadeusz Puczko
Marek Marian Skuza

Zdroj: JASTRZĘBSKI, s. 303

26

1979, listopad, Vratislav

Prohlášení na podporu představitelů demokratické opozice v Československu

V říjnu tohoto roku se v hlavním městě Československa uskutečnil soudní proces s ing. Petrem Uhlem, dr. Václavem Bendou, Jiřím Dienstbierem, Václavem Havlem, Ottou Bednářovou a Danou Němcovou, kteří byli obviněni z „podvratné činnosti proti státu", za což byli odsouzeni na dva až pět let vězení s odkladem výkonu činnosti na pět let (*Trybuna Ludu* č. 251 z 25. října 1979).

Přestože polský tisk neposkytl žádné skutečnosti, které by domácímu veřejnému mínění umožnily vytvořit si názor na povahu jednání odsouzených, ze světového tisku a rozhlasu je známo, že činnost signatářů Charty 77 a členů Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných byla v souladu s legislativou platnou v Československu a že spočívala v rozhodnutí hájit občanská práva ve své vlastní zemi.

Obžaloba z protistátní činnosti a tresty odnětí svobody pro lidi dobré vůle, kteří podle platné legislativy tvrdí, že jsou nevinně pronásledováni – jsou útokem proti nám všem; jedná se o represi za názory, které jsou v rozporu se zájmy vládnoucících a pokus o zastrašení lidí při humanitární činnosti, je zjevným porušením Charty OSN a Paktů o lidských a občanských právech, jedná se o porušení důstojnosti a nezcizitelných práv lidské osoby.

S vědomím společné hrozby tímto aktem bezpráví a vévole a vedeni morálním stránkou věci, za kterou byli odsouzeni, projevujeme vězněným výraz naší solidarity.

Žádáme jejich okamžité propuštění a ukončení veškerých šikan a represí vůči mluvčím a demokratickým aktivistům v Československu.

Władysław Bandura
Adam Tadeusz Bąkowski
Krzysztof Bąkowski
Jadwiga Bożęcka
Jan Bożęcki
Leszek Budrewicz
Anna Bujwid
Marek Burak
Danuta Burnat
Mirosława Chamcówna
Zenobia Cieślińska
Roman Duda

Grażyna Dybanowska
Jerzy Filak
Tomasz Gabiś
Aleksander Gleichgewicht
Bolesław Gleichgewicht
Elżbieta Granat
Barbara Grell
Krzysztof Grzelczyk
Stanisław Hartman
Małgorzata Hornik
Wacław Kalinowski
Jarosław Klimek
Andrzej Kiełczewski
Roman Kołakowski
Andrzej Krzywicki
Kornel Morawiecki
Wiesław Noszczak
Tadeusz Newelski
Janusz Pastuszek
Adam Pleśnar
Tadeusz Puczko
Antoni Roszak
Krystyna Sławińska
Jerzy Śniadała
Mirosław Spychalski
Piotr Starzyński
Danuta Stołecka
Danuta Szczepańska
Leszek Szumski
Elżbieta Tarka
Roman Toska
Helena Trąbska
Maria Trąbska
Krzysztof Turkowski
Jan Waszkiewicz
Danuta Wilk
Mariusz Wilk
Krzysztof Winnicki

a 28 studentů Vratislavské univerzity, jejichž podpisy se nacházely na listině, kterou zabavila SB, a nebylo možné je znovu získat.

Zdroj: Biuletyn Dolnośląski, č. 7 (1979), s. 14–15.

27

1979, 1. listopadu, Krakov

Prohlášení Studentského výboru solidarity k zadržení účastníků plánované demonstrace před Československým kulturním centrem ve Varšavě, osob kolportujících prohlášení k této záležitosti a soudu s členy VONS

Dne 22. 10. t. r. byla ve Varšavě napadnuta důstojníky MO a SB skupina studentů z Krakova. V důsledku brutálního útoku, u jehož byly zpočátku použity výhrůžky a poté bití a slzný plyn, bylo 12 osob zatčeno a zadržováno přibližně dva dny. Zde jsou jména zadržených: B[ogusław] Bek, A[nna] Krajewska, M[arek] Kucia, G[rzegorz] Małkiewicz, A[ndrzej] Mietkowski, M[arian] Piątek, W[ojciech Sikora], I[wona] Wildstein, Br[onisław] Wildstein, P[aweł] Witkowski, J[arosław] Zadencki a E[wa] Zalewska. Celkem bylo ve Varšavě uvězněno 29 osob.

Dne 24. 10. byli na stejnou dobu zadrženi a uvězněni tři studenti – Anna Petrycka, Jacek Rakowiecki a Wojciech Widłak, kteří v ulicích Krakova distribuovali letáky popisující průběh varšavského incidentu.

Důvodem mocenských zásahů byla solidární demonstrace s vězněnými představiteli demokratické opozice v Československu připravovaná na 22. 10. Jejím cílem bylo také představit polskými masovými sdělovacími prostředky zamlčované zdejší praktiky pronásledování lidí, bojujících za základní lidská práva, která se česká [!] vláda zavázala respektovat. Vláda, s kterou naše úřady deklarují spojenectví a přátelství.

Dne 22. 10. byl v Praze zahájen proces, který skončil následujícím výrokem: Petr Uhl – 5 let, Václav Havel – 4,5 roku, Václav Benda a Jiří Dienstbier – po 3,5 letech, Otka Bednářová – 3 roky a Dana Němcová – 2 roky s podmíněným odkladem na pět let. Mnoho zástupců demokratické opozice zůstává ve věznicích, včetně Jiřího Lederera, Tomáše Petřivého, Jaroslava Šabaty, pět osob – J[armila] Bělíková, A[lbert] Černý, L[adislav] Lis, V[áclav] Malý a J[iří] Němec – čeká na soud. Jsou to představitelé různých okruhů – od intelektuálů, umělců, duchovních až po dělníky, kteří se společně zapojili do hnutí Charta 77. Hnutí, jehož účelem je shromažďovat, odhalovat a bojovat proti častému porušování lidských a občanských práv v Československu. Odsouzení

i osoby čekající na soudní proces jsou zakladatelé a signatáři Výboru pro obranu nespravedlivě stíhaných.

Jejich zatčení a odsouzení za činnost ve prospěch demokratických svobod je zásadním porušením lidských práv, které by měly být základním principem v každé civilizované zemi. Protest proti pražským procesům ohlásilo mnoho osob, organizací a států po celém světě, včetně komunistické strany Francie, Španělska a Itálie.

Nemůžeme souhlasit s brutálním zásahy bezpečnostních orgánů, které nám brání vyjádřit solidaritu s obránci lidských práv v Československu. Solidaritu, jejíž projev není jen naším právem, ale také povinností. Nemůžeme zůstat lhostejní k faktům, která se dějí v našem bezprostředním sousedství – mnoho tragických lekcí historie odhalilo účinky takové pasivity.

A co je nejdůležitější: máme morální povinnost vyjádřit se k postupu našich bezpečnostních úřadů, tak především k procesům v Československu. Musíme trvat na tom, aby vláda bránila národ, jehož úřady si uzurpují právo pronásledovat občany.

Waldemar Bratuszewski II r. archeologie UJ
[Jagellonská univerzita]
Anna Krajewska V r. etnografie UJ
Ewa Kulik IV r. fil. ang. UJ
Grzegorz Małkiewicz IV r. fil. ang. UJ
Andrzej Mietkowski II r. astronomie UJ
Dorota Martini V r. malířství ASP
[Akademie výtvarných umění]
Wojciech Widłak III r. filosofie UJ

Zdroj: ROLIŃSKI, s. 398–399.

28

1980, 4. srpna, Varšava

Prohlášení Výboru společenské sebeobrany KOR k zatčení Karla Soukupa a Jindřicha Tomeše

Dne 1 července byl zatčen známý zpěvák Karel Soukup – signatář a člen kolektivu mluvčích Charty 77[21]. Oficiálně je obviněn z výtržnictví. Spolu s Karlem Soukupem byl zatčen Jindřich Tomeš, kterého prokurátor kromě výtržnictví obvinuje i z pobuřování. Hrozí jim tresty do dvou a do tří let odnětí svobody. Tato obvinění byla vznesena v souvislosti s vystoupením Karla Soukupa na soukromé slavnosti.

21. Karel Soukup nebyl členem kolektivu mluvčích Charty 77.

Karel Soukup je již delší dobu pronásledován československou bezpečností. V roce 1976 byl se stejným obviněním jako nyní zatčen spolu se členy hudební skupiny Plastic People. Tehdy nedošlo k jeho odsouzení, ale stíhání dosud nebylo zastaveno. Před několika lety byl zbaven zaměstnání (byl učitelem hudby) a má úplná zákaz vystupovat. Nedávno podnikly úřady akce, jeichž výsledkem mělo být zbavení Karla Soukupa a jeho rodiny (ženy a tří dětí) bydlení.

V minulém roce se na nás Karel Soukup obrátil s návrhem na společné uspořádání hladovky na obranu pronásledovaných v Československu a Polsku. Po příjezdu do Polska byl spolu s Tomášem Liškou a Davidem Němcem zadržen a předán čs. orgánům. Po několika dnech byl propuštěn.

Nynější akce čs. orgánů je jednou z mnoha, jejichž cílem je potlačit nezávisle aktivity v Československu. Připojujeme se k protestu československého Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných a žádáme o propuštění Karla Soukupa i ostatních politických věznů.

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 3, č. 12 (1980), s. 3-4.

29

1980, 21. srpna, Varšava

Prohlášení Rady signatářů ROPCiO k 12. výročí invaze vojsk pěti států Varšavské smlouvy do Československa

Varšava, 21. srpna 1980

Bratři Češi a Slováci!
Dne 21. srpna Poláci, jimž jsou drahé nejlepší tradice, již 12 let s pocitem hanby vzpomínají na invazi do Československa zorganizovanou Sovětským svazem, na invazi, které se kromě jiných států Varšavské smlouvy účastnilo také Polsko. Tehdy byla před očima celého světa pošlapána suverenita Vaší, nikoho neohrožující země, její právo na samostatné rozhodování o svém osudu. Na tento akt mezinárodního zločinu vzpomínají poctiví Poláci se studem, ačkoli hlavní odpovědnost za účast v něm nese polská komunistická vláda, která rovněž i tehdy jednala bez jakékoli dohody se společností. V tomto roce si smutné datum 21. srpna připomínáme za zvláštní situace. Polská společnost totiž protesty proti nesvobodě, která nám je 36 let vnucována a z níž vyplývá materiální nouze, prožívá dnes další vlnu osvobozeneckých snah. A podobně jako vy v roce 1968, tak i my dnes se kategoricky dožadujeme, aby systém, který nás má zavazovat, měl lidskou tvář. Podobně také, jako Vy tehdy, tak i my dnes protestujeme proti tomu, co ponižuje lidskou a občanskou důstojnost. V této historické chvíli se obracíme na Vás, čeští a slovenští bojovníci za lidská práva, obracíme se především na ty z Vás, kteří angažovaností za svobody jiných zaplatili ztrátou vlastní svobody. Chceme vzdát hold hrdinům Pražského jara. Jejich protest byl jedním z velkých milionových pilířů naší společné cesty ke svobodě. Nebyl tedy marný. Chtěli bychom také vyjádřit naši hlubokou víru v to, že nejen mnohasetletá minulost, ale i budoucnost potvrdí zásadní blízkost našich národů.

Zdroj: WALIGÓRA, Grzegorz: Dokumenty Uczestników Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela 1977–1981, s. 376–377.

30

1980, srpen, Praha

Dopis Charty 77 adresovaný Mezipodnikovému stávkovému výboru v Gdaňsku

Sdružený stávkový výbor dělníků v Gdaňsku
Leninovy loděnice

Vážení přátelé,
se zájmem a s pohnutím sledujeme Váš zájem o svobodný a důstojný život. Požadavky, které vyslovujete, zvláště propuštění politických vězňů, dodržování svobody slova a práva na zakládání nezávislých odborových organizací, jsou totožné s naším úsilím.

Věříme, že Vaše vytrvalost, rozvaha a smysl pro odpovědné občanství přinesou kladné výsledky nejen Vám a celému polskému národu, ale posílí také autoritu lidských práv na celém světě.

V Praze, v srpnu 1980

Marie Hromádková, mluvčí Charty 77
Miloš Rejchrt, mluvčí Charty 77

Na vědomí: Velvyslanectví PLR, Praha

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 3, č. 12 (1980), s. 4.

31

1980, 31. srpna, Praha

Prohlášení Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných k věznění členů Výboru společenské sebeobrany KOR

Prohlášení

V souvislosti se stávkovým hnutím zápasem polských dělníků na odborová a hospodářská práva a demokratizaci společnosti jsou vězněni členové Výboru společenské sebeobrany KSS–KOR.

Jejich vězněni považujeme za nespravedlivé a vyzýváme k propuštění všech členů KSS–KOR i dalších politických vězňů. Jsme přesvědčeni, že společenské problémy se nedají vyřešit uvězněním těch, kteří usilují o pozitivní změny.

31. srpna 1980

Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných
člen Mezinárodní federace pro lidská práva
Československá liga pro lidská práva

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 3, č. 12 (1980), s. 5.

32

1980, 8. prosince, Praha

Dopis redakci Rudého práva protestující proti zkreslenému článku o událostech v Polsku

Protestujeme proti zlovolnému řazení Charty 77 mezi nepřátele socialismu, jak je obsaženo v článku „Špatně skrývané přání", který jste otiskli dne 6.12.1980.

Hlavně a především vyslovujeme své znepokojení nad tendencí uvedeného článku, který výslovně tvrdí, že „se v celé podstatě opakuje, co se již odehrálo", a chce navodit dojem, že současné události v PLR jsou a budou obdobou československých událostí z roku 1968.

Jednotlivé formulace i celkové vyznění článku obsaženého v oficiálním československém tisku nás nutí k prohlášení, že i ve vztahu k Polské lidové republice hájíme právo národů na sebeurčení, které podle Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech (zákon 120/76 Sb.) „na základě tohoto práva určují svobodně svůj politický statut a svobodně uskutečňují svůj hospodářský, sociální a kulturní vývoj".

I nadále budeme trvat na principu vyjádřeném v Závěrečném aktu Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, podle něhož „zúčastněné státy budou vzájemně respektovat svou svrchovanou rovnost a individualitu", žádné zdůvodnění nemůže posloužit k ospravedlnění uchýlení se k použití síly či hrozby v rozporu s tímto principem.

Marie Hromádková
Miloš Rejchrt
mluvčí Charty 77

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 4, č. 1 (1981), s. 1.

33

1980, 14. prosince, Praha

Dopis mluvčích Charty 77 prezidentu republiky, vládě a Federálnímu shromáždění ČSSR o tendenčním zpravodajství československých oficiálních sdělovacích prostředků o událostech v Polsku

Prezidentu republiky ČSSR
Vládě ČSSR
Federálnímu shromáždění ČSSR
Obracíme se na Vás v souvislosti s událostmi, které naše široká veřejnost sleduje s napjatou pozorností.

V PLR již několik měsíců probíhá proces společenské obnovy. Pozitivní síly tohoto národa a jeho politického a státního vedení se dohodly na konstruktivním přístupu k řešení závažných problémů hospodářských i celospolečenských, které se hromadily po řadu let. V tomto procesu projevují rozvahu a občanskou zodpovědnost, jimiž vzbuzují úctu široké světové veřejnosti. Dosavadní vývoj v PLR je povzbuzením pro všechny, kdo usilují o mírové a demokratické řešení problémů současného světa, a je také zárukou toho, že i kritickou situaci je polský národ schopen řešit vlastními silami, jak to potvrzují jeho představitelé i řada státníků jiných národů. Plně sdílíme tento názor a jsme proto znepokojeni jevy, které nasvědčují snahám zasahovat zvenčí do dění v PLR, a to zvláště tehdy, setkáváme-li se s nimi uvnitř naší republiky. Jde tu především o obsah i tón projevů čs. sdělovacích prostředků, informujících čs. veřejnost, která nemá možnost ověřit si skutečný stav věcí. Zkresleně líčí jednotlivé události i celý proces obnovy, zamlčují důležitá fakta, vyvolávají averzi vůči polskému lidu a jeho dělnické třídě, napadají ty polské společenské síly a jejich představitele, s nimiž státní a stranické vedení v partnerském dialogu hledá optimální řešení současné situace. Útočí na představitele KOR-KSS, kteří prokazují i v současné době pozitivní vztah k polskému společenskému zřízení i k jeho spojeneckým svazkům a přičiňují se o to, aby proces obnovy probíhal pokojnou cestou. Výpadů čs. sdělovacích prostředků nejsou ušetřeni ani představitelé polského dělnického hnutí a nepřímo či přímo jsou napadáni i polští ústavní činitelé.

33

Tento přístup čs. sdělovacích prostředků dezorientuje naši veřejnost, poškozuje přátelské vztahy našich národů a je v rozporu s normami i všeobecnými etickými zásadami mezinárodních vztahů a naznačuje snahu zasahovat do polských záležitostí i jinými prostředky.

Naše veřejnost je znepokojena tím, že bez jakéhokoli vysvětlení oficiálních míst se setkává s řadou příznaků svědčících o přesunech vojenských útvarů k polským hranicím. V souvislosti s tím se vynořují v naší veřejnosti obavy, že by čeští a slovenští lidé měli v Polsku prolévat svou krev i krev svých polských bratří.

Nepochybujeme, že i pro vztah našeho státu k současnému dění v PLR jsou závazné podpisy ústavních představitelů naší republiky na Závěrečném aktu KBSE v Helsinkách, podle něhož „zúčastněné státy budou vzájemně respektovat svou svrchovanou rovnost a individualitu" a který výslovně potvrzuje, že „žádné zdůvodnění nemůže posloužit k ospravedlnění uchýlení se k použití síly či hrozby silou v rozporu s tímto principem". To ostatně vyplývá z řady dalších mezinárodních závazků, mj. z Charty OSN a Varšavské smlouvy.

Kromě toho i historická zkušenost našich národů dokládá, že násilný zásah zvenčí neřeší vnitř ní problémy země, naopak je prohlubuje i zostřuje a navíc zatěžuje i budoucí generace nenávistí a vinou. Domníváme se proto, že k uklidnění naší veřejnosti, k podpoře nadějných a pozitivních jevů polského společenského dění i k přátelství mezi našimi národy by přispělo jednoznačné vyjádření čs. ústavních činitelů, že ČSSR nebude žádným způsobem zasahovat do svobodného vývoje PLR.

Praha, 14. prosince 1980

Marie Hromádková, mluvčí Charty 77
Ladislav Lis, člen kolektivu mluvčích Charty 77
Miloš Rejchrt, mluvčí Charty 77

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 4, č. 1 (1981), s. 1.

34

1981, 21. února, Praha

Dopis Charty 77 adresovaný prostřednictvím Jacka Kuroně Výboru společenské sebeobrany KOR s projevem solidarity

Drazí přátelé,
v této chvíli považujeme za svou povinnost vyjádřit solidaritu s Vámi. Spojuje nás společný úkol: spoluvytvářet spravedlivou společnost, v níž zájem obecný je totožný se svobodným rozvíjením schopností každého člověka. Počátek Vaší cesty předznamenal ušlechtilý čin – obrana pronásledovaných dělníků, svým úsilím jste získali vážnost a přirozenou autoritu v celé polská společnosti. Za hranicemi své země jste pak inspirovali a účinně podpořili mnohé občanské iniciativy. Tuto Vaší nesištnou, ušlechtilou a statečnou činnost nelze ani znehodnotit pomluvami ani potlačit násilím. Přejeme Vám, aby nadále nacházela pochopení lidu a napomáhala k uskutečňování humánních cílů.

Václav Malý, mluvčí Charty 77
dr. Jaroslav Šabata, mluvčí Charty 77
MUDr. Bedřich Placák, mluvčí Charty 77

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 1 (1981), č. 3, s. 1.

35

1981, 8. září, Gdaňsk

Poselství pracujícím východní Evropy, schvalené I. celostátním sjezdem delegátů NSZZ Solidarita

Delegáti shromáždění v Gdaňsku na I. sjezdu delegátů Nezávislých samosprávních odborových svazů Solidarita zasílají všem dělníkům Albánie, Bulharska, Československa, Německé demokratické republiky, Rumunska, Maďarska a všech národů Sovětského svazu pozdravy a slova podpory. Jako první nezávislý odborový svaz v naší poválečné historii hluboce vnímáme spřízněnost našich osudů. Ujišťujeme vás, že navzdory lžím šířeným ve vašich zemích jsme autentickou, desetimilionovou organizací pracujících, vzniklou v důsledku dělnických stávek. Naším cílem je boj za zlepšení existence všech pracujících. Podporujeme ty z vás, kteří se rozhodli pro cestu boje za svobodné odborové hnutí. Věříme, že již zanedlouho se vaši a naši zástupci budou moci setkat, aby si vyměnili odborové zkušenosti.

Zdroj: AS, č. 36 (1981), s. 403.

36

1981, 15. prosince, Praha

Leták Skupiny revoluční akce

Dělníci, studenti, občané Československa!
Pozvedněte svůj hlas na obranu polských dělníků. Vyjádřete svůj nesouhlas s pronásledováním pokrokově smýšlejících dělníků a intelektuálů v PLR. Uvědomte si, že v Polsku jde i o nás. Bude-li rozdrcen pokus o obnovu demokracie a práv pracujících v Polsku, bude na dlouhá léta zničena naděje na obrodu socialismu v celém východním bloku.

Uvědomte si, že v Polsku neprobíhá kontrarevoluce, nýbrž revoluční zápas proletariátu proti byrokratickému systému a vykořisťování. Že polští dělníci bojují o právo na svobodný život ve svobodném státě, tak jako my v roce 1968.

Nedovolte, aby náš režim beztrestně vyjadřoval podporu řádění polské junty Vaším jménem. Dejte najevo, že projevy podpory vojenské diktatury generála Jaruzelského, proklamované Vaším jménem – jsou podvodem. Distancujte se otevřeně od proklamací našich samozvaných vůdců. Vyjadřujte všemi prostředky podporu revolučnímu zápasu polského proletariátu. Požadujte zrušení výjimečného stavu v PLR a propuštění dělnických předáků, kteří jsou demokraticky zvolenými představiteli drtivé většiny polských pracujících. Pochopte, že úder zasazený polskému proletariátu je ránou pod pás celé dělnické třídě a především dělníkům v tzv. zemích reálného socialismu. Krokem k zotročení proletariátu, jenž má být takto definitivně zbaven veškerých práv, občanských svobod a možností zasahovat do řízení státu. Krokem k upevnění státně kapitalistického systému komunistických zemí.

Komunističtí bonzové zákonitě chápou každou snahu o skutečně revoluční zápas proletariátu jako útok na vlastní monopol moci, jenž pochopitelně nastolení faktické vlády dělnické třídy ohrožuje. Nedovolte, aby pro udržení svých privilegií, zisků a přepychu, zardousili polskou revoluci s Vaším mlčenlivým souhlasem. Jestliže zadusí v zárodku polský obrodný proces, důsledky upevnění jejich moci se obrátí i proti Vám, zároveň s následky, které sebou přinese zostření mezinárodní situace, plynoucí z ukončení procesu uvolňování.

Solidaritu se Solidaritou

36

Svobodu odborářským vůdcům a ostatním vězněným v Polsku
Pryč s vojenskou diktaturou Jaruzelského!

V Praze, 15. prosince 1981

SKUPINA REVOLUČNÍ AKCE

Zdroj: Libri Prohibiti, Sb. VONS, Jan Wünsch a spol., leták SRA, 1 strana A4 strojopisu, cyklostyl.

37

1982, 7. ledna, Praha

Prohlášení Charty 77 k vyhlášení výjimečného stavu v Polsku

Některé sdělovací prostředky přinesly zprávu, že prý Charta 77 podporuje současné mocenské řešení krizové situace v Polsku. Charta 77 nikdy žádné takové prohlášení neučinila. Prosazovala vždy platnost mezinárodních paktů o lidských právech a dialogického ducha helsinských dohod. Vojensko-mocenské či policejně-mocenské řešení společenských krizí je cizí všem dosavadním stanoviskům Charty 77. Zrušení osobních svobod, internace tisíců občanů bez soudního řízení, prolévání krve spoluobčanů, zneplatnění odborářských práv dělníků a všech pracujících, pozastavení činnosti odborových organizací uznaných příslušnými polskými právními institucemi, to vše jsou kroky, které nic neřeší, naopak stupňují společenské i mezinárodní napětí a znamenají pro budoucnost děsivý vklad.

Chceme věřit, že se podaří prosadit takové řešení, v němž by nebylo vítězů ani poražených a které by umožnilo zhojit hluboké rány a pokračovat v díle obnovy.

dr. Radim Palouš
Anna Marvanová
Ladislav Lis
mluvčí Charty 77

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 5 (1980), č. 1, s. 5-6.

38

1982, 30. ledna, Praha

Prohlášení Charty 77 o připojení se ke Dni solidarity s polským lidem

Československé společenství Charta 77 se připojuje ke dni solidarity, kterou pokroková světová veřejost projeví lidu Polska 30. 1. 1982. Soudíme, že násilné potlačování nemůže vést k opravdovému řešení. Je třeba, aby se na řešení polské krizové situace podílely všechny skutečně reprezentativní složky polské veřejnosti, mezi něž bezesporu patří dělnická Solidarita a katolická církev.

Ladislav Lis
Anna Marvanová
Radim Palouš
mluvčí Charty 77

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 5, č. 1 (1980), s. 6.

39

1982, 30. srpna, Praha

Prohlášení Charty 77 k druhému výročí gdaňských dohod v Polsku

Dne 31. srpna vzpomíná polský lid významné události svých novodobých dějin – dohod z Gdaňska. V dialogu mezi státní mocí a dělnickou třídou podařilo se tehdy shodnout se na zásadách a směrnicích pro demokratické řešení vážné společenské krize, v níž se země ocitla koncem 70. let. Proces společenské obnovy, který tak dostal vydatný impuls, vyvolal velké naděje i nadšenou podporu převážné většiny polské společnosti. Setkal se též s upřímnými sympatiemi široké světové veřejnosti a všech opravdových přátel polského lidu.

Charta 77, hlásící se mezi ně, vyslovila za své účastníky i za mnohonásobně početnější kruhy české a slovenské veřejnosti několikrát pocity bratrských sympatií i solidarity s těmi, kdo v Polsku rozvíjeli a hájili proces společenské obnovy a jeho ideje. Vyjádřila též svůj i jejich kritický názor k prosincovému zásahu moci, jímž byl vloni tento proces přerušen, aniž bylo dodnes vyřešeno cokoli z vážných problémů zatěžujících současný vývoj polské skutečnosti. Že takové mocenské zásahy – ať vnitřní či vnější, ať minulé nebo snad současné či budoucí – nemohou vyřešit krizové situace a naopak je jen prohloubí, víme konečně i z našich nedávných dějin. O to upřímněji se zajímáme o dění v zemi našich severních sousedů. O to vřelejší city přátelství a společenství idejí jsou se všemi, kdo v Polsku nadále usilují o opravdu demokratickou a humánní dohodu všech vlasteneckých sil polského národa bez jakýchkoli aktů vměšování zvenčí. Takovou dohodu, nikoli mocenské zákroky proti pokojným projevům vůle lidu, odmítajícího omezení demokratických snah, jak lépe hospodařit, žít, [která] by vedla k propuštění internovaných a vůbec všech politických vězňů, společně s polským lidem považujeme za jedinou cestu k překonání obrovských potíží a zároveň za možný podstatný příspěvek k zmírnění napětí a za posílení mírového soužití i spolupráce národů našeho kontinentu.

dr. Radim Palouš
Anna Marvanová
Ladislav Lis
mluvčí Charty 77

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 5, č. 9 (1982), s. 7.

40

1982, 9. listopadu, Praha

Dopis Charty 77 adresovaný polskému velvyslanectví a Světové odborové federaci k druhému výročí vzniku NSZZ Solidarita

Dne 10. 11. 1980 byla uzákoněna existence polského odborového svazu Solidarita. Pokrokový svět letos vzpomíná druhé výročí této významné události. V letošním roce bylo však zákonné schválení tohoto a všech dosavadních odborářských seskupení anulováno jejich zrušením, čímž byla postavena vážná překážka emancipační aktivitě polského dělnictva a lidu.

Solidarita vznikla jako výsledek lidového hnutí za nezávislou odborovou organizaci, která měla hájit zájmy polských pracujících, a to nikoli jako protest proti polské komunistické straně a proti socialismu v Polsku, nýbrž v souladu se spontánními tužbami po společenské obnově a dokonce i v zájmu nově se ustavující státní reprezentace. To vše – znovu zdůrazňujeme – na základě legalizovaných dohod, které byly uzákoněny příslušným způsobem.

Nová, legální, nezávislá a samosprávná odborová organizace si v krátké době vydobyla uznání a autoritu, o čemž svědčí i to, že dosáhla počtu asi deseti milionů členů. Její význam přesáhl hranice Polska: jako novou významnou mírovou iniciativu ji s nadějí přijaly odborové ústředny všech politických zaměření i další organizace včetně řady komunistických stran. Zrušením legalizovaného odborového svazu Solidarita byly opět oddáleny naděje na vytvoření rozumných a všeobecně přijatelných sociálněpolitických podmínek nejen v Polsku samotném, ale i v celé Evropě, neboť tento čin neprospěl konstruktivnímu dialogu Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, obnovované v těchto dnech v Madridu.

Charta 77, jejímž posláním je bránit lidská práva, vyslovuje znepokojení nad touto situací, v níž rozhoduje nikoli respekt k hlasu lidu a tedy k základním občanským právům, nýbrž vojenská síla. Tento fakt působí nejen uvnitř polských hranic, kde vytváří ovzduší tíživější než před dvěma lety tím, že je zbaveno tehdejších nadějí, nýbrž proniká i do ostatních zemí východního bloku, neboť otevírá cestu represivním

aparátům na úkor politických řešení: preferuje násilí před rozumným jednáním. Přízrak padesátých let vstupuje do let osmdesátých střední Evropy.

Charta 77 považuje za svou povinnost upozornit všechny lidi dobré vůle na toto aktuální ohrožení.

dr. Radim Palouš
Anna Marvanová
Ladislav Lis
mluvčí Charty 77

Jiří Dienstbier
člen kolektivu mluvčích Charty 77

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 5 (1982), č. 10, s. 3.

41

1983, 1. září, Varšava

Prohlášení Výboru společenské obrany k 15. výročí intervence vojsk Varšavské smlouvy v Československu a 10. výročí vojenského puče v Chile

Dne 21. srpna uplynulo 15 let od invaze vojsk Varšavské smlouvy do Československa. Dne 11. září si připomínáme 10. výročí vojenského puče v Chile. U příležitosti těchto dvou tragických výročí si přejeme předat společnostem obou zemí vyjádření naší nejhlubší solidarity s jejich bojem za základní lidská a občanská práva, za svobodné odbory, svobodu, demokracii a nezávislost.

Polská společnost dobře ví, co znamená diktatura a násilí. V našem zápase se řídíme stejnými ideály jako vy, bojujeme za dosažení stejných cílů jako vy. Mnohokrát jsme to vyjádřili. I když se režim PLR účastnil agrese proti Československu, společnost naší země tento hanebný krok nikdy nepřijala. Odsouzení vojenského puče v Chile ze strany orgánů Polské lidové republiky bylo jedním z mála případů, kdy se jejich oficiální opatření setkala se souhlasem veřejnosti.

Dnes, když jsou svobodomyslné touhy naší společnosti potlačeny režimem podobným chilskému, když nám hrozí pacifikace jako národům Československa, chceme opakovaně vyjadřit naši stálou podporu vašemu boji. Každé vaše vítězství je také naším vítězstvím.

Zdroj: Československo–polské styky..., s. 160.

42

1983, 28. září, Praha

Dopis předsedovi polské vlády generálu Wojciechu Jaruzelskému protestující proti připravovanému procesu s bývalými členy KSS-KOR

Vážený pane předsedo vlády,

jak vyplývá z nedávné informace, kterou poskytl tisku mluvčí Vaší vlády Jerzy Urban, připravuje se soudní proces proti bývalým členům KSS-KOR, zejména proti Jacku Kuroňovi, Adamu Michnikovi, Janu Józefu Lipskému a dalším. Členové bývalého KOR mají být souzeni za údajný trestný čin přípravy svržení vlády podle § 128 trestního zákona Polské lidové republiky.

Obracíme se na Vás jako mluvčí československé občanské iniciativy Charta 77, abychom protestovali proti připravovanému procesu s představiteli KOR jako proti politické pomstě na bezbranném ideovém protivníkovi.

Jsme obšírně informováni o někdejší aktivitě KOR a chápeme ji jako výraz nejvyšší občanské ctnosti, kterou jeho členové osvědčili v kritické situaci, v níž se vinou politických chyb někdejšího vedení státu, jak jste sám několikrát prohlásil, ocitla polská společnost. Nelze zapomenout, že představitelé KOR byli jediní, kdo po tragických událostech vyvolávajících rozhořčení nejen naše, ale i Vaše, měli dost občanské odvahy a osobní statečnosti, aby poskytli účinnou pomoc obětem nesmyslných násilných represálií a jejich rodinám. V tomto smyslu chápeme a cítíme jednání představitelů někdejšího KOR jako čin nejvyšší mravní kvality a jako politikum hodné následování. Pro nás, pro Chartu 77, bylo důsledné a přitom rozvážné vystupování představitelů KOR vždy příkladné i v tom, že svou činnost nikdy neskrývali do anonymity či dokonce ilegality. Jednali vždy veřejně a v souladu se zákony země, jejímiž byli a jsou vynikajícími občany. Jestliže mají být nyní postaveni před soud, nemůže jít o nic jiného než o chladnokrevnou pomstu těch kruhů ve Vaší zemi, které by rády – mimo jiné – zdiskreditovaly i Vás. Byl jste to přece právě Vy, kdo 13.

prosince 1981 slavnostně prohlásil, že nikdo nebude stíhán a trestán za politické jednání z doby před vyhlášením výjimečného stavu. Ze slov Jerzyho Urbana, ze zpráv tisku a především z toho, že představitelé KOR Kuroń, Michnik a další byli internováni po vyhlášení výjimečného stavu, vyplývá, že mají být souzeni za činnost právě z tohoto období.

Žádáme Vás, pane předsedo vlády, abyste dostál svému slovu polského důstojníka a z moci svého úřadu zastavil přípravu politického procesu proti nevinným čestným a statečným občanům Polska.

Jan Kozlík
Marie Rút Křížková
Anna Marvanová
mluvčí Charty 77

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 6, č. 9 (1983), s. 2–3.

43

1983, 5. října, Praha

Blahopřání mluvčích Charty 77 Lechu Walęsovi k udělení Nobelovy ceny míru[22]

22. Dokument Charty 77 č. 35/83.

Vážený pane,
dovolte, abychom Vám jménem československé občanské iniciativy Charta 77 co nejupřímněji blahopřáli k udělení Nobelovy ceny míru za rok 1983.

Sledovali jsme Váš imponující osobní boj i boj Solidarity, v jejímž čele jste od samého začátku stál, za skutečné osvobození občanské a tedy i lidské. Přes řadu rozdílných postojů i rozdílnou dějinnou zkušenost shledávali jsme a shledáváme i nadále, že jen toto osvobození vede k porozumění a míru uvnitř národa a je podmínkou a základem mírových vztahů mezi státy. Vaše postoje, jak jsme je sledovali v období budování Solidarity, po vyhlášení výjimečného stavu i jak se s nimi seznamujeme dnes, svědčí – přes veškeré pokusy o diskreditaci – o velké morální síle a odpovědnosti, kterou cítíte za sebe sama i za hnutí Solidarity.

Naplňuje nás nadějí, že Vaše zásluhy oceňujeme nejen my, kteří máme podobnou občanskou i lidskou zkušenost, ale i celá svobodně uvažující světová veřejnost. Nobelova cena míru, která Vám – polskému dělníku – byla udělena, je toho dokladem.

Spravedlnost, pokoj a radost buď s Vámi.

Jan Kozlík
Marie Rút Křížková
Anna Marvanová
mluvčí Charty 77

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 6 (1983), č. 10, s. 1.

44

1984, 12. února, Praha – Varšava

Prohlášení představitelů Charty 77 a Výboru společenské sebeobrany KOR

V duchu setkání signatářů Charty 77 a členů KSS-KOR na československo-polských hranicích v roce 1978 vyjadřujeme i dnes společně svou vůli zasazovat se o dodržování lidských práv a prohloubení občanských svobod. Chceme jako signatáři Charty 77, bývalí členové KSS-KOR a aktivisté Solidarity i nadále usilovat o demokracii, suverenitu a svobodu svých zemí. Zároveň protestujeme proti věznění a šikanování našich přátel a spolupracovníků, signatářů Charty 77, bývalých členů KSS-KOR a aktivistů Solidarity a vyzýváme lidi na celém světě, kterým je drahá svoboda a důstojnost člověka, aby se připojili k našemu úsilí o osvobození politických vězňů v Polsku a Československu, které není jen v zájmu našich zemí. Charta 77 i KSS-KOR a Solidarita usilovaly a usilují mírovými prostředky o větší úctu k člověku, k jeho přirozeným zájmům i nezadatelným právům, a pokud bude toto jejich nenásilné snažení potlačováno, nebude ani skutečného míru v Evropě i ve světě.

Konrad Bieliński
Zbigniew Bujak
Andrzej Celiński
Jerzy Ficowski
Zbigniew Janas
Tadeusz Jedynak
kněz Zdzisław Kamiński
Wiesław Piotr Kęcik
Jan Kielanowski
Anna Kowalska
Paweł Kulerski
Edward Lipiński
Jan Józef Lipski
Bogdan Lis
Jan Lityński
Halina Mikołajska
Ewa Milewicz
Wojciech Onyszkiewicz
Antoni Pajdak
Józef Rybicki
Aniela Steinsbergova
Eugeniusz Szumiejko
Maria Wosiek
kněz Jan Zieja

Václav Benda
Jiří Dienstbier
Jiří Hájek
Václav Havel

Ladislav Hejdánek
Marie Hromádková
Božena Komárková
Jan Kozlík
Marie Rút Křížková
Miroslav Kusý
Václav Malý
Anna Marvanová
Jaroslav Mezník
Radim Palouš
Bedřich Placák
Jan Ruml
Jiří Ruml
Anna Šabatová
Jaroslav Šabata
Jan Šimsa
Petruška Šustrová
Josef Zvěřina

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 7, č. 2 (1984), s. 2–3.

45

1984, 2. listopadu, Praha

Otevřený dopis Charty 77 polským přátelům

S rozhořčením a odporem jsme přijali zprávu o únosu a zavraždění katolického kněze Jerzyho Popiełuszka. Odsuzujeme jakýkoliv terorismus: je to akt slepé nenávisti, která popírá všechna práva i uznávané morální zásady a která se snaží zakrýt svou ubohost tím, že okolo sebe vrší těla nevinných obětí. Tím méně můžeme mlčet, je-li takovýto zločin spáchán v sousední zemi, s kterou nás úzce pojí dávné kulturní tradice i obdobné osudy a politické zřízení. Je-li spáchán na člověku, který byl dobrým pastýřem stejně tak svým farníkům, jako stávkujícím varšavským dělníkům a jehož názory na svobodu, spravedlnost a společenskou solidaritu jsou neobyčejně blízké názorům našim. Neboť Jerzy Popiełuszko nebyl žádnou nahodilou obětí, nýbrž mučedníkem své víry a pevného občanského postoje, který mu tato víra diktovala.

Je zajisté pozitivní, že pravděpodobní pachatelé byli dopadeni, že oficiální autority slibují jejich spravedlivé potrestání a důkladné vyšetření celého spiknutí. Známe však z vlastní zkušenosti příliš dobře mechanismy moci v našich zemích, než abychom byli ochotni uvěřit, že by zde mohlo dojít k teroristické akci – navíc provedené příslušníky tajné policie –, která by nebyla inspirována celkovým znevážením právního řádu a garantována silami mnohem mocnějšími. Poctivé vyšetřování, schopné poskytnout jisté záruky do budoucna, se proto nesmí vyhnout veřejnému a rozhodnému posouzení širších souvislostí včetně prošetření řady obdobných případů, které doposud zůstávaly v anonymitě.

Nenávistné úmysly se obvykle zvracejí ve svůj vlastní opak. Jsme proto přesvědčeni, že vražda kněze Popiełuszka posílí duchovní odhodlání i morální autoritu polské katolické církve. Že stoupencům Solidarity a společenského osvobození vůbec dodá sil, aby nepodlehli ani provokacím, ani únavě. Že i mnohým z těch, kdo byli jeho politickými a ideovými odpůrci, umožní nahlédnout, kudy vede hranice mezi národní svobodou a zotročením národa.

Věřící mezi námi se v první adventní neděli pomodlí za otce Popiełuszka a za celý polský národ.

dr. Václav Benda
Jiří Ruml
Jana Sternová
mluvčí Charty 77

Václav Malý, katolický kněz
bývalý mluvčí Charty 77

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 7 (1984), č. 11, s. 2–3.

46

1984, 27. listopadu, Praha

Sdělení VONS č. 408 „Dopis polským občanským iniciativám“ obsahující text dopisu VONS zaslaného nezávislým polským občanským iniciativám a vyjadřujícího podporu vzniklým výborům proti násilí a na obranu zákonnosti v Krakově, Štětíně, Vratislavi a Varšavě

Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných poslal dne 30. 11. 1984 nezávislým polským občanským iniciativám otevřený dopis tohoto znění:

Milí přátelé,
dověděli jsme se, že v Krakově, Štětině, Vratislavi a Varšavě byly nedávno založeny občanské výbory proti násilí a na obranu zákonnosti. Jejich vznik vítáme a doufáme, že jejich působení může zabránit teroristickým činům. Vyjadřujeme Vám svou podporu i proto, že naše snahy jsou v mnohém totožné s Vašimi. Náš výbor se zabýval a zabývá i řadou případů osob, které se staly obětmi policejní svévole nebo přímo obětmi násilí, jehož pachatelů zůstali nepotrestáni. Jsme přesvědčeni, že náprava tohoto stavu se neuskuteční bez učinného zájmu veřejnosti. Ve Vašem odvážném počínání Vám přejeme mnoho zdaru.

27.11.1984

Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných
Československá liga pro lidská práva
člen Mezinárodní federace pro lidská práva

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 7, č. 12 (1984), s. 14.
Edice dokumentů VONS..., s. 1337.

47

1985, 27. května, Praha

Otevřený dopis Václava Havla generálu Wojciechu Jaruzelskému

Pane generále, za několik dní bude v Gdaňsku obnoven proces s Adamem Michnikem, Bogdanem Lisem a Władyslawem Frasyniukem. Připojuji se k mnoha svobody milovným lidem na celém světe a žádám vás spolu s nimi naléhavé, abyste využil své moci a zabránil tomuto procesu a zároveň nechal propustit i všeehny ostatní politické vězné. Žádám Vás o to nejen proto, že Adam Michnik je můj osobní přítel, jehož práci znám a o němž vím, že to je statečný člověk, a vlastenec, který dělá čest svému národu. Žádám Vás o to především pro to, že on – stejné jako jeho spoluobžalovaní a jako další polští političtí vězňové – vyjadřuje skutečnou vůli polské společnosti. Dokud bude Vaše vláda mluvčí společnosti stále jen znovu a znovu zavírat, místo aby s nimi navázala důstojný dialog, nebude podle mého názoru odstraněno z Vaší země napětí a hluboké společenské rozpory a Polsko bude dále jen trpět i se bouřit.

Václav Havel, spisovatel Praha

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 8 (1985), č. 7, s. 13.

48

1985, 19. června, Praha

Otevřený dopis Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných a místopředsedy Mezinárodní federace pro lidská práva Ladislava Lise předsedovi polské vlády Wojciechu Jaruzelskému obsahující žádost o zrušení rozsudků nad polskými aktivisty nezávislého odborového a občanského hnutí Władysławem Frasyniukem, Bogdanem Lisem a Adamem Michnikem

Pane generále!

Před několika lety jste na sebe vzal odpovědnost za další osudy své země a převzal jste do svých rukou také prakticky veškerou moc. Stalo se tak nesporně proti vůli většiny polské společnosti, to Vás však nezprošťuje ani slibů, které jste svému národu dal, ani odpovědnosti za počínání těch sil a orgánů, kterým jste otevřel cestu k neomezené nadvládě nad společností.

Právě v těchto dnech byl v Gdaňsku vynesen rozsudek nad třemi předními aktivisty nezávislého odborového a občanského hnutí: Władysławem Frasyniukem, Bogdanem Lisem a Adamem Michnikem. Proces byl provázan četnými manipulacemi, utajováním před veřejností, zjevnou předpojatostí vůči obžalovaným a dokonce i snahou oživovat různé antisemitské nálady. Přitom před soudem stáli lidé, kteří pro lepší budoucnost Polska vykonali tolik práce a přinesli tolik obětí, jako málokdo z jejich spoluobčanů. Byli obviněni jen z toho, že nehodlali nečinně přihlížet dalšímu prohubování sociální a politické krize, ve jménu jejíhož odstranění jste se sám před třemi léty ujal moci – a mají za to strávit dalších dvaapůl až třiapůl roku ve věznení, z něhož teprve nedávno vyšli. Snad nejparadoxnějším je, že vláda požadavky obžalovaných vlastně přijala, byt jen částečně a nedůsleně a že oni sami na tento kompromis přistoupili a ke společenským protestům nevyzvali: celý proces se tak z aktu spravedlnosti mění v jakousi osobní pomstu, která má kompenzovat nezbytný ústupek.

Bylo by spravedlivé, humánní a také politicky nanejvýš prozíravé, kdyby Frasyniuk, Lis a Michnik byli osvobozeni. Jsou to lidé čestní, jsou

naprosto bez viny a dnešní Polsko je příliš otřesené, než aby si mohlo dovolit zastrašovat nezastrašitelné a bourat poslední mosty k eventuální národní dohodě. Vyjadřujeme svou naprostou solidaritu s nimi a současně svou spoluúčast na osudech bratrského polského národa. Vás osobně, pane generále, pak žádáme, abyste anuloval výsledky tohoto procesu a dal neprodleně příkaz propustit i ostatní politické vězně ve Vaší zemi. Byl by to sice jen částečný, nicméně však nadějný krok ke skutečné nápravě poměrů.

V Praze dne 19. června 1985

Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných
Československá liga pro lidská práva, člen
Mezinárodní federace pro lidská práva
Ladislav Lis, místopředseda Mezinárodní federace
pro lidská práva

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 8, č. 8 (1985), s. 2–3.

49

1985, 29. června, Praha

Otevřený dopis Charty 77 Władysławu Frasyniukovi, Adamu Michnikovi a Bogdanu Lisovi

Vážení přátelé,
zpráva o Vašem odsouzení nás naplnila smutkem a rozhořčením. Není to už nic objevného, že se vlády jako k prvnímu a poslednímu argumentu uchylují k perzekucím a věznění – a přece každý nový případ takového rozsudku, jaký zazněl v Gdaňsku, jen stupňuje naše odhodlání nevzdat se obrany lidských práv a společenské spravedlnosti. Není hanba být poražen přesilou, byla by hanba přesile se vzdát. I proto si vážíme Vašeho postoje.

Sledujeme a spoluprožíváme dramatické osudy polského národa a jeho Solidarity. Solidarita prokázala zatím nejnázorněji, že jednota státu a lidí, které zaměstnává, je ideologická fikce a že mocenská manipulace vede do slepé uličky. Kdyby se jí nepodařilo víc, udělala dost a za tuto zkušenost polským dělníkům vděčí lidé i v ostatních zemích bloku. Současně oceňujeme zdrženlivost, kterou Solidarita projevuje ve snaze o národní jednotu.

Solidarita také znovuobjevila zbraň ponižovaných a ovládaných a účinně ji přenesla do společenských vztahů, které lidi znesvobodňují novým způsobem. Tou zbraní je právě solidarita, hodnota a nový etický vztah, který je dějinným přínosem dělnického hnutí už z minulého století a který polská Solidarita vzácným způsobem spojila s křesťanskou láskou. Žijeme v jiných poměrech než polský národ, ale způsob, jakým se Solidarita opřela o národní tradice, se stal i naší zkušeností.

Jsme s Vámi svými srdci i myšlenkami.

Jiří Dienstbier
Eva Kantůrková
Petruška Šustrová
mluvčí Charty 77

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 8, č. 8 (1985), s. 1.

50

1985, 7. listopadu

Dopis mluvčích Charty 77 Jiřího Dienstbiera, Evy Kantůrkové a Petrušky Šustrové, VONS a místopředsedy Mezinárodní federace pro lidská práva Ladislava Lise s informací o připojení k týdnu akcí za propuštění politických vězňů v Polsku zaslaný Lechu Walęsovi, Dočasné koordinační komisi Nezávislého samosprávného odborového svazu Solidarita, předsedovi polské vlády Wojciechu Jaruzelskému a primasu polskému Józefu Glempovi

Víme, že v Polsku právě probíhá týden akcí za propuštění politických vězňů, k němuž Solidarita vyzvala polskou společnost. Je smutné, že rok a čtvrt po všeobecné amnestii, při níž prakticky všichni političtí vězni byli propuštěni, je třeba znovu pořádat akce za jejich propuštění. Svědčí to nejen o tom, že vládě generála Jaruzelského se nepodařilo navázat smysluplný dialog s polskou společností, ale i o tom, že Solidarita, která je skutečným reprezentantem Poláků, se nevzdala a v tradici svého statečného národa dále usiluje o svobodu všech Poláků.

My sami máme také zkušenosti s mocí, která se uchyluje k věznění svých názorových protivníků, a víme, že umlčením oponenta není vyřešen problém, o nějž se vede spor.

Polští přátelé se nejednou zastávali československých politických vězňů, vždyť svoboda je nedělitelná a solidarita přesahuje hranice státu, a byť by byl v Polsku vězněn jeden jediný člověk pro své politické a občanské postoje, nemůžeme se s tím ani my smířit. Sama polská vláda však uvádí, že je jich na tři sta šedesát, a čísla zveřejněná „Solidaritou“ jsou ještě vyšší.

Připojujeme se tedy alespoň tímto dopisem k mnoha hlasům, které tento týden žádají propuštění polských politických vězňů.

Jiří Dienstbier
Eva Kantůrková

Petruška Šustrová
mluvčí Charty 77

Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných, Čs. liga pro lidská práva, člen Mezinárodní federace pro lidská práva
Ladislav Lis, místopředseda Mezinárodní federace pro lidská práva

Zasláno:

prostřednictvím velvyslance PLR v Praze předsedovi vlády PLR generálu Wojciechu Jaruzelskému

prostřednictvím velvyslance PLR v Praze Józefu Glempovi, primasu polskému

Lechu Wałęsovi

TKK NSZZ – Dočasné koordinační komisi Nezávislého samosprávného odborového svazu Solidarita

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 8, č. 12 (4. 11.–3. 12. 1985), s. 2.
PAŽOUT J. (eds), VONS Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných 1978 - 1989. Edice dokumentů, Praha 2014, CD příloha.

51

1986, 23. října, Berlín – Budapešť – Praha – Varšava

Společná výzva 118 občanů z Československa, Maďarska, NDR a Polska k 30. výročí maďarské revoluce

Před třiceti lety, 23. října 1956, vzali dělníci, studenti a vojáci útokem budovu budapeštskeho rozhldsu, protože byli přesyceni oficiálním lžemi a přáli si slyšet pravdu a vyjádřit své požadavky. Rozbili Stalinův pomník a důvěryhodnost režimu, který se říkal diktatura proletariátu a lidová republika. Maďarský lid dal najevo, že požaduje nezávislost, demokracii a neutralitu. Chtěl žít v míru a ve slušne společnosti. Madarská revoluce, stejně jako povstání ve Východním Berlíně, Pražské jaro a hnutí svobodných odborů Solidarita v Polsku byly buď potlačeny sovětskou intervenci, nebo domácím vojenským násilím. Za třicet let se život stal pro mnohé snazším, někteří lide se mohou vyslovit, aniž by byli uvrženi do vězení. Ale základní požadavky revoluce nebyly uskutečněny.

Výzva

V den výročí maďarské revoluce se obracíme na své přátele ve světě, abychom si ji společne připomněli. Prohlašujeme, že budeme společně usilovat o politickou demokracii v našich zemích, o pluralismus založený na zásadách samosprávy, o mírové sjednocení rozdělené Evropy a o její demokratickou integraci stejně jako o uplatnění práv menšin.

Zdůraznujeme, že se budeme vzájemně podporovat ve společném úsilí o lepší, důstojný a svobodný život v našich zemích a na celém světě. Tradice a zkušenost maďarské revoluce zůstávají naším společným dědictvím a inspirací.

Výzvu podepsali v Československu:

Rudolf Battěk
Václav Benda
Ján Čarnogurský
Jiří Dienstbier
Miklós Duray
(člen Výboru na obranu práv

maďarské menšiny v ČSSR)
Jiří Gruntorád
Jiří Hájek
Václav Havel
Ladislav Hejdánek
Eva Kantůrková
Jan Kozlík
Miroslav Kusý
Ivan Lamper
Ladislav Lis
Václav Malý
Anna Marvanová
Martin Palouš
Jiří Ruml
František Stárek
Jaroslav Šabata
Anna Šabatová
Libuše Šilhánová
Milan Šimečka
Petr Uhl

v Madarsku:

Iván Bába
Péter Bokros
Géza Buda
Sándor Csoóri
István Csurka
Gábor Demsky
Olga Diosegiová
István Eörsi
György Gado
Arpád Göncz
Csaba Göncz
Béla Gonda
Judit Gyenesová
Aliz Haldová
Miklós Háraszti
János Kenedi
Zsolt Kesxthelyi
János Kis
Károly Kiszely
György Konrád
Ferenc Köszeg
György Krassó
Zsolt Krokovay
Gabriella Lengyelová
Sándór Lezsák
Fruzsina Magyar
Imre Mécs
Miklos Mészöly
Tamás Mikes
Tamás Molnár
András Nagy
Janö Nagy
Tibor Pákh
Robert Pálinkás
Gyula Perlaki
György Petři
Sándor Rácz
Sándor Radnoti
László Rajk
Lászlo Rusai
Ottilea Soltová
Miklós Sulyok
Jenö Széll
Sándor Szilágyi
Pál Szalai
Jozsef Talata
Gáspár Miklós Tamás
Mihály Vajda
Miklós Vasárhelyi
Judit Vásárhelyiová

v NDR:

Martin Böttger
Bärbel Bohleyová
Reiner Dietrich
Werner Fischer
Peter Grimm
Monika Haegerová
Ralf Hirscn
Herbert Misslitz
Lutz Nagorski
Gerd Poppe
Ulrike Poppová
Wolfgang Rüddenklau
Sinico Schönfeld
Wolfgang Templin
Regina Templinová
Mario Wetzky

v Polsku:

Konrad Bieliński
Marian Brandys
Jacek Czaputowicz
Marek Edelman
Jacek Fedorowicz
Jan Andrzej Górny
Janus Grzelak
Zbigniew Janas
Jan Kielanowski
Wiktor Kulerski
Władysław Kunicki-Goldfinger
Zofia Kuratowska
Jacek Kuroń
Jan Józef Lipski
Jan Lityński
Barbara Malak
Wojciech Maziarski
Adam Michnik
Leszek Moczulski
Piotr Niemczyk
Zofia Romaszewska
Zbigniew Romaszewski
Krystyna Starczewska
Stefan Starczewski
Aniela Steinbergowa
Klemens Szaniawski
Jacek Szymanderski
Henryk Wujec

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 9, č. 12 (1986), s. 17.

52

1987, 17. února, Varšava

Protest Prozatimní rady Nezávislého samosprávného odborového svazu Solidarita proti uvěznění Petra Pospíchala

Prozatímní rada Nezávislého samosprávného odborového svazu Solidarita protestuje proti tomu, že 22. ledna 1987 byl v Brně uvězněn Petr Pospíchal. Protestujeme proto, poněvadž jsou nám blízcí všichni ti, kdo bojují za lidská práva, a zvláště pak ti, kdož tak činí v tak těžkých podmínkách jako aktivisté nám blízké Charty 77 v Československu. Zvláštním důvodem našeho protestu je pak okolnost, že Petr Pospíchal byl uvězněn jako obviněný z rozšiřování publikací, vydávaných nakladatelstvími Solidarity, a rovněž z šíření informaci o našem hnutí. Taková činnost navazuje na významné tradice a na úsilí o naši i vaši svobodu. Zasluhuje toho nevyššího uznání a oceněni.

Zbigniew Bujak
Bogdan Borusewicz
Władysław Frasyniuk
Tadeusz Jedynak
Bogdan Lis
Janusz Pałubicki
Józef Pinior

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 9, č. 4 (1987), s. 20, Tygodnik Mazowsze, č. 200 (1987), s. 1.

53

1987, 1. března, Podkowa Leśna

Petice na podporu vězněného Petra Pospíchala[23]

Dne 22. ledna 1987 byl v Brně zatčen mladý katolický aktivista Petr Pospíchal, signatář Charty 77, aktivní člen Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných.
Je podezřelý z udržování kontaktů s nezávislými kruhy v Polsku, včetně Solidarity, a je také obviněn ze šíření zpráv o Solidaritě a jejích publikacích v ČSSR.

My, níže podepsaní, protestujeme proti tomuto očividnému příkladu porušování lidských práv a apelujeme na vládu ČSSR, aby okamžitě Petra Pospíchala propustila.

Na vědomí:
1. Státy – signatáři KBSE;
2. Amnesty International;
3. Polský episkopát.

Zdroj: KOS 1987, č. 5, s. 1.

23. Seznam signatářů není znám (do 5. března 1987 podepsalo petici více než 300 osob), shromažďování podpisů začalo po mši za Petra Pospíchala, kterou celebroval P. Leon Kantorski. Uspořádána byla také panelová diskuse o spolupráci mezi Čechy, Poláky a Slováky v boji za svobodu.

54

1987, 23. března, Vratislav

Žádost Polsko-československé solidarity o podporu pro vězněného Petra Pospíchala.

Dne 22. ledna 1987 v Brně byl zadržen signatář Charty 77 a člen Výboru pro obranu nespravedlivě stíhaných (VONS), katolický aktivista Petr Pospíchal. Dne 3. 2. 1987 byl P. Pospíchal obviněn mimo jiné z šíření polských nezávislých publikací a udržování aktivních kontaktů se zástupci polské podzemní Solidarity. Podle československého práva hrozí Petru Pospíchalovi trest odnětí svobody na tři až deset let a navíc tři roky policejního dohledu. Podle názoru aktivistů Charty 77, je případ Petra Pospíchala precedensem. Na jedné straně chtějí československé úřady zabránit rozšíření kontaktů mezi opozičními kruhy v Polsku a ČSSR a na druhé straně je zatčení Petra Pospíchala součástí velké kampaně, kterou československé úřady od loňského roku vedly proti tvůrcům nezávislé kultury a obráncům lidských práv. Lednová policejní represe proti mluvčím Charty 77, únorový soud s Jazzovou sekcí, porušování zákona a brutalizace činů československé StB (rozšířené případy bití, vyhrožování zbraní atd.) vedly k pesimistickému hodnocení toho, co pražskými stranickými představiteli bylo označeno jako československá cesta k socialismu. Ve světle těchto faktů stojí za těmito prohlášeními touha po vybudování „socialismu s policejní tváří“, záměr zmrazit stávající vztahy a distancovat se od toho, co se děje v SSSR, Maďarsku a Polsku.

Apelujeme na všechny lidi v Polsku o pomoc v případě Petra Pospíchala.

Žádáme o zaslání individuálních a hromadných dopisů žádajících jeho propuštění na adresu:

Prezident Československé socialistické republiky –
dr. Gustáv Husák
PRAHA – HRAD
ČSSR

nebo na velvyslanectví ČSSR,
Varšava, ul. Koszykowa 00-950, poštovní schránka 171

Prosíme o zaslání kopií dopisů na adresu mluvčího VONS Jana Rumla

Jan Ruml, [...] 10000 Praha 10, ČSSR

Petr Pospíchal je ve vězení na adrese:
Pospíchal, nar. 16. 4. 1960
P.Ú. 1 P. S. 37, 60129 Brno-Bohunice

Osud Petra Pospíchala nemůže být lhostejný pro kohokoli, kdo považuje za důležité dodržování občanských práv, komu leží na srdci solidarita obyvatel střední a východní Evropy. Pamatujme, že Petr Pospíchal je kvůli této solidaritě ve vězení, pomoc mu je naší morální povinností.

Zdroj: leták z archivu autorů.

55

1987, 18. června, Brno

Dopis Petra Pospíchala Prozatímní radě Solidarity

Díky solidaritě mnoha lidí v naší zemi i v různých jiných zemích jsem byl 18. května propuštěn z vězení. Trestní řízení sice stále trvá, ale nepřestávám věřit, že stíhání proti mně bude zastaveno a všechna obvinění odvolána.

Děkuji Vám za podporu vyjádřenou protestem, který jste směřovali proti mému uvěznění. Váš protest byl nejen jednou z činností, které nakonec vedly k mému propuštění, ale také byl výrazem ušlechtilosti cílů vaší odborové organizace, která nese tak významný název.

Solidarita ve svém obecném smyslu musí překračovat hranice, které existují mezi lidmi. Pokud se jí podaří překročit také hranice mezi státy, vzbudí tím v současné době novou a skutečnou naději pro všechny lidi dobré vůle po obou stranách hranice, jak pro nás, tak pro vás.

Prosím vás, vyřiďte mé díky všem účastníkům vašich nezávislých organizací, kteří se snažili o mé propuštění – ať už zasíláním pozdravů do vězení, výzev československým úřadům, veřejným informováním o mém případu nebo křesťanskou modlitbou a památkou. Jsem přesvědčen, že díky vzájemné a společné solidaritě můžeme dosáhnout propuštění dalších vězňů, kteří pro naše společné ideály jsou a budou připraveni obětovat vlastní svobodu. Díky této solidaritě můžeme postupně společně dosáhnout situace, kdy se pojem politického vězně stane pojmem historickým.

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 10, č. 9 (1987), s. 14.

56

1987, červenec, Praha – Vratislav

Deklarace o vzniku Kruhu přátel Polsko-československé solidarity

Letos uplyne devět let od prvního setkání signatářů Charty 77 s členy tehdejšího Výboru na obranu dělníků (KOR), pozdějšími aktivisty Solidarity. Spolupráce tehdy zahájená pokračovala i přes časté zásahy represívních aparátů obou států, jako bylo v r. 1978 uvěznění Jaroslava Šabaty a trestní stíhání Tomáše Petřivého pro styky mezi KOR a Chartou 77 a jako bylo i letošní uvěznění Petra Pospíchala pro rozvíjení čs.-polské spolupráce. Důležitým předělem v našich stycích bylo založení skupiny spolupráce v Československu i v Polsku, která si dala v roce 1981 název Polsko-československá solidarita.

Jako účastníci různých nezávislých společenských hnutí, iniciativ a aktivit z obou zemí chceme tímto prohlášením zdůraznit stále výrazněji se projevující veřejný charakter práce této skupiny, která nadále přijímá název Polsko-československá solidarita. Výrazem našeho uznání a plné podpory skupině, jakož i výrazem našeho odhodlání nadále s jejími členy spolupracovat s cílem prohlubovat nezávislé polsko-čs. kontakty, je Kruh přátel Polsko-československé solidarity, který tímto ustavujeme.

Skupina Polsko-čs. solidarity je tak jako až dosud autonomní pracovní společenství, nezávislé na dosavadních hnutích a iniciativách. Oblastí její činnosti je výměna informací, zkušeností, nezávislé kulturní tvorby a také koordinace nejrůznějších mezinárodních aktivit. Vše toto činí Polsko-čs. solidarita v rámci širších styků mezi nezávislými seskupeními v zemích východního bloku s cílem rozvíjet spolupráci v této části Evropy a ve světě vůbec. Pro usnadnění komunikace a koordinace se zveřejňují kontaktní adresy dvou lidí, kteří budou skupině Polsko-čs. solidarita poskytovat informace a kteří naopak budou zveřejňovat informace této skupiny. Jsou to: Anna Šabatová […] Praha, Józef Pinior […] Vratislav

Egon Bondy
Petr Cibulka
Jan Čarnogurský
Miroslav Kusý

Václav Benda
Jiří Dienstbier
Luboš Dobrovský
Mikloš Duray
Ivan Lamper
Ladislav Lis
Lenka Müllerová-Marečková
Václav Malý
Václav Havel
František Stárek
Jaroslav Šabata
Milan Šimečka
Petr Uhl
Josef Vohryzek

Leszek Budrewicz
Zbigniew Bujak
Andrzej Drawicz
Andrzej Falkiewicz
Władysław Frasyniuk
Zbigniew Janas
kněz Leon Kantorski
prof. Jan Kielanowski
Jacek Kuroń
Barbara Labuda
Jan Józef Lipski
Jan Lityński
Zbigniew Romaszewski
Bohdan Skaradziński
Eugeniusz Szumiejko
Henryk Wujec

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 10, č. 10 (1987), s. 19.

57

1987, srpen, Vratislav
Prohlášení Kornela Morawieckého

1. Podepsal jsem výše uvedený text [Deklaraci Kruhu přátel Polsko-československé solidarity], předložený k podpisu, jménem svým i organizace.

2. Bojující Solidarita neustále zdůrazňuje společný osud a zájem společného boje národů střední a východní Evropy proti komunismu, vedle jiného občas tiskneme v češtině nezávislé publikace a snažíme se je pašovat do Československa.

3. Z neznámých důvodů byl můj podpis stažen bez konzultace se mnou. Žádám signatáře z Vratislavi a mluvčího J[ózefa] Piniora, aby tuto věc vysvětlili.

Zdroj: Solidarność Walcząca, č. 160 (1987).

58

1987, 21. srpna

Prohlášení ze setkání na polsko-československých hranicích

Při příležitosti 19. výročí intervence vojsk pěti států Varšavské smlouvy se na polsko-československé hranici setkali někteří příslušníci polských a československých nezávislých hnutí. Tímto setkáním navázali na tradici, založenou prvními podobnými schůzkami v létě roku 1978 a rozvíjenou v posledních lečech pracovní skupinou Polsko-československá solidarita. V dlouhé a přátelské debatě si účastníci tohoto setkání vyložili navzájem své názory ne současnou společenskou situaci ve svých zemích a vůbec v celém sovětském bloku, na roli, jakou dnes hrají a jakou by v budoucnosti mohly či měly hrát různé nezávislé skupiny v této části světa, a posléze a hlavně na to, jak by tyto skupiny mohly prohloubit svou spoluprací.

Účastníci setkání shodli mezi jiným na tomto:

1) Všechny jejich dosavadní snahy vycházely z přesvědčení, že rozšíření občanských svobod a vůbec lepší osud společností v zemích sovětského bloku závisí především na samotných těchto společnostech, totiž na tom, co si samy vymohou a vydobudou. Na tomto jejích přesvědčení se nic nezměnilo ani dnes, v Gorbačovově éře. I dnes chtějí spoléhat především na své vlastní síly. Zároveň si ale uvědomjí, že politika Gorbačovova vedení vytváří pro sebeesvobozující úsilí v zemích sovětského bloku přeci jen příznivější podmínky. A pokud jde o samotné sovětské vedení, lze mu dnes naléhavěji a možné i s větší nadějí na úspěch připomínat, že i jeho vlastní oficiálně vyhlašovaná politika nemůže působit věrohodně, nepromění-li se v reálné činy, a že se sama sovětská společnost nemůže těšit z větší vnitřní svobody, pokud bude její vedení upírat svobodu jiným. To znamená, že bytostnou podmínkou jakéhokoli příznivějšího vývoje v Sovětském svazu je nejen daleko hlubší respekt k právům a zájmům sovětského lidu, ala také daleko hlubší respekt k svébytným zájmům, tradicím a tužbám jiných zemí. Účastníci setkáni se dohodli, že rozvinou o těchto otázkách

širší debatu mezi nezávislými skupinami v zemích střední a východní Evropy, v budoucnosti zaujmou k tomuto živému tématu společné a konkrétní stanovisko.

2) Účastníci setkání si znovu uvědomili a potvrdili, že jakkoli rozdílná je situace v jednotlivých evropských zemích sovětského bloku a jakkoli razmanité jsou jejich vlastní názory na řešení konkrétních společenských problémů, základní ideály všech, kdo se v těchto zemích nezávisle občansky projevují, jsou v podstatě shodné a byly už stvrzeny existencí desetimilionové polské „Solidarity", a rozvedeny jejím programem samosprávné republiky. Jsou to především tyto ideály: hlubší úcta k lidským právům a s tím související rekonstrukce právního vědomí i právního řádu; hlubší úcta k právům sociálním, včetně práva zakládat nezávislé odborové svazy; je to ideál politické plurality a samosprávy; duchovní, kulturní a nábožeénske svobody a tolerance i respektu k národním zvláštnostem a právům národnostních menšin; možnost svobodné hledat a vytvářet lépe fungující hospodářský systém, který by otevíral prostor jak lidské tvořivosti, tak i reálné spoluodpovědnosti všech pracujících za vysledky jejich práce, a tudíž i jejích podílu na hospodářském rozhodování; ideál mírové, demokratické a ekologicky myslící Evropy jako přátelského společenství nezávislých států a národů.

3) V rozpravě o rozšíření spolupráce nezávisle se angažujících občanů a skupin v evropských zemích sovětského bloku se účastníci setkání shodli na několika cílech, o něž by mělo být v těchto zemích podle jejich mínění dnes především společně nebo koordinovaně usilováno. Patři mezí ně

   a) požadavek zkrácení vojenské služby a tím snížení nesmyslně vysokého stavu konvenčních armád v této části Evropy, ztěžujícího její už tak dost svízelnou hospodářskou situaci a komplikujícího zároveň různá odzbrojovací jednání, a důsledné umožnění náhradní služby občanům, jímž jejích víra čí přesvědčení nedovolují nosit zbraň;

   b) požadavek úplného zrušení všech byrokratických překážek, které stále ještě brání zcela volnému cestování mezi evropskými zeměmi sovětského bloku (tedy požadavek něčeho, co je v druhé části Evropy dávno samozřejmostí);

   c) požadavek radikálně nového přístupu ke komplexu ekologických problémů, vycházejícího z přesvědčení, že snesitelná

budoucnost života na této Zemi nesmi být obětována okamžitému zájmu, tím spíš, vyrůstá li tento zájem s pouhé špatné organizace hospodářského života.

4) Při debatě o konkrétní polsko-československé spolupráci ocenili účastníci setkáni dlouhodobou, neokázalou, ale o to efektivnější práci skupiny Polsko-československá solidarita a zároveň se shodli na významu a možných konkrétních úkolech nedávno ustanoveného Kruhu přátel Polske-československé solidarity, který vznikl jako veřejná záštita a nástroj morální podpory zmíněné pracovní skupiny a jehož členy většina účastníků setkání je.

Na setkání byl napsán a odeslán společný dopis akademiku Sacharovovi tohoto znění: „Vážený pane Sacharove, posíláme Vám i Vaší paní srdečný pozdrav s našeho setkání na polsko-československé hranici. Radujeme se z toho, že máte dnes nepoměrně lepší podmínky k tomu, abyste vedl svůj statečný zápas za lidská práva, než jaké jste měl donedávna. Obdivujeme Vaše nepřestávající protesty proti válce v Afghánistánu a Vaše úsilí o propuštění všech zbývajících sovětských politických vězňů i lidí internovaných v psychiatrických léčebnách. Jsme přesvědčení, že znovu zdůrazníte i to, že národy střední a východní Evropy mají své vlastní politické tužby, které by mělo nové sovětské vedení respektovat v zájmu jejich í svém. Přejeme Vám mnoho úspěchů ve Vaší vědecké práci i ve Vašem občanském působení!“

Tento dopis podepsali všichni účastníci setkání.

Z polské strany se ho účastnili:

Zbigniew Bujak
Władysław Frasyniuk
Zbigniew Janas
Mirosław Jasiński
Tadeusz Jedynak
Jacek Kuroń
Jan Litynski
Adam Michnik
Józef Pinior

Z československé strany byli přítomni:

Rudolf Battěk
Rudolf Bereua
Jiří Dienstbier
Václav Havel
Tomáš Hradílek
Andrej Krob

Petr Pospíchal
Jaroslav Šabata
Anna Šabatová
Jaromir Šavrda
Petr Uhl
Josef Vohrysek

21. srpna 1987

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 10, č. 11 (1987), s. 14–15.

59

1987, 21. srpna

Dopis účastníků setkání na polsko-československých hranicích Andreji Sacharovovi

Vážený pane Sacharove, posíláme Vám i Vaší paní srdečný pozdrav s našeho setkání na polsko-československé hranici. Radujeme se z toho, že máte dnes nepoměrně lepší podmínky k tomu, abyste vedl svůj statečný zápas za lidská práva, než jaké jste měl donedávna. Obdivujeme Vaše nepřestávající protesty proti válce v Afghánistánu a Vaše úsilí o propuštění všech zbývajících sovětských politických vězňů i lidí internovaných v psychiatrických léčebnách. Jsme přesvědčení, že znovu zdůrazníte i to, že národy střední a východní Evropy mají své vlastní politické tužby, které by mělo nové sovětské vedení respektovat v zájmu jejich í svém. Přejeme Vám mnoho úspěchů ve Vaší vědecké práci i ve Vašem občanském působení!

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 10, č. 11 (1987), s. 15.

60

1988, 13. ledna, Vratislav

Výzva Polsko-československé solidarity k solidaritě s rumunským lidem

Vyzýváme všechny, aby aktivně podpořili výzvu Charty 77 k solidaritě s rumunským lidem.

Rumuni nyní žijí v zoufalých ekonomických a sociálních podmínkách, které porušují základní požadavky civilizovaného světa. Rumunské diktátorské orgány krvavě potlačují všechny projevy vzpoury ze strany zoufalé populace. Události v Brašově prokázaly, že úřady neměly v úmyslu změnit svou politiku, která poškozuje biologické základy národa.

Vyzýváme k demonstraci před rumunským velvyslanectví 1. února 1988, v den mezinárodní solidarity s rumunským lidem.

Vyzýváme všechny polské organizace, aby aktivně podporovaly mezinárodní úsilí o pomoc rumunskému lidu.

Zdroj: Biuletyn Informacyjny, č. 2 (1988), s. 1.

61

1988, 25. února, Varšava – Vratislav

Dopis Polsko-československé solidarity místopředsedovi vlády PRL Józefu Koziołovi

Vážený pane předsedo vlády,
jak jsme se dozvěděli z tisku, ve dnech 1. až 3. března tohoto roku se v Jelení Hoře setkáte s místopředsedy vlád Československa a NDR. Předmětem jednání je vytvoření podmínek pro zlepšení ekologické situace v Krkonoších. Doufáme, že toto setkání bude plodné a plné konkrétních rozhodnutí. Je nutné zdůraznit, že proces ekologické obnovy Krkonoš je otázkou mnoha let, možná i desetiletí. Existují však problémy, která vyžadují okamžitá rozhodnutí. Některé z nich obsahuje prohlášení ze září loňského roku, podepsané účastníky ekologické demonstrace 12. září 1987. Se smutkem musíme uvést, že akce bezpečnostních složek zabránily demonstraci jednoty postojů Poláků a Čechů pro záchranu Krkonoš. Ještě více zarmoucující je, že účastníci demonstrace nenarušili pokoj v Krkonošském národním parku, neskandovali protistátní a protirežimní hesla a neznečišťovali životní prostředí. Bezpečnostní služby a WOP se naopak pohybovaly po stezkách parku pomocí těžké vojenské techniky.

V posledních měsících se nás velmi dotkly zprávy o velkých stavebních investicích plánovaných na vrcholu Sněžky. Aniž bychom popisovali podrobně celou záležitost, která je Vám jistě známá, například z protestního dopisu ZG LOP předsedovi vlády Zbigniewovi Messnerovi (ze září 1987), podepsaného prezidentem ZG LOP prof. Henrykem Zimnym a generální tajemnicí ZG LOP dr. Janinou Orłowskou, chtěli bychom Vás požádat, abyste se těmito otázkami týkajícími se plánované investice zabývali během setkání ve dnech 1. až 3. března tohoto roku. Věříme, že jsamozřejmost problému a jeho rozsáhlé negativní ohlasy ve veřejném mínění v Československu i v Polsku usnadňují společné (společně s místopředsedou vlády československé vlády) pozastavení plánovaných prací.

Jak uvádí ve svém článku na toto téma prof. Jacek Kolbuszewski „je v celospolečenském zájmu – viděno jak v polské, tak české perspektivě – aby bylo možné co nejvíce zachránit poklady Krkonoš a krásu

krkonošské krajiny. My – současníci – jsme za to zodpovědní dalším generacím. Je to proto otázka velkého významu."

Zahájení staveb na Sněžce je plánováno již na jaře 1988. Je to poslední okamžik k rozhodnutí o pozastavení plánovaných staveb. Přejeme vám plodnou práci.

Za Polsko-československou solidaritu
Józef Pinior

Zdroj: Biuletyn Informacyjny, č. 3 (1988), s. 5.

62

1988, 13. dubna, Brno – Praha – Varšava – Vratislav

Prohlášení Polsko-československé solidarity o zahájení akce „Patronát“

Obracíme se na všechny instituce a lidi dobré vůle v Polsku a Československu, aby se podíleli na akci patronátu nad politickými vězni. Domníváme se, že solidaritu mezi našimi národy je třeba budovat na základech obyčejné lidské solidarity s těmi, kteří jsou v nouzi, osamoceni nebo pronásledováni. V čem má spočívat akce „Patronát“? Navrhujeme, aby nezávislé [iniciativy] nebo jednotlivé osoby vzaly pod partonát jednoho konkrétního vězně ze sousední země. Prosíme také, aby byly označeny údaje určené ke zveřejnění.

Patronát nad určitým vězněm by byl čestným zavázáním se k:

a) informování veřejného mínění o případu tohoto vězně všemi dostupnými způsoby
b) posílání dopisů vězni pod patronátem, jeho rodině a blízkým (a vybízení dalších osob k posílání dopisů)
c) v mezích možností zasílání materiální pomoci (balíček do vězení, balíček rodině, zvl. v případě rodiny s dětmi)
d) intervencím ve věci daného vězně u vlády jeho země
e) eventuálnímu pozvání (pokud je to možné) daného vězně nebo členů jeho rodiny.

„Patronát“ znamená všechny formy péče o vězně a jeho blízké a udržování spojení s nimi.

Ujímáme se koordinování celé akce v obou zemích. K této koordinaci potřebujeme patřičné informace. Jde o to, aby byli vzati do péče všichni pronásledovaní. V dalších číslech našeho časopisu a v osobních sděleních budeme informovat o osobách, které byly vzaty pod patronát. Nechceme, aby akce „Patronát“ byla činností krátkodobou. Záleží nám na tom, aby byla trvalá péče a stálé spojení s lidmi z druhé strany hranic. Obracíme se na všechny s žádostí o pomoc a propagaci v naší akci.

Polsko-čs. solidarita 13.4.1988 Praha, Varšava,
Brno, Vratislav

Adresy osób koordinující akci „Patronát“:

Radosław Gawlik – Vratislav, [...]
Piotr Niemczyk – Varšava, [...]
Petr Uhl – Praha, [...]
Petr Pospíchal – Brno, [...]

Zdroj: Informační buletin Československo-polské solidarity, č. 0 (1988), s. 4.

63

1988, 18. dubna, Praha

Telegram 16 signatářů Charty 77 Marku Edelmanovi

I my bychom se chtěli připojit k zástupu těch, kteří 17. dubna položili ve Varšavě květy k pamětní desce obětem povstání ve varšavském ghetu. Protože však naše fyzická přítomnost není z nejrůznějších důvodů možná, obracíme se na vás alespoň tímto způsobem.

Myslíme na všechny příslušníky Židovské bojové organizace, jejichž heroický boj proti mnohonásobné nacistické přesile se stal trvalým morálním apelem.

S obrovskou lítostí a těžko definovatelným pocitem odpovědnosti vzpomínáme hekatomby obětí zrůdného „konečného řešení". Není v silách normálního rozumu pochopit, že navzdory těmto milionům bestiálně zavražděných nevinných lidí jsou dodnes na světě státy, v nichž je antisemitismus (byť skryt pod eufemistickou nálepkou „antisionismu") nejen tolerován, ale dokonce oficiálně podporován.

Zkušenost Holokaustu se stala faktickým zlomovým okamžikem v dějinách lidstva a ukázala více než názorně, kam až může zajít totalita vyzbrojená možnostmi současné techniky.

Je na nás všech, kterým jde o svobodu, demokracii a skutečný mír, co z tohoto poznání vyvodíme.

Egon Bondy
Michal Kobal
Ivan Lamper
Václav Malý
Eliška Meissnerová
Dana Němcová
Ondřej Němec
Martin Palouš
Pavla Paloušová
Jan Ruml
Jaroslav Spurný
Jaroslav Šabata
Anna Šabatová (za Polsko-čs. solidaritu)
Jáchym Topol
Petr Uhl
Saša Vondra

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 11, č. 8 (1988), s. 14.

64

1988, 1. června, Praha

Dopis generálu Wojciechu Jaruzelskému s výzvou propuštění členů PPS[24], podepsaný 70 osobami

24. Polska Partia Socjalistyczna – Polská socialistická strana.

Propusťte Czesława Borowczyka, Józefa Piniora, Jolantu Skibovou a Aleksandru Saratovou!

Koncem dubna a začátkem května proběhla v Polsku vlna stávek. Stávkovali i dělníci v dolnoslezských elektrotechnických závodech Dolmel ve Vratislavi. Dne 5. května se v továrně konal mítink, na nějž byli pozváni i členové Polské socialistické strany Czesław Borowczyk, Józef Pinior (který je rovněž mluvčím Polsko-čs. solidarity), Jolanta Skibová a Aleksandra Saratová. Při jejích vstupu do závodu došlo k vyprovokovanému konfliktu se závodní stráží, po němž byli členové PPS zatčeni a uvězněni. Tentýž den proběhla u Piníorů domovní prohlídka. Zatčení byli obvinění podle §§ 234 a 59 polského trestního zákona z toho, že údajně napadli člena závodní stráže a způsobili mu zranění. Očekávají ve vazbě trest od 6 měsíců do 8 let.

Případy trestního stíhání pro utok na veřejného činitele známe dobře z vlastní zkušeností. Požadujeme okamžité propuštění čtyř členů Polské socialistické strany na svobodu,

Za správnost: Anna Šabatová
[...] (70 podpisů)

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 11, č. 12 (1988), s. 8.

65

1988, 16. června, Praha

Sdělení Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných č. 776 o zadržení Ivana Lampera a Jáchyma Topola na československo-polských hranicích

V neděli 12. června 1988 v odpoledních hodinách byli na Cestě československo-polského přátelství zadrženi signatáři Charty 77 a aktivisté Polsko-československé solidarity Ivan Lamper a Jáchym Topol, dále pak polští občané Ewa Kapałová, členka PSS a Piotr Golema, člen WiP (hnutí Svoboda a mír). Záminkou k zadržení bylo údajné hrubé narušení hranice PLR, jehož se měli všichni čtyři (včetně obou Poláků!) dopustit usednutím na lavičku odpočívadla, bezprostředně navazujícího na cestu. K tomu podotýkáme; že tato odpočívadla na jinak pustých hřebenech Krkonoš jsou nedílnou součástí Cesty československo-polského přátelství.

Ostatně brzy vyšel najevo skutečný důvod zadržení: všichni čtyři si prý navzájem vyměnili zavazadla s nezávislou československou a polskou literaturou. Oba Poláci byli zadržováni a vyslýcháni 48 hodin, přičemž byl Piotr Golema zbit, a mají být postaveni před trestní kolegium. I. Lamper aj. Topol byli po 48 hodinách předáni čs. Bezpečnosti, která je vyslýchala a zadrxovala dalších 28 hodin. Před propuštěním jim bylo publikováno obvinění pro přečin proti zájmům socialistické společnosti v oblasti styku s cizinou (§ 5 odst. b zákona č. 150/1969 Sb.), hrozí jim tedy trest až sest měsíců odnětí svobody nebo nápravně opatření nebo pokuta do výše 5000,- Kčs.

Počínání československých i polských úřadů, které se snaží kriminalizovat volnou výměnu informací, zaručenou závěrečným aktem a Helsink, odporuje zákonům i mezinárodním závazkům obou zemí. Navíc je ostudně, stává-li se nástrojem k vytváření bariér mezi Čechy a Poláky právě pohraniční trasa, která byla hrdě a slavnostně nazvána Cestou československo-polského přátelství,

Praha 16. června 1988

Pozn.: Piotr Golema a Ewa Kapałová byli několik dnů nato odsouzeni tzv. kolegiem k peněžitému trestu 50 000,- zlotých každý.

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 11 (1988), č. 13, s. 9-10.

66

1988, červenec

Prohlášení Bojující Solidarity o převzetí patronátu nad vězněmi svědomí

V reakci na výzvu Kruhu přátel Polsko-československé solidarity organizace Bojující Solidarita adoptuje a bude se starat o vězně svědomí z Československa – Viktora Dederu a Ondřeje Hocha.

Opatrovnicí a mluvčí těchto vězňů je ze strany Bojující Solidarity Hanna Łukowska-Karniej, bydlící v [...].

Za Výkonný výbor Bojující Solidarity
Jadwiga Chmielowska
Andrzej Lesowski

Zdroj: Solidarność Walcząca, č. 183 (1988), s.1.

67

1988, 9. července, Králický Sněžník

Prohlášení Polsko-československé solidarity ze setkání na československo-polské hranici

Podepsaní aktivisté nezávislých společenských hnutí a iniciativ z Polska a Československa se sešli v předvečer 20. výročí vojenské intervence pěti států Varšavské smlouvy do Československa. Setkání, které proběhlo na československo-polské hranici, navazovalo na předešlá setkání a jejich výsledky. Na základě diskuse se účastníci setkání shodli na následujícím stanovisku:

Žijeme v období přeměn. Systém, který se v našich zemích udržuje už víc než 40 let, prožívá hlubokou krizi. Diktátorský způsob výkonu mocí a centralistické řízení hospodářského života vede k trvalému mrhání přírodními zdroji a výsledky lidské práce. Nyní dochází však i k tomu, že alespoň část vládnoucích sil si také tento hrozný stav už uvědomuje. Nezávisle na tom, jak budeme hodnotit jejich pokusy o reformu, soudíme, že šance přestavby systému se staly více než dosud, závislé na samotných našich společnostech. Sím více existuje nezávislých společenských skupin, čím více je programu, různých nápadů a myšlenek, tím větší je pravděpodobnost, že dnešní systém bude nahrazen systémem demokratickým a hospodářsky a sociálně fungujícím. Považujeme za nezbytné, aby se už nyní vyvíjelo úsilí, směřující k uskutečnění základních lidských práv – individuálních i kolektivních. Za taková prává považujeme především: právo na suverenitu; právo na svobodný vývoj národního a náboženského života; právo na zákonnost, na svobodu působení a vzniku společenských organizací, na svobodu projevu a svobodu hospodářského podnikání; právo na cestování; právo na svobodnou volbu hospodářského systému.

1. Právo na suverenitu

Považujeme za nezbytné, aby státy Varšavské smlouvy uzavřely novou smlouvu, která by vylučovala použití síly ve vztazích mezi našemi zeměmi, a aby svou zahraniční politiku důsledné podřídily orientaci na překonání vojensko-politických bloků v duchu úsilí o demokratickou

jednotu celé Evropy. Je třeba vysvětlit a odhalit všechny okolnosti týkající se následujících událostí:

– zásah sovětských vojsk ve Východním Berlíně v červnu 1953;
– zásah sovětských vojsk v Maďarsku na podzim roku 1956;
– zásah vojsk Varšavské smlouvy v Československu v srpnu 1968;
– vydírání hrozbou vojenského zásahu v Polsku v letech 1980–81.

Dále je třeba vysvětlit a odsoudit:

– hromadné odvlečení a zatýkání polských občanů sovětskými úřady v létech 1939-1941 a 1944-1946;
- hromadné vyvraždění polských důstojníků v Katyni a jiných zatím neznámých místech v roce 1940, které spáchali příslušníci NKVD;
– justiční vraždy Imre Nagye, jeho spolupracovníků a všech dalších obětí maďarské revoluce;
– činnost Informačního byra komunistických a dělnických stran (Kominformy), jež vedla k tomu, že naše země ztratily zcela státní suverenitu.

Dále je třeba definitivně objasnit všechny politické procesy a justiční vraždy z konce čtyřicátých let a z let padesátých.

2. Právo na svobodný rozvoj národního a náboženského života. Je třeba odhalit, důkladně analyzovat a odsoudit veškeré případy deportací a perzekucí z důvodů rasově příslušnosti, národního původu, víry a náboženství. Všechny národy a národnosti v našich zemích mají oprávněný nárok na neomezený rozvoj své kultury, jazyka a tradic. Každý člověk má právo na svobodu svědomí a vyznání a na svobodnou účast na náboženském životě; na svobodný projev mají právo i všechny církve a náboženská společenství.

3. Právo na zákonnost, na svobodu působení a vzniku společenských organizací, na svobodu projevu a svobodu hospodářského podnikání Dnešní stav právních předpisů v našich zemích otevírá široké pole nezákonnosti, umožňuje perzekuci politických odpůrců a potlačování vešekré nezávislé politické^ společenské a hospodářské činnosti. Dnes je právo pouhým nástrojem v rukou vládnoucích. V našich zemích musejí vzniknout skutečně právní systémy. Považujeme za nezbytné, aby byl z humanitárních důvodů zrušen trest smrti, který je potupou právních řádů 20.století. Současně žádáme o okamžité a bezpodmínečné propuštění všech politických vězňů. Nové právní systémy musejí zaručovat svobodu projevu a svobodu hospodářského podnikání. Musejí

zahrnovat i právo na nezávislé odborově organizace a právo pracujících rozhodovat nebo spolurozhodovat o podmínkách jejích práce. Případy omezení zmíněných svobod musejí být jasně stanoveny zákonem a vykonávány jen pod dohledem nezávislých soudů.

4. Právo na cestování

Základní podmínkou rozvoje našich vztahů a nezbytného vzájemného poznání a dorozumění je zrušení veškerých předpisů, které omezují svobodu cestování v našich zemích. Zahraniční cesty^ které jsou pro občany demokratických států přirozeným a nepopiratelným právem, jsou v našich zemích výsadou a jejich odepření je trestem. Celá tato oblast se vymyká jakékoli veřejné kontrole. Soudíme, že každý občan má právo na cestovní pas a na jeho okamžité svobodné využití. Cestování mezi našemi zeměmi by nemělo být omezováno ničím a nikým.

5. Právo na svobodnou volbu hospodářského systému

Ve vztazích mezi zeměmi RVHP musí platit zásada plné rovnoprávnosti. Žádná členská země nesmí ostatním členům RVHP vnucovat svůj hospodářský systém ani systém forem vlastnictví. Proto považujeme za nezbytné provést důkladnou analýzu dosavadních – ve velké většině neblahých – zkušeností a opřít spolupráci o nové zásady, odpovídající potřebám všech Členských zemí. Přitom je zvlášň důležité, aby členství v RVHP neomezovalo ekonomické vztahy dané země s jinými státy, které nejsou členy této organizace.

Vybízíme představitele všech nezávislých iniciativ a veřejnost našich zemí, aby rozvinuli o těchto návrzích a závěrech co nejširší diskusi a usilovali o jejich naplnění.

10. července 1988

Zbigniew Bujak
Radosław Gawlik
Zbigniew Janas
Mirosław Jasiński
Jacek Kuroń
Jan Lityński
Adam Michnik
Piotr Niemczyk
Josef Pinior
Mieczysław Piotrowski
Zbigniew Romaszewski
Danuta Winiarska

Ján Čarnogurský
Stanislav Devátý
Václav Havel
Andrej Krob
Ivan Lamper
Ladislav Lis
Václav Malý
Petr Pospíchal
Jan Ruml
Jaroslav Šabata
Anna Šabatová
Petr Uhl
Jan Urban
Saša Vondra

Podepsaní účastníci setkání na čs.-polských hranicích vydali dále toto zvláštní prohlášení:

Vyjadřujeme svoje pobouření nad plánem likvidace rumunských, maďarských, německých a slovenských vesnic v Sedmihradsku a celém Rumunsku. Je to stalinský plán likvidace národních společenství. Jsme přesvědčeni, že pouze plné respektování národnostních, náboženských a občanských práv může vést k uvolnění a stabilizaci v naší části světa.

10. 7. 1988
26 uvedených účastníků setkání

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 11 (1988), č. 14, s. 11–12.

68

1988, 28. července, Białogóra

Prohlášení členů a sympatizantů hnutí Svoboda a mír k vzniku Nezávislého mírodvého sdružení – Iniciativy za demilitarizaci společnosti

My, aktivisté a ti, kteří sympatizují s hnutím Wolność i Pokój (Svoboda a mír), s radostí příjímáme založení československé neoficiální iniciativy za demilitarizace společnosti. Činnost této iniciativy přinese jistě značný užitek československé společnost, obdobně jako činnost Wolność i Pokój v Polsku. Tomuto hnutí se podařilo realizovat schválení práva na odmítnutí vojenské služby pro ty občany, kteří nemohou tuto službu vykonat z důvodu svého svědomí. Doufáme, že rovněž i československá vláda splní požadavky nově založeného Nezávislého mírového sdružení a tím přispěje k udržení světového míru.

28.7.1988 na mírovém festivalu v Białogórze u Gdaňska. Prohlášení bylo předáno na československé velvyslanectví ve Varšavě. Prohlášení je signováno 65 polskými občany.

Zdroj: Biuletyn NMS, č. 3 (1988), s. 3–4.

69

1988, 25. srpna, Praha

Prohlášení Charty 77 na podporu polských stávkujících dělníků

Dokument Charty 77 42/88: Výraz solidarity stávkujícím dělníkům v Polsku

S napětím a obdivem sledujeme mnohaletý zápas polských dělníků o důstojnou a svobodnou existenci. Tento boj, jehož prozatím nejvýraznějšími milníky jsou roky 1956, 1970, 1976 a 1980, byl v srpnu 1980 korunován neuvěřitelným úspěchem: založením nezávislého samosprávného odborového svazu Solidarita. Jméno tohoto svazu se stalo jednotícím a inspirujícím symbolem a 16 měsíců jeho veřejného fungování dalo polské společnosti jednu základní zkušenost: zkušenost svobody. Svobody vybojované, nikoliv milostivě darované dekretem.

Prožitek nového sebeuvědomování nastolil i zcela novou společenskou situaci: ani vojenský převrat z prosince 1981 a následná vlna brutálních represí z doby stanného práva nedokázaly zvrátit vývoj a obléci lidem v Polsku starou šedou uniformu občanů totalitního státu, nedokázaly znovu společnost atomizovat. Nenásilná rezistence polské společnosti, její trvalé a rozhodné úsilí o konstituci autentických a nezávislých struktur, o vlastní, pravdivé sebevyjádření ukazuje více než jasně, že daný systém je pro národ nepřijatelný a vede zemi do stále hlubší všeobecné krize. Stávky z května a srpna tohoto roku to razantně potvrzují.

Žádná vláda nemůže trvale vládnout proti vůli vlastní společnosti, žádná vláda se nemůže trvale legitimovat jen obušky, kordóny policie a stanným právem. Násilná pacifikace oprávněných dělnických protestů nic nevyřeší. Přejeme si, aby se současná společenská krize v Polsku řešila dohodou mezi státní mocí a autentickými představiteli dělnictva.

Charta 77 se obrací na polské dělníky s upřímným a kolegiálním pozdravem a přeje jim úspěšné zakončení dlouhé cesty ke svobodě a spravedlnosti. Plně chápeme Vaše spravedlivé požadavky a myslí

i srdcem jsme s Vámi ve Vašem nelehkém, avšak vysoce smysluplném boji.

Stanislav Devátý
Miloš Hájek
Bohumír Janát
mluvčí Charty 77

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 11, č. 17 (1988), s. 15.

70

1988, 31. srpna, Praha

Dopis československé části Polsko--československé solidarity adresovaný Nezávislému samosprávnému odborovému svazu Solidarita

Společně s vámi a s miliony dalších Poláků si připomínáme osmé výročí podepsání gdaňských dohod, které fakticky znamenaly vznik Solidarity. Nezávislé odborové hnuti v Polsku nebylo zlikvidováno ani výjimečným stavem, ani zákazy a ani mnohaletou perzekucí a násilím proti dělníkům a odborovým vůdcům. O potřebnosti odborového pluralismu a tedy i formálního uznání nezávislých odborů svědčí nynější situace ve vaší zemi a především stávky, které jsou reakcí na zhoršující se postavení pracujících. Podporujeme zápas polských dělníků za splnění politických a sociálních požadavků a přípojujeme se k požadavku na opětovnou legalizaci Solidarity.

31. srpna 1988
Polsko-čs. solidarita (čs. část)
Petr Pospíchal
Anna Šabatová

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 11, č. 17 (1988), s. 15.

71

1988, září

Prohlášení o setkání na československo--polských hranicích

Komuniké z hranic

Dne 4. 9. se na polsko-čs.hranici setkali představitelé Polsko-čs. solidarity. V průběhu obsáhlé debaty bylo konstatováno, že v současné době jsou v Polsku vězněni účastníci stávkových akcí a v Československu jsou trestné stíháni účastníci pražské manifestace z 21. srpna 1988. Žádáme polskou, čs. i světovou veřejnost, aby vystoupila na obranu trestně stíhaných a vězněných, mezi nimiž jsou i dva členové Polsko-čs. solidarity; Zbigniew Janas a Józef Pinior.

Pracovní skupina Polsko-čs. solidarity:
Jarosław Broda
Mirosław Jasiński
Mieczysław Piotrowski
Petr Pospíchal
Petr Uhl
Jan Urban

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 11, č. 17 (1988), s. 15.

72

1988, 11. září, Vratislav

Prohlášení Polsko-československé solidarity k zadržení a deportaci Petra Placáka

Dne 9. září 1988 v 18 hod. byl ve Vratislavi zadržen na ulici a později převezen do vojevodského úřadu ministerstva vnitra československý občan Petr Placák. Po výslechu byl P. Placák umístěn do vyšetřovací vazby, poté byl 10. září deportován na polsko-československé hranice, kde byl předán československé Státní bezpečnosti. Petr přišel se svou přítelkyní Tatianou Lutowskou do Vratislavi 9. září čistě jako turista a neexistovaly proto žádné právní důvody pro jeho deportaci z Polska. Vyhoštění P. Placáka je nejen příkladem protiprávní činnosti Bezpečnostní služby, ale také projevem nepřijatelné šikany. V době zatčení a následné deportace měl P. Placák u sebe své osobní věci a všechny své peníze a peníze své přítelkyně. Akce SB tedy připravila T. Lutowskou o jakoukoli možnost dalšího pobytu v Polsku. Zdůrazňujeme, že pro deportaci P. Placáka z Polska neexistovaly žádné skutečné a formální důvody. Tuto skutečnost považujeme za skandální porušení práva na svobodu cestování a komunikace lidí z obou našich zemí. Žádáme Helsinský výbor v Polsku a Výbor pro obranu nespravedlivě stíhaných (VONS) v Československu, aby v této věci intervenovaly.

Jarosław Broda
Mirosław Jasiński

Zdroj: Biuletyn Informacyjny, č. 10-11-12 (1988), s. 5.

73

1988, 28. října, Vratislav

Telegram polské skupiny Polsko--československé solidarity zaslaný mluvčím Józefem Piniorem českým členům při příležitosti 70. výročí získání nezávislosti Polska a Československa

Prohlášení Polsko-čs. solidarity
k 28. 10. a 11. 11., kdy si čs. a polská společnost připomínají 70 let od dosažení státní samostatnosti, zdůrazňuje civilizační příbuznost a totožnost národních aspirací obou společností. „Chtějí-li malé národy rozhodovat o svém osudu, musejí postupovat v jednotě. Jen společný postup může být účinnou obranou před všelikým imperialismem. Takovou koordinaci činnosti ve prospěch svobody a demokracie si přeje sloužit Polsko-čs. solidarita." Srdečnými pozdravy a nejlepšími přáními u příležitosti 70. výročí získání nezávislosti všem přátelům, všem těm, kdo bojují o demokratické hodnoty a za nezávislost, jakož i všem obyvatelům Československa končí prohlášení, jménem PČsS podepsal její mluvčí Józef Pinior.

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 11, č. 20 (1988), s. 20.

74

1988, 28. října, Vratislav

Prohlášení Polsko-československé solidarity k represi proti opozičním aktivistům v Československu

Ve dnech předcházejících 70. výročí nezávislosti provedla československá Státní bezpečnost rozsáhlou represivní akci proti nezávislým aktivistům demokratické opozice.

Mezi zadrženými jsou i naši kolegové a přátelé. Někteří z nich jsou trestně stíháni a byli několik dní vězněni.

Je to zoufalá forma „oslav" 70. výročí nezávislosti ze strany současné československé vlády, která sice pokládá květiny na hrob Tomáše Garrigua Masaryka, ale není pokračovatelem jeho demokratické a tolerantní politiky. Důrazně požadujeme propuštění všech zatčených a zadržených a ukončení represí vůči aktivistům demokratické opozice.

Zdroj: Biuletyn Informacyjny, speciální číslo (listopad 1988), s. 2.

75

1988, 5. listopadu, Vratislav

Prohlášení polských opozičních aktivistů k represím proti opozičním aktivistům v Československu

V poslední době se v Československu zostřují represe vůči představitelům demokratické opozice. Na pokus uspořádat připomínku 70. výročí nezávislosti úřady reagovaly masovým zatýkáním nezávislých aktivistů, prohlídkami a stovkami zadržení. Bylo zahájeno stíhání proti několika desítkům zatčených na základě různých obvinění (včetně pokusů o podvracení republiky, hanobení republiky v zahraničí a vydávání samizdatu). Šikany jsou zaměřeny především proti členům Nezávislého mírového sdružení – Iniciativy pro demilitarizaci společnosti.

Mezi vězněmi jsou:

1. Petr Cibulka (signatář Charty 77, vydavatel hudby a literárního samizdatu, člen Polsko-československé solidarity /PČsS/)
2. Tomáš Dvořák (člen Nezávislého mírového sdružení /NMS/, aktivista Polsko-československé solidarity)
3. Ivan Martin Jirous (signatář Charty 77, člen VONS /Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných/ a Polsko-československé solidarity, vydavatel undergroundového časopisu Vokno)
4. P. František Lízna (samizdat)
5. Hana Marvanová (aktivistka Nezávislého mírového sdružení / NMSú a redaktorka Bulletinu NMS)
6. Dušan Skála (signatář Charty 77, redaktor nezávislého časopisu Host)
7. Jiří Tichý (underground)
8. Luboš Vydra (Nezávislé mírové sdružení, redaktor Bulletinu NMS, člen Polsko-československé solidarity).

Obzvláště drastickou represí je nucená hospitalizace Augustin Navrátila, autora petice na obranu katolické církve, kterou podepsalo 600 000 československých občanů, v psychiatrické léčebně.

Tato fakta vzbuzují obavy a zpochybňují liberální prohlášení československých předáků.

Důrazně protestujeme proti totalitním praktikám zaměřeným na lidi bojující za vytvoření občanské společnosti.

Vyzýváme polské i světové veřejné mínění, aby se rozhodně postavilo proti represím a porušování lidských práv v Československu. Obracíme se na všechny demokratické organizace a instituce s žádostí o solidaritu a protesty na obranu našich přátel.

Jarosław Broda
Leszek Budrewicz
Zbigniew Bujak
Andrzej Falkiewicz
Władysław Frasyniuk
Radosław Gawlik
Bronisław Geremek
Zbigniew Janas
Mirosław Jasiński
Jacek Kuroń
Barbara Labuda
Jan Lityński
Wojciech Maziarski
Adam Michnikski
Adam Michnik
Józef Pinior
Mieczysław Piotrowski

Zdroj: Biuletyn Informacyjny, numer specjalny (listopad 1988), s. 1.

76

1988, 15. listopadu, Varšava – Vratislav

Dopis Polsko-československé solidarity a hnutí Svoboda a mír adresovaný organizaci Svobodné Rumunsko

Drazí přátelé,
podporujeme váš boj za svobodu v Rumunsku. Jako solidaritu s vaší výzvou k bojkotu zboží přepravovaného z Rumunska jsme požádali vládu Polské lidové republiky, aby zastavila dovoz rumunského zboží a aby hospodářská spolupráce s Rumunskem byla závislá na dodržování lidských práv úřady v Bukurešti.

V rámci Mezinárodního dne solidarity s Rumunskem jsme zahájili v této věci petiční akci a informační kampaň o porušování lidských práv a životních podmínkách v Rumunsku.

Ceauşescova diktátorská vláda je ostudou moderní Evropy.

Zdroj: Biuletyn Informacyjny, č. 10–11–12 (1988), s. 9.

77

1988, 5. prosince, Gdaňsk

Prohlášení univerzitního výboru Nezávislého studentského sdružení Gdaňské univerzity o převzetí patronátu nad vězněm svědomí Ivanem Martinem Jirousem

Členové NZS[25] v Gdaňsku jsou hluboce rozhořčení vlnou represí českého [!] policejního aparátu proti aktivním členům demokratické opozice a představitelům nezávislé kultury v Československu. Porušování právního státu v ČSSR v předvečer 40. výročí Všeobecné deklarace lidských práv je otevřeným útokem na humanitární základy společenského života.

V reakci na výzvu Polsko-československé solidarity NZS přijímá patronát nad vězněm svědomí, významným představitelem českého kulturního života, spisovatelem Ivanem Martinem Jirousem. NZS Gdaňské univerzity je v kontaktu s Výborem na obranu Ivana Martina Jirouse působícím v Československu. Mluvčí skupiny, která se stará o Ivana Martina Jirouse, jsou členy univerzitního výboru NZS Klaudiusz Wesołek a Jacek Molesta. Kontakt: Gdyně, tel. [...].

Zdroj: Biuletyn Informacyjny, č. 13 (1988), s. 17.

25. Niezależne Zrzeszenie Studentów - Nezávislé studentské sdružení.

78

1988, 20 února

Sdělění Východoevropské informační agentury (VIA)

Po několika měsících spolupráce jsme se my, nezávislí novináři ze zemí východní Evropy, rozhodli vyhlásit Východoevropskou informační agenturu (VIA), nezávislou na státních organech našich zemí. Naše agentura nyní působí v SSSR, Československu, Maďarsku a Polsku. Základním cílem agentury je rozšiřování informaci o událostech, k nimž dochází v našich zemích. Informace VIA poskytujeme všem, kteří o ně projevují zájem, především však nezávislým vydavatelským iniciatovám. Doufáme, že se k nám zanedlouho připojí i kolegové z dalších zemí východní Evropy.

20. 2. 1988

Tibor Philipp, Budapešť […]
Géza Buda
Tamás Berhidai
Alexandr Podrabinek
Tamara Kaluginová, Moskva […]
Petr Pospíchal
Petr Uhl
Jan Urban
Robert Bogdański
Barbara Hrybaczová
Robert Kozak
Wojciech Maziarski, Varšava […]
Tomasz Pękalski
Danuta Winiarska

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 11, č. 22 (1988), s. 20.

79

1988, 26. prosince, Varšava

Prohlášení účastníků hladovky na podporu politických vězňů v Polsku a Československu

„Systém vyznačuje hranice pěrestrojky." Na rozdíl od nedávných ujištění Gorbačova v OSN je většina oblastí života ve východoevropských zemích stále podřízena vojenským potřebám Varšavské smlouvy. Obzvláště problematické je, když jednotlivci zaplatí vysokou cenu za to, že se postavili proti takové svévoli, jakou je ztráta svobody.

Dne 13. prosince 1988 byl zadržen Jan Tomasiewicz z Varšavy, aktivista PPS-RD[26], NZS a hnutí Svoboda a mír, který byl poté zatčen na základě obvinění z odmítání vojenské služby. Navzdory skutečnosti, že byl mnohokrát zatčen SB a WSW a opakovaně odmítal vojenskou službu, nebyl o řízení proti němu informován, naopak: vojenští úředníci prohlásili, že armáda nechtěla do svých řad zahrnout lidi jako on. Dne 13. 12. se však ukázalo, že byl hledán zatýkacím rozkazem. Je zřejmé, že jeho zatčení mělo za cíl zabránit jeho velice aktivní činnosti v oblasti lidských práv. Podle zpráv z vězení po svém zatčení zahájil hladovku. Jeho zdraví je ve vážném nebezpečí.

26. Polska Partia Socjalistyczna – Rewolucja Demokratyczna – Polská socialistická strana – demokratická revoluce.

Za podobný „zločin" byl 6. 12. zadržen Jan Napierała z Poznaně. Podle úřadů měl být zatčen za to, že se nedostavil na WKU (Vojvodská vojenská komise). Byl považován za odpírače vojenské služby, i když jako student prvního ročníku na Vysoké škole ekonomické nebyl povolán do armády. Krzysztof Galiński, účastník hnutí WiP[27], je rovněž ve vazbě. Dne 13. prosince 1988 byl uvězněn za účast na akci v Sopotech z března 1988, která byla Výborem pro drobné přestupky označena za nebezpečný čin. Vyměřeno mu bylo 30 dnů vězení.

27. Wolność i Pokój – Svoboda a mír.

Drastické tresty za nezávislou činost v mírovém hnutí jsou také uplatňovány v Československu. Ve dnech předcházejících samostatným oslavám výročí obnovení samostatnosti Československa 28. 10. byli zatčeni tři aktivisté Nezávislého mírového sdružení – Iniciativy pro demilitarizaci společnosti: Hana Marvanová, Tomáš Dvořák a Luboš Vydra. Jsou obviněni z podněcování nezávislých demonstrací, oslabování ozbrojených sil ČSSR a kontaktů se zahraničními diverzními centrálami, mezi něž pražské orgány zahrnují polské hnutí Svoboda

a mír. Ve věznicích jsou rovněž další aktivisté Nezávslého mírového sdružení: Jiří Štencl, zatčený 14. 10. za distribuci nezávislých publikací, a Tomáš Tvaroch, zadržený 26. 11. za distribuci letáků na obranu svých kolegů. Všichni tito Češi trpí v důsledku své nezávislé činnosti pro mír a lidská práva. Nezávislé mírové sdružení požaduje mimo jiné: zkrácení vojenské služby a zavedení práva na náhradní civilní službu. Mezi jejími účastníky jsou aktivisté Charty 77 a Polsko-československo solidarity.

My, členové NSZZ S[olidarita], NZS a PPS-RD, účastníci hnutí Svoboda a mír a Polsko-československé solidarity uskutečnime ve dnech 25. až 31. prosince 1988 hladovku za okamžité propuštění Jana Tomasiewicze, Jana Napieraly, Krzysztofa Galińského, Hany Marvanové, Tomáše Dvořáka, Luboše Vydry, Jiřího Štencla, Tomáše Tvarocha a všech ostatních vězňů svědomí ve východní Evropě. Svou hladovkou chceme svědčit o tom, že budeme i nadále usilovat o propuštění vězňů a dodržování lidských práv. Apelujeme na všechny, aby podpořili naše cíle.

Marek Bońkowski – PPS-RD
Radosław Gawlik – Solidarita, WiP, Polsko-československá solidarita
Piotr Ikonowicz – PPS-RD
Marek Krukowski – WiP
Piotr Niemczyk – WiP, SP-Cz
Mirosław Osiak – PPS-RD
Józef Pinior – PPS-RD, SP-Cz, Solidarita
Liliana Plesiewicz – WiP
Radosław Sikora – PPS-RD
Tomasz Ziemiński – NZS
Jacek Zwolak – PPS-RD[28]

Józefa Piniora a Jacka Szymanderského jsme požádali, aby se stali mluvčími účastníků hladovky. Hladovka se odehrává ve Varšavě v ulici Czerniakowské [...].

Zdroj: Biuletyn Informacyjny, č. 13 (1988), s. 16.

28. V dalších dnech se připojili k hladovce: Sławomir Dutkiewicz, Rinaldo Betkiewicz,Czesław Borowczyk, Robert Gołaś, Ewa Jagusiak, Robert Majka, Robert Pastryk, Maria Sopard, Jacek Suchorowski, Miłka Tyszkiewicz, Adam Jagusiak a Małgorzata Tarasiewicz.

80

1988, 27. prosince, Vratislav

Dopis Kornela Morawieckého účastníkům hladovky ve Varšavě na podporu polských a československých politických vězňů

Drazí přátelé,
dnes nemohu být mezi vámi. Rád bych tímto způsobem vyjádřil podporu vaší akci. Na obranu těch, které orgány Polské lidové republiky obvinily z úniku z vojenské služby – Jana Tomasiewicze, Jana Napieraly a Krzysztofa Galińského – jste zahájili protestní hladovku.

Postavit se za politické vězně je morální povinností nejen pro nezávislé skupiny a organizace, ale také pro jednotlivce. Je to také základem solidarity.

Jedním z hlavních cílů Bojující Solidarity – organizace, kterou zastupuji – je budování přátelství a solidarity se všemi utlačovanými národy, zejména s národy zotročenými komunismem. Vaše požadavky na propuštění politických vězňů v Československu – Hany Marvanové, Tomáše Dvořáka, Luboše Vydry, Jiřího Štencla a Tomáše Tvarocha – a politických vězňů v dalších východoevropských zemích jsou konkrétním příspěvkem k tomuto mezinárodnímu přátelství, je jedním z významných gest, která přinesou ovoce v budoucnu.

Plně podporuji váš protest a budu prosazovat jeho cíle, kdykoli to bude možné.

Srdečně vás všechny zdravím

Předseda SW[29] Kornel Morawiecki

29. Solidarność Walcząca – Bojující Solidarita

Zdroj: Biuletyn Informacyjny, č. 13 (1988), s. 17.

81

1988, 29. prosince, Praha

Telegram Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných adresovaný polským opozičním organizacím s poděkování za uspořádání hladovky na podporu polských a československých politických vězňů

Skupině Poláků ze Solidarity, Polské socialistické strany demokratické revoluce, Nezávislého studentského sdružení, hnutí Svoboda a mír (WiP) a Polsko-čs.solidarity, ktéří drželi ve dnech 2.–31. prosince 1988 hladovku za polské a čs. politické vězné (viz Infoch 77/1/89), poslal VONS tento telegram:

VONS přijal s radostí zprávu o tom, že skupina polských nezávislých aktivistů drží hladovku za vězně svědomí, mj. i za Tomáše Dvořáka, Hanu Marvanovou, Tomáše Tvarocha, Petra Cibulku, Ivana Jirouse, Slávka Popelku a Evu Vidlařovou, které náš výbor hájí. Tento projev mezinárodní solidarity je zvlášť významný, nebot přichází ze země, kde se nezávislá hnutí střetávají s podobnými problémy i formami útlaku jako v Československu.

VONS, Praha 29. 12. 1988.

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 12, č. 2 (1989), s. 11–12.

82

1989, leden, Vratislav

Prohlášení Polsko-československé solidarity k násilnému potlačení demonstrací k 20. výročí sebeupálení Jana Palacha

Prohlášení Polsko-čs.solidarity
S rozhořčením jsme přijali zprávu o tom, že čs. policie a Lidové milice brutálně rozehnaly pokojný vzpomínkový akt 15. a 16. ledna 1989. Užití fyzického násilí vůči pokojně manifestujícím občanům je činem, který zasluhuje odsouzení v každém případě. V tomto případě však byli obětmi policejních útoků lidé, kteří chtěli důstojně uctít památku na mučednickou smrt svého krajana. Tato skutečnost nás nutí, abychom proti tomuto počínání zvláště rozhodně protestovali. Soudíme, že postup čs. mocenských orgánů se příčí nejen všem zásadám demokracie a zákonnosti, ale i všem elementárním normám slušnosti platným v civilizované společnosti. Počínání čs. mocenského aparátu je rovněž dokladem absence politické odpovědnosti čs. orgánů státní moci.

Vratislav, 16. 1. 1989
Za polskou část Polsko-čs. solidarity
Józef Pinior, mluvčí

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 12, č. 2 (1989), s. 12.

83

1989, 17. ledna, Varšava

Prohlášení polských opozičních aktivistů k represivním zásahům proti účastníkům demonstrace k 20. výročí sebeupálení Jana Palacha

V neděli 15. 1. 1989 při 20. výročí sebeupálení Jana Palacha, byli obyvatelé Prahy, kteří se hromadně ubírali na Václavské náměstí, aby zde uctili památku hrdiny, brutálně napadeni policií. Proti lidem bylo použito psů, obušků, vodních děl a slzného plynu. Mnoho osob bylo brutálně zbito, několik desítek zadrženo. Represe se opakovaly i následující dny. Byli zadrženi významní demokratičtí aktivisté. Rozhodně protestujeme proti policejním represím, zaměřeným proti pokojným občanům. Dnes, kdy lidská práva vítězí po celé Evropě a kdy na vídenské následné konferenci se všechny evropské státy zavazují, že je budou uvádět v život, je brutální akce čs. policie zaměřena nejen pouze proti vlastnímu obyvatelstvu, nýbrž proti celému procesu přeměn, k nimž dochází na našem kontinentě.

Robert Bogdański
Krzysztof Król
Jacek Kuroń
Jan Józef Lipski
Zygmunt Łenyk
Wojciech Maziarski
Leszek Moczulski
Józef Pinior
Grzegorz Rossa
Adam Słomka
Adam F. Wojciechowski
Zbigniew Wójcik

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 12, č. 2 (1989), s. 12.

84

1989, 25. ledna, Varšava

Dopis Helsinského výboru v Polsku Československému helsinskému výboru s protestem proti násilnému potlačení demonstrací k 20. výročí sebeupálení Jana Palacha

Drazí přátelé,
rádi bychom vám vyjádřili naši solidaritu a podporu v souvislosti s nedávnými případy odsouzeníhodného chování státních orgánů vůči československé společnosti, včetně členů Československého helsinského výboru.

Použití síly, zatýkání a represe proti těm, kteří si chtějí uctít památku Jana Palacha, pro nás všechny, pro které je symbolem odporu proti násilí, není jen postupem proti základním morálním principům. Jedná se rovněž o zjevné porušení mezinárodních závazků Československa k dodržování občanských a politických práv. Kroky státních orgánů porušují práva občanů zaručená Mezinárodními pakty o občanských a politických právech ratifikovaných Československem a jako taková jsou rovněž v rozporu se Závěrečným aktem KBSE v Helsinkách.

S hlubokou lítostí přijímáme fakta, která ukazují na nerespektování práv občanů a na nezohlednění pozice mezinárodního veřejného mínění, které s nadějí přijalo závěry hodnotící konference ve Vídni. Chování československých úřadů ukazuje, že hodlají pokračovat v politice, která je v rozporu se slovy.

V této situaci bychom vás chtěli oslovit, vážení přátelé, s návrhem, aby Helsinský výbor v Polsku přijal opatření stanovená v závěrečném dokumentu konference ve Vídni za účelem zavedení mechanismu monitorování lidských práv v Československu.

Tušíme, že prostřednictvím Helsinských výborů federace ve Vídni dozvíme se, jaký je váš postoj k našemu návrhu.

Vyjadřujeme van naše přátelství a solidaritu,

Helsinský výbor v Polsku

Zdroj: Biuletyn Informacyjny, č. 14 (1989), s. 12[30].

30. Stručnou informaci o tomto dopise publikoval samizdatový časopis Informace o Chartě 77, roč. 12, č. 3 (1989), s. 19.

85

1989, 1. února, Praha

Odpověď Československého helsinského výboru na dopis Helsinského výboru v Polsku v souvislosti s násilným potlačením demonstrací k 20. výročí sebeupálení Jana Palacha

Drazí přátelé!

Velmi nás potěšil váš dopis z 25. ledna 1989. Děkuji vám za vaši solidaritu. Vaše záměry podniknout kroky v mezinárodní federaci ve vztahu k situaci v oblasti lidských práv, která se vyvinula v Československu zaviněním státních orgánů, považujeme za velmi dobré. Takové kroky jsou nezbytné, a to z důvodu, že od 16. ledna jsou trvale uvězněni minimálně tři zástupci nezávislých iniciativ: Václav Havel, Jana Petrová a Ota Veverka. Využívání nových možností, které nabízí mezinárodní kontrolní mechanismus stanovený ve finálním dokumentu KBSE ve Vídni, považujeme za důležité a plně jej podporujeme.

Rovněž vás žádáme, abyste o těchto krocích informovali sekretariát naší federace ve Vídni a jeho prostřednictvím nebo přímo s helsinskými výbory ve všech zemích, aby tyto výbory a federace jako celek mohly, pokud je to možné, podniknout podobné kroky. Byli bychom také vděční, kdyby helsinské výbory podpořily návrh předložit na pořadek? jednání květnového zasedání KBSE v Paříži otázku pohrdání československými státními orgány závěrečným dokumentem KBSE. Takový návrh předložili čtyři sovětští občané: Larissa Bogorazová, Jelena Bonnerová, Andrej Sacharov a Lev Timofejev – předseda sovětského Helsinského výboru.

Vyjadřujeme podporu jak polským, tak sovětským návrhům, návrhům helsinských výborů v různých zemích a dalším občanským iniciativám v zemích, kde helsinské výbory ještě nejsou ustaveny.

S pozdravem
Československý helsinský výbor
prof. Jiří Hájek – předseda

Zdroj: Prawa Człowieka, č. 1 (1989), s. 38–39.

86

1989, 1. února, Varšava

Dopis Helsinského výboru v Polsku adresovaný předsedovi vlády PLR Mieczysławu F. Rakowskému

Helsinský výbor v Polsku, jednající způsobem stanoveným v závěrečném dokumentu hodnotící konference ve Vídni, žádá vládu Polské lidové republiky, aby podnikla kroky přijaté v tomto dokumentu za účelem získání informací a vysvětlení od vlády Československé socialistické republiky k událostem v Praze a ve Všetatech, které události svědčí o porušování lidských práv v období od 16. do 21. ledna 1989.

Vydání státními orgány zákazu veřejného pětního aktu pamětí Janu Palachovi, který měl mít podobu pokládání květin na místa spojená s jeho smrtí, zatčení osob obviněných z organizování těchto obřadů a následné použití policejní síly proti shromážděným lidem odůvodňuje podezření, že bylo svévolně omezeno právo na pokojné shromažďování. Jedná se o porušení čl. 21 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Popis událostí a především počet osob, kterým byla poskytnuta lékařská pomoc, nám také dokladá, že akce bezpečnostních sil byly v rozporu s čl. 7 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech zakazujícího nelidské nebo ponižující zacházení s lidmi.

Zároveň žádáme vládu Polské lidové republiky, aby požadala o informaci a vysvětlení odmítnutí vydat cestovní pas prof. Jiřímu Hájkovi, předsedě československého helsinského výboru.

Korespondenci s Helsinským výborem v Polsku zasílejte, prosíme, na tuto adresu: Stefan Starczewski [...].

Zároveň vám sdělujeme, že předáváme kopii tohoto dopisu Mezinárodní helsinské federaci pro lidská práva se sídlem ve Vídni.

Helsinský výbor v Polsku

Piotr Ł. J. Andrzejewski
Halina Bortnowska-Dąbrowska
Jerzy Ciemniewski
Janusz Grzelak
Jarosław Kaczyński
Marek A. Nowicki

Jan Rosner
Stefan Starczewski
Andrzej Stelmachowski
Zofia Wasilkowska
Janina Zakrzewska
Tadeusz Zieliński

Zdroj: Prawa Człowieka, č. 1 (1989), s. 40–41.

87

1989, 5. února, Gdaňsk

Prohlášení výkonného výboru NSZZ Solidarita o situaci v Československu

KKW NSZZ Solidarita se seznámila s informacemi o represích vůči signatářům Charty 77 v Československu.

Mezi osobami vězněnými po nedávných demonstracích v Praze je Václav Havel, uznávaný spisovatel a obhájce lidských práv.

Žádáme příslušné orgány Československa o propuštění všech politických vězňů a zahájení dialogu s nezávislými iniciativami v Československu.

Zdroj: Dokumenty władz NSZZ „Solidarność" 1981–1989. opr. J. Olaszek, Warszawa 2010, s. 337.

88

1989, 18. února, Podkowa Leśna

Prohlášení členů Polsko-maďarské solidarity k represím proti československým opozičním aktivitám

My, účastníci zakládajícího setkání Polsko-maďarské solidarity, vyjadřujeme rázný protest proti represím československých demokratických aktivistů.

Dne 21. února 1989 budou v Praze zahájeny soudní procesy s Janou Petrovou, Janou Sternovou, Danou Němcovou, Otakarem Veverkou, Stanislavem Pencem, Davidem Němcem, Alexandrem Vondrou, Petrem Placákem a Václavem Havlem.

Je to další příklad totalitních metod výkonu moci československou vládou a porušování povinností vyplývajících ze závěrečného dokumentu následné schůzky KBSE ve Vídni.

V československých věznicích je také mnoho dalších členů nezávislých hnutí a skupin.

Za nepřijatelné považujeme rovněž brutální činy spáchané nedávno policií proti pokojným demonstrantům v Praze.

V současné Evropě, která usiluje o nastolení univerzálního, demokratického řádu, nelze zůstat lhostejným k porušování lidských práv v jakékoli podobě. Proto vyzýváme společnosti našich zemí a celé Evropy, aby přijaly opatření k propuštění z vězení a sproštění zproštění obvinění pronásledovaných československých občanů.

Jarosław Broda
Zbigniew Bujak
Sławomir Dominiak
Krystyna Golińska-Engelmayer
Zbigniew Janas
Mirosław Jasiński
Grzegorz Kostrzewa-Zorbas
kněz Leon Kantorski
Maciej Koźmiński
Krystyna Krauze
Jacek Kuroń
Jacek Maziarski
Wojciech Maziarski
Adam Michnik
Jan Józef Lipski
Janusz Onyszkiewicz
Józef Pinior
o. Józef Puciłowski
Stefan Starczewski
Andrzej Szczęśniak
Wiktor Woroszylski

Geza Buda
Geza Dely
Akos Engelmayer
Tibor Fenyi
Arpad Goncz
Gyorgy Konrad
Ferenc Koszeg
Imre Mecs
Tomas Molnar
Gabor Pajkossy
Tibor Philipp

Zdroj: Biuletyn Informacyjny, č. 14 (1988), s. 21.I

89

1989, 22. února, Vratislav

Prohlášení NSZZ Solidarita Dolního Slezska proti uvěznění Václava Havla

Regionální výkonná komise a zástupci organizačních výborů NSZZ Solidarita v závodech v Dolním Slezsku rozhodně protestují proti odsouzení na základě falešných obvinění slavného českého spisovatele a obhájce lidských práv – Václava Havla.

Domníváme se, že takový postup porušuje základní občanská práva, ke kterým se vláda Československa zavázala podpisem závěrečných aktů Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě v Helsinkách.

Zdroj: Biuletyn Informacyjny, č. 14 (1989), s. 20.

90

1989, 23. února, Vratislav

Petice polských občanů na podporu politických vězňů v Československu adresovaná do prezidenta ČSSR Gustáva Husáka[31]

Ve dnech 22. a 23. února 1989 se v Praze uskutečnily procesy s českými nezávislými aktivisty, ve kterých bylo osm lidí, včetně Jany Petrové, Otakara Veverky a Václava Havla, odsouzeno k nepodmíněnému vězení za pokus o uctění památky Jana Palacha. Jsou to další představitelé nezávislých iniciativ zadržovaníh ve věznicích vládou Vaší země.

Důrazně protestujeme proti porušování lidských práv v Československu a proti používání stalinovských způsobů boje s opozicí.

Připomínáme Vám, že vláda ČSSR se zavázala dodržovat lidská a občanská práva v Závěrečném aktu KBSE v Helsinkách a pak v prohlášení Vídeňské následné schůzky KBSE.

Požadujeme propuštění všech politických vězňů a ukončení pronásledování aktivistů nezávislých iniciativ.

Zdroj: Biuletyn Informacyjny, č. 14 (1989), s. 20.

31. Podle informací zveřejněných v Biuletynie Informacyjnym SPCz podepsalo tuto petici okolo tisíc lidí.

91

1989, 23. února, Varšava

Dopis Helsinského výboru v Polsku adresovaný signatářským státům Závěrečného aktu KSBE

V Československu v lednu a únoru tohoto roku došlo k masivnímu porušování lidských práv. V období od 15. do 21. ledna policejní síly několikrát s extrémní brutalitou zaútočily na účastníky pokojných shromáždění v Praze. Policie použila psy, obušky, slzný plyn, vodní děla a obrněné transportéry. Bylo zadrženo několik stovek lidí, někteří byli zraněni. Zatčeni byli aktivisté Československého helsinského výboru, slavný spisovatel a dramatik Václav Havel, Jana Petrová či mírový aktivista Otakar Veverka. Byli obviněni z toho, že se pokusili položit květiny k pomníku sv. Václava, což mělo být podle úřadů pokusem o podněcování k demonstraci. Ve dnech 21. a 22. února je soud v Praze odsoudil k několika měsícům vězení. Líčení se konala s vyloučením veřejnosti. Soudy odmítly účast v zasedání zástupců mezinárodních organizací pro lidská práva .

Jednání československých státních organů představují drastické porušení paktů o lidských právech a závazků převzatých v závěrečném dokumentu vídeňské konference KBSE, který byl podepsán 17. ledna tohoto roku.

Helsinský výbor v Polsku žádá vlády signatářských států tohoto závěrečného dokumentu, aby v souladu s jeho závěry zasáhly proti státním orgánům Československa.

Žádáme, aby se, že problém porušování lidských práv v Československu stal předmětem konference, která se bude konat na přelomu května a června tohoto roku v Paříži.

Za Helsinský výbor v Polsku:
Piotr Ł. J. Andrzejewski
Marek A. Nowicki
Stefan Starczewski
Tadeusz Zieliński

Zdroj: Prawa Człowieka, č. 5 (1989), s. 6.

92

1989, března, Varšava

Prohlášení členů NSZZ Solidarita v Polské akademii věd proti odsouzení Václava Havla, Oty Veverky, Jany Petrové a dalších opozičních aktivistů v Československu

My, zaměstnánci Polské akademie věd, účastníci setkání delegátů NSZZ S[olidarita], připojujeme se k rozhořčeným hlasům, kterými civilizovaný svět reagoval na zprávu o odsouzení Václava Havla, vynikajícího spisovatele, muže s velkou osobní odvahou a smyslem pro občanskou povinnost. Protestujeme proti represím a odsouzení Václava Havla, Oty Veverky, Jany Petrové a dalších. Polská zkušenost nás poučila, že vězení není schopné zničit svobodu projevu nebo svobodu svědomí.

Zdroj: Biuletyn Informacyjny, č. 14 (1989), s. 20.

93

1989, 5. března, Poznaň

Dopis sjezdu hnutí Svoboda a mír adresovaný přátelům Čechům a Slovákům v souvislosti s porušováním lidských práv v Československu

Nedávné zprávy z vaší země svědčí o bezprecedentním nárůstu represí vůči představitelům nejaktivnější části společnosti, která vyžaduje dodržování lidských práv.

Poté, kdy byl Václav Havel odsouzen k 9 měsícům vězení za pokus položit květiny na místo smti Jana Palacha,[32] byli za účast na pokojných demonstracích potrestáni další lidé: Otakar Veverka, signatář Charty 77 a člen Mírového klubu Johna Lennona byl odsouzen na 12 měsíců se zvýšenou ostrahou a na 9 měsíců byla odsouzena Jana Petrová, aktivistka NMS. [...].

Proti nezávislým aktivistům probíhá propagandistická kampaň, v jejíž rámci jsou obviňováni z terorismu. Úřady rovněž používají jiné metody šikany opozičních aktivistů – vyhrožování smrtí, poškozování automobilů, zasílání telegramů rodinám aktivistů o jejich smrti. Dne 14. února tohoto roku bylo vydáno nařízení zvyšující pokuty za porušení „politických" paragrafů trestního zákoníku.

My, účastníci hnutí WiP, dokonale rozumíme Vašemu odhodlání a vytrvalosti při obraně Vašich práv. Důrazně Vás podporujeme v mírumilovném boji a věříme, že po vzoru ostatních zemí východního bloku se do procesu demokratizace společenského života brzy zapojí i Československo.

Zdroj: Biuletyn Informacyjny, č. 14 (1989), s. 18.

32. Václav Havel byl zadržen po odchodu z Václavského náměstí, aniž by se předtím – jako někteří další představitelé opozičních iniciativ – pokusil uctít památku Jana Palacha položením květiny u pomníku sv. Václava. Jan Palach nezemřel na tomto místě, ale v nemocnici v Legerově ulici, kam byl po uhašení na Václavském náměstí převezen.

94

1989, 20. března, Katovice

Prohlášení účastníků hladovky na podporu vězňů svědomí v Československu

My, účastníci protestní hladovky, organizované PPS-RD a hnutím WiP v Katovicích ve dnech 20.–26. března 1989 za propuštění vězňů svědomí v Československu, prohlašujeme, že pouze společný boj středoevropských národů proti komunistické totalitní diktatuře umožní účinně se postavit proti porušování lidských práv komunistickými státními organy. Požadujeme okamžité propuštění Václava Havla, Jany Petrové, Otakara Veverky, Petra Cibulky a dalších nezávislých aktivistů v Československu. Současně s naší protestní hladovkou proběhnou před československým konzulátem v Katovicích demonstrace a pikety. Apelujeme na podporu našich akcí.

Rinaldo Betkiewicz – PPS-RD
Marek Backowski – PPS-RD
Tomasz Czarnik – WiP
Piotr Głowacz – WiP
Robert Gołos – PPS-RD
Robert Kazimierczak – PPS-RD
Artur Koszykowski – PPS-RD
Krzysztof Leks – WiP
Piotr Łakomski – WiP
Maciej Płużek – WiP
Witold Trólka – WiP
Janusz Wojtasiak – PPS-RD
Witold Zając – PPS-RD
Jarosław Podworkowski – PPS-RD
Grzegorz Leonad – WiP
Tomasz Witt – WiP

Zdroj: Biuletyn Informacyjny, č. 14 (1988), s. 4.

95

1989, 20. března, Varšava

Petice středoškolských studentů na podporu vězněného Václava Havla adresovaná velvyslanectví ČSSR ve Varšavě

My, níže podepsaní studenti, zastupující varšavské střední školy (všeobecné a technické) – kategoricky protestujeme proti uvěznění Václava Havla za účast v pokojné demonstraci a položení květin na místo, kde se Jan Palach hrdinně zapálil, v protestu proti invazi vojsk Varšavské smlouvy v roce 1968 do Československa.[33]

33. Petici podepsalo celkem 842 osob.

Zdroj: Biuletyn Informacyjny, č. 14 (1989), s. 3.

96

1989, 22. března, Vratislav

Dopis Polsko-československé solidarity účastníkům hladovky v Katovicích

Drazí přátelé,
z celého srdce podporujeme cíl Vašeho protestu: propuštění politických vězňů v ČSSR.

Současná situace v ČSSR znemožňuje lidem, kteří se řídí ideály demokracie, svobody a míru v Evropě a ve světě, mlčet a zůstat lhostejnými. Naši bratři dnes platí za věrnost těmto ideálům svou vlastní svobodou. Jedná se o vysokou cenu, a proto je každý projev solidarity s nimi a protest proti nespravedlnosti, kterou dnes zažívají, obzvláště důležitý a cenný.

Věříme, že Váš postoj přispěje nejen k propuštění vězňů svědomí v ČSSR, ale také k vybudování ve střední Evropě řádu, ve kterém nebude možné porušovat práva jednotlivců a národů. Ujišťujeme Vás o naší plné podpoře. Pokud jde o nás, budeme propagovat Váš protest a myšlenky, které k němu vedly, stejně jako dosud.

Za Polsko-československou solidaritu
Jarosław Broda
Mirosław Jasiński

Zdroj: Biuletyn Informacyjny, č. 14 (1989), s. 5.

97

1989, 26. března, Katovice

Prohlášení části účastníků[34] hladovky na podporu vězňů svědomí v Československu o jejím neomezeném prodloužení

My, zaměstnanci železáren Baildon v Katovicích, zahájíme 28. března 1989 časově neomezenou prostestní hladovku za propuštění politických vězňů v Československu. Náš protest je pokračováním hladovky provedené členy PPS-RD a účastníky hnutí WiP od 20. do 26. března tohoto roku v Katovicích. Považujeme za obzvláště důležité, aby byl hlas polských dělníků vyslyšen v boji za lidská práva v zemích střední a východní Evropy. Osud Čechů, Slováků, Rumunů a Rusů je také naším osudem. Žádáme okamžité propuštění Antonína Pernického, Václava Havla, Jiřího Wolfa a dalších politických vězňů v Československu a vyjadřujeme solidaritu se Stanislavem Devátým, který ve věznici v Brně drží protestní hladovku. Apelujeme na všechny, kterým není boj za lidská práva lhostejný, aby aktivně podporovali naši protestní hladovku.[35]

Zdroj: Biuletyn Informacyjny, č. 14 (1989), s. 4–5.

34. Byli to Marek Jałosiński, Stanisław Karpik, Robert Kazimierczak, Stanisław Paderewski, Marek Sowejko, Jan Tomasiewicz a Janusz Wojtasiak.

35. Petici podepsalo celkem okolo tisíce osob. Dne 28. března 1989 se připojili k hladovce ve Varšavě Kinga Chałacińska, Daniel Korona, Tomasz Pieczyński, Krzysztof Płaska, Agnieszka Starzyk a Jacek Ziółkowski.

98

1989, 27. března, Praha

Dopis Charty 77 adresovaný polským opozičním organizacím s poděkováním za solidaritu s obhájci lidských práv v Československu

Charta 77/24/89: Polským nezávislým iniciativám

Nezávislé samosprávné odborové organizaci Solidarita (NSZZ Solidarność), Polsko-čs. solidaritě, hnutí Svoboda a mír (WiP), Polské socialistické straně demokratická revoluce (PPS-RD), Konfederaci nezávislého Polska (KPN), Helsinskému výboru v Polsku, Polské socialistické straně (PPS)

Milí přátelé!
Dozvěděli jsme se o významných projevech solidarity různých skupin polského lidu včetně středoškoláků a vysokoškoláku s vězněnými a pronásledovanými obhájci lidských práv v Československu, za která z celého srdce děkujeme. Ukazuje se, že zcela neopodstatněné věznění Václava Havla, Jany Petrové, Oty Veverky, Hany Marvanové, Tomáše Dvořáka a dalších v souvislosti se spontánními manifestacemi poslední doby se stává ukázkou toho, v jakém rozporu jsou skutky československých úřadů se slovy o demokratizací a přestavbě, především pak s přijatými závazky v rámci helsinského jednání. Podobné jako u Vás i v Československu se aktivita nezávislých skupin stává náhradou za chybějící kontrolní mechanizmy včetně svobodného projevu veřejného mínění, jež v sobe musí zahrnovat každý demokratický politický systém. Tyto skupiny v Polsku, Československu, Maďarsku, Sovětském svazu, NDR i jinde hrají a bezesporu sehrají významnou roli v demokratizaci společenského života našich zemí. Solidarita mezi nimi je novou nedocenitelnou hodnotou, kterou chceme a musíme pěstovat a dále všestranně rozvíjet.

S přátelskými pozdravy
Tomáš Hradílek

Dana Němcová
Saša Vondra
mluvčí Charty 77

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 12, č. 7 (1989), s. 2.

99

1989, 11. dubna, Brno – Bratislava – Katovice – Krakov – Praha – Varšava – Vratislav

Dopis Polsko-československé solidarity Nobelovu výboru v Oslu na podporu kandidatury Václava Havla na Nobelovu cenu za mír

Vážení přátelé,
nadšeně podporujeme kandidaturu Václava Havla na letošní Nobelovu cenu za mír.

Nejkvalitnější díla Václava Havla již léta afirmují nejcennější humanistické hodnoty Evropy a Jeho občanský postoj, aktivita v Chartě 77, Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných a osobní projevy na obranu spravedlnosti a míru jsou příkladem a inspirací pro všechny obránce lidských práv.

Václav Havel opět platí za svůj mírumilovný boj za dodržování občanských práv ztrátou svobody.

To vše: Jeho práce, sociální aktivita a podmínky, v nichž je nucen tvořit a existovat, plně – jak věříme – zasluhují Nobelovou cenu.

Postava Václava Havla je již ve světě plném konfliktů, násilí a zotročení symbolem svobody a míru.

Jacek Baluch
Jarosław Broda
Leszek Budrewicz
Zbigniew Bujak
Andrzej Drawicz
Andrzej Falkiewicz
Władysław Frasyniuk
Lothar Herbst
Radosław Gawlik
Andrzej Jagodziński
Zbigniew Jana
Mirosław Jasiński
Jacek Kuroń
Barbara Labuda
Jan Józef Lipski
Jan Lityński
Wojciech Maziarski
Adam Michnik
Krystyna Miłobędzka
Piotr Niemczyk
Józef Pinior
Mieczysław Piotrowski
Zbigniew Romaszewski
Jan Stachnowski
Eugeniusz Szumiejko

Václav Benda
Ján Čarnogurský
Lenka Hrachová
Hana Holcnerová
Ivan Lamper
Ladislav Lis
Václav Malý
Petr Placák
Petr Pospíchal
Jaroslav Šabata
Anna Šabatová
Petruška Šustrová
Jáchym Topol
Petr Uhl
Jan Urban
Saša Vondra

Zdroj: Biuletyn Informacyjny, č. 14 (1989), s. 13.

100

1989, červen

Zpráva o neuskutečněném setkání československých a polských opozičních aktivistů

Pozdrav z polsko-čs. hranice

V sobotu dne 17. 6. se mělo uskutečnit v horách na polsko-čs. hranici setkání zástupců Československých a polských nezávislých iniciativ. Vzhledem ke zvýšené ostraze státních hranic se polští účastnici nedostavili. Zástupci Českých dětí, Klubu právní podpory, Nezávislého mírového sdružení, Společnosti přátel USA a Společnosti za veselejší současnost, kteří se na místo dostavili, zvolali proto své pozdravy přátelům z hnutí Svoboda a mír (WíP), z Nezávislého svazu studentů (NZS) a z Pomerančové alternativy do polských hvozdů a připili si na jejich počest oranžovou vodkou. Prostřednictvím rozhlasu jim poslali srdečný pozdrav, v němž vyjádřili naději, že násilná izolace našich sousedních národu bude odstraněna i se všemi jejími příčinami.

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 12, č. 13 (1989), s. 15.

101

1989, 8. srpna, Praha

Dopis vládě ČSSR a Ministerstvu vnitra a životního prostředí ČSR s žádostí o zastavení výstavby koksárny u Stonavy, ohrožující životní prostředí ve Slezsku

Dokument č. 53/89: Stanovisko k výstavbě koksárny u Stonavy

Kvalita životního prostředí zaujímá v současnosti již prioritní postavení v hierarchii globálních hodnot, souvisejících s přežitím lidstva. Otázky vázané na ekologii stále více ovlivňují vztahy mezi jednotlivými zeměmi, a to jak na úrovni vládní, tak v rovině vzájemných pocitů obyvatelstva těchto zemí. Koncepce evropského domu předpokládá při řešení ekologických problémů promyšlený, ohleduplný přístup jednotlivých států vůči sobě, zejména těch zemí, jež mají společné hranice.

Předseda čs. vlády Ladislav Adamec, který 1. července t. r. podepsal ve Vratislavi „Dohodu mezi vládami ČSSR, NDR a PLR o spolupráci v oblasti ochrany životního prostředí", v rozhovoru s novináři mimo jiné prohlásil, že „se netajíme tím, že v pohraničních oblastech s NDR a PLR máme řadu zdrojů, které znečišťují životní prostředí a tím komplikují život nejen nám, ale hlavně našim sousedům".

Výše zmíněná dohoda, pokud bude plněna, by mohla k řešení sporných otázek mezi jejími signatářskými zeměmi značně přispět. V tomto směru je možné považovat za slibné ujištění našeho premiéra, že čs. vláda nedá souhlas k postavení žádné nové výrobní kapacity, která by znečišťovala životní prostředí sousedních zemí.

Kontrastně s tímto vyjádřením předsedy federální vlády ČSSR však vystupuje případ výstavby obří koksárny u obce Stonava na Karvinsku, v těsné blízkosti hranic s Polskem. Problémy, jež s budoucím provozem tohoto gigantu souvisejí, vrhají již nyní stín na vzájemné čs.-polské vztahy, což se projevuje nejen na diplomatické úrovni.

Koksárna má být dle svých původních parametrů největší v zemích RVHP. Její plánovaná produkce předpokládá zpracování více než 2 mil. tun černého uhlí za rok. Důvody, proč byla lokalita pro stavbu této koksárny vybrána tak blízko čs.-polských hranic, jsou zejména úzce

ekonomické. Uhlí může být totiž až z 60 % dopravováno pásovými dopravníky ze sousedního dolu.

Polská odborná i laická veřejnost je však zneklidněna ekologickými důsledky, které mohou nastat po uvedení tohoto komplexu do provozu. Obává se, že působením převládajících větrů až 80 % vyprodukovaných emisí dopadne na území PLR;

- že spadem emisí dojde k ohrožení zásobní nádrže pitné vody pro celou oblast Slezska – Goczalkowického jezera, vzdáleného 20 km od stavby koksárny;
- že při případné havárii čističky odpadní koksárenské fenolčpavkové vody unikne tato jedovatá tekutina do pohraniční řeky Olše a dále do Odry;
- že na tomto území, kde je již nyní katastrofální stav ovzduší, projevující se také rozsáhlým hynutím lesů, dojde k jeho dalšímu prudkému zhoršení;
- že rekreační a lázeňská část polských Beskyd bude ekologicky devastována na úroveň Jizerských hor;
- že všechny tyto aspekty se značně nepříznivě projeví na zdravotním stavu a průměrné délce života obyvatelstva tamní oblasti.

Sdílíme obavy našich polských sousedů. Chápeme, že argumenty čs. strany zdůvodňující ekologickou bezpečnost budoucího provozu této koksárny, mezi něž patří předpokládané zastavení výroby ve dvou zastaralých koksárnách, poukazováním na novou technologii výroby koksu, plánovaná instalace odsiřovacího zařízení, budování čističky odpadních vod a další, nemohou tyto obavy polských občanů rozptýlit. Právě strach o osud svého kraje a svých dětí přiměl veřejnost polského Těšínska k uspořádání protestní demonstrace proti výstavbě této koksárny. Ostatně již sám fakt, že československá strana údajně uvažuje o snížení výkonu koksárny na polovinu, svědčí o tom, že naši kompetentní činitelé si jsou vědomi možných negativních důsledků pro životní prostředí v přilehlých oblastech Polska v souvislosti s budoucím provozem tohoto výrobního zařízení.

Podle původních záměrů má být výroba koksu v tomto gigantickém objektu zahájena v roce 1992. Obracíme se na čs. vládu s žádostí, aby znovu přehodnotila své výrobní záměry s ohledem na připravovanou restrukturalizaci národního hospodářství, aby posoudila, zdali je výstavba nové obří koksárny ve Stonavě skutečně potřebná. Pokud ale neexistují záruky, že budované zařízení nebude zhoršovat již tak vážně narušené životní prostředí v tamní oblasti, potom žádáme

bezpodmínečné zastavení jeho výstavby. Kromě čistého ovzduší je ohrožena také atmosféra vzájemného přátelství a porozumění mezi lidmi na obou stranách společné hranice.

Tomáš Hradílek
Dana Němcová
Saša Vondra
mluvčí Charty 77

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 12, č. 16 (1989), s. 2–3.

102

1989, září, Praha

Dopis Václava Havla na odporu politických vězňů Miroslava Kusého a Jána Čarnogurského adresovaý Tadeuszi Mazowieckému a Imremu Pozsgayovi

Vážený pane Pozsgayu, vážený pane Mazowiecki,
píši Vám společně, což se může zdát nezvyklé, ale mám k tomu své důvody. V Československu byli totiž nedávno uvězněni a z podvracení republiky obviněni dva slovenští přátelé, kteří mi připomínaji Vás dva. Jde o Mira Kusého a Jána Čarnogurského. Miro Kusý je docentem filozofie, bývalým tajemníkem ÚV KSS (z Dubčekovy éry), a je to reformní komunista, věřící, že komunistická strana nemůže mit svůj mocenský monopol zakotven v ústavě, ale že musí oe vedoucí postavení usilovat ve svobodné souteži o moc. Má nazory téměř identické s Vašimi, pane Pozsgayi, a kdyby v roce 1968 nezasáhly do československého vývoje okupačni armády, nepochybně by dnes měl v československém poltickém vedení a čs. komunistické straně podobné postavení, jaké máte Vy v Maďarsku a jeho sjednocené dělnické straně. Vy, pane Mazowiecki, jste charakterizován jako katolický intelektuál, kterému jako občanovi záleží na osudu jeho země. Přesně táž charakteristika platí o Jánu Čarnogurském, i když je, pravda, o mnoho let mladší než Vy. Kdyby se v Československu vyvíjely poměry směrem k demokracii, není vyloučeno, že by jednou zastával tutéž funkci, kterou jste nyní pověřen Vy. Toto srovnání, které se mi nutkavě vnucuje, platí i obráceně: kdybyste Vy dva, pane Pozsagayi a pane Mazowiecki, žili v dnešnim Československu, byli byste na své názory a občanské postoje možná zavřeni tak, jak jsou zavřeni dnes Miro Kusý a Ján Čarnogurský.

Oba dnes zástávate významné státní funkce v zemích, které jsou nejen nejbližšími sousedy Československa, ale které jsou s ním svázány i různými spojeneckými svazky. O to důležitější se mi zdá, abyste se právě Vy dva veřejně zastali dvou slovenských demokratů, kteří jsou nesmyslně vězněni a kterým hrozí vysoké tresty. Právě Váš hlas by nemohl zůstat bez vlivu, o tom jsem pevně přesvědčen. Žádám Vás proto snažně, ozvěte se na jejich podporu! Takový čin by nebyl

jen významnou pomoci jim dvěma, nebyl by dokonce jen významnou pomocí celé československá společnosti, ale byl by i v zájmu Vašich zemí; neumím si představit, že úsilí vašich zemí o demokratickou a pluralistickou společnost může být natrvalo úspěšné, bude-li mezi nimi jako temný klín vraženo konzervativní Československo, které v době, kdy v ostatních socialistických zemích jsou političtí vězni propuštáni nebo propuštěni, zavírá kritiky svého vedení v rozsahu snad ještě větším než v době brežněvovské. Svoboda Mira Kusého a Jána Čarnogurského, stejně jako Hany Ponické, Miroslava Maňáka a Antona Saleckého, kteří jsou obviněni s nimi, je i svobodou Vás dvou a svobodou našich tří zemí. Prosím Vás o pomoc!

Václav Havel

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 12, č. 18 (1989), s. 9

103

1989, 21. září, Praha

Prohlášení Charty 77, VONS a Československé ligy pro lidská práva o solidaritě s uvězněnými občany v Lipsku zadrženými při mírové modlitbě, vyzývající demokraty v Polsku, Maďarsku a SSSR k veřejnému projevu solidarity s vězněnými

Dokument Charty 77 č. 60/89: Solidarita s vězněnými aktivisty v Lipsku

V Lipsku v NDR je ve vazbě 11 občanů, kteří jsou obviněni z nezákonného srocování; hrozí jim tresty odnětí svobody do dvou let. Byli zadrženi 11. září při mírové modlitbě před Mikulášským kostelem v Lipsku, která je zde pravidelně pořádána každé pondělí již od roku 1982. Tentokrát se modlitebního shromáždění zúčastnil neobvykle velký počet lidí, asi tisíc tři sta. Přispěla k tomu napjatá společenská atmosféra, vyvolaná exodem několika desítek tisíc občanů NDR, a předchozí policejní zásahy proti manifestaci konané v Lipsku 4. září na podporu práva na vystěhování. Lidová policie prohlásila modlitební shromáždění za rozpuštěné a asi 700 účastníků prostranství před kostelem opustilo. Proti zbylým podnikla policie zásah, 104 jich předvedla na policejní stanici, další rozehnala. Většina zadržených byla propuštěna s pokutami 1000 až 5000 DM. Ve vazbě zůstali Carola Bornschlegelová, Udo Hartmann, Katrin Hattenahauerová, Axel Gebthabt, Jutta Getzelová, Mirko Ketzel, Jörg Müller, Günther Müller, Gundula Walterová a Ramona Ziegnerová. V samostatném řízení byli mezitím Udo Hartmann a Jörg Müller odsouzeni – dosud nepravomocně – ke čtyřem měsícům odnětí svobody. V pondělí 18. září došlo k další represi. Lidová policie zadržela asi 50 lidí, kteří šli do kostela na mírovou pobožnost nebo kteří po ní z kostela vycházeli. Zatím není známo, zda někdo ze zadržených je ve vazbě. Informace o tomto případu se podávají v pracovní dny od 18 do 22 hodin, v sobotu a v neděli od 16 do 20 hodin na farním úřadě, telefon 37–41–60428.

Domníváme se, že nemůžeme mlčet, jestliže jsou zavíráni lidé jen za to, že usilují o nenásilnou změnu společenských poměrů, tím spíše, vyjadřují-li toto přání společnou modlitbou. Jestliže jsou vězněni, perzekvováni a šikanováni takoví lidé, musíme spojit své síly a učinit vše proti tomu, aby se NDR, Československo, Rumunsko a Albánie nestaly nemocnými místy Evropy, a tím hrozbou nejen pro národy těchto zemí, nýbrž pro celé mezinárodní společenství. Vycházíme-li z názoru, že občané NDR mají právo na odchod do NSR, je tím spíše naší morální povinností zasadit se o to, aby svobodně a bez překážek mohli v NDR žít ti, kdo si v ní přejí žít a kdo svými kritickými postoji přispívají k nápravě společenských poměrů.

Obracíme se proto na všechny demokraty Polska, Maďarska a Sovětského svazu bez ohledu na to, zda působí ve vládních a oficiálních strukturách, či nezávisle, bez ohledu na jejich politickou orientaci či náboženské přesvědčení, aby se s našimi přáteli v Lipsku veřejně solidarizovali. Pomohou tak nejenom jedenácti lidem, kteří trpí ve vězení pro věc spravedlivou, ale i rozvíjejícímu se nezávislému hnutí v Německu, všem, kdo žijí v této části Evropy a posléze i celé Evropě.

Václav Havel
Tomáš Hradílek
Dana Němcová
mluvčí Charty 77

Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných
Čs. liga pro lidská práva a člen Mezinárodní
federace pro lidská práva (FIDH)
(mluvčí Charty 77 Saša Vondra je t. č. ve vězení)

Zdroj: Informace o Chartě 77, roč. 12, č. 18 (1989), s. 2.

104

1989, 4. listopadu, Vratislav

Petice účastníků mezinárodního semináře „Střední Evropa. Kultura na rozcestí – mezi totalitarismem a komercialismem“ potestující proti opatřením na československo-polské hranici

Text petice proti represivním opatřením na československo-polské hranici

My, níže podepsaní,[36] účastníci mezinárodního semináře „Střední Evropa na rozcestí“[37], se dozvídáme, že část našich přátel Čechů a Slováků, kteří se chtěli účastnit našeho setkání, byla zadržena na hranici československými státními orgány, čímž jim byl znemožněn příjezd do Polska. Toto brutální jednání, porušující práva a základní zásady osobní svobody, vyvolává náš všeobecný odpor a pobouření.

Setkali jsme se ve Vratislavi, abychom se společně zamysleli nad tím, co spojuje a sjednocuje evropská společenství, nad tím, co jim může přinést pouze výhody a užitek. Jsme zcela přesvědčeni, že činnosti československých orgánů nezabrání budování normálních vztahů mezi našimi národy, a věříme, že takové překážky a zákazy budou zanedlouho nenávratně patřit minulosti.

Zdroj: Dział Dokumentów życia Społecznego Zakładu Narodowego im. Ossolińskich (Wrocław), f. Dokumentacje SPCz, D175/5.

36. Ve vratislavské sbírce dokumentů Polsko-československé solidarity jsou také uchovány petiční listy s celkem 475 podpisy účastníků Vratislavského festivalu, který se v dolnoslezské metropoli uskutečnil 3.–5. listopadu 1989.

37. Správný název je: Střední Evropa. Kultura na rozcestí mezi totalitarismem a komercialismem.

105

1989, 21. prosince, Český Těšín

Prohlášení účastníků setkání zástupců NSZZ Solidarita a Občanského parlamentního klubu a zástupců Občanského fóra z Prahy, Brna a Ostravy

Prohlášení účastníků československo-polského setkání v Českém Těšíně (21. 12. 1989)

Na mostě nad řekou Olší, rozdělující město Těšín, se 21. 12. setkala skupina polských senátorů, poslanců a zástupců Solidarity s představiteli Občanského fóra v Čechách a na Moravě. Účastníci setkání obdrželi telegram s pozdravy od slovenské Veřejnosti proti násilí. Organizátory a hostiteli byly OF Ostrava a Občanský výbor (Komitet Obywatelski) – polská sekce OF.

Těšín není jen rozděleným městem; je to také název symbolizující československý a polský osud a zároveň i mnohé vzájemné konflikty. Sešli jsme se zde právě proto, abychom je začali společně odstraňovat.

Informovali jsme se o nové situaci v našich zemích. Došli jsme k závěru, že vliv na ni měla také spolupráce v rámci Polsko-československé solidarity. Naše vzájemné vztahy tak dnes získaly zcela nový charakter, který se musí projevit všestrannou a konkrétní politickou, kulturní a hospodářskou spoluprací. Za obzvlášť neodkladné považujeme řešení všech palčivých problémů znečištění prostředí na naší společné hranici.

Došli jsme k závěru, že i nadále musíme jednat společně, také se všemi národy a zeměmi střední Evropy. Jsme přesvědčeni, že se takto přičiníme o sjednocení našeho kontinentu.

Těší nás, že jsme se poprvé mohli setkat v normálních, nekonspiračních podmínkách. Jsme však pobouřeni tím, že rumunský lid stále ještě musí trpět pod brutální diktaturou Ceaușeskova režimu. Rozhodně protestujeme proti masakru a bezpráví v Rumunsku a ujišťujeme jeho lid o naší plné solidaritě.

Petr Pithart
Jaroslav Šabata
Anna Šabatová
Alexandr Vondra
Martin Palouš
Jaromír Piskoř

Jaromir Glac
Hubert Panek
Aleš Bartusek
Ivo Mludek
Miroslav Richter
Tadeusz Wantuła
Marian Siedlaczek
Zbigniew Janas
Andrzej Wielowiejski
Adam Michnik
Janusz Okrzesik
Zbigniew Bujak
Bogdan Borusewicz
Jerzy Kronhold
Radosław Gawlik
Jan Lityński
Jerzy Vuttke
Maciej Chrzanowski

Zdroj: Biuletyn Informacyjny, č. 16 (1990), s. 24.